

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
2024-YL-237

**TÜRKİYE'DE GENEL KOLLUK PERSONELİNİN GÖREV,
YETKİ VE SORUMLULUKLARININ MUKAYESESİ**

Hazırlayan
Onur ÖZDEMİR

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin GÜL

AYDIN-2024

ÖZET

TÜRKİYE’DE GENEL KOLLUK PERSONELİNİN GÖREV, YETKİ VE SORUMLULUKLARININ MUKAYESESİ

Onur ÖZDEMİR

Yüksek Lisans Tezi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin GÜL

2024, XXIII + 187 sayfa

Türkiye’de kamu düzeni ve güvenliğini temin ve tesis etmede görevli kolluk kuvvetleri “genel kolluk” ve “özel kolluk” olarak iki kategoriye ayrılmıştır. Genel kolluk kuvvetleri olarak yetkili ve sorumlu kılınan Jandarma, Polis ve Sahil Güvenlik teşkilatları İçişleri Bakanlığına bağlı ve tek merkezden sevk ve idare edilmektedirler. Ancak Jandarma ve Sahil Güvenlik teşkilatları, 668 sayılı KHK’lar ile doğrudan İçişleri Bakanlığına bağlanmasına kadar geçen zaman diliminde eğitim öğretim yönünden ayrı ayrı Genel Kurmay Başkanlığına bağlı bulunmaktaydı. Bu iki teşkilatın Genel Kurmay Başkanlığına eğitim ve öğretim yönünden, İçişleri Bakanlığına da emniyet ve asayiş hizmetleri yönünden bağlı bulunmaları, diğer bir genel kolluk kuvveti olan Polis teşkilatına göre daha farklı mevzuat ve teşkilatlanmayı da beraberinde getirmekteydi. Doğrudan ve sadece İçişleri Bakanlığına bağlı bulunan Polis teşkilatı ile iki ayrı bağlılığı ve teşkilatlanması bulunan Jandarma ve Sahil Güvenlik teşkilatlarının personel yapısı, tabi oldukları personel kanunları ve personel görev ve yetkileri anlamında farklılıklar görülebilmekteydi.

Belediye sınırları içinde görevli olan polis memurları, belediye sınırları dışında kalan yerlerde görevli jandarma ile deniz, kıyı ve iç sularda görevli sahil güvenlik personelinin, şehrin en lüks semti ile şehir merkezine en uzak köy ve mavi vatanın en serin sularında aynı yetkiyle ve aynı yöntemle kamu düzenine hizmet etmesi için kolluk yetki ve yöntemlerinde uygulama birliği olması büyük önem taşımaktadır.

“İç güvenlik aktörleri” olarak tanımlanan genel kolluk, toplum yapılanmasını devlet isimli örgüte evrilmesinde en temel unsurlardandır denilebilir. Genel kolluk merkezi iktidarın sevk ve idaresinde bulunması uygulama birliği açısından önemlidir. Bunun aksi durumlarda kolluk personelinin yetkileri kullanma biçimleri başta olmak üzere görev ve sorumluluklarında farklılıklar görülebilir. Örneğin daha öncede Genel Kurmay Başkanlığına bağlı olan jandarma ve sahil güvenlik, “asker statülü kolluk kuvveti” olduğu için birçok ulusal

ve uluslararası kuruluşun denetimine kapalı durumdaydı. Bu da kolluk hizmetlerinde bulunması gereken “şeffaflık” ve “hesap verilebilirlik” gibi önem arz eden niteliklerin bulunmamasına sebebiyet vermektedir. “Asker statülü kolluk kuvveti” olan jandarma ve sahil güvenlik personeli işlediği görev suçlarından dolayı da “Askeri Mahkemeler” tarafından yargılanabilmekteydi. Bu durum birçok tartışma ve sorunu beraberinde getirmekteydi. Jandarma ve Sahil Güvenlik personeli kolluk hizmetinin icrası sırasında karıştığı bir görev suçu nedeniyle “Askeri Mahkeme’de” yargılanabilmekte, bu mahkemenin kararlarına itiraz makamı “Askeri Yargıtay” olduğundan dolayı sivil denetime ve kontrole kapalı durumdaydı. Askeri hiyerarşinin bulunduğu ortamlarda ve kurumlarda kolluk hizmetlerinin demokratik faaliyet yürütemeyeceği eleştirileri devamlılığını korumuştur. Kolluğun demokratik olması demek eylem ve işlemlerinin denetlenebilir olması anlamına gelmektedir.

2016 yılında yayımlanan “668 sayılı KHK” ile jandarma ve sahil güvenlik doğrudan ve sadece İçişleri Bakanlığına bağlanarak, Genel Kurmay Başkanlığı ile barış zamanlarındaki bağılılığı sonlandırılmıştır. Çalışmamızda; bağılılık durumu değişen ve personelinin tabi olduğu mevzuatta değişiklik olan jandarma ve sahil güvenlik personeli ile polisin görev, yetki ve sorumluluklarının demokratik ve hukuk devleti olmanın gereği olarak aynı olması, genel kolluk kuvvetleri personelinin görev, yetki ve sorumluluklarının farklı olmaması önem arz etmektedir.

Bu çalışmada Türkiye’de genel kolluk personelinin görev, yetki ve sorumluluklarının mukayesesi yapılacaktır. Jandarma, polis ve sahil güvenliğin görev bölgeleri farklı olmasına rağmen genel kolluk personelinden ülkenin tamamında ve her yerinde aynı yetki sınırında uygulama birliği istenilmektedir. Ülkenin başkentindeki en işlek ve merkezi yerindeki kolluğun yetki ve uygulaması ile ilçe merkezine en uzak köyün mezrasındaki kolluk personelinin kullandığı yetki ve uygulamasının aynı olması beklenmektedir. Bunun sağlanabilmesinin ön koşullarından bir tanesi ise görev, yetki ve sorumluluk birliğinin sağlanmasıdır.

Türk idari teşkilatlanmasında genel kolluk işlerinde jandarma, polis ve sahil güvenliklikten oluşan çoklu kolluk yapısı bulunmaktadır. Genel kolluk adli ve mülki (idari) işlemlerini belediye sınırları kıstasında belirlenen görev bölgelerinde yerine getirmektedir. “Adli Kolluk Yönetmeliği” düzenlemesi ile adli kolluk işlemlerine ait yetki, görev ve sorumluluklar ortak bir mevzuatla düzenlenmiş ve uygulama birliği sağlanmıştır. Adli kolluk işlemlerindeki uygulama birliği genel kolluk hizmetlerinin çoğunluğunu belki de önceliğini

oluşturan idari kolluk hizmetlerinde bulunmamaktadır. Çalışmada mevzuat birliği olmayan hizmetlerde genel kolluk personelinin görev, yetki ve sorumluluk farklarının olup olmadığı mukayese edilmeye çalışılmıştır.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Adli Kolluk, İdari kolluk, Genel Kolluk, Jandarma, Polis, Sahil Güvenlik, Kamu Düzeni,

ABSTRACT
DUTY, AUTHORIZATION AND RESPONSIBILITY MUKAYES OF GENERAL
CHAIR STAFF IN TURKEY

Onur ÖZDEMİR

Master Thesis, Department of Political Science and Public Administration

Supervisor: Dr.Öğr. Üyesi Hüseyin GÜL

2024, XXIII + 187 sayfa

Law enforcement forces responsible for ensuring and establishing public order and security in Turkey are divided into two categories as "general law enforcement" and "special law enforcement". Gendarmerie, Police and Coast Guard organizations, which are authorized and responsible as general law enforcement forces, are affiliated with the Ministry of Internal Affairs and are managed and managed from a single center. However, the Gendarmerie and Coast Guard organizations were separately affiliated with the General Staff in terms of education and training until they were directly affiliated with the Ministry of Internal Affairs with the Decree Laws No. 668. The fact that these two organizations were affiliated with the General Staff in terms of education and training, and with the Ministry of Internal Affairs in terms of security and public order services, brought about different legislation and organization compared to the Police force, another general law enforcement force. Differences could be seen in terms of the personnel structure, personnel laws they are subject to, and personnel duties and powers of the Police force, which is directly and solely affiliated with the Ministry of Internal Affairs, and the Gendarmerie and Coast Guard organizations, which have two separate affiliations and organizations.

The police officers on duty within the municipal borders, the gendarmerie on duty outside the municipal borders and the coast guard personnel on duty in the sea, coastal and inland waters are responsible for public order with the same authority and the same method in the most luxurious district of the city, the village farthest from the city center and the coolest waters of the blue homeland. It is of great importance that there is uniformity of application in law enforcement authorities and methods in order to serve.

It can be said that general law enforcement, defined as "internal security actors", is one of the most basic elements in the evolution of social structure into an organization called the state. It is important for general law enforcement to be under the guidance and

management of the central government in terms of unity of implementation. Otherwise, there may be differences in the duties and responsibilities of law enforcement personnel, especially in the way they use their powers. For example, the gendarmerie and coast guard, which were previously affiliated with the General Staff, were closed to the supervision of many national and international organizations because they were "law enforcement forces with military status". This caused the lack of important qualities such as "transparency" and "accountability" that should be present in law enforcement services. Gendarmerie and coast guard personnel, who are "law enforcement forces with military status", could be tried by "Military Courts" for their duty crimes. This situation brought about many discussions and problems. Gendarmerie and Coast Guard personnel could be tried in the "Military Court" for a duty crime they were involved in during the execution of law enforcement service, and since the authority to object to the decisions of this court was the "Military Supreme Court", it was closed to civilian supervision and control. Criticisms that law enforcement services cannot carry out democratic activities in environments and institutions where there is a military hierarchy have continued. Being democratic means that the law enforcement's actions and processes can be audited.

With the "Decree Law No. 668" published in 2016, the gendarmerie and coast guard were directly and exclusively affiliated with the Ministry of Internal Affairs, and their peacetime affiliation with the General Staff was terminated. In our study; It is important that the duties, powers and responsibilities of the gendarmerie and coast guard personnel and the police, whose affiliation status has changed and the legislation to which their personnel are subject to has changed, are the same, as required by a democratic and lawful state, and that the duties, powers and responsibilities of general law enforcement personnel are not different.

In this study, the duties, powers and responsibilities of general law enforcement personnel in Turkey will be compared. Although the duty areas of the gendarmerie, police and coast guard are different, general law enforcement personnel are required to implement uniformity within the same authority limit throughout the country and everywhere. It is expected that the authority and practice of the law enforcement officer in the busiest and central location in the country's capital will be the same as the authority and practice exercised by the law enforcement personnel in the hamlet of the village furthest from the district center. One of the prerequisites for this to be achieved is to ensure unity of duties, authority and responsibility.

In Turkish administrative organization, there is a multiple law enforcement structure consisting of gendarmerie, police and coast guard in general law enforcement affairs. General law enforcement carries out its judicial and civil (administrative) operations in the duty areas determined within the municipal borders. With the "Judicial Law Enforcement Regulation", the powers, duties and responsibilities of judicial law enforcement operations have been regulated by a common legislation and unity of implementation has been achieved. Unity of practice in judicial law enforcement procedures does not exist in administrative law enforcement services, which constitute the majority and perhaps the priority of general law enforcement services. In the study, it was tried to compare whether there are differences in duties, powers and responsibilities of general law enforcement personnel in services that do not have uniform legislation.

KEY WORDERS: Judicial Police, Administrative Police, General Law Enforcement, Gendarmerie, Police, Coast Guard, Judicial Police.

TEŞEKKÜR

Öncelikle tez konusunun seçilmesi aşamasından, çalışmanın tamamlanmasına kadar geçen süreçte desteklerini esirgemeyen, öğreten ve yol gösteren tez danışmanım Dr.Öğr. Üyesi Sayın Hüseyin GÜL’e,

Tanıştığımız günden itibaren, sabrı, hoşgörüsü ve sevgisiyle bana güç veren sevgili eşim Derya ÖZDEMİR’e,

Beraber geçirebileceğimiz güzel anlardan feragat etmek zorunda kaldığımız zamanlar için sabır gösteren gözbebeğimiz kızımız İklim Mehir ÖZDEMİR’e,

Teşekkür ederim.

Onur ÖZDEMİR

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI	iii
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	viii
TEŞEKKÜR	xi
İÇİNDEKİLER.....	xii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xviii
GÖRSELLER DİZİNİ.....	xix
EKLER DİZİNİ	xx
KISALTMALAR DİZİNİ	xxii
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM	10
1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	10
1.1. Emniyet	10
1.2. Asayiş	11
1.3. Kamu Düzeni.....	11
1.3.1. Kamu Düzeninin Unsurları.....	13
1.3.1.1. Kamu Düzeninin Klasik Unsurları	13
1.3.1.1.1. Kamu Güvenliği.....	13
1.3.1.1.2. Kamu Huzuru.....	15
1.3.1.1.3. Kamu Sağlığı	15
1.3.1.2. Kamu Düzeninin Modern Unsurları	17
1.3.1.2.1. Genel Ahlak	17
1.3.1.2.2. Kamusal Estetik	18
1.3.1.2.3. İnsan Onuru.....	19

1.3.1.2.4. Ekonomik Kamu Düzeni	20
1.3.1.2.5. Ekolojik Kamu Düzeni	20
1.4. Savunma	21
1.5. Kolluk.....	22
1.5.1. Genel Kolluk	24
1.5.1.1. Genel Kolluk Kuvvetleri.....	25
1.5.1.1.1. Jandarma	28
1.5.1.1.2. Polis.....	32
1.5.1.1.3. Sahil Güvenlik.....	35
1.5.1.2. Kolluk Makamları.....	39
1.5.1.2.1. Cumhurbaşkanı	39
1.5.1.2.2. İçişleri Bakanı	40
1.5.1.2.3. Mülki Makamlar	41
1.5.1.2.4 Mahalli İdare Kolluk Makamları	43
1.5.1.3. Genel Kolluk Amir ve Personeli.....	44
1.5.1.3.1. Jandarma Amir ve Personeli	46
1.5.1.3.2. Polis Amir ve Personeli.....	48
1.5.1.3.3. Sahil Güvenlik Amir ve Personeli.....	49
1.5.2. Özel Kolluk	51
1.5.2.1. Belediye Zabıtası	52
1.5.2.2. Orman Muhafaza	53
1.5.2.3. Gümrük Muhafaza	54
1.5.2.4. Liman Kolluğu.....	55
1.5.2.5. Cezaevi Kolluğu	55
1.5.2.6. Hayvan Sağlığı Zabıtası.....	56
1.5.2.7. Av Kolluğu	56

1.5.3.8. Özel Güvenlik	57
1.5.3. Yardımcı Kolluk	59
1.5.3.1. Köy Muhtarları	59
1.5.3.2. Çarşı ve Mahalle Bekçileri	59
1.5.3.3. Köy Korucuları	64
1.5.3.4. Çiftçi Malları Koruma Bekçileri	67
1.5.4. Kolluk Yetkisi Kullanan Görevliler	68
1.5.4.1. Milli İstihbarat Teşkilatı Mensupları	68
1.5.4.2. Gemi Kaptanları	71
1.5.4.3. Hava Taşıtı Pilotları	71
1.5.4.4. İcra Memurları	72
1.5.4.5. Ceza İnfaz ve Koruma Memurları	73
1.5.4.6. Okul Geçidi Memurları	74
1.5.4.7. Demiryolu Geçidi Memurları	75
1.5.4.8. Fahri Av Müfettişleri	75
1.5.4.9. Fahri Trafik Müfettişleri	76
1.5.5. Adli Kolluk-İdari Kolluk ve Ayrımı	76
1.5.5.1. Adli Kolluk	76
1.5.5.2. İdari Kolluk	77
1.5.5.2.1. İdari Kolluk Usulleri	78
1.5.5.2.1.2. Yasaklama Usulü	79
1.5.5.2.1.3. İzin Usulü	79
1.5.5.2.1.4. Bildirim Usulü	80
1.5.5.2.2. İdari Kolluk Tedbirleri	80
1.5.5.2.2.1. Düzenleyici Kolluk İşlemleri	80
1.5.5.2.2.2. Bireysel Kolluk Tedbirleri	81

1.5.5.2.2.3. Kolluk Eylemleri	82
1.5.5.3. Ayrım Sebep ve Sonuçları	82
1.6. YETKİ	83
1.6.1. Kolluk Yetkilerinin Sınırları	85
1.6.2. Kolluk Yetkilerinin Genişlemesi	87
2. BÖLÜM	89
2. GENEL KOLLUK PERSONELİNE GÖREV, YETKİ VE SORUMLULUK VEREN MEVZUAT	89
2.1. JANDARMAYA YETKİ VEREN MEVZUAT	89
2.1.1. 2803 Sayılı Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Kanunu	89
2.1.2. 29955 Sayılı Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Yönetmeliği	93
2.2. Polise Yetki Veren Mevzuat	105
2.2.1. Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu	105
2.2.2. Emniyet Teşkilatı Kanunu	114
2.3. SAHİL GÜVENLİĞE YETKİ VEREN MEVZUAT	115
2.3.1. Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu	115
2.3.2. Sahil Güvenlik Komutanlığı Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği	117
2.3.3. Sahil Güvenlik Komutanlığının İdari ve Adli Görevlerine İlişkin Tüzük	127
2.3.4. Denizde Can ve Mal Koruma Hakkında Kanunu	128
2.4. GENEL KOLLUK PERSONELİNE GÖREV, YETKİ VE SORUMLULUK VEREN MEVZUAT ÖRNEKLERİ	128
2.4.1. Asayişe Müessir Bazı Fiillerin Önlenmesine Dair Kanunu	129
2.4.2. 6136 Sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar İle Diğer Aletler Hakkında Kanun	130
2.4.3. Dernekler Kanunu	130
2.4.4. Basın Kanunu	131
2.4.5. Kabahatler Kanunu	131

2.4.6. Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği.....	133
2.4.7. Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği	135
2.4.8. Orman Kanunu	136
2.4.9. Karayolları Trafik Kanunu	137
2.4.10. Terörle Mücadele Kanunu.....	137
2.4.11. Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu.....	138
2.4.12. Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun	139
2.4.13. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu	139
2.4.14. Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun	140
2.4.15. Kara Avcılığı Kanunu.....	141
2.4.16. Su Ürünleri Kanunu.....	142
2.4.17. Karayolu Taşıma Kanunu.....	142
2.4.18. Çocuk Koruma Kanunu	142
2.4.19. Çevre Kanunu.....	143
2.1.20. Tanık Koruma Kanunu	143
2.4.21. Sporda Şiddet Kanunu	144
2.4.22. Özel Güvenlik Esaslarına Dair Kanunu.....	145
2.4.23. Kara Sınırlarının Korunması ve Güvenliği Kanunu	146
2.4.24. Kara Sınırlarının Korunması ve Güvenliği Hakkında Yönetmelik	146
2.4.25. Yabancı ve Uluslararası Koruma Kanunu	147
3. BÖLÜM	148
3. GENEL KOLLUK KUVVETLERİNİN MUKAYESELİ İRDELENMESİ VE	
ÖNERİLER	148
3.1. Çoklu Kolluk Yapısı.....	148
3.2. Mevzuat Çokluğu	150
3.3. Eğitim Öğretim Farklılığı.....	155

3.4. Kolluk Alanında Yetki Karmaşası	158
3.5. Tartışma ve Öneriler.....	159
4. SONUÇ.....	161
5. KAYNAKLAR.....	163
6. EKLER	177
ÖZGEÇMİŞ.....	187

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. Türk İdari Yapısında Kolluk Teşkilatı	23
Şekil 1.2. Türkiye’de Kolluk Çeşitleri	23
Şekil 1.3. Türkiye’de Genel Kolluk Kuvvetleri ve Personeli.....	26
Şekil 1.4. Jandarma Genel Komutanlığı Teşkilat Şeması	31
Şekil 1.5. Emniyet Genel Müdürlüğü Teşkilat Şeması	34
Şekil 1.6. Sahil Güvenlik Komutanlığı Teşkilat Şeması	38
Şekil 1.7. Jandarma Subay Rütbeleri ve Rütbe Bekleme Süreleri.....	46
Şekil 1.8. Jandarma Astsubay Rütbeleri ve Rütbe Bekleme Süreleri.....	46
Şekil 1.9. Uzman Jandarma Çavuş Rütbeleri ve Rütbe Bekleme Süreleri.....	47
Şekil 1.10. Uzman Erbaş Rütbeleri ve Rütbe Bekleme Süreleri	47
Şekil 1.11. Erbaş ve Er Rütbeleri ve Rütbe Bekleme Süreleri	47
Şekil 1.12. Polis Amiri Rütbeleri ve Rütbe Bekleme Süreleri	49
Şekil 1.13. Polis Memuru Rütbeleri ve Rütbe Bekleme Süreleri	49
Şekil 1.14. Sahil Güvenlik Subay Rütbeleri ve Rütbe Bekleme Süreleri.....	50
Şekil 1.15. Sahil Güvenlik Astsubay Rütbeleri ve Rütbe Bekleme Süreleri.....	50
Şekil 1.16. Sahil Güvenlik Uzman Erbaş Rütbeleri ve Rütbe Bekleme Süreleri	50

GÖRSELLER DİZİNİ

Görsel 1.1. Balıkesir İli Genel Kolluk Sorumluluk Alanları.....	27
---	----

EKLER DİZİNİ

Ek 1. Jandarma Tören ile Karargâh Günlük Kıyafetleri.....	177
Ek 2. Jandarma Asayiş ile Eğitim Kıyafetleri	177
Ek 3. Jandarma Subay Rütbeleri	178
Ek 4. Jandarma General Rütbeleri.....	178
Ek 5. Jandarma Astsubay Rütbeleri.....	178
Ek 6. Uzman Jandarma Çavuş ve Uzman Erbaş Rütbeleri.....	179
Ek 7. Polis Üniforma (Koyu Laciveret).....	179
Ek 8. Polis Asayiş Kıyafeti (Koyu Lacivert).....	180
Ek 9. Çarşı ve Mahalle Bekçisi Asayiş Kıyafeti (Kışlık- Açık Kahverengi Renginde).....	180
Ek 10. Çarşı ve Mahalle Bekçisi Asayiş Kıyafeti (Yazlık-Açık Kahverengi Rengimde)...	180
Ek 11. Polis Müdür ve Memur Rütbeleri	181
Ek 12. Sahil Güvenlik Subay Rütbeleri.....	182
Ek 13. Sahil Güvenlik Amiral Rütbeleri	182
Ek 14. Sahil Güvenlik Astsubay Rütbeleri.....	182
Ek 15. Sahil Güvenlik Uzman Erbaş Rütbeleri	183
Ek 16. 1 Numaralı, Tören ve Günlük Çalışma Kıyafetleri.....	183
Ek 17. Sahil Güvenlik Kolluk ile Eğitim Kıyafetleri	183
Ek 18. Jandarma Subay Kimliği.....	184
Ek 19. Jandarma Astsubay Kimliği	184
Ek 20. Uzman Jandarma Çavuş Kimliği	184
Ek 21. Jandarma Uzman Erbaş Kimliği	184
Ek 22. Jandarma Erbaş/Er Kimliği.....	185
Ek 23. Sahil Güvenlik Subay Kimliği	185
Ek 24. Sahil Güvenlik Astsubay Kimliği	185
Ek 25. Sahil Güvenlik Uzman Erbaş Kimliği.....	185

Ek 26. Sahil Güvenlik Devlet Memuru Kimliği.....	186
Ek 27. Polis (Müdür) Kimliği.....	186
Ek 28. Polis Kimliği	186
Ek 29. Bekçi Kimliği	186

KISALTMALAR DİZİNİ

AYM	: Anayasa Mahkemesi
ASB	: Astsubay
CBK	: Cumhurbaşkanı Kararı
ÇMB	: Çarşı ve Mahalle Bekçisi
İŞL.	: İşlem
DMK	: Devlet Memurları Kanunu
DHKP-C	: Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi (Silahlı Terör Örgütü)
EGM	: Emniyet Genel Müdürlüğü
FETÖ/PDY	: Fetullah Gülen Terör Örgütü Paralel Devlet Yapılanması
İL J.K.LİĞİ	: İl Jandarma Komutanlığı
İLÇE J.K.LİĞİ	: İlçe Jandarma Komutanlığı
İKM	: İnfaz Koruma Memuru
JSGA	: Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi
JÖAK	: Jandarma Özel Asayiş Komutanlığı
JTGKYK	: Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Kanunu
JGNK	: Jandarma Genel Komutanlığı
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
MD	: Madde
MİT	: Milli İstihbarat Teşkilatı
PKK/KCK	: Kürdistan İşçi Partisi (Silahlı Terör Örgütü)
PVSK	: Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu
S.	: Sayfa
SB	: Subay
SG	: Sahil Güvenlik
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti

TDK	: Türk Dil Kurumu
TMK	: Teşkilat, Malzeme ve Kadro
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
VD.	: Ve diğerleri
VB.	: Ve benzeri
YAŞ	: Yüksek Askeri Şura

GİRİŞ

Güvenlik ihtiyacı, devletlerin varlık sebeplerini ve meşruluğunu oluşturduğu gibi devletin varlığını sürdürebilmesi için en önemli unsurlardandır. Devletin ve dolayısıyla toplumun güvenlik ihtiyacının karşılanmasında kolluk teşkilatları büyük önem taşımaktadır. Devlet isimli organizasyonun varlık sebebini oluşturan güvenliği sağlama amacı, devletin meşruiyet temelini de oluşturur. Tarihsel süreç içinde güvenlik anlayışının değişmesi ve çeşitlenmesiyle beraber devletler güvenlik hizmet sunumunda ve güvenlik hizmeti sağlayan teşkilatlarda bazen biçimsel bazen de taktiksel açıdan değişiklikler yapmışlardır. Devlet soyut bir kavram olmakla birlikte kurum ve kuruluşlarıyla somutlaşabilmektedir. Kolluk kuvvetleri devletin güvenlik anlamında somutlaşmış yansımalarıdır ve yetkilerini devlet isimli soyut organizasyondan alır. Çalışmamız Türkiye ölçeğindeki genel kolluk kuvvetleri personeli olduğu için, bugün Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kara ve deniz sınırları içinde güvenlik hizmetlerinde genel kolluk olarak görevli Jandarma, Polis ve Sahil Güvenliğin bilinen ilk uygulamalarına bakmakta fayda olacaktır. Jandarma, polis ve Sahil Güvenliğin günümüzdeki yapısını incelemeden önce bugüne gelene kadar tarihsel gelişimi, hangi şartlar ve nedenlerle dönüşüme ya da değişime girdiğini incelemek ve görmek bugünkü yapısını anlamada yardımcı olacaktır.

Türk tarihinde kolluk hizmetlerinin geçmişi insanlık tarihiyle paralellik göstererek çok eskilere dayanır. Devletlerin güvenlik ihtiyaçlarının giderilmesi ve kamu düzeninin temin, tesis ve devamlılığının sağlanmasına yönelik ihtiyaçlar tarihin çok eski dönemlerinde de var olmuştur. Devlet başkanının güvenliğini sağlamakla görevli olanlar, Orhun Kitabelerinde “Yargan” olarak tanımlarken, Büyük Selçuklularda “Şihne”, Anadolu Selçuklularında “Surta” olarak tanımlandığı bilinmektedir. Osmanlı döneminde önceleri “Subaşı” adıyla tanımlanan bu görevlilere daha sonra “Zaptiye” denilmeye başlanılmıştır. Osmanlıda kamu güvenliğinden sorumlu olan ve zabıta amiri konumunda olan “Subaşı’lar” daha sonraları savaşta emir komuta ettikleri bölgelerin güvenliğini de sağlamışlardır.

Eski Türk devletlerinde “Başbuğ” olarak nitelendirilen liderler askeri, idari ve kolluk işlerinin de başı durumunda olmuşlardır. “Başbuğ” kamu düzeninin temin, tesis ve devamlılığında görevli ve yetkili olduğu gibi ayrıca suç işleyenlerin yakalanarak adaletin yerine getirilmesinde de yetkili olmuşlardır. İslamiyet öncesi dönemlerde Türklerde kolluk işleri askeri sistem dahilinde yürütüldüğünden kolluk tarihi ile askeri tarih iç içe geçmiştir.

Osmanlı'da polislik kavramına baktığımız zaman; 1299-1453 arasında beylik olan Osmanlı Devletinde güvenlik hizmetini “Bey” kendinde toplamış ve görevlendirdiği kadı ve komutanlar aracılığıyla bu hizmeti yerine getirmiştir. 1453-1826 tarihleri arasını kapsayan dönemde Yeniçeri Ocağının devlet güvenliğinde önemi artmış, 1826-1845 tarihi arasını kapsayan dönemde “İstanbul'da Asakiri Muntazama-i Hassa (Asakir-i Mansure-i Muhammediye)” ile yeni bir kolluk hizmetleri için askeri birlik kurulmuştur. “Serasker” de denilen bu kurumun komutanı iç güvenlik hizmetlerinde “Yeniçeri Ağası'nın” yetkilerinin aynısına sahip olmuştur. Tanzimat Fermanıyla 1839 yılında Jandarma, 1845- 1879 tarihleri arasını kapsayan dönemde günümüz polis teşkilatının kuruluşunu sağlayan Polis Teşkilatı 1845'te kurulmuştur.

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte gelişen kolluk anlayışına paralel olarak kıyı, iç sular, boğazlar ve sahiller vb. kolluk hizmetlerinde sorumlu sahil güvenlik 1982 yılında kurulmuştur. Sahil Güvenlik teşkilatı bugünkü yapısına kavuşana kadar tarihsel süreç içerisinde çeşitli yapı ve bağlılıkla görev yapmıştır. Cumhuriyet döneminde 1931 yılında yarı askeri yapılı “Gümrük Muhafaza Umum Kumandanlığı” kurulmuş ve görev bakımından “Gümrük ve Tekel Bakanlığı'na”, deniz emniyeti ve personel eğitimi bakımından Genel Kurmay Başkanlığı'na bağlı olarak 1956 yılına kadar görev yapmıştır. 1956 tarihli ve 6815 sayılı "Sınır, Kıyı ve Karasularımızın Muhafaza ve Emniyeti ve Kaçakçılığın Men ve Takibi İşlerinin Dahiliye Vekaletine Devri Hakkında Kanun'u" ile “Gümrük Muhafaza Umum Kumandanlığı” hukuki varlığını kaybederek Jandarma Genel Komutanlığına bağlanmıştır. Bu kapsamda Jandarma Deniz Bölge Komutanlıkları kurulmuş ve JGNK karargahında “Deniz Şube Müdürlüğü” kurulmuştur. Sahil Güvenlik teşkilatı 09.07.1982 yılında kabul edilen ve 13.07.1982 tarihinde yürürlüğe giren 2692 sayılı Kanun ile hukuki varlık kazanarak bugün halen İçişleri Bakanlığına bağlı genel kolluk olarak varlığını sürdürmektedir.

Genel kolluk hizmetlerinin aynı coğrafyada, belediye sınırlarının içi ve dışı olarak ayrılan sorumluluk bölgelerinde, birçok farklı özelliğe sahip olan farklı kurumlar tarafından yerine getirilmesinin, birçok farklılığı da beraberinde getirmesi bu durumun doğal sonucudur demek yanlış olmayacaktır.

Tezin Amacı

Türkiye'deki genel kolluk personelinin görev, yetki ve sorumluluk farklılıklarını karşılaştırma yaparak ortaya koymayı amaçlayan çalışmanın adı “Türkiye’de Genel Kolluk

Personelinin Görev, Yetki ve Sorumluluklarının Mukayesesi” olarak belirlenmiştir. Tezde konu olarak, genel kolluk personelinin kolluk hizmeti sunumunda kullandıkları yetki, verilen görev ve sorumluluk mevzuat ve literatür anlamında kıyaslanarak incelenmiştir. İnceleme kapsamı, Türkiye örneği, genel kolluk hizmetlerinin farklı kurumlar tarafından aynı coğrafyada yaşayan insanlara sunulmasında kolluk personelinin görev, yetki ve sorumluluklarının farklılığı olup olmadığı analiz edilecektir.

Türkiye’deki genel kolluk sisteminin jandarma, polis ve sahil güvenlik gibi kurumlar tarafından çoklu bir yapıda olması, bu alanda yazılmış olan tez, makale ve raporların birçoğunda eleştirilerek, genel kolluk kuvvetlerinin birleştirilerek tek merkezden yönetilebileceği bir idari sistem modeli önerilmiştir. Yapılan çalışmalar bu konudaki önerilerini genellikle mevzuat birliği olmayışına bağlamaktadır. Genel kolluğun yapılan çalışmalarda eleştirilen ve önerilerle iyileştirilebileceği ve idari teşkilatlanmada daha verimliye ulaşabileceği ile ilgili baskın görüş; özellikle jandarma ve polisin tek çatı altında toplanmasıdır. Çalışmanın tamamında ve her aşamasında genel kolluk personelinin görev, yetki ve sorumlulukları karşılaştırılarak bu eleştirilere cevap aranacaktır. Çoklu genel kolluk yapısının personel özellikleri, kurumsal yapı ve tarihi, teşkilatlanma biçimi ve yetki veren mevzuat detaylı incelenecek ve eleştirilen hususlara da cevap aranacaktır.

Çalışmada cevap aranacak bir başka soru ise genel kolluğun görev bölgesinin belediye sınırları ile belirlenmiş olmasının, kolluk kuvvetlerinin görev bölgesini ve yetkisini daha geniş bölgeye yaymak için genişleme mücadelesine girip girmedikleri hususudur. Görev bölgesinin genişliği ya da darlığı ilgili kolluğun etkinliğini ve yetki alanını da belirlemektedir.

Bu bağlamda çalışma, genel kolluk personelinin görev, yetki ve sorumluluklarında farklılık olup olmadığına, farklılık varsa bu farklılığın temel sebebinin ne olduğu sorusuna odaklanmaktadır. Bu çalışma bir başka amacı; kamu düzeni temin ve tesisi gibi ortak bir amaçta görevlendirilen genel kolluk kuvvetlerinin görev bölgelerinin farklı olması, kurumsal tarih ve kültürlerinin farklılığı, kurumsal yapı ve teşkilatlanmalarındaki farklılık ve personel temin ve yetiştirme farklılığı vb. faktörler nedeniyle kolluk hizmetlerinin yürütülmesinde ana esaslardan olan görev, yetki ve sorumluluk farklılıklarına neden olup olmadığının belirlenmesi ve görev, yetki ve sorumluluk konularında farklılık varsa bu farklılıkların kolluk hizmeti sunumuna etkisini incelemek olacaktır.

Literatür Özetleri

Genel kolluk ile ilgili doğrudan veya dolaylı olarak kaleme alınmış tez, makale, rapor vb. literatür kaynakları incelendiğinde jandarma ve polis odaklı bir kolluk anlayışı olduğu görülmektedir. Kaynakların genelinde kolluk kavramının jandarma ve polis olarak karşılık bulunduğu, sahil güvenliğin genel kolluk kuvveti olduğu algısının geri planda kaldığı görülmüştür. Güncel bazı kaynaklarda ise sahil güvenliğin özel kolluk olduğu, genel kolluğun jandarma ve polisten ibaret olduğunun anlatıldığı görülmüştür. Eryılmaz (2006)'a göre "Nitekim Türkiye'de güvenlik hizmeti, genel kolluk olarak bilinen, Polis ve Jandarma yanında, özel kolluk olarak isimlendirebilecek varlığını özel bir kanuna borçlu olan Sahil Güvenlik Komutanlığı görevlileri, çarşı ve mahalle bekçileri, köy bekçileri ve köy korucuları, özel güvenlik kuruluşları görevlileri, orman muhafaza memurları, gümrük ve tekelle zabıtası iç güvenlik hizmetine katkıda bulunmaktadır." Sahil Güvenlik teşkilatı ile literatürde makale, tez, rapor vb. azlığının bu durumları sebebiyet verdiği düşünülmektedir. Sahil güvenlik personelinin kolluk yetkileri, sahil güvenlik personeline yetki veren mevzuat ve bu personelin hukuki durumu incelenerek genel kolluk kuvveti olan sahil güvenliğin literatürde genel kolluk kuvveti algısının pasif kalmasının nedeni araştırılarak varsa sebepleri bulunmaya çalışılacaktır.

Türkiye'deki genel kolluk sistemiyle alakalı yapılan araştırmaların (tez, makale vb.) birçoğu 2016 yılından önceye yani jandarma ve sahil güvenlik teşkilatlarının eğitim ve lojistik yönünden Genel Kurmay Başkanlığı'na, emniyet ve asayiş hizmeti yönünden İçişleri Bakanlığı'na ayrı ayrı bağlı bulunduğu döneme aittir. Genel kolluğun tek çatı altında birleştirilmesi ile ilgi öne çıkan eleştiriler genellikle jandarma ve sahil güvenliğin askeri statülü olmasından kaynakladığı görülmüş, jandarma ve sahil güvenliğin bağıllığı sadece İçişleri Bakanlığı'na olacak şekilde 2016 yılında değişiklik yapılmasından sonra bu konuda eleştiri ve öneri sunulan tez, makale, rapor vb. görülmemiştir.

Genel kolluğun tek çatı altında toplanması önerisinin içerik olarak özetle ve kısaca jandarmanın sivilleşerek polise dönüştürülmesi veya benzetilmesi şeklinde olduğu görülmüştür. Jandarma literatürdeki yayınlarda en çok, askeri statülü olmasından kaynaklı aşırı merkeziyetçi yapısı, merkeziyetçi yapıyla birlikte ortaya çıkan hesap verebilirlik, şeffaflık ve sivil denetime açıklık yönlerinin zayıf olması eleştirilmiş ve buna çözüm olarak polis teşkilatına benzetilmesi önerilmiştir.

Bazı yayınlarda ise; kırsal bölgede yaşayanların şehirlere göç etmesi, şehir merkezi sınırlarının genişleyerek jandarma alanlarının daraldığı ve özel güvenlik hizmetinin gelişmesi vb. sebeplerle ikici bir kolluk birimine ihtiyaç olmadığı görüşünün olduğu görülmüştür. Türkiye'nin jeopolitik konumundan kaynaklı geçmişten beridir var olan tehditler, bazı devletlerin Türkiye toprak bütünlüğü ve denizlerindeki idealleri, çeşitli motivasyonlu silahlı/silahsız terör örgütlerinin varlığı ve bu terör örgütlerinin sürekli ve sistemli olarak bazı devletler tarafından fonlanmaya ve silahlandırılmaya devam etmesi gibi sebepler bulunmaktadır. Türk Jandarması, teröristle mücadele alanında dünyanın en iyisi haline gelerek bugün birçok ülke asker ve kolluk personeline teröristle mücadele eğitimi veren ve bu alanda doktrin haline gelmiş bir genel kolluk teşkilatıdır. Adli ve idari kolluk alanı ile askeri eğitimde yetişmiş, silah ve teçhizat yönünden gelişmiş, eğitilmiş ve donanımlı personel sayısı, disiplinli, aidiyetli, dirayet ve sadakati yüksek personel yapısı, teröristle mücadele hareketinde olduğu gibi nizami harbe hazırlık seviyesinde dünyada benzerine rastlanamayan yapısı ile, mukayese edildiğinde nazaran sadece personel sayısı bakımından kendisinden daha fazla personeli olan bir başka kolluk kuvvetine benzetilmesi veya bir başka kolluk teşkilatı ile birleştirilmesi gerekliliği görüşüne, bu görüşe götüren sebeplerin var olup olmadığı sorusuna da cevap bulunmaya çalışılacaktır.

Yüksek Lisans ve Doktora tezlerinin olduğu literatür incelendiğinde genel kolluk kuvvetlerinden jandarma ve polis ile ilgili çalışmaların olduğu, bu çalışmaların jandarma ya da polis teşkilatlarını ayrı ayrı ve belirlenmiş konularda incelediği görülmüştür. Sahil Güvenlik ile ilgili çalışma sayısının azlığı görülmekle birlikte bu çalışma genel kolluk kuvvetlerinin personelinin görev, yetki ve sorumluluk mukayesesini yapmakla birlikte bu alanda toplu bir çalışma eksikliğini de giderecektir. Mevzuat dağınıklığından hareketle başlanılan çalışma aynı zamanda Yüksek Lisans ve Doktora çalışmalarında dağınık halde bulunan genel kolluk teşkilatlarını bir çalışmada bulma ve faydalanmaya yardımcı olacaktır.

Literatür özeti olarak;

Alper Bilgiç'in (2019), "Çoklu Kolluk Sisteminin Yönetimi" adlı Doktora Tezi jandarma, polis ve sahil güvenlik teşkilatlarının yapısı anlamında incelenmiştir.

Turgay Ünsal'ın (2022), "Genel İdari Kolluk Yetkilerinin Sınırları" adlı Doktora Tezi genel ve özel kolluğun yetkileri kapsamında incelenmiştir.

Fatih Eraslan'ın (2021), "Jandarma Genel Komutanlığının Sivil Kolluk olarak Teşkilatlanması Sonrasında Oluşan Etkiler Üzerine Bir Değerlendirme" konulu Makalesi jandarmanın 2016 tarihli kurumsal bağının değiştirilmesi sonrası oluşan durumu ile ilgili incelenmiştir.

Nurettin Alkan ve Yunus Emre Karamanoğlu'nun (2020), "Öngörüye Dayalı Kolluk Temelinde Önleyici Kolluk: Rusya Federasyonu'ndan Örnekler" isimli makalesi "Önleyici Kolluk ve Adli Kolluk" konusunda incelenmiştir.

Hakan Ayyıldız'ın (2022), "Ceza Muhakemesinde Adli Kolluk ve Soruşturmadaki Rolü" isimli kitabı adli kolluk, adli kolluk görevli, sorumlu ve üst dereceli kolluk amiri konularında incelenmiştir.

Hakan Ayyıldız'ın (2019), "Kolluk Faaliyetlerinin Denetimi Hakkında Genel Bir Değerlendirme" isimli makalesi, Kolluk faaliyetleri, İdari kolluk faaliyetleri, adli kolluk faaliyetleri, adli-idari kolluk ayırımı, kolluk gözetim komisyonu konularında incelenmiştir.

Eren Toprak'ın (2020), "Devlet Yönetiminde Yetki-Görev-Sorumluluk İlişkisi: Bir Yönetişel Meşruiyet Analizi" isimli makalesi görev, yetki ve sorumluluk kavramları konularında incelenmiştir.

Evrin Kara'nın (2016), "Devlet Kolluk İlişkisi Kapsamında Jandarma ve Türk Jandarması" konulu Yüksek Lisans Tezi jandarma, tarihçesi ve görev ve yetkileri konularında incelenmiştir.

Abdullah Özübek ve Sezai Öztıp'un (2016), "Jandarma Teşkilatının 15 Temmuz 2016 Darbe Girişimi Sonrası Dönüşümü" isimli Makalesi Jandarmanın dönüşümü konusunda incelenmiştir.

Sefa Yılmaz'ın (2012), "Türkiye'nin İç Güvenlik Yapılanmasında Değişim İhtiyacı" isimli makalesi "İç Güvenlik Yapılanması" ve "Değişim İhtiyacı" konularında incelenmiştir.

M. Bedri Eryılmaz'ın (2006), "Demokratik Ülkelerde Kolluk Güçleri Arasında Yetki ve Görev Alanı Paylaşımı" isimli makalesi "Görev ve Sorumluluk Alanı Paylaşımı", ve "Yetki Paylaşımı" konularında incelenmiştir.

Turgay Ünsal'ın (2022), “Genel İdari Kolluk Yetkilerinin Sınırları” isimli Doktora Tezi “Kamu Düzeninin Unsurları” konusunda incelenmiştir.

Şükrü Can ÖZTÜK'ün (2022), “İç Güvenlik Yönetiminde Alternatif Bir Yaklaşım Olarak Öngörücü Polislik” isimli Yüksek Lisans Tezi güvenlik ve kolluk ile ilgili kavramsal çerçeve konusunda incelenmiştir.

Ceylan Demirhan'ın (2022), “Türkiye’de Kolluk Hizmeti ve Kolluk Hizmetinin Sunumunda Karşılaşılan Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri” isimli Yüksek Lisans Tezi “Kolluk Hukukunda Kolluğun yetkileri ve Sınırları” ve “Yetki Çatışmasından Doğan Sorunlar” konularında incelenmiştir.

Mustafa Yılmaz'ın (2007), “Polisin Zor Kullanma Yetkisi” isimli Yüksek Lisans Tezi Polislik kavramı ve yetkileri konularında incelenmiştir.

Gürhan Alan'ın (2010), “Denizlerde Emniyet ve Güvenlik: Uluslararası ve Ulusal Mevzuat ve Kurumlar Üzerine Bir İnceleme” isimli Yüksek Lisans Tezi Sahil Güvenlik Komutanlığı ile ilgili konularda incelenmiştir.

Olgun Altundaş'ın (2022), “21. Yüzyılda Jandarma Teşkilatlarında Değişim Analizi (Türkiye-Fransa Karşılaştırması) konulu Doktora Tezi genel olarak kolluk kavramı, jandarmada reform ve değişim ile “rapprochement (polisle yakınlaşma)” konularında incelenmiştir.

Hüseyin Sürücü'nün (2020), “Türk Jandarma-Polis Teşkilatlarının Yakınsamasının Makarenko'nun Modeliyle Tanımlanması” isimli makalesi “Türkiye’deki Kolluk Teşkilatlanmasının Benzerlikleri ve Sınırlılıkları” konusunda incelenmiştir.

Ali Ayata ve Yakup Dalkılıç'ın (2016), “Emniyet ve Jandarma Teşkilatlarının Kurumsal Açıdan Bütünleşmesi” isimli makalesi “Avrupa Birliği'nin Türkiye'den Beklentileri ve Kurumsal Sivilleşme” konusunda incelenmiştir.

Tezin Hipotezi

Bu çalışmanın temel iddiası, genel kolluk kuvvetleri olan jandarma, polis ve sahil güvenlik personelinin genel kolluk hizmetlerinde, görev, yetki ve sorumluluk aldıkları mevzuatın ayrı ayrı ve dağınık olması, görev bölgelerindeki farklılık, kurumsal yapı, personel

temin ve yetiştirme, personel özlük rejimleri ve kurum kültüründen kaynaklı farklılıklar olduğudur.

Tezin Bölümleri

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kolluk ile ilgili kavramsal çerçeve, genel ve özel, yardımcı kolluk ve kolluk yetkisi kullanan kamu görevlileri ve kolluk yetkileri incelenmektedir. Türkiye’deki kolluk sistemi, kolluk sistemi içerisinde bulunan kurum kuruluş ve yapılar kendi tarih ve yetkileri bağlamında incelenecektir. Kolluk sistemiyle birlikte kolluk yetkileri ve dayanağı olan mevzuat ve kollukla ilgili temel kavramlar açıklanmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde genel kolluk personeline görev, yetki ve sorumluluk veren mevzuat ve mevzuat örneklerine yer verilmiştir. Türkiye’deki genel kolluk personeline yetki veren mevzuatlar kurumların kendilerine münhasır olanlar ve sadece o genel kolluk teşkilatına yetki verenler ayrı başlıklar altında, genel kolluğun tamamına yetki verenler ise aynı başlık altında incelenmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde Türk idari teşkilatlanmasında genel kolluk olarak görevli teşkilatların personeli görev ve yetki aldıkları mevzuat, personel temin ve yetiştirme, personelin özlük haklarında tabi olduğu mevzuat bağlamında mukayese edilerek farklılıklar ortaya koyulmaya çalışılmış ve tespit edilen hususlar ile öneriler ortaya koyulmuştur.

Genel kolluk personeli görev, yetki ve sorumlulukları bağlamında mevzuata göre mukayese edilerek incelemeye alınacaktır. Kurumların içyapı ve işleyişinin düzenleyen yönerge, emir, talimat, talimname vb. çalışma kapsamına alınmamıştır.

Tezin Önemi

Çalışma, insan yaşamına devlet müdahalesinin, adaleti tesis etmekle görevli olan devletin bu hizmete yönelik ilk hamlesini yapan genel kolluk personelinin görev, yetki ve sorumluluklarında farklılıkların olması durumunda insanlara eşit muamele edilmesi ve kolluk hizmetinin aynı standartlarda sağlanması amacı ile literatüre katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Genel kolluk kuvvetleri ile ilgili olarak üç teşkilatın da aynı çalışmada birleştirildiği ve personelinin görev, yetki ve sorumluluklarının mukayese edildiği ilk ve tek çalışma olması sebebiyle literatürdeki boşluğu doldurmayı hedeflemektedir.

Materyal ve Yöntem

Çalışmada literatür taraması tekniği uygulanmıştır. Belgesel gözlem yoluyla yapılan çalışmada Genel kolluk kuvvetlerinin kendilerine özgü kanun, Anayasa Mahkemesi kararları, tüzük, yönetmelik, kurumsal yayın, tarihçe, kurumsal internet sitelerinin yansıra, konu ile ilgili tezler, bilimsel araştırmalar, kitap ve makalelerden, basına yansıyan demeç ve haberlerden yararlanılmıştır.

Çalışma esnasında literatürde yapılan incelemede genel kolluk teşkilatları ile ilgili ayrı ayrı yüksek lisans ve doktora tezleri incelenmiş ve Türkiye’deki genel kolluk teşkilatlarının dünyadaki diğer genel kolluk teşkilatlarıyla ayrı ayrı ya da toplu şekilde mukayese edildiği bir çalışma olmadığı görülmüştür. Bu anlamda çalışma yapılmasının kolluk kuvvetleri ile ilgili çalışmalara katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

Türkiye’deki genel kolluk personelinin görev, yetki ve sorumluluklarında literatür ve mevzuatta farklılıklar tespit edilmeye çalışılarak temel problem üzerinde durulmuş ve çalışma sonlandırılmıştır.

1. BÖLÜM

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Emniyet

Emniyet, örgütlü devlet yapısı içinde birey ve toplumun düzen ve güvenilirlik içinde yaşaması olarak tanımlanmaktadır. Emniyet, Arapça, korkusuzluk, güven, huzur anlamı taşıyan “emn” kelimesinden türemiştir. Onar (1952)’ın emniyet tanımı “şahsa veya eşyaya zarar verecek kazaların veya tehlikelerin yokluğu” anlatmaktadır. Kanunlarımızda ise emniyet; “devlete, topluma, kişilere, eşya ve mallara karşı tehdit, tehlike, kaza ve sabotajları önlemek amacıyla hukuka uygun olarak alınan önlemleri ve bu önlemlerin alınmış olma hali” olarak tanımlanmıştır. (2803 SK, 1938:m.3) Emniyetin tesisinde görevli olan genel kolluk kuvvetleri, emniyet hizmetlerinde mevzuata uygun, gelişebilecek olumsuzluklara karşı aldığı önlemler sayesinde derhal müdahale edebilme yeteneğine sahip olmalıdır (Alan, 2010:5).

Emniyet; kazalara, tehlikelere ve kuralları ihmal ile uyulmayan kuralların yaratacağı tehlikelere karşı tedbirli olmayı ifade eder. Örneğin, şehir merkezinde terör örgütü mensubu teröristlerin canlı bomba eylemlerine karşı şehir girişlerinde uygulanan yol kontrol ve aramaları, şehir merkezinde sivil ekiplerle alınan tedbirler, ormanlık alanlarda yangınlara karşı havadan ve karadan alınan tedbirler, otomobil sürücüsünün emniyet kemeri takması, bir işçinin iş yerinde kask takması emniyet tedbirlerine örnekler arasında gösterilebilir. Genel anlamıyla emniyet, çeşitli faktörlerin yaratacağı olumsuzluk ve tehlikelerin etkilerine karşı korunmayı ifade ettiği söylenilebilir (Kalyon, 2010:25-32).

Emniyetin tesis edildiği yerler ve bölgeler güvenli ortamlar olarak adlandırılabilir. İnsanlığın var oluş geçmişi ile günümüz ve gelecek planlarını, güvenliğini tehdit eden riskleri öngörme ve bu risklere karşı proaktif olma arayışı, devletin ve insanın her dönem önceliği olmuştur. Öteden beridir aktarılan farklı araç ve gereçlerle sağlanmaya çalışılan emniyet; insanlık için bir arada olmanın belirleyici bir koşulu olarak görülmüştür (Alpkutlu, 2019:25-54).

1.2. Asayiş

Bilgiç (2002)'e göre asayiş “hukuka uygun ve gerekli önlemlerin alınması sonucu, devlete, topluma, kişilere, mal ve eşyalara yönelik tehlike, kaza ve sabotajların söz konusu olmadığı bir ortamı, düzensizlik ve karışıklıkların önlendiği, hayatın normal akışının sağlandığı hali, dirlik ve düzenin varlığı konusunda kamuda yaratılan yerleşik ve yaygın inancı ifade eder.” Yani, bir bölgede alınan emniyet tedbirleri sonunda güvenli ve düzenli olma halini ifade etmektedir denilebilir. “Sahil Güvenlik Komutanlığı Teşkilat Görev ve Yetkileri Yönetmeliği” 3’üncü maddesine göre ise; “Hukuka uygun ve gerekli önlemlerin alınması sonucu devlete, topluma, kişilere, mal ve eşyalara yönelik tehlike, kaza ve sabotajların söz konusu olmadığı bir ortamı, düzensizlik ve karışıklıkların önlendiği, hayatın normal akışının sağlandığı hali ve dirlik ve düzenin varlığı konusunda kamuda oluşan yerleşik ve yaygın inancı” ifade etmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Devletinin asayiş hizmetleri T.C. İçişleri Bakanlığınca yerine getirilmektedir.

İçişleri Bakanlığı asayiş hizmetlerini çalışmamamızın da konusu olan kolluk kuvvetleri marifetiyle yerine getirmektedir. Asayiş hizmetlerin koordineli olarak sağlanabilmesi amacıyla “Emniyet ve Asayiş İşlerinde İl, İlçe ve Bucaklardaki Jandarma ve Emniyet Ödevlerinin Yapılması ve Yetkilerinin Kullanılması Suretini ve Aralarındaki Münasebetleri Gösterir Yönetmelik” 4’üncü maddesine göre tüm Türkiye’de her gün saat 11.00’da mahallin en büyük mülki idare amirinin başkanlığında, jandarma biriminin komutanı ve emniyet biriminin amir/müdürü katılımı ile asayiş toplantısı icra edilmektedir. Asayiş toplantılarında, bölgenin güvenlik konuları hakkında günlük olarak bilgi alışverişi yapılarak koordineli çalışma sağlanmaktadır.

1.3. Kamu Düzeni

Kamu, devlet organlarının tamamı ya da ülkedeki halkın tamamını ifade ederken, düzen ise bazı yöntem, kanunlara göre kurulmuş olan uyum, sistem veya devletin mevzuatına göre belirlediği rejim olarak tanımlanabilir. Kamu düzeni kavramı hakkında birçok kaynakta birbirinden farklı pek çok tanım yapılmıştır. Bu tanımlamalardan bir tanesi de; kamu düzeni, özel ve genel yerlerde bireylerin güvenlik, esenlik ve sağlıklı olarak yaşamalarının sağlanmasıdır. Güvenlik, esenlik, sağlık ve genel ahlakın korunması kamu düzeninin unsurları arasında sayılabilir (Günday, 2004:264).

“Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Yönetmeliği” ve “Sahil Güvenlik Teşkilat Görev ve Yetkileri Yönetmeliği’ne” göre kamu düzeni; “Emniyet ve asayiş, huzur ve sükun, genel sağlık ve genel ahlak unsurlarından oluşan, hak ve hürriyetlerin tam olarak kullanımına elverişli ortamı” ifade etmektedir. İki kolluk teşkilatı da kamu düzeni tanımını aynı cümlelerle yapmıştır.

Güvenlik kavramı mevzuatta "emniyet ve asayiş hali" olarak tanımlanmaktadır. Kolluk toplumsal yaşamdaki maddi düzeni korur. Ahlak alanında düzenin sağlanması ve muhafazası kolluğun görev alanı dışındadır. Ancak, ahlaki düzensizlik veya sorunlar kamu düzenini olumsuz etki etmeye başladıysa kolluk bunu da önlemekle görevlidir. Kamu düzeni kişilerin bir takım haklarının sınırlandırılmasına sebep olacak yöntem veya şekilde gerçekleştirilebilir. Aslında kamu düzeninin bireysel ve toplumsal güvenliğe ilişkin boyutunun, devlet tarafından belirlenen çerçeve olduğu, devletin asıl gaye ve arayışı olduğu söylenebilir (Gözübüyük, 2010:270).

Kamu düzeninin ne anlama geldiğini biraz daha açmak gerekirse; toplumun huzur ve güven içinde yaşamını devam ettirebilmesi halidir. Toplumun huzur ortamında olması kolluk hizmeti sunumunun kesintisiz bir şekilde sağlanması ile mümkündür. Kamu düzeninin sağlanmasında görevli devlet birimi genel kolluk kuvvetidir (Akman, 1988:28).

Kolluk kuvvetlerine yetki veren, emniyet ve asayiş hizmetlerinin sağlanması için yürürlükte bulunan mevzuatın asıl amacının kamu düzenini tesis etmek olduğunu söylemek yanlış olmaz. Toplu halde yaşamının sürdürülebilir olması için insanların uyması ve saygı göstermesi gereken düzen, disiplin ve mevzuat gereklidir. Toplumlara konulacak kurallar insanların huzur, güven ve emniyetli şekilde yaşayabilmeleri için olduğunu söylemek yanlış olmaz. Kuralların uygulanması topluma ait olan bireyin davranışını, faaliyet ve karar ile eylemini etkileyerek çeşitli sınırlar koyabilir (Onar, 1966:43). Kamu düzeni bireysel güvenlikten daha ziyade, toplumsal düzenini ilgilendiren bir kavramdır. 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu’nun (PVSK) 1’inci maddesinde “Polis, asayiş amme, şahıs, tasarruf emniyetini ve mesken masuniyetini korur” denilmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere kolluğun asıl görevinin kamu düzenini temin, tesis ve muhafaza etmek olduğu söylenilebilir (Akman, 1988:23).

1.3.1. Kamu Düzeninin Unsurları

Kamu düzeni kavramı yasal düzenlemelerde yer bulmuş ancak yapılan yasal düzenlemelerde kamu düzeni unsurlarına ilişkin herhangi bir açıklama bulunmamaktadır. Kamu düzeni içerik ve taşıdığı anlam bakımından zamanla değişiklik gösterebileceği için yasal düzenlemede yer bulması bir takım sorun ve aksamalara neden olabilecektir. İdare hukuku kamu düzeni kavramını klasik ve modern anlayış olarak iki ayrı başlıkta ayırmıştır.

1.3.1.1. Kamu Düzeninin Klasik Unsurları

Devletlerin öncelikli ve birincil asli vazifesi kişilerin can ve mal güvenliğinin sağlanmasıdır. Güvenliğin tesis edildiği bir ortamda huzurlu ve özgür şartlarda yaşayabilmek kişilerin en temel haklarından. Kamu düzeni kavramı, güvenliğe dair endişelerin giderilmesi, toplumsal barış ve huzur ortamının sağlanması, mutluluk, esenlik ve sağlığı koruyabilmek için ortaya konulmuş kurum ve kuralları içerir. Devlet bunları temin ve tesis etmede yani kamu düzenini sağlamada kolluk gücünü kullanır. Kolluk kamu düzeninin temin, koruma ve bozulduğunda tekrardan eski haline getirmede görevlidir. Kolluk görevlileri de bu anlatılanlardan hareketle, kolluk yetkilerini sadece kamu düzeni sağlamak, korumak ve bozulduysa yeniden tesis etmek amacıyla kullanır. Kolluğun iş ve işlemlerinde asıl ve nihai amacı kamu yararadır, bu da ancak kamu düzeninin tesis ve sürdürülmesiyle mümkündür (Yenisey, 2015:9-11).

Klasik anlayış kamu düzenini, kamu güvenliği, huzuru ve sağlığı olarak üç maddi ve dışsal unsura ayırmaktadır. Kamu ahlakını, kolluğun insan ahlakıyla ilgili bir görevinin olduğunu öngörmediği için kapsam dışında bırakmıştır. Aşağıda kamu düzeninin klasik unsurları açıklanacaktır.

1.3.1.1.1. Kamu Güvenliği

Güvenlik en geniş anlamıyla, toplumsal yaşamın mevcut haliyle aksamadan devam etmesi, kişisel huzur ve emniyetin sağlanması durumudur. Kamu güvenliği kavramı ise; kişilerin kendilerine ait özel alanlarında ve umuma açık yerlerde can ve mal güvenliği endişesi taşımadan huzur içinde ve güven ortamında hayatlarını devam ettirebilmesidir. Güvenliği belki de en iyi açıklayan tanım; kişi ve kişilerin toplum içinde yani çarşı, pazar, okul, iş yeri vb. özel ve umuma açık her alanda can ve mal güvenliğinden endişe etmeden güvenli bir şekilde yaşamalarıdır. Kolluk birimleri tarafında kişilerin özel ve umuma açık alanlarda can

ve mal güvenliği endişesi gütmeden yaşayabilmeleri için aldığı koruyucu önlemler kamu güvenliği tanımı içindedir. PVSK 2'nci maddesi bu bağlamda incelendiğinde kamu düzeni ve güvenliğinden sorumlu polise bu konuda görev ve sorumluluk ve beraberinde yetkiler vermektedir (Yenisey, 2015:11).

A.Ç. isimli şahsın İstanbul ili Sultangazi ilçesinde maganda kurşunu ile ağır yaralanması ve yaklaşık iki yıl sonra hayatını kaybetmesi sonucunda maktul aile ve avukatı tarafından başlatılan ceza ve tazminat davaları sonrasında yerel mahkemelerin kararı yüksek mahkeme olan Yargıtay'a sevk olan dosyasında Yüksek Mahkeme; "Kişilerin can ve mal güvenliğinin korunması devletin asli görevidir. İdarenin bu görevi yerine getirmek, kamu düzenini ve esenliğini sağlamak üzere kolluk örgütünü kurması, gerekli araç ve olanakları sağlaması, yeterli önlemleri zamanında alması gerekir (...)" şeklinde hüküm kurmuştur. Bu kararlar kişi can ve mal güvenliğinin sağlanması görevi devletin asli vazifesidir. Devlet kişisel güvenliği tesis ederek büyük çerçevede toplumsal emniyeti sağlayarak ülke genelinde asayiş dolayısıyla da kamu güvenliğini temin ve tesis ederek sürdürmekle görevli ve sorumludur (Akman, 1988:29-30).

Kolluk kuvvetleri devletlerin hem zor kullanma gücü hem de bireylerin güvenliğini sağlamada görev ve yetkilendirdiği kurumlarıdır. Kolluk kişilerin güvenliğini sağlamak için yasalarla kendilerine verilen yetkilerini kullanır. Burada asıl amaç kamu güvenliğidir. Örnekle açıklamak gerekirse alkol bağımlısı bir sürücünün sürücü belgesinin iptal edilmesi toplumsal güvenlik için alınan tedbirlerden biridir. Bu sürücünün alkol bağımlısı olması nedeniyle sürücü belgesinin iptali, kişinin trafik güvenliği dolayısıyla da insan can ve mal güvenliğine risk taşıdığından, bunları korumak için gereklidir (Yurtsever, 2012:23).

Buradan anlaşılacağı üzere, kişilerin yaptıkları eylemler kendileri, toplumun bir kısmı veya tamamı için tehlike yaratarak kamu güvenliği sorunu haline gelebileceğinden yasalarla bir takım yasak ve engeller konulur. Bu yasak ve engellerin uygulayıcısı kolluk kuvvetleridir. Kolluk yasaların men ettiği eylemlerle kamu güvenliğini tesis ederek sürdürmeyi amaçlamaktadır.

1.3.1.1.2. Kamu Huzuru

Kamu huzuru kavramı; toplumsal yaşamı olumsuz etkileyecek her türlü düzensizlik, karmaşa ve kargaşanın olmaması durumunda ortaya çıkan huzur durumu olarak tanımlanabilir. Kamu huzurunun temin ve tesisi için birey ve toplumun rahatsız olacağı bütün eylemlerden arındırılmış bir ortam kastedilmektedir. Örneğin mahalle arasında bulunan çöp kutularının yanına hayvansal atıkların bırakılmasını yasaklanması ve varsa atılan atıkların kaldırılması çevrede bulunanların sağlığı ve rahatsız olmaması için gereklidir. Bu gibi eylemler yasaklanmazsa ve giderilmezse bireysel ve toplumsal huzursuzluklar baş gösterecektir (Akgüner vd, 2017:1015).

Kamu huzurunun bozulması, toplumun kültür seviyesi, örf, adet ve ananeler gibi dinamikler ve olayın içerik ve meydana geliş biçimiyle de ilişkilidir. Örneğin yaz mevsiminde kıyı kesiminde gece geç saatlerde eğlence yerlerinde yüksek sesli müzikle eğlenmek normal karşılanarak toplumsal huzura olumsuz etki göstermeyecekken, turizmin olmadığı bölgelerde bu durum toplumsal huzura zarar verebilmektedir. Kanun koyucular bu durumları gözeterek münhasır uygulamalara yönelik tedbirler alabilirler. Örneğin Turizm bölgelerinde umuma açık işletme kapanma saatleri diğer yerlere göre daha geç saattedir (Onar, 1966:1481).

Kolluk kamu huzuru için birçok yetki kullanır. Örneğin “Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu’nun” 14’üncü maddesinde “Şehir ve kasabalarda gerek mesken içinde ve gerek dışında saat 00.00’den sonra her ne suretle olursa olsun civar halkın huzurunu bozacak surette gürültü yapanlar polisçe menolunur” hükmü düzenlenmiştir. Kolluk toplum huzuruna zarar veren kişi ve kişileri eyleminden men ederek bozulan toplumsal huzur ve düzeni yeniden temin eder. Bunun için kolluk kuvvetlerine mevzuatta görev ve yetkiler verilmiştir. Bu görev ve yetkiler çalışmanın ikinci bölümünde ayrı ayrı, üçüncü bölümde ise mukayeseli olarak açıklanacaktır (Onar, 1966:1482-1483).

1.3.1.1.3. Kamu Sağlığı

Kolluk açısından kamu sağlığı tanımı, bireylerin sağlıklı olmasından ziyade toplumun genelinin bulaşıcı hastalık risklerinden korunması ve arındırılmasıdır. Bireysel sağlık hizmeti kamu hizmeti olmasına rağmen çalışmamızın içerik amacına yönelik olarak kolluk hizmetlerinin içeriğinde bulunan kamu sağlığı tanımı esas alınmaktadır. Kamu hizmetinin amacı olarak anlatmaya çalıştığımız sağlıktan kastedilen genel sağlıktır. Kamu sağlığının sağlanması ve devamı için devlet kademelerinde çeşitli birimler vardır, bu birimler kendi

görev tanımları içinde hastalık yapabilecek ve yayabilecek kanalizasyon ve rögarların temizlenmesi ve altyapı hizmetlerinin tamamlanması genel sağlık hizmetlerinin bir parçasıdır. Kolluk açısından kamu sağlığı önlemleri mevzuatla belirlenen önleyici hizmetlerdir (Er, 2008:1).

Örneğin deprem sonrası yıkılan binaların enkazlarının gelişi güzel yerlere atılması, dökülmesi insan sağlığı açısından riskli olan asbest'in yayılımını artırır, kolluk görevlileri “Çevre Kanunu” ve “Kabahatler Kanunu'ndan” aldığı yetkiyle bu eylemlerden men ederek kamu sağlığını korumaya çalışır. Bir başka örnek daha vermek gerekirse Covid-19 salgınında genel kolluğun ülke genelinde aldığı önlemler ve küresel pandemiyle mücadeleye ilişkin yerine getirdiği hizmetler örnek olabilir.

Kolluğa, kamu sağlığının tesisi bağlamında birçok kanun ve diğer mevzuat görev ve yetki vermektedir. Genel sağlığın korunmasında genel kolluk kuvvetlerine genellikle 1593 sayılı “Umumi Hıfzıssıhha Kanunu” hükümleri görev ve yetki vermektedir. Bu ve diğer mevzuatın verdiği yetkiye göre İdare kamu sağlığının korunması için bir takım haklardan bireyleri yoksun bırakabileceği gibi bireyin bu haklarını kullanmasını da kısıtlayabilir. Covid-19 salgınında seyahat yasağı uygulanarak insanların şehirlerarası seyahat etmesinin yasaklanması bu konuya örnek olarak gösterilebilir (Anadolu Ajansı, 2021).

“1982 tarihli Anayasa'nın” 56'ncı maddesine göre “Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir” hükmü amirdir. Devlet de bu hakkın kullanımında sosyal devlet olma yönüyle sorumludur.

Kamu sağlığının sürdürülebilirliği açısından hayati öneme sahip olan hususlardan bir tanesi de gelecek kuşakları uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımı ve alkol bağımlılığından korumaktır. Kanun koyucu bu konuya münhasıran kanun, yönetmelik ve tebligatlar çıkararak uygulama anlamında kolluk ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarına görev ve yetki vermiştir. Örneğin uyuşturucu ile mücadelede konusunda, kolluk kuvvetleri başta olmak üzere, sağlık personeli ve mülki idare amirleri de görevlidir (Kabahatler Kanunu, 2003:m.43).

Sonuç olarak, sağlık hakkı 1982 tarihli “Anayasa'nın” 56/1 maddesinde “Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir” hükmüyle devlete kamu sağlığının temin ve tesisi için görev vermiştir. Devlet çeşitli kademe ve üniteleriyle kamu sağlığının temin, tesis ve muhafazası için çeşitli organizasyonlarla çalışmaktadır.

1.3.1.2. Kamu Düzeninin Modern Unsurları

Kamu düzenini etkileyen faktörler günümüzün değişen koşullarına göre çeşitlenerek artmaktadır. Bilimsel gelişmeler, şehir nüfuslarının artması, turizm ile beraber kültür ve insan hareketinin yoğunlaşması, yasadışı göçler vb. faktörler kamu düzenini bozacak unsurların artmasına neden olmaktadır. İnsan çeşitliliği ve yaşam biçimlerinde meydana gelen değişimler kamu düzeninin muhafazasında çabayı artırma zorunluluğunu beraberinde getirmiştir. Kolluk kuvvetleri teçhizat ve bilişim sistemleri anlamında diğer kamu kurumlarında olduğu gibi bu değişime ayak uydurmak zorunda kalmış ve her seviyede modernizasyonuna önem vermiştir (Ünsal, 2022:30).

Belirttiğimiz gibi kamu düzeni kavramı, değişen ve sayıları giderek artan faktörler karşısında klasik anlayışın ötesine geçerek yeni kavramlar ortaya koymak durumunda kalmıştır. Modern anlayış, genel ahlak, insan onuru, kamusal estetik, ekonomik kamu düzeni ve ekolojik kamu düzeni yeni kavramların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu yeni kavramlar aşağıda detaylarıyla işlenecektir.

1.3.1.2.1. Genel Ahlak

Genel ahlakın kamu düzeni içinde olup olmadığıyla ilgili bir takım görüş ayrılıkları bulunmakla birlikte, genel ahlaka aykırılıkların kamu huzur ve güvenliğine zarar vereceği düşünüldüğünde bu unsurun kamu düzeni içinde olduğu kabul edilebilir. Ünlü hukukçu Rene Chapus’a göre; “kolluk ahlaka ve töreye aykırı olan ve vicdanları sarsan davranış ve düzensizlikleri önlemek için harekete geçebilir.” Bu sebeple de genel ahlakı, kamu düzeninin bir unsuru olarak görmüştür. Ülkemizin genel kolluk kuvvetlerinden olan polise görev ve yetki veren ve diğer genel kolluk kuvvetlerinin görev ve yetki anlamında kendi mevzuatlarıyla atıf yaptıkları PVSK, genel ahlak bağlamında incelendiğinde; 11’inci maddesinde “Genel ahlak ve edep kurallarına aykırı olarak; utanç verici ve toplum düzeni bakımından tasvip edilmeyen tavır ve davranışta bulunanlar ile bu nitelikte söz, şarkı, müzik veya benzeri gösteri yapanları (...) herhangi bir müracaat veya şikayet olmasa bile engeller” hükmü amirdir. Kolluk bireylerin ahlak ve değer yargılarıyla görevli ve yetkili ve olmamakla birlikte genel ahlak kuralları ve ceza kanunlarında suç oluşturan eylemlerin men edilmesinde sorumlu ve yetkilidir.

Örneğin bir bölgede kadınların diz üstünde etek giymelerinin yasaklanması ve bu konuda kolluğun görevlendirilmesi söz konusu olamazken, umuma açık alanlarda veya

çevrede bulunan insanların arasında cinsel ilişkiye girmek (TCK m. 225) ceza kanunlarına göre suç teşkil ettiğinden kolluk tarafından kamu düzenine aykırı olduğu için men edilir ve adli makamlardan aldığı talimatla soruşturulur. Kolluğun genel ahlakla ilgili görevinin genel ahlaki düzensizliği sağlamak olduğu söylenebilir. Alkol alarak çevreyi rahatsız eden şahsın kolluk tarafından çevreyi rahatsız etme eyleminden men edilmesi, ancak alkol kullanımı ile ilgili olarak şahsa herhangi bir işlem yapılmaması bu konuyla ilgili verilebilecek en açıklayıcı örnektir. Kolluğun genel ahlak ile ilgili yetkisi engelleme ve men etme biçimindedir. Türkiye’de genel kolluğa kamu ahlakıyla ilgili verilen yetki; ceza kanunları ve diğer mevzuata aykırı eylemleri men etme ve bunlara işlem tesis etme biçimindedir. Genel kolluğun mevzuatla yasaklanan bir hususun yokluğu halinde işlem yapma ve irade ortaya koyma yetkisi bulunmamaktadır. (Tekinsoy, 2011:107-108).

1.3.1.2.2. Kamusal Estetik

Kamusal estetik zaman ve mekana göre farklılık gösterebilen bir kavramdır. İdare kamu düzeni için insanların doğal ve estetik değeri yüksek bir çevrede yaşamaları için gerekli hizmetleri yerine getirmekle görevli ve sorumludur. Doğal ve estetik görünüme sahip, insana huzur veren, insani ihtiyaçları karşılayan ve aynı zamanda doğal afetlere karşı gerekli önlemler alınmış yerleşim yerleri kamu düzeninin sağlanarak korunmasında önemli bir yer tutmaktadır. Örneğin 06 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli başlayıp on bir ilimizde büyük yıkıma ve binlerce insanın ölümüne sebebiyet veren depremlerde yıkılan binaların sayısının çok fazla olması, kentsel dönüşüme girememiş, toplanma ve tahliye alanlarının yetersiz olduğu yerlerde büyük panik ve kargaşaya sebep olmuş, deprem sonrasında yağma ve hırsızlık olayları büyük artış göstermiş, bu olayların önlenmesi için çevre illerden kolluk takviyesi sağlanarak kamu düzeninin yeniden tesisi sağlanmıştır (Tekinsoy, 2011:612).

Kamusal estetik örnekten yola çıkarak düşünüldüğünde bir tercihten ziyade bir zorunluluktur denilebilir. Kamusal estetiğe bir örnek daha eklemek gerekirse; Bodrum Belediyesinin mülki hudutları dahilinde bulunan evlerin dış cephelerinin beyaz renge boyamasını zorunlu kıldığı belediye meclisi kararı bu konuda örnek olarak gösterilebilir (Hürriyet.com, 2006).

1982 tarihli Anayasa’nın 56’ncı maddesinde “Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini

önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir.” hükmü amirdir.

Kamusal estetik ile toplumsal estetiğin farkı; kamusal estetiğin tesisi için mevzuatla tedbirler ve yaptırımlar öngörülmüş olmasıdır. Düzensiz şehirleşmeye ön almak suretiyle kamu düzeninin tesisine yönelik bir kolluk faaliyetidir. Kolluk kamusal estetik konusunda “3194 sayılı İmar Kanunundan” aldığı yetkiyle işlem tesis edebilir (Üstün, 2014:33).

1.3.1.2.3. İnsan Onuru

“Türk Dil Kurumu’na” (TDK) göre onur, anlam itibarıyla “öz saygı, şeref, haysiyet, izzetinefis” anlamlarına, başka bir ifadeyle “başkalarının gösterdiği saygının dayandığı kişisel değer, şeref, itibar” anlamlarına isabet etmektedir. Anayasa’nın başlangıç kısmında “Her Türk vatandaşının (...) onurlu bir hayat sürdürme ve maddi ve manevi varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu” belirtilerek onur kavramına atıf yapılmıştır. İnsan onuru ulusal ve uluslararası seviyede yapılan hukuki düzenlemelerle korunan bir değerdir. Anayasa ulusal seviyede, “Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi” uluslararası anlamda hukuki düzenlemelere örnek olarak verilebilir (Aslan, 2015:167).

İnsan onurunun kamu düzeninin bir unsuru olması ve korunma çabası, 1995 tarihinde Commune de Morgas-sur-Orge kararı ile başlamıştır denilebilir. Dava konusu olay; çüce fırlatma oyunu, belediye tarafından yasaklanması üzerine belediyenin yasaklama kararına itiraz edilerek iptal davası açılmıştır. Fransa Devletinin yüksek idare mahkemesi açılan itiraz davası üzerine “insan onuruna saygının kamu düzeninin bir unsuru olduğuna” ve insan onuruna aykırı eylemlerin yasaklanabileceğine karar vermiştir. Kolluk yetkisi bağlamında değerlendirildiğinde insan onuruna aykırı eylemler kamu düzenin tesisi kapsamında cevaz veren mevzuat hükümlerince değerlendirilerek işlem tesis edilebilir. Kolluğa bu konuda yetki veren mevzuat araştırması yapıldığında; “6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluşu ve Yayınları Hakkında Kanun’un” 8/ç maddesi örnek olarak verilebilir. Bu maddeye göre; “İnsan onuruna ve özel hayatın gizliliğine saygılı olma ilkesine aykırı olamaz, kişi ya da kuruluşları eleştiri sınırları ötesinde küçük düşürücü, aşağılayıcı veya iftira niteliğinde ifadeler içeremez” (Gökpınar, 2015:21).

İnsan onuru, devletlerin özgürlüklere müdahalesinde hem neden hem de sınırdır. İnsan onuru, insan hak ve özgürlüklerinin aynı zamanda temelidir. (Ünsal, 2022:39).

1.3.1.2.4. Ekonomik Kamu Düzeni

Önceden üretip satan devlet, bu rolünü özel teşebbüs ve işletmelere bırakmaya başlamıştır. Bu sebeple devletler piyasadan çekilmiş işletmeci devlet modelinden düzenleyici devlet modeline geçilmiştir. Düzenleyici devlet modelinde devletin ekonomi sisteminde sadece yeri değil rolü de değişmiştir. Artık devlet, serbest piyasa ekonomisinin rekabet hukukunu kuran ve koruyan bir role sahip olmuştur. Bu rolün gereği olarak oluşan piyasa düzeninin sağlıklı ve adil işletilmesi için kurallar koyar. Kartel, stokçuluk, mal vermeme gibi piyasa bozucu eylemlere karşı yaptırımlar örnek olarak gösterilebilir. Piyasada bulunanların sürekli rekabet halinde bulunmaları nedeniyle devletin yasal düzenlemelerle müdahalesi gerekmektedir. Devlet bu düzenlemelerle ekonomi düzeni dolayısıyla da kamu düzenini korur (Gözler vd. 2017:579).

“1982 tarihli Anayasa” bu madde başlığında incelendiğinde 167’nci maddesinde “Devlet; para, kredi, sermaye, mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemlerini sağlayıcı ve geliştirici tedbirleri alır; piyasalarda fiili veya anlaşma sonucu doğacak tekelleşme ve kartelleşmeyi önler (...)” hükmü görülmektedir. Devletin piyasalar üzerindeki denetleme, gözetleme ve düzenleme yetkisi bu maddeyle görülebilir.

Ekonomide yaşanan sıkıntıların sokak olay ve eylemlerine dönüştüğünü Arjantin ve Yunanistan’da yaşanan olaylarla örneklendirebiliriz. Ekonomik bir sorunun ülkenin temel kamu düzeni sorunu haline geldiği bu ülke örnekleri üzerinden görülebilir (bbc.com, 2022).

1.3.1.2.5. Ekolojik Kamu Düzeni

Ekoloji kavramı TDK’ya göre “Canlıların hem kendi aralarındaki hem de çevreleriyle olan ilişkilerini tek tek veya birlikte inceleyen bilim dalı” şeklinde tanımlanmıştır. Ekolojik kamu düzeni yakın geçmişten beridir ismi sıklıkla zikredilmektedir. Bu haliyle de kamu düzeninin bir unsuru olarak yerini almasını sağlamıştır. Temiz bir çevre, insanların yaşam haklarının teminatıdır denilebilir. Böyle olunca da ekolojik temizlik ve ekolojiyi koruma veya savunma kavramlarının önemi artmaktadır. Temiz bir ekoloji sadece insanların değil tüm canlıların yaşamlarının teminatıdır. Bugün bozulan çevre dengesi nedeniyle bir kısım canlı türünün soyunun tükendiği bazılarının da soyunun tükenme tehdidi altında olduğu bilinmektedir (Tekinsoy, 2011:166-167).

Ekolojik kamu düzenine ilişkin ulusal ve uluslararası yasal düzenlemeler yapılmıştır. Türkiye’de “Çevre Kanunu”, uluslararası düzeyde ise “Birleşmiş Milletler Çevre Konferansı’nın” yayımladığı “Dünya Çevre Sorunları ve Çevrenin Korunması” bildirisi örnek olarak verilebilir.

“1982 Anayasası’nın” 56’ncı maddesinde “Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek, devletin ve vatandaşların ödevidir” hükmü amirdir.

Ekolojik çevreye yapılan olumsuz müdahaleler toplumun bir kısım kesimleri tarafından çeşitli protesto ve eylemlerle eleştirilmekte, zaman zaman bu müdahaleleri önlemek isteyen çevreci veya yerel halktan vatandaşlarımızla kolluk karşı karşıya gelmek durumunda kalmaktadır. Örnek vermek gerekirse Sinop iline kurulması planlanan Nükleer Enerji Santrali bölge ekolojisine zarar vereceği düşüncesinden hareketle yerel halk ve bazı kişiler tarafından çeşitli eylemlerle protesto edilmiş ve kamu düzeninin tesisi için kolluk zor kullanma yetkisini kullanmıştır (Kaboğlu, 2002:296).

1.4. Savunma

İnsanların birlikte ve topluluk olarak yaşamaya başlamasıyla beraber, birey ve grubun mevcut ya da doğabilecek tehlikelere karşı korunma ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Tehdit ve tehlikenin bireye karşı oluşması halinde kişisel savunma, ülke topraklarına ya da bütünlüğüne karşı olursa vatan savunması olarak değerlendirilmektedir. Bireyin savunma ihtiyacında devletin rolü ve görev yükü fazladır. Vatandaşlarının ve ülkesinde bulunan diğer insanların mal ve can güvenliğini sağlamak ve korumakla yükümlü olan devlet, savunma konusunda içerde ve dışarda kullanılmak üzere güvenlik gücü teşkilatlanmasına gitmiştir. Ülkemiz özelinde değerlendirme gerekirse iç işlerimizde genel kolluk kuvvetlerimiz olan jandarma, polis ve sahil güvenlik ve diğer özel kolluk birimleri, sınır ve dış savunmamızda ise Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) bağlısı kuvvet komutanlıkları bulunmaktadır (Gürhan, 2010:5).

Genel kolluk kuvvetlerimizden olan jandarma ve sahil güvenlik ayrı ayrı kendi mevzuatlarında da belirtildiği üzere aynı zamanda seferberlik ve savaş hali durumlarında ülke savunmasında da aktif görev alacaktır.

1.5. Kolluk

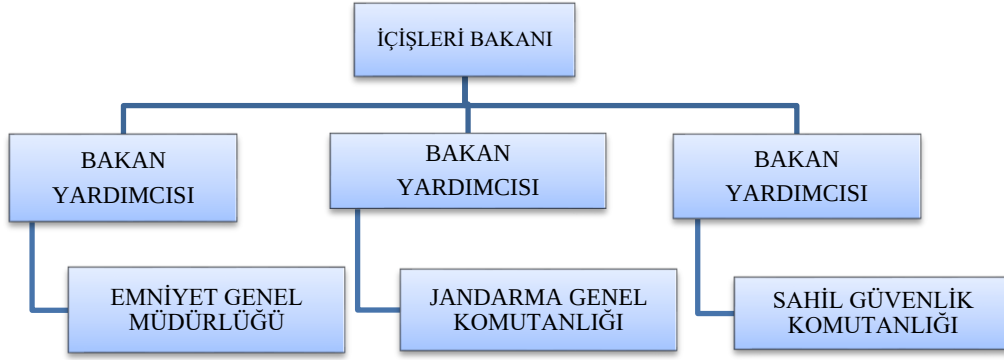
“Kolluk” kelimesinin dilimize girerek kullanılmaya başlamasının geçmişi çok eskiye dayanmamaktadır. Kolluk kelimesinin dilimize özgü olduğu söylenilebilir. Police kelimesinin Fransızca dilinden polis olarak dilimize geçtiği, kolluk kelimesinin ise dilimizin kendi dinamiklerinden türediği görülmektedir. Kolluk kelimesinin türemesinin çok da uzun bir geçmişi yoktur. Kolluk kelimesinin dilimize kazandırılması ile kamu düzenini tesis ve muhafazada görevli olan jandarma, polis ve sahil güvenlik personellerini ifade eder bir hale gelmiştir. Ülkemizde kolluk kavramı sadece bir kurumu değil görev yerine göre jandarma, polis ya da sahil güvenliği kapsamaktadır (JGNK Sözlüğü 2002:75). Bu yüzden ülkemizde polis kelimesi şehir ve belediye sınırları içerisinde kamu düzenini sağlayan kuruluş olarak belirtilmektedir (Günday, 1998:289).

Kunter ve Yenisey (2011)’e göre; “Kolluk, kamu düzenini, genel ahlakı, genel sağlık ve asayiş, topluma gelebilecek olan uzak tehlikelerden koruyan, tehlike oluştuğu ve yakın bir hale geldiği vakit de bu tehlikenin zararlı sonuçlar doğurmasını önleyen, olay vukuunda olayları bastıran ve suç işlendiğinde Cumhuriyet Savcısının emri ile suç iz ve eserleri ile failini araştıran silahlı bir devlet gücüdür.”

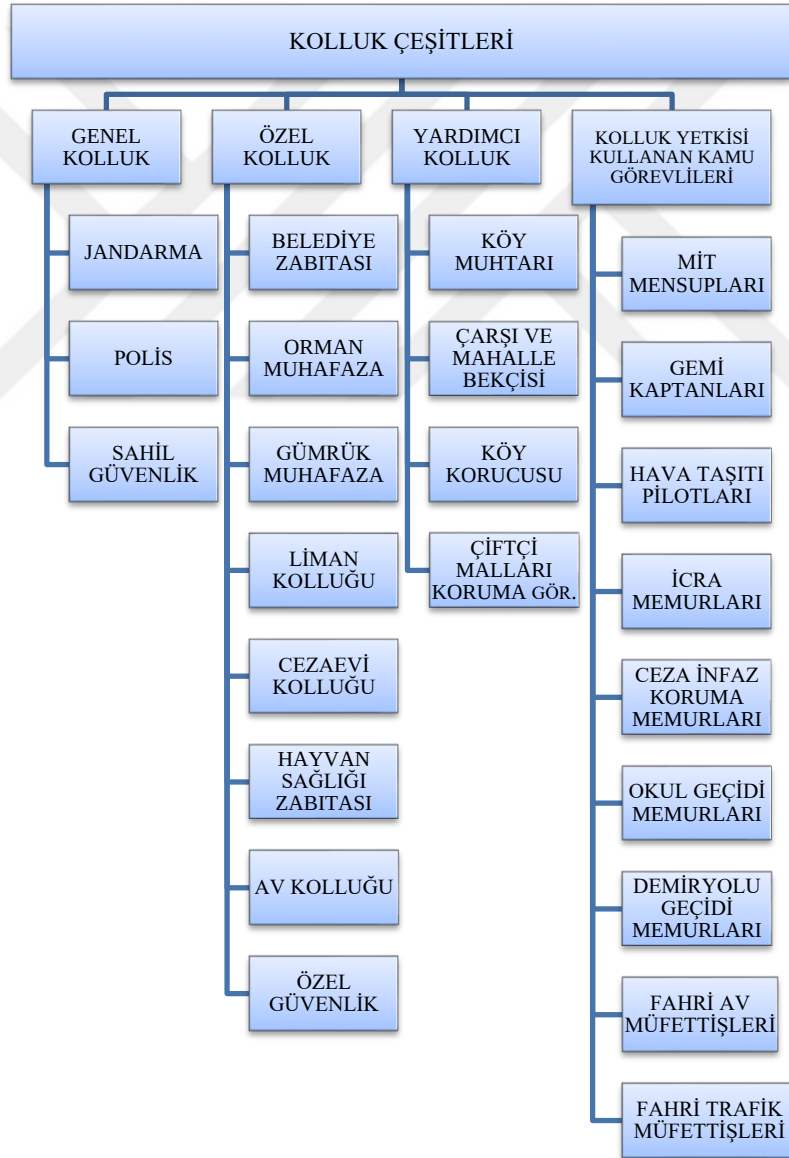
Tanımları toparlamak gerekirse kolluk; idarenin kamu düzeni ve güvenliğini sağlamakla görevlendirdiği jandarma, polis veya sahil güvenlik olarak tanımlanabilir.

Kolluk kuvveti ise; emniyet ve asayiş ile toplumsal ve kamu düzenini sağlayan ve muhafaza eden, bunlar bozulduğunda tedbir alarak düzelten ve suçu ve suçluyu önleyen kuvvettir. Kolluk kuvveti ayrıca, Anayasa başta olmak üzere kanunlar, Cumhurbaşkan Kararnameleri, yönetmelik ve diğer düzenleyici işlemlerin verdiği görevleri yaparak önleyici tedbirler alır, suç işlenmesinin öğrenilmesiyle suçu aydınlatarak failleri yakalar (Gündoğan vd. 2007:455-456).

Kolluk kelimesinin Osmanlı döneminde de kolcu, kol, kulluk, karakullukçu gibi birçok karşılığına rastlanılabilir. Örneğin Kullukçu, Osmanlı İmparatorluğu zamanında Yeniçerilerin ikamet ettiği karakolların isimdir. Başka bir ifadeyle kolluk, kamu güvenliğini tesis etmek amacıyla dolaştırılan silahlı asker topluluğu, devriye veya karakol anlamı bulunmaktadır (Pakalın, 1993:216).

Şekil 1.1. Türk İdari Yapısında Kolluk Teşkilatı

Şekil 1.2. Türkiye’de Kolluk Çeşitleri

1.5.1. Genel Kolluk

Terim olarak genel kolluk, birey ve toplumun huzur, emniyet ve tüm bunların sonunda asayişini sağlamakla görevlendirilmiş ve yetkilendirilmiş jandarma, polis ve sahil güvenliği ifade etmektedir. Genel kolluğun görevli olmasına dayanak olarak “Emniyet Teşkilatı Kanunun” 1’inci maddesinde belirtilen “Memleketin umumi emniyet ve asayiş işlerinden Dahiliye Vekili mesuldür. Dahiliye Vekili bu işleri, kendi kanunları dairesinde hareket eden Emniyet Umum Müdürlüğü ile Umum Jandarma Komutanlığı ve icabında diğer bütün zabıta teşkilatı vasıtası ile ifa ve lüzum halinde Cumhurbaşkanı kararı ile ordu kuvvetlerinden istifade eder” gösterilebilir. Burada anlatılandan hareketle Türkiye’de genel emniyet ve asayiş ile kamu düzeninin sağlanmasından polis ve jandarmanın görevli olduğu anlaşılmaktadır. Burada Sahil Güvenlik Komutanlığına yer verilmemesinin sebebi olarak ise Sahil Güvenlik Komutanlığının 1982 yılında kurulmuş olması, anılan kanun maddesinin yayımlandığı tarihten itibaren değişikliğe uğramamış olmasıdır. Sahil güvenliğe genel kolluk yetkisini hem kendi kuruluşunu sağlayan “2692 Sayılı Sahil Güvenlik Kanunu” hem de jandarma, polis ve sahil güvenlik gibi kurumların isimlerinin ilk defa genel kolluk olarak birlikte anıldığı ve bu kurumların personeline yönelik ilk ortak kanun düzenlemesinin olduğu “Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun’dan” almaktadır.

Genel Kolluk tanım ve tarifinin yapıldığı bir başka mevzuat düzenlemesi de 10.03.1983 tarihli “2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği’dir” Bu yönetmeliğin 3’üncü maddesine göre “Genel kolluk; kamu düzeninin korunmasını sağlayan, mevzuatla verilen görevleri yerine getiren ve silah kullanma yetkisini haiz İçişleri Bakanlığına bağlı jandarma, sahil güvenlik ve polisi” ifade etmektedir.

Türkiye’de genel kolluk görev ve yetkisi olan Jandarma Genel Komutanlığı (JGNK), Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM) ve Sahil Güvenlik Komutanlığının (SG.K.lığı) kuruluş, kadro, teşkilat ve görevleriyle ilgili ayrı ayrı kendi mevzuatı bulunmaktadır. Görev alanları itibariyle belediye sınırları içinde polis, mücavir alan sınırları dışında jandarma ve kara sularımızda, iç sular ve tüm sahillerde ise sahil güvenlik yetkili ve sorumludur. Türkiye Cumhuriyeti Devleti siyasi sınırları içinde kamu düzeninin temin, tesis ve muhafazasında bu kurumları yetki ve görevlendirmiştir (Gündoğan vd. 2007:455-457).

Çalışmamızın devam eden bölümlerinde detayları belirtilecek olan diğer kolluk personeli ile Türk Silahlı Kuvvetleri de genel kolluk hizmetlerinde görevlendirilebileceği 1937 tarih ve 3201 sayılı “Emniyet Teşkilat Kanunu” 1’inci maddesi ile hüküm altına alınmıştır.

1.5.1.1. Genel Kolluk Kuvvetleri

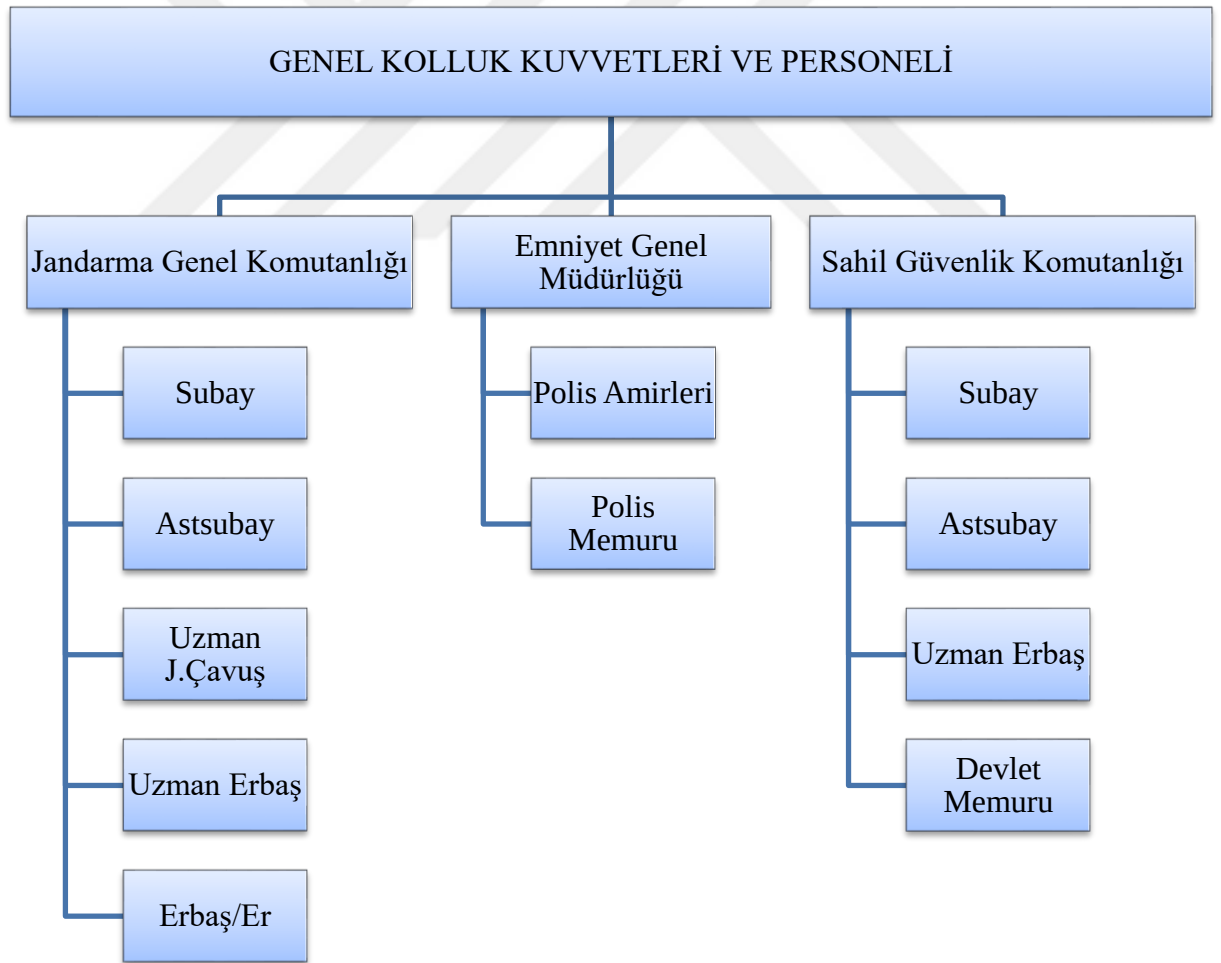
Türkiye’de genel kolluk kuvvetleri jandarma, polis ve sahil güvenlidir. Mevzuatla kendilerine verilen yetkileri, ilgili protokol ile belirlenen sınırlarda yerine getirirler. Genel Kolluğun sorumluluk ve yetki alanları 28.06.1961 tarihli “Emniyet ve Asayiş İşlerinde İl, İlçe ve Bucaklardaki Jandarma ve Emniyet Ödevlerinin Yapılması ve Yetkilerinin Kullanılması Suretini ve Aralarındaki Münasebetleri Gösterir Yönetmelik” ile belirlenmiştir. Bu yönetmeliğe göre “İl ve ilçelerdeki jandarma ve polis sorumluluk alanlarının sınırları, ilçelerde kaymakam, illerde vali veya görevlendireceği vali yardımcısı başkanlığında jandarma ve emniyet temsilcilerinin katılacağı bir komisyon tarafından belirlenir.” denilmekle birlikte “Büyükşehir, il veya ilçe belediyesi kurulması, kaldırılması ya da kentleşme veya diğer sebeplerle sınırlarda değişiklik olması halinde, değişikliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç üç ay içerisinde sorumluluk alanları yeniden düzenlenir” denilerek gelişen ve değişen durumlarda kolluk görev sınırlarının değiştirilmesi için komisyona görev ve yetki verilmiştir.

Türkiye’de genel kolluk kuvvetlerinin tamamının mülki ve adli görevleri ortak görevlerden olup, askeri görevler ise sadece jandarma ve sahil güvenliğinde bulunmaktadır. Mülki hizmetleri kolluk, mahallin en büyük mülki amiri adına yerine getirirken, adli görev ve hizmetleri ise Cumhuriyet Başsavcısı ve Cumhuriyet Savcıları adına yerine getirir.

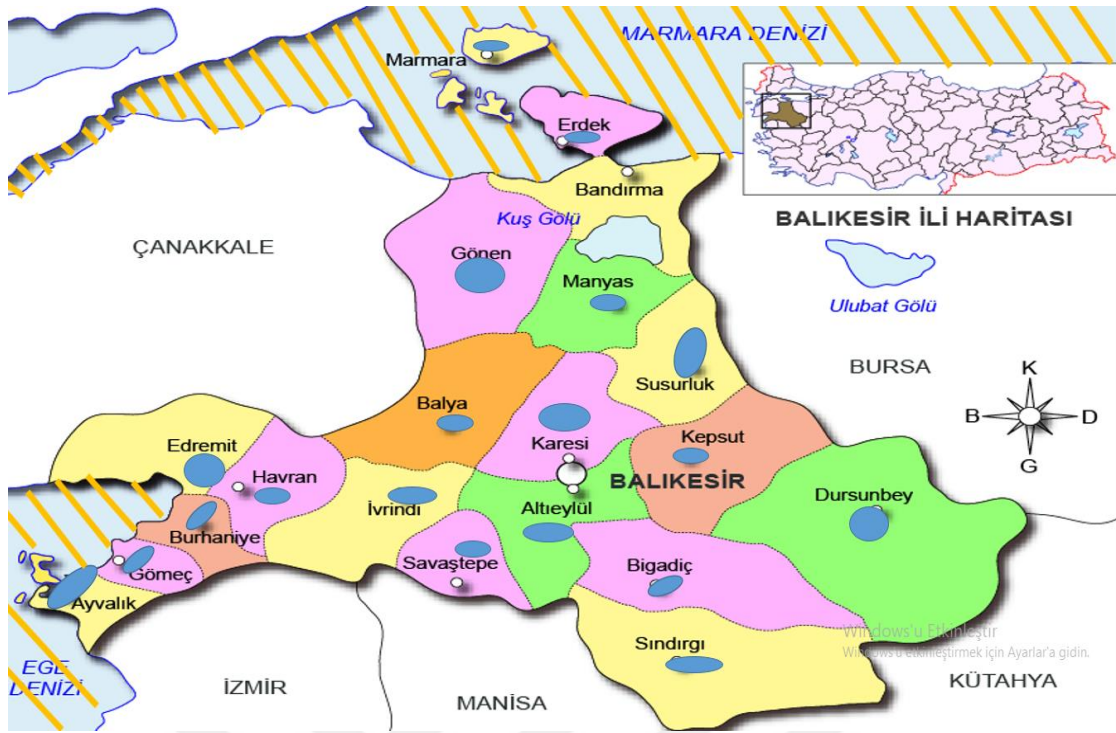
10/6/1949 tarih ve 5442 sayılı “İl İdaresi Kanunu’na” göre “Vali, il sınırları içinde bulunan genel ve özel bütün kolluk kuvvet ve teşkilatının amiridir. Suç işlenmesini önlemek, kamu düzen ve güvenliğini korumak için gereken tedbirleri alır” denilmekle birlikte, ilçe sınırları içinde bu görev ve yetki Kaymakam’a verilmiştir. Genel kolluğun adliye teşkilatı ile bağı suçun öğrenilmesi ile başlar ve adliye teşkilatında bulunan Hakim ve Savcılarla kolluk personeli arasında memuriyet anlamında hiyerarşik bir bağ bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu konuyla ilgili olarak “Adli Kolluk Yönetmeliğinin” 4’üncü maddesinde “Adli kolluk, adli görevlerin haricindeki hizmetlerde üstlerinin emrindedir” hükmü amirdir.

Genel kolluk teşkilatlarının kuruluşlarının genel amacı kamu düzen ve güvenliğini temin ve tesis etmek için önleyici tedbirler almaktır. Önleyici tedbirler olarak suç ve suçluluğun önlenmesi, bu sayede toplumun suç mağduriyetinin önlenerek kamu düzen ve refahının sağlanması genel kolluğun temel görevi olduğu söylenebilir. Kolluk kuvvetlerinin varoluş amaçlarının suç işlenmesini önlemek ve buna dair tedbirle almak olduğu söylenebilir. Türkiye’de adli kolluk hizmetleri genel kolluğun görev dallarından bir tanesidir. Adli kolluk genel kolluğun içinde ayrı bir birim olarak değil, genel kolluğa verilen bir görev olarak tanımlanabilir. Kolluk kuvvetlerinin kurumsal yapı ve teşkilatlanmalarında henüz adli kolluk olarak adli hizmetlere özgülenmiş bir birim bulunmamaktadır (Alkan vd, 2020:9).

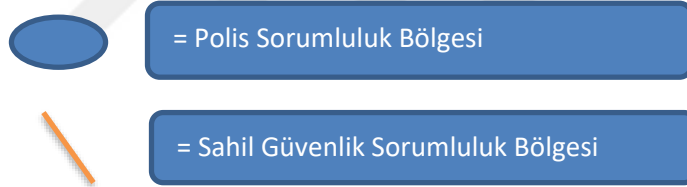
Çalışmamızın bu bölümünde Türkiye’deki genel kolluk teşkilatlarının ayrı ayrı incelemeleri yapılacaktır. Çalışmamızda bu teşkilatların personel ve görev, yetki ve sorumlulukları üzerinde durulacaktır.

Şekil 1.3. Türkiye’de Genel Kolluk Kuvvetleri ve Personeli

Görsel 1.1. Balıkesir İli Genel Kolluk Sorumluluk Alanları

Balıkesir il haritasında Polis (●) ve Sahil Güvenlik () görev alanı işaretleriyle gösterilmiş olup, bunların dışında kalan yerler Jandarma görev ve sorumluluk alanlarıdır.

Yukarıda Balıkesir ili  rneği verilmiştir. Balıkesir İl Jandarma Komutanlığının resmi internet sayfası verilerine göre, yüz ölümün %95'i, nüfusun ise %35'i jandarma sorumluluk alanında olduğu belirtilmiştir.

1.5.1.2. Genel Kolluk Kuvvetleri ve Personeli

1.5.1.1.1. Jandarma

Fransızca “gens” ve “D’armes” kelimelerinin birleşmesiyle “silahlı adamlar” anlamı kazanan “gendarmerie” kelime olarak “kralın muhafız kıt’ası” anlamında kullanılmış ve bu kişiler krala bağlı görev yapmışlardır. Jandarma kelimesinin Türkçeye Fransızcadan geçtiği varsayılmakla beraber bu kelimenin kökeninin orta çağ Türk-İslam devletleri tarafından kullanılan “candar” kelimesinden geçmiş olduğu görüşü de ağırlıktadır (Okçabol, 1940:58).

Tarihsel sürece bakıldığında, Göktürk yazıtlarında devletin emniyet ve güvenliğinden sorumlu olan ve Hakan’a bağlı bulunan güvenlik görevlileri “yargan” olarak tanımlanmış ve “Yargan’lar” Türk tarihinin bilinen ilk zabıtasıdır. Daha sonraki dönemlerde ise Büyük Selçuklularda devletin emniyet ve güvenliğinden “şahne”, Anadolu Selçuklularında ise “surta” sorumlu ve yetili olmuştur. Osmanlı İmparatorluğunda emniyet ve güvenlik işleri kazalarda “subaşı” isimli görevliler tarafından, merkezlerde ise “karakullukçu” ismi verilen “yeniçeriler” tarafından yerine getirilmiştir (Akman, 1988:183).

1826 yılında Yeniçeri Ocağının kaldırılmasıyla “Asakiri Muntazamai Mansuri”, eyaletlerde de 1834 yılında “Asakiri Redife” birlikleri teşkil edilmiştir. 1839 tarihli “Tanzimat Fermanı” ile dağınık haldeki askeri birlik yapısı düzenlenmiştir. Bu tarihte “Zaptiye Müşirliği” kurulmuştur. 14 Haziran 1869 tarihinde jandarmanın ilk yazılı belgesi “Asakiri Zaptiye” yürürlüğe girmiştir. Jandarmanın kuruluş tarihi bu iki önemli düzenlemeden yola çıkılarak “Asakiri Zaptiye’nin” 14 Haziranı, “Tanzimat Fermanının” 1839’u birleştirilerek 14 Haziran 1839 olarak kabul edilmiştir (Açıkmeşe, 1998:314).

2803 sayılı kanuna göre jandarma, “Türkiye Cumhuriyeti Jandarması, emniyet ve asayiş ile kamu düzeninin korunmasını sağlayan ve diğer kanunların ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin verdiği görevleri yerine getiren silahlı genel kolluk kuvvetidir” şeklinde tanımlanmaktadır. Genel kolluk kuvveti olan Jandarma, sorumluluk bölgesinde kamu düzen ve güvenliği için her türlü yasal tedbiri alarak emniyet ve asayişi sağlamakla görevli silahlı genel kolluk kuvvetidir. Jandarmanın görev, yetki ve sorumluluklarını, bağlılık, teşkilat ve konuşlanmasına ait esas ve usuller “2803 Sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunuyla (JTGK)” düzenlenerek yasal zemine kavuşmuştur. Jandarma “25.07.2016 tarihli ve 668 sayılı KHK” ile “Jandarma Genel Komutanlığı İçişleri Bakanlığına bağlıdır” denilerek jandarma 2016 yılında sadece ve doğrudan İçişleri Bakanlığına tamamen bağlanmıştır.

Jandarma birliklerinin kurulması, konuş yerinin belirlenmesi, düzenlenmesi ve görev ve yetki alanının belirlenmesinde mülki sınırlar esas alınmaktadır. Gerek duyulması halinde birden çok ili kapsayacak şekilde jandarma bölge komutanlıkları kurulabilmektedir. Bölge komutanı da bağlılık itibarıyla, konuşlu bulunduğu ilin il valisine karşı sorumlu olacaktır. Ancak şu an aktif olarak görevli Jandarma Bölge Komutanlığı (J.Blg.K.lığı) bulunmamaktadır. J. Blg. K. lıkları kapatılmamış olmakla birlikte Komutan ve diğer personel ataması yapılmadığından aktif olarak görev yapmamaktadır.

Şu an Bilecik, Çanakkale, İzmir (Eskifoça-Yenifoça), Nevşehir, Kastamonu, Manisa (Kırkağaç), Karabük (Safranbolu)’da jandarma eğitim birlikleri bulunmaktadır. Seksen bir ilde ise bulundukları ilin adıyla anılan İl Jandarma Komutanlıkları bulunmaktadır. “2803 sayılı Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Yönetmeliği’nin” (JTGY) 6’ncı maddesine göre “(...) seferberlik ve savaşta kuvvet komutanlıkları emrine girecek birimlerin konuş yerleri, Genelkurmay Başkanlığının görüşü alınarak Bakanlıkça düzenlenir. Her düzeydeki jandarma birlikleri Bakan onayı ile kurulabilir. (...) İlçe jandarma komutanlıklarının sorumluluk alanı bir ya da birden çok karakol sorumluluk bölgesine ayrılabilir. Bu sorumluluk bölgeleri için oluşturulacak karakollar gerek kendi sorumluluk bölgelerinde gerekse ilçe jandarma komutanlığı merkezinde ve merkez karakolundan ayrı olarak konuşlandırılabilir. (...) Karakolların sorumluluk bölgeleri il jandarma komutanının önerisi üzerine valinin onayı, karakolların konuş yerleri ise Bakan onayı ile belirlenir. Geçici asayiş karakolları ile jandarma asayiş noktaları, il jandarma komutanının önerisi üzerine valinin onayıyla teşkil edilir.”

Jandarma Bölge Komutanlıklarına “23.08.2023 tarihli ve 2023/390 Cumhurbaşkanı Kararı” ile atama yapılmayarak bu birlikler pasif hale getirilmiştir. Mevzuatla kapanmasa da atama yapılmaması, halihazırda bulunan personelin başka ast ve üst birliklere atanması sebebiyle işlevsiz duruma getirilmiştir denilebilir. 1966-1967 yıllarında ilk defa Jandarma teşkilatında kurulan bölge komutanlıklarının tamamı anılan karar ile fiili varlığını kaybetmiştir (jandarma.gov.tr, 2023).

Kolluk kuvvetleri görev ve yetkilerini kanunlardan alırlar. Kanunun vermiş olduğu yetkilere ve görevlere göre işlem tesis ederler ve bunu yine kendilerine verilen sorumluluk alanı içerisinde yaparlar. 2803 sayılı kanunun 7.’nci maddesinde; Jandarmanın sorumluluk alanlarında genel olarak görevleri mülki, adli ve askeri olmak üzere üç görevi bulunduğu belirtilmiştir. Jandarma bu görevleri genel olarak polisin görev alanı dışında olup, belediye sınırları dışında kalan veya polis teşkilatlanması olmayan alanlardır. Görev veya hizmet

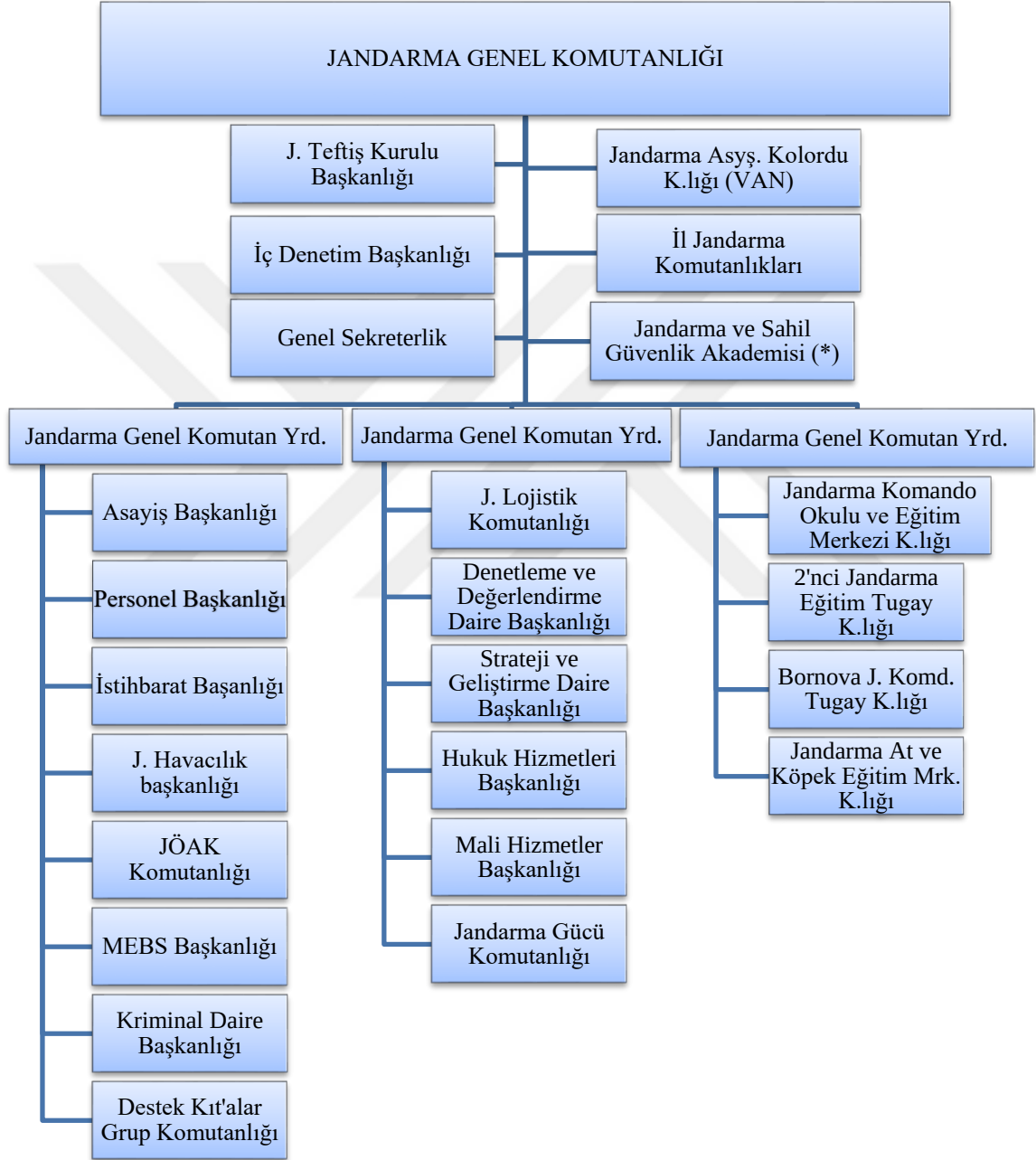
gereği lüzumunca belediye sınırlarında kalan yerlerde jandarmanın görev yeri olarak belirlenebilmektedir. Bu kıstas ve dağılım sonucunda Türkiye topraklarının %93'ünde, nüfusun %21'inde jandarmanın görevli olduğu görülmektedir (jandarma.gov.tr, 2023).

Jandarma ve polisin sorumluluk alanları belirlenirken “2803 sayılı Kanun’un” 10’uncu maddesine göre “İl ve ilçelerdeki jandarma ve polis sorumluluk alanlarının sınırları, ilçelerde kaymakam, illerde vali veya görevlendireceği vali yardımcısı başkanlığında jandarma ve emniyet temsilcilerinin katılacağı bir komisyon tarafından belirlenir. (...) Komisyon tarafından alınan kararlar İçişleri Bakanının onayıyla yürürlüğe girer. (...) Jandarma veya Emniyet Teşkilatı, kendi sorumluluk sahasında yetersiz kaldıkları veya kalacaklarının değerlendirilmesi halinde, mahalli mülki amirler tarafından birbirlerinin sorumluluk sahalarında geçici olarak görevlendirilebilirler.” Kolluğun sorumluluk alanının belirlenmesinde daha önce başka bir mevzuatta olmayan bir düzenleme olan aynı maddenin “Ek cümle: 25/7/2016-KHK 668/11 md.; Aynen kabul: 8/11/2016-6755/11 md.” göre “İçişleri Bakanının kararıyla bir il veya ilçenin tamamı polis ya da jandarma görev ve sorumluluk alanı olarak belirlenebilir” denilmektedir.

Tüm bu mevzuat düzenlemelerinden jandarma ve polisin birbirlerinin kendi görev alanlarında görev yapabilecekleri ve kolluk yetkilerini kullanabilecekleri anlaşılmaktadır. Genel kolluk görevlisi olan polis, jandarma ve sahil güvenlik personelleri görevli olduğu zamanda kendi sorumluluk alanının dışında, görevli olduğu il sınırı içinde denk geldiği olaylara el koyar, gerekli olay yeri muhafazasını sağlar ve Cumhuriyet Savcısının talimatı ile ilgili kolluğa olay yeri ve olayı devreder. Aynı zamanda ilgili kolluk kendi sorumluluk alanında yetersiz kaldığı durumlarda Vali/Kaymakam talimatı ile birbirlerinin sorumluluk alanlarında görevlendirilebilir (Bucak, 2020: 35).

Jandarma yukarıda bahsettiğimiz mülki, adli ve askeri görevleri yerine getirirken başta “2803 sayılı Kanun”, “2803 sayılı Yönetmelik”, “5271 sayılı CMK”, “2559 sayılı PVSK” ve diğer düzenleyici mevzuat hükümlerinden yetki alır. 2016 yılında Türkiye’de yaşanan ve FETÖ/PDY tarafından yapılan hain darbe kalkışması sonrasında önceden mülki, adli, askeri ve diğer görevler olarak sınıflandırılan görevler üç ayrı sınıfa ayrılarak mülki, adli ve askeri olarak belirlenmiştir. Bu üç ayrı sınıflandırma ile belirlenen görevlerin icrasında ihtiyaç duyduğu yetkiler ise; “Genel düzeni sağlama yetkisi, kişiler veya kamu aleyhine istenen eylem ve hareketleri yasaklama yetkisi, durdurma ve kimlik sorma yetkisi, uyarıda bulunma yetkisi, acele hallerde kapalı yerlere girme yetkisi ve silah kullanma yetkisi, önleme araması

yapma yetkisidir.” Bu yetkilerin kullanılması kanuni zeminde olmalıdır, aksi durumda kusuru bulunanlar hakkında yasal işlemler yerine getirilmektedir (Bucak, 2020: 33).

şekil 1.4. Jandarma Genel Komutanlığı Teşkilat şeması

1.5.1.1.2. Polis

Polis teriminin, Latince “politia” ve Yunanca “politia” kelimelerinden gelmekte olduğu ve “bir kavmin, bir şehrin idaresini tanzim eden müesseselerin heyet-i umumiyesini” tanımladığı ifade edilmekte ve Fransızca “la police” kelimesinden Türk diline geçtiği görüşünün kabul edildiği görülmektedir. (Akman 1988:67) Antik Yunancada devlet kelimesiyle özdeşleşen polis, Yunanca “politeia” kelimesinden türetilerek “şehir, site, kent, kent yönetimi” gibi anlamlarda kullanılmaktaydı (Galeri, 2003:21).

Osmanlı İmparatorluğu döneminde, bir bölgenin en büyük mülki amirine bağlı, karakollarda görevli yeniçerilere kollukçu denilmekteydi. Yeniçeri’lerin 1826’da kaldırılmasıyla İstanbul ilinde “Asakiri Muntazama-i Hassa (Asakir-i Mansure-i Muhammediye)” isminde kolluk hizmeti veren askeri teşkilat kurulmuş ve bu askeri teşkilatın başında bulunan Serasker, Yeniçeri Ağasının sahip olduğu kolluk yetkilerine sahip olmuştur. Böylelikle Yeniçeri yerine “Asakiri Muntazama-i Hassa”, Yeniçeri Ağası yerine ise “Serasker” geçmiştir. Başka bir ifadeyle, şehir merkezlerinde farklı yapılanmada bir kolluk teşkilatı tercih edilmişti. Denilebilir ki; Polis teşkilatı il ve ilçelerin meskun mahal sınırlarında görev yapmak üzere oluşturulmuş bir genel kolluk teşkilatıdır. “Polis” ismi de Türk tarihinde ilk olarak 1845 tarihli bir nizamname ile “Tophane-i Amire Müşiri” emri altında olmak üzere bu isim altında bir zaptiye teşkilatının kurulması üzerine mülki idare lügatına girdiği söylenebilir (Tongur, 2016:213).

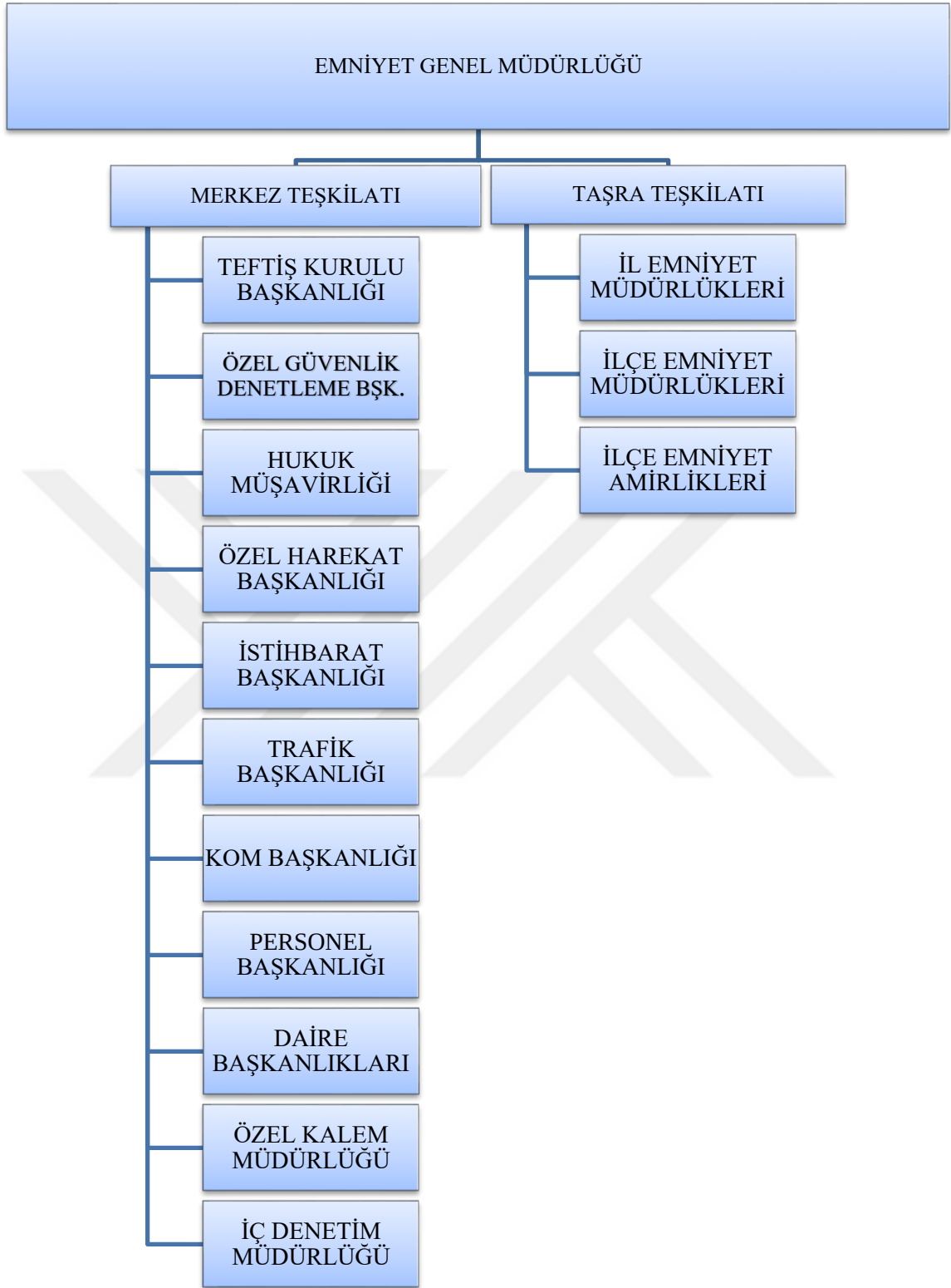
Kamu düzenine aykırılık teşkil eden eylemler ile ceza kanunu ve diğer kanunlara uygun olmayan hareketlerin mevzuat kapsamında önüne geçmek amacıyla Polis teşkilatının temelini oluşturduğunu söyleyebileceğimiz teşkilat kanunu Sultan Abdülmecid zammında 1845 tarihinde 17 maddeden ibaret olan “Polis Nizamnamesi” çıkarılmıştır. 1845 yılında çıkartılan “Polis Nizamnamesi’nde” geçen Polis kelimesi dilimize 1800 yılında çıkartılan ve “Paris Emniyet Müdürünün görevlerini Düzenleyen Kararnameden” geçmiş ve Mehmet Ali Paşa kurulan bu teşkilatın ilk Polis Müdürü olmuştur (Alyot, 2008:605).

Günümüzde Türkiye’de genel kolluğun görev, yetki ve sorumluluklarının belirlendiği düzenlemelerin belki de en başında gelen “04.07.1934 tarih ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu” 1’inci maddesinde “Polis, asayiş amme, şahıs, tasarruf emniyetini ve mesken masuniyetini korur. Halkın ırz, can ve malını muhafaza ve ammenin istirahatini temin eder. Yardım isteyenlerle yardıma muhtaç olan çocuk, alil ve acizlere muavenet eder. Kanun,

Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ve ilgili mevzuatın kendisine verdiği vazifeleri yapar” denilmektedir. Buradan polisin asayişin temininde genel anlamda görevli olduğu anlaşılmaktadır.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılmasından kısa süre sonra 1920 yılında Emniyet Genel Müdürlüğünün temelleri atılmıştır. 1934 yılında polisin görev, yetki ve sorumluluklarını belirleyen “Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu”, 1937 yılında da “Emniyet Teşkilat Kanunu” çıkarılmıştır (Bilgiç ve Karakaya, 2002: 178-179).

Bugün polis teşkilatı İçişleri Bakanlığı’na doğrudan bağlı, Genel Müdürlük seviyesinde bir genel kolluk kuvvetidir. EGM merkez birimleri, taşra birimleri ile yurt dışı birimlerinden oluşur. Türk polis teşkilatı belediye sınırları içerisinde emniyet, asayiş ve kamu düzeninin tesis ve muhafazasında genel kolluk olarak görevine devam etmektedir. (Bilgiç ve Karakaya, 2002: 179).

Şekil 1.5. Emniyet Genel Müdürlüğü Teşkilat Şeması

1.5.1.1.3. Sahil Güvenlik

Sahildar olan devletlerin güvenliğini vatan topraklarından değil de mümkün olan en uzak mesafeden sağlanabileceğinin anlaşılması, 19'uncu yüzyılın ikinci yarısında Avrupa'da başlayan sanayi devriminin başlayarak üretim, uluslararası ticaret vb. artması ile sınır muhafazası ve kaçakçılık olaylarının önem kazanmasıyla sahil güvenlik teşkilatı kurulması çalışmaları başlamıştır.

Kıyı hudutlarımız bir süre gümrük müdürlüklerince sağlanmaya çalışılmış, 1861'de yaşanan gümrük vergisi artışlarıyla gümrük bölgelerinde kaçakçılık olayları artmaya başlamış hatta Gümrük Muhafaza Teşkilatı bu amaçla kurulmuştur. Bu teşkilatın işlemlerine destek amacıyla genel kolluk kuvveti olan Jandarma Genel Komutanlığına bağlı olarak hudut emniyeti ve sahillerin güvenliği için 1886 yılında "Kordon Bölükleri" kurulmuştur (sg.gov.tr, 2023).

"16 Temmuz 1956 tarihli 6815 sayılı Sınır, Kıyı ve Karasularımızın Muhafaza ve Emniyeti ve Kaçakçılığın Men ve Takibi İşlerinin Dahiliye Vekaletine Devri Hakkında Kanun'la" birlikte sınırlar, kıyılar ve karasularımızın emniyet ve korunmasıyla kaçakçılığın men ve takip edilmesi İçişleri Bakanlığı'na verilmiş, bu görev de İçişleri Bakanlığı bağlısı jandarmaya verilmiştir. İstanbul'un da içinde bulunduğu dört ilde (Mersin, İzmir ve Samsun) Deniz Bölge Komutanlıkları kurulmuştur, JGNK karargahında deniz ve kıyı işlerinin takibi için Deniz Şube Müdürlüğü kurulmuştur. 1957 yılında "Ege Jandarma Deniz Bölge Komutanlığı", 1968 yılında "Karadeniz Jandarma Deniz Bölge Komutanlığı", "Akdeniz Jandarma Deniz Bölge Komutanlıkları" kurulmuştur (sg.gov.tr, 2023).

"09 Temmuz 1982 tarihinde 2692 Sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanun'u" ile Sahil Güvenlik Komutanlığı kurulmuştur. Bu tarih itibariyle jandarma emrinde bulunan "Jandarma Deniz Bölge Komutanlıkları" Sahil Güvenlik Komutanlığı emrine bağlanmıştır. 1985 yılına kadar JGNK emrine bağlı olarak görev yapan Sahil Güvenlik Komutanlığı, 1985 yılından itibaren İçişleri Bakanlığına bağlanmış, olağanüstü hal ve savaş hallerinde Deniz Kuvvetleri Komutanlığı emrine girecek şekilde yasal düzenlemeye kavuşmuştur. (Bilgiç, 2019:293)

"2692 Sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu'nun" 1'inci maddesine göre; "Türkiye Cumhuriyetinin bütün sahillerinde, iç suları olan Marmara Denizi, İstanbul ve Çanakkale boğazlarında, liman ve körfezlerinde, karasularında, münhasır ekonomik bölgesi

ile ulusal ve uluslararası hukuk kuralları uyarınca egemenlik ve denetimi altında bulunan deniz alanlarında, kanunlarla ve Cumhurbaşkanlığı Kararnameleriyle kendisine verilen görevlerin uygulanması ve yetkilerin kullanılması maksadıyla Sahil Güvenlik Komutanlığı teşkilâtını kurmak, görev ve yetkilerini düzenlemektir” denilerek sahil şeridi ve mavi vatanda genel kolluk olarak SG görevlendirilmiştir.

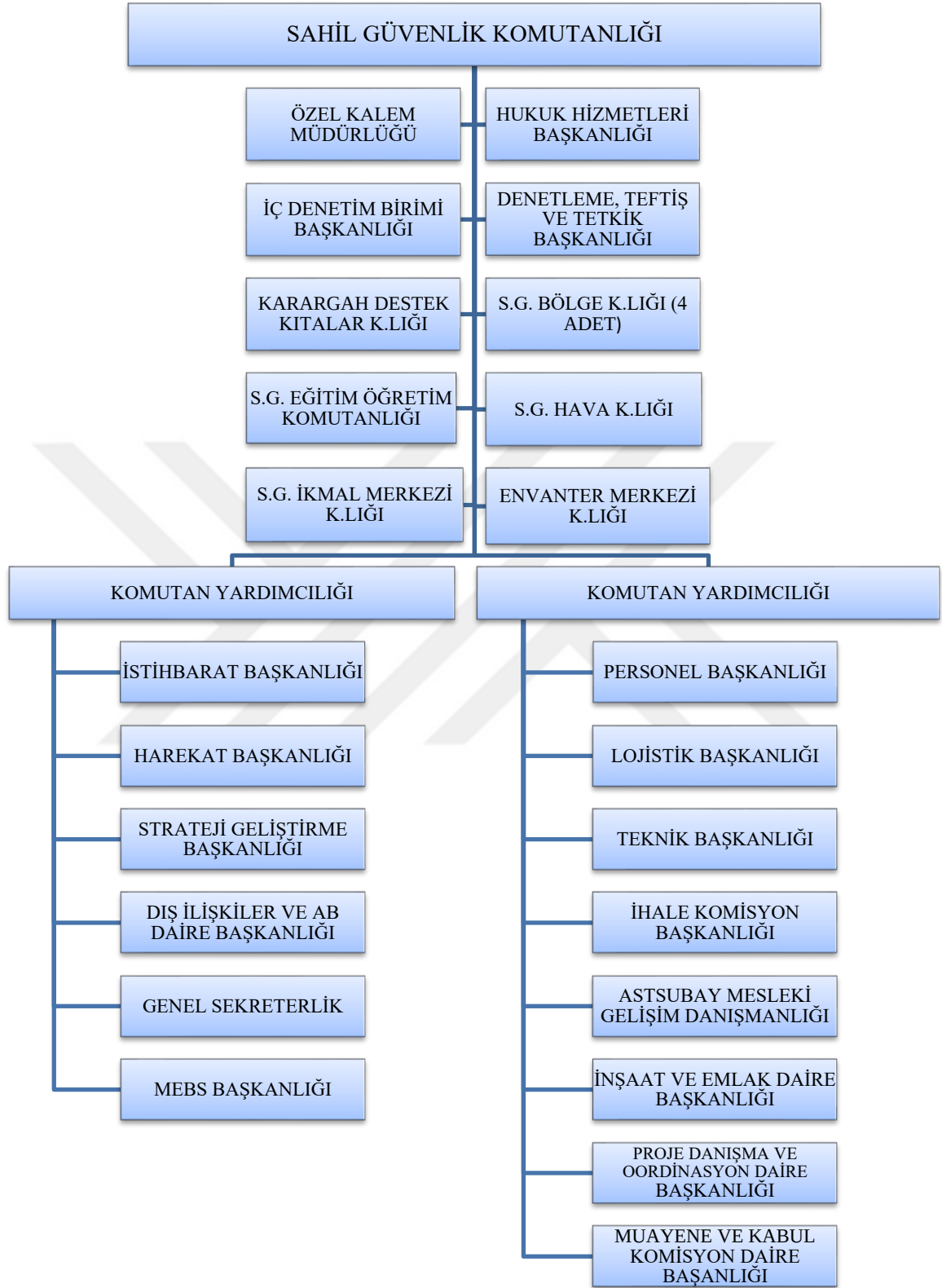
Sahil Güvenlik Komutanlığı’nın görevleri 2692 sayılı Kanunun 4’üncü maddesinde, yetkileri de aynı kanunun 5’inci maddesinde düzenlenmiştir. “Sahil Güvenlik Komutanlığı Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği’nde” ise Sahil Güvenlik Komutanlığı’nın teşkilat, görev, yetki ve sorumlulukları ile diğer makamlarla ilişkileri ve koordine esasları düzenlenmiştir.

Sahil Güvenlik Komutanlığının kadro, kuruluş, TMK, yerleşme yerleri 2692 sayılı kanunun 3’üncü maddesinde “Sahil Güvenlik Komutanlığının görev alanları, üsleri, kadrolarıyla yerleşme yerleri, İçişleri Bakanlığınca düzenlenir. Ancak seferberlik ve savaş hallerinde Deniz Kuvvetleri Komutanlığı emrine girecek birliklerin kuruluş ve kadrolarıyla konuş yerlerinin düzenlenmesinde Genelkurmay Başkanlığının görüşü alınır” hükmü amirdir.

Sahil güvenliğin taşra teşkilatlanması jandarma ve poliste olduğu gibi mülki taksimata göre yapılmaktadır ve bulunduğu yerin mülki amirine karşı sorumlu olmaktadır. Uluslararası sularda kendi iman ve kabiliyetini aşan ya da destek ihtiyacı olması durumunda diğer genel kolluk kuvvetleri, TSK bağlısı kuvvet komutanlıkları ve diğer kurumlarla işbirliği ile yerine getirir. Bu işbirliği ve koordinasyona dair yöntem ve esaslar ilgili kurum ve kuruluşların görüşleri alınmak suretiyle İçişleri Bakanlığınca belirlenir.

Türkiye’deki üç genel kolluk kuvvetinden bir tanesi olan sahil güvenliğin, teşkilat kanunu olan 2692 sayılı Kanun’da, icra ettiği görevler kapsamında, kanunda “mülki görev, adli görev ve askeri Görev” kavramlarından bahsedilmiş ancak açık bir ayırım yapılmadığı görülmektedir. Ancak “Sahil Güvenlik Komutanlığı Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği’nin” “Görev sınırı” başlığı altında düzenlenen 8’inci maddesine göre Sahil Güvenlik Komutanlığı’nın görevlerinin mülki, adli ve askeri olmak üzere üç kısımda sınıflandırıldığı görülmektedir. Bu anılan Yönetmeliğin 8’inci maddesinin 1’inci fıkrasının a bendine göre “Sahil Güvenlik Komutanlığı’nın mülki görevleri, adli ve askeri görevler dışında kalan ve emniyet ve asayiş ile kamu düzenini sağlamak, korumak ve kollamak, kaçakçılığı men, takip ve tahkik etmek, hassas ve kritik öneme sahip tesislerin korunmasına

ilişkin önlemleri ilgili kuruluşlarla iş birliği içinde sağlamak, suç işlenmesini önlemek için gerekli tedbirleri almak ve uygulamak (...) ve mevzuat hükümlerinin icrası ile bunlara dayalı emir ve kararlarla sahil güvenliğe verilen görevleri yapmaktır.” Bu Yönetmeliğin 8’inci maddesinin 1’inci fıkrasının b bendine göre Sahil Güvenlik Komutanlığı’nın adli görevleri ise, “işlenmiş suçlarla ilgili olarak kanunlarda belirtilen işlemleri yapmak ve bunlara ilişkin adli hizmetleri yerine getirmektir.” Aynı Yönetmeliğin 8’inci maddesinin 1’inci fıkrasının c bendine göre Sahil Güvenlik Komutanlığı’nın askeri görevleri ise, “seferberlik ve savaş hallerinde (Cumhurbaşkanı) kararıyla belirlenecek bölümleri ile Deniz Kuvvetleri Komutanlığı emrinde görev icra etmek ve (İçişleri) Bakanın(ın) izni ile Deniz Kuvvetleri Komutanlığınca planlanan eğitim ve tatbikatlara asıl görevlerini aksatmayacak şekilde katılmak” olarak düzenlenmiştir. Aynı Yönetmeliğin “Askeri görev verilebilecek haller” başlıklı 40’inci maddesine göre, “Sahil Güvenlik Komutanlığı, seferberlik ve savaş hallerinde Cumhurbaşkanı kararıyla belirlenecek bölümleri Deniz Kuvvetleri Komutanlığı emrinde görev icra eder, kalan bölümleri ise normal görevlerine devam eder” denilmektedir.

Şekil 1.6. Sahil Güvenlik Komutanlığı Teşkilat Şeması

1.5.1.2. Kolluk Makamları

Türkiye’de genel idarenin kolluk makamlarını; Cumhurbaşkanı, Cumhurbaşkanı Kabinesi, İçişleri Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığına bağlı mülki idare amiri olan Vali ve Kaymakamlar oluşturmaktadır (A. Fanid vd. 2021:33).

Çalışmamızın bu bölümünde çalışma konumuzun ruhuna uygun olması bakımından genel kolluğun amiri olan makamlar incelenecektir.

1.5.1.2.1. Cumhurbaşkanı

16 Nisan 2017 tarihinde Türkiye’de yapılan halk oylaması ile Anayasa değişikliği yapılarak 24 Haziran 2018 seçimlerinden sonra Türkiye’ye özgü hükümet sistemi fiilen yürürlüğe girmiştir. Türkiye’ye özgü olarak anılmasından dolayı bu sisteme “Türk Tipi Başkanlık Sistemi” denilmektedir (Çalışkan ve Önder, 2017: 573).

Anayasa değişikliği ile birlikte yürütme organının bileşenlerinden olan Başbakan ve Bakanlar Kurulu makamları kaldırılmış ve yürütme organı yetkileri Cumhurbaşkanında toplanmıştır. Cumhurbaşkanı yürütmenin hem başı hem de tek yetkilisi haline gelmiştir. 1882 tarihli Anayasanın 8’inci maddesinde “Yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir” denilmektedir.

21.01.2017 tarih ve “6771 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile yapılan değişiklik ile Bakanlar Kurulu kaldırılarak yetkileri Cumhurbaşkanına devredilmiştir. Genel idare teşkilatının en üst amiri olan Cumhurbaşkanı kolluk işlemlerine ve kolluk kuvvetlerine ilişkin kararname çıkarma yetkisine sahip olmakla birlikte İçişleri Bakanını atama ve görevden alma yetkisine de haiz olmuştur.

“5442 sayılı İl İdaresi Kanununa” (İİK) 4’üncü maddesinde “İl genel idaresinin başı ve mercii validir” denilmekle birlikte ildeki genel idarenin başı olan vali aynı kanunun 9’uncu maddesiyle “Vali, ilde Cumhurbaşkanının temsilcisi ve idari yürütme vasıtasıdır” denilerek Cumhurbaşkanına bağlı ve sorumlu kılınmıştır. Yine aynı kanunun 27’inci maddesinde “Kaymakam, ilçede Cumhurbaşkanının idari yürütme vasıtasıdır. İlçenin genel idaresinden kaymakam sorumludur.” denilerek Kaymakam da ilçe genel idaresinde Cumhurbaşkanına bağlı ve sorumlu kılınmıştır. Bu kanun 11’inci maddesinde “Vali, il sınırları içinde bulunan genel ve özel bütün kolluk kuvvet ve teşkilatının amiridir” denilmekle birlikte Cumhurbaşkanı organik olarak kolluk işlemlerinden sorumlu ve yetkilidir denilebilir

1.5.1.2.2. İçişleri Bakanı

“1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin” (CK) 254’üncü maddesine göre “Bakanlığa bağlı iç güvenlik kuruluşlarını idare etmek suretiyle ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü, yurdun iç güvenliğini ve asayişini, kamu düzenini ve genel ahlakı, Anayasada yazılı hak ve hürriyetleri korumakla” ve ülke genelinde diğer emniyet ve asayiş hizmetlerinde görevli ve sorumlu olan İçişleri Bakanı genel idari kolluğun en üst amiridir.

“3152 sayılı İçişleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun’unun” 29’uncu maddesine göre JGNK, EGM ve SG.K.lığı İçişleri Bakanına bağlıdır. Cumhurbaşkanı kabinesi olan ve ülkenin emniyet ve asayişinden sorumlu olan İçişleri Bakanı görevlerinden dolayı Cumhurbaşkanına karşı sorumludur.

1 Sayılı CK madde 254’e göre İçişleri Bakanının kolluk yetki ve görevleri;

✓ “Bakanlığa bağlı iç güvenlik kuruluşlarını idare etmek suretiyle ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü, yurdun iç güvenliğini ve asayişini, kamu düzenini ve genel ahlakı, Anayasada yazılı hak ve hürriyetleri korumak,”

✓ “Sınır, kıyı ve karasularımızın muhafaza ve emniyetini sağlamak,”

✓ “Karayollarında trafik düzenini sağlamak ve denetlemek,”

✓ “Suç işlenmesini önlemek, suçluları takip etmek ve yakalamak,”

✓ “Her türlü kaçakçılığı men ve takip etmek,”

✓ “Yurdun iç politikasına, il ve ilçelerin genel ve özel durumları ile ilgili değerlendirmeler yapmak ve Cumhurbaşkanına tekliflerde bulunmak,”

✓ “Yurdun iç politikasına, il ve ilçelerin genel ve özel durumları ile ilgili değerlendirmeler yapmak ve Cumhurbaşkanına tekliflerde bulunmak,”

✓ “Ülkenin idari bölümlere ayrılması, il ve ilçelerin genel idarelerini düzenlemek,”

✓ “Pasaport hizmetlerini yürütmek,”

✓ “Kanunlarla veya Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle verilen diğer görevleri

yapmak.” olarak belirtilmiştir.”

İçişleri Bakanı kolluk hizmetlerinin yerine getirilerek emniyet ve asayişin sağlanarak kamu düzeninin, temin, tesis ve muhafazasından Cumhurbaşkanına karşı sorumludur.

1.5.1.2.3. Mülki Makamlar

5442 sayılı İl İdaresi Kanunu’na (İİK) göre Vali il genelinde idarenin başı ve yürütme yetkilisidir. İlin idaresinden Cumhurbaşkanına karşı sorumludur. Bu Kanun’a göre Vali’nin genel idare ve kolluk işlemlerine dair görevleri ise;

✓ “Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, görevlerine ait işleri için valilere re’sen emir ve talimat verirler,”

✓ “Vali, kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ve diğer mevzuatın neşir ve ilanını ve uygulanmasını sağlamak ve talimat ve emirleri yürütmekle ödevlidir. Bu işlerin gerçekleştirilmesi için gereken bütün tedbirleri almaya yetkilidir,”

✓ “Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ve diğer mevzuatın verdiği yetkiyi kullanmak ve bunların yüklediği ödevleri yerine getirmek için valiler genel emirler çıkarabilir ve bunları ilan ederler,”

✓ “Vali, dördüncü maddenin son fıkrasında belirtilen adli ve askeri teşkilat dışında kalan bütün Devlet daire, müessese ve işletmelerini, özel işyerlerini, özel idare, belediye köy idareleriyle bunlara bağlı tekmil müesseseleri denetler, teftiş eder. Bu denetleme ve teftişi Bakanlık veya genel müdürlük müfettişleriyle veya bu dairelerin amir ve memurlarıyla de yaptırabilir,”

✓ “İlin her yönden genel idare ve genel gidişini düzenlemek ve denetlemekten sorumludur,”

✓ “Vali, devlet, il, belediye, köy ve diğer kamu tüzelkişiliklerine ait genel ve özel mülklerin yangın ve benzeri tehlikelere karşı korunmasını, iyi halde tutulmasını, değerlendirilmesini ve iyi halde idaresini sağlayacak tedbirlerin uygulanmasını ilgililerden ister ve denetler.”

✓ “Vali, ceza ve tevkif evlerinin muhafazasını ve Cumhuriyet Savcısıyla birlikte hükümlü ve tutukluların sağlık şartlarını gözetim ve denetimi altında bulundurur.”

✓ “Vali, il sınırları içinde bulunan genel ve özel bütün kolluk kuvvet ve teşkilatının amiridir. Suç işlenmesini önlemek, kamu düzen ve güvenliğini korumak için gereken tedbirleri alır. Bu maksatla Devletin genel ve özel kolluk kuvvetlerini istihdam eder, bu teşkilat amir ve memurları vali tarafından verilen emirleri derhal yerine getirmekle yükümlüdür,”

✓ “Memleketin sınır ve kıyı emniyetini ve sınır ve kıyı emniyetiyle ilgili bütün işleri, yürürlükte bulunan hükümlere göre sağlar ve yürütür,”

✓ “İl sınırları içinde huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığının, tasarrufa müteallik emniyetin, kamu esenliğinin sağlanması ve önleyici kolluk yetkisi valinin ödev ve görevlerindendir. (Ek cümle: 25/7/2018-7145/1 md.) Bunları sağlamak için vali gereken karar ve tedbirleri alır.”

✓ “(...) Vali, kamu düzeni veya güvenliğinin olağan hayatı durduracak veya kesintiye uğratabilecek şekilde bozulduğu ya da bozulacağına ilişkin ciddi belirtilerin bulunduğu hâllerde on beş günü geçmemek üzere ildeki belirli yerlere girişi ve çıkışı kamu düzeni ya da kamu güvenliğini bozabileceği şüphesi bulunan kişiler için sınırlandırabilir; belli yerlerde veya saatlerde kişilerin dolaşmalarını, toplanmalarını, araçların seyirlerini düzenleyebilir veya kısıtlayabilir ve ruhsatlı da olsa her çeşit silah ve merminin taşınması ve naklini yasaklayabilir,”

✓ “Jandarma, polis, gümrük muhafaza ve diğer özel kolluk kuvvetlerinin bütün ast ve üstlerinin il içine münhasır olmak üzere geçici veya sürekli olarak vali tarafından yerleri değiştirilebilir ve bundan hemen İçişleri, Gümrük ve Tekel Bakanlıklarına bilgi verir,”

✓ “(...) Valiler, ilde çıkabilecek veya çıkan olayların, emrindeki kuvvetlerle önlenmesini mümkün görmedikleri veya önleyemedikleri; aldıkları tedbirlerin bu kuvvetlerle uygulanmasını mümkün görmedikleri veya uygulayamadıkları takdirde, diğer illerin kolluk kuvvetleriyle bu iş için tahsis edilen diğer kuvvetlerden yararlanmak amacıyla, İçişleri Bakanlığından ve gerekirse Kara Kuvvetleri Komutanlığının sınır birlikleri dahil olmak üzere en yakın kara, deniz ve hava birlik komutanlığından mümkün olan en hızlı vasıtalar ile müracaat ederek yardım isterler. Bu durumlarda ihtiyaç duyulan kuvvetlerin İçişleri Bakanlığından veya askeri birliklerden veya her iki makamdan talep edilmesi hususu, yardım

talebinde bulunan vali tarafından takdir edilir. Valinin yaptığı yardım istemi geciktirilmeksizin yerine getirilir. Acil durumlarda bu istek sonradan yazılı şekle dönüştürülmek kaydıyla sözlü olarak yapılabilir,”

✓ “(...) Vali, lüzumu hâlinde, kolluk amir ve memurlarına suç faillerinin bulunması için gereken emirleri verebilir. Kolluk bu emirleri, mevzuatta belirlenen usule uygun olarak yerine getirir,”

✓ “Vali, kamu düzenini ve güvenliğini veya kişilerin can ve mal emniyetini sağlamak amacıyla aldığı tedbir ve kararların uygulanması için adli kuruluşlar ile (D) fıkrası hükmü saklı kalmak kaydıyla askerî kuruluşlar dışında, mahallî idareler dâhil bütün kamu kurum ve kuruluşlarının itfaiye, ambulans, çekici, iş makinesi ve tedbirlerin zorunlu kıldığı diğer araç ve gereçlerinden yararlanabilir, personeline görev verebilir,”

✓ “Vali; kamu düzeni ve güvenliği ile kişilerin can ve mal emniyetinin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, trafik güvenliği ve kontrolünün sağlanması amacıyla meydan, karayolları, cadde, sokak ve park gibi kamuya açık alanlarda kurulacak sistemlerin yerlerinin tespiti, kurulumu ve altyapı faaliyetlerini koordine eder. Bu sistemlerin altyapı, kurulumu ve işletilmesi ile ilgili olarak il özel idaresi, belediye, köy ve diğer kamu tüzelkişilikleri valiliğin talebini yedi gün içinde sonuçlandırır. Bu süre içerisinde ilgili kurumlarca sonuçlandırılmayan iş ve işlemler vali tarafından resen tamamlattırılır.” denilmektedir.

5442 sayılı İİK’nın ilde Valiye verdiği kolluk işlemlerine ilişkin görev, yetki ve sorumluluklar ilçe seviyesinde Kaymakam tarafından kullanılır ve yerine getirilir. Askeri birliklerden yardım istenilmesi yetkisi Valiye aittir. Ayrıca Kaymakam Valinin verdiği emir ve görevlerin ifasından sorumludur.

1.5.1.2.4 Mahalli İdare Kolluk Makamları

“5393 sayılı Belediye Kanunu’na” (BK) göre Belediye Başkanı ve Belediye Meclisi mahalli idarenin kolluk makamları olduğu söylenebilir. Belediye Başkanı belediyenin seçilmiş ve hiyerarşik olarak en üstü olarak BK’nın kendisine verdiği görev ve yetkiler arasında halkın huzur, esenlik ve güvenliği için gereken tedbirleri almak olduğu düzenlenmiştir. Aynı zamanda belediye zabıtasının amiri konumunda olmakla beraber belediye zabıtası görev yönünden belediye başkanına karşı sorumludur.

5393 sayılı BK'nın 17'nci maddesinde düzenlenen belediye meclisi, belediyenin karar organı olarak belirlenmiştir. Belediye meclisinin halkın huzur ve sükununa dair aldığı kararlar belediye zabıtası tarafından yerine getirilir.

1.5.1.3. Genel Kolluk Amir ve Personeli

Türkiye'de genel kolluk kuvvetleri, adli ve idari kolluk hizmetlerini kendi personeli eliyle yürütür. Bu teşkilatların personeli görevin özelliğine göre adli kolluk ve idari kolluk olarak görev yapar. Örneğin, bir polis memuru aynı gün saat 12.00-14.00 arasında idari kolluk görevi yaparken 14.00 itibarıyla adam öldürme olayına müdahalesi sırasında adli kolluk görevi yerine getirir. Türkiye'de idari kolluk ayırımı sadece görevin içeriği ile ilgili bir durum olarak ortaya çıkar. Adli ve idari kolluk hizmetleri polis, jandarma ve sahil güvenlik tarafından yerine getirilir ve bu teşkilatlar kendi içlerinde adli idari kolluk ayırımına yönelik bir yapılanma ve teşkilatlanma uygulamamaktadır.

“3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu” 3'üncü maddesinde “umumi zabıta” başlığında; “Silahlı bir kuvvet olan (polis) ve (jandarma)'dır.” denilmektedir. 3201 sayılı kanunun bu maddesinde sahil güvenliğin “umumi zabıta” olarak bahsedilmemesinin nedeni; ETK'nın 1937 yılı tarihinde yürürlüğe girmesi, sahil güvenlik hizmetlerinin 1982 yılına kadar jandarma tarafından yerine getirilmesi ve 1982 yılında sahil güvenliğin yeni bir kolluk olarak kurulmasıdır. 2016 tarihli “2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri” 3'üncü maddesinde genel kolluk tanımı “(...) Kamu düzeninin korunmasını sağlayan, mevzuatla verilen görevleri yerine getiren ve silah kullanma yetkisini haiz Bakanlığa bağlı jandarma, sahil güvenlik ve polisi,” şeklinde yapılarak sahil güvenlik genel kolluk kuvvetleri arasında sayılmaktadır. Ayrıca “2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu” 5'inci maddesinde “Sahil Güvenlik Komutanlığı mensupları kendilerine bu Kanun ile verilen görevlerin yapılmasında; silah kullanma yetkisi dahil kanunların diğer güvenlik kuvvetlerine tanıdığı bütün hak ve yetkilere sahiptirler.” denilerek SG de diğer genel kolluk kuvveti olan Jandarma ve polis gibi yetkilendirilmiştir.

Bu mevzuat hükümleri ile bu kolluk kuvvetlerine genel idari kolluk yetkileri verilmiştir. Yine bu mevzuatlarda kolluk kuvvetlerine adli yetkiler de verilmiştir ancak bu konuda en açıklayıcı olan mevzuat “25832 sayılı Adli Kolluk Yönetmeliği'dir”.

Adli Kolluk Yönetmeliğine göre;

“Adli Kolluk Görevlisi: 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, 4/6/1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilâtı Kanununun 8, 9 ve 12’nci maddeleri, 10/3/1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilât, Görev ve Yetkileri Kanununun 7’nci maddesi, 2/7/1993 tarihli ve 485 sayılı Gümrük Müsteşarlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 8’inci maddesi, 9/7/1982 tarihli ve 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanununun 4 üncü maddesi ve 3/11/1983 tarihli ve 83/7362 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan Jandarma Teşkilâtı Görev ve Yetkileri Yönetmeliğinde belirtilen soruşturma işlemlerini yapmak üzere, tâbi oldukları atama usulüne göre görevlendirilen komutan, amir, memur ve diğer görevlileri,”

“Adlî kolluk sorumlusu: mahallin en büyük mülki idare amiri tarafından görevlendirilen adli kolluğun komutanını, amirini veya sorumlusunu,”

“En üst dereceli kolluk amiri: Emniyet Genel Müdürlüğünde il emniyet müdürünü, ilçe emniyet müdürünü veya amirini, Jandarma Genel Komutanlığında il jandarma komutanını, ilçe ve merkez ilçe jandarma komutanını, Sahil Güvenlik Komutanlığında birlik komutanını, Gümrük ve Ticaret Bakanlığında gümrük muhafaza kaçakçılık ve istihbarat müdürünü” ifade eder.

Bu tanımlamalardan; adli hizmetlerin icrasından sorumlu olan personelin adli kolluk görevlisi, bu personelin bağlı bulunduğu karakol komutanı/amirinin adli kolluk görevlisi, karakolun bağlı bulunduğu ilçe/il jandarma/emniyet ve sahil güvenlik komutanlığının amir ve komutanın en üst dereceli kolluk amiri olduğu anlaşılmaktadır.

Bir örnekle açıklamak gerekirse jandarma karakolunda görevli jandarma astsubay adli kolluk görevlisi, karakolun karakol komutanı adli kolluk sorumlusu, o karakolun bağlı bulunduğu ilçe jandarma komutanı ile o ilin il jandarma komutanı en üst dereceli kolluk amiridir.

Çalışmamızın bu bölümünde idari ve adli kolluk görevi yürüten personel kendi kurumları içinde ayrı ayrı statüleri ve üstlendikleri görevler belirtilerek açıklanacaktır. Kolluk kuvvetlerinin personel statü ve üstlendikleri görevler farklılık gösterdiğinden ayrı ayrı inceleme ihtiyacı doğmuştur.

1.5.1.3.1. Jandarma Amir ve Personeli

JGNK kolluk hizmetlerini “657 sayılı Devlet Memurları Kanunu” (DMK) ile “926 sayılı TSK Personel Kanunu’na” tabi olan Subay, Astsubay, “4678 sayılı Türk Silahlı Kuvvetlerinde İstihdam Edilecek Sözleşmeli Subay ve Astsubaylar Hakkında Kanun’a” tabi Sözleşmeli Subay ve Astsubay, “3466 sayılı Uzman Jandarma Kanunu’na” tabi Uzman Jandarma Çavuş, “3269 sayılı Uzman Erbaş Kanunu’na” tabi Uzman Erbaş ile “6191 sayılı Sözleşmeli Erbaş ve Er Kanunu’na” tabi personel tarafından yerine getirilir.

“657 sayılı DMK’ya” göre “Jandarma Hizmetleri Sınıfında” çarşı ve mahalle bekçileri bulunmakla birlikte henüz Jandarma’da çarşı ve mahalle bekçiliği kadroları oluşturulmamıştır. Ancak, “Jandarma Hizmetleri Sınıfında” adı var kendi yok bir statünün olmasına rağmen, sayısı yüz binlerle ifade edilen jandarma uzman erbaşlar bulunmamaktadır.

Jandarma Subay Rütbeleri	Rütbe Bekleme Süresi
Orgeneral	4 Yıl
Korgeneral	4 Yıl
Tümgeneral	4 Yıl
Tuğgeneral	4 Yıl
Albay	5 Yıl
Yarbay	3 Yıl
Binbaşı	5 Yıl
Yüzbaşı	6 Yıl
Üsteğmen	6 Yıl
Teğmen	3 Yıl
Asteğmen	8 Ay

Şekil 1.7. Jandarma Subay Rütbeleri ve Rütbe Bekleme Süreleri

Jandarma Astsubay Rütbeleri	Rütbe Bekleme Süresi
<u>Asb.Kd.Bçvs.</u>	6 Yıl
<u>Asb.Bçvs.</u>	6 Yıl
<u>Asb.Kd.Üçvş.</u>	6 Yıl
<u>Asb.Üçvş.</u>	6 Yıl
<u>Asb.Kd.Cvş.</u>	3 Yıl
<u>Asb.Cvş.</u>	3 Yıl

Şekil 1.8. Jandarma Astsubay Rütbeleri ve Rütbe Bekleme Süreleri

Uzman Jandarma Çavuş Rütbeleri	Rütbe Bekleme Süresi
Uzm.J.VIII.Kad.Çvş.	3 Yıl
Uzm.J.VII.Kad.Çvş.	3 Yıl
Uzm.J.VI.Kad.Çvş.	3 Yıl
Uzm.J.V.Kad.Çvş.	3 Yıl
Uzm.J.IV.Kad.Çvş.	3 Yıl
Uzm.J.III.Kad.Çvş.	3 Yıl
Uzm.J.II.Kad.Çvş.	3 Yıl
Uzm.J.I.Kad.Çvş.	3 Yıl
Uzm.J.Çvş.	3 Yıl

Şekil 1.9. Uzman Jandarma Çavuş Rütbeleri ve Rütbe Bekleme Süreleri

Uzman Erbaş Rütbeleri	Rütbe Bekleme Süresi
J.Uzm.Çvş.	3 Yıl
J.Uzm.Onb.	1 Yıl

Şekil 1.10. Uzman Erbaş Rütbeleri ve Rütbe Bekleme Süreleri

Erbaş ve Er Rütbeleri	Rütbe Bekleme Süresi
J.Çvş.	Hizmet süresi kadar
J.Onb.	Hizmet süresi kadar
Er	Hizmet süresi kadar

Şekil 1.11. Erbaş ve Er Rütbeleri ve Rütbe Bekleme Süreleri

Jandarma er ve erbaşları bugün sadece karargah, cezaevi birliklerinde ve yerleşim yerine uzak bazı jandarma karakollarında görev yapmaktadır. Bunlar dışında kalan birliklerde de görev yapan er ve erbaş bulunmaktadır ancak bunlar emniyet ve asayiş hizmetlerinde görevlendirilmektedir. Örneğin bakım onarım, inşaat, lojistik vb. idari işlemlerde görev yapmaktadırlar. Jandarmanın profesyonelleşmesi kapsamında erbaş ve er oranı azaltılmaya devam etmektedir (jandarma.gov.tr, 2023).

15 Temmuz 2016 tarihli FETÖ/PDY'nin hain darbe kalkışması sonrasında jandarmada kurumsal dönüşüm başlamış ve birçok il jandarma komutanlığına general rütbesinde subaylar atanmıştır. Jandarma Bölge Komutanları bulundukları ilin valisine karşı sorumlu hale getirilmiş ve emrinde bulunan il jandarmaların emniyet ve asayiş hizmetlerinde koordine edilmesinde ve bu görevlerin icrasında emir vermeye yetkilendirilerek idari kolluk

görevi verilmiştir. Jandarma bölge komutanlarının görevleri 2803 sayılı Kanun'un 54'üncü maddesinde "Jandarma bölge komutanları, emniyet ve asayiş hizmetlerinin daha etkili yürütülmesi amacıyla sorumluluk alanında il jandarma komutanlıkları arasında koordinasyon ve işbirliğini sağlamak, ihtiyaç duyulan lojistik ve teknik destek faaliyetlerini planlamak, kontrol ve denetimini sağlamak, personelin özlük işlemlerini yürütmek; bölge komutanlığının konuşlu olduğu ilin valisinin onayıyla; terörle mücadele kapsamında operasyonları planlamak, sevk ve idare etmek, iller arasında kuvvet kaydırması yapmakla görevlidir. İller arasında kuvvet kaydırılması durumunda bölge komutanlığının konuşlu olduğu ilin valisi diğer illerin valileri ile gerekli koordinasyonu sağlar" şeklinde belirtilmiştir.

Jandarma subay ve astsubayları "Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisinde" adli ve idari kolluk eğitimi ve askeri eğitim almakta, Uzman erbaşlar ise mesleğe ilk alımlarında Bilecik, Çanakkale, Kastamonu, Kırkağaç, Safranbolu ve Yenifoça'da bulunan eğitim birliklerinde kolluk eğitimi almaktadır. Uzman Jandarma Okulu 2012 yılında kapatıldığından uzman jandarma çavuş eğitimi veren okul ve eğitim birliği bulunmamaktadır (jandarma.gov.tr., 2023).

Özetle jandarma; kolluk görevlerini subay, astsubay, uzman jandarma çavuş, uzman erbaş, erbaş ve erler tarafından yerine getirmektedir. Jandarma hizmetleri sınıfında gösterilen çarşı ve mahalle bekçiliği henüz Jandarma'da fiilen görev yapmamaktadır. Fiiliyatta bulunan jandarma kolluk görevlileri bunlardır. Jandarmada görevli sivil işçi ve memurların kolluk yetki ve görevleri bulunmamaktadır.

1.5.1.3.2. Polis Amir ve Personeli

Polis kolluk hizmetlerini "657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'n" emniyet hizmetleri sınıfına mensup polis amirleri, polis memurları ve "7542 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu'na" tabi çarşı ve mahalle bekçileri ile yerine getirir.

EGM Personelinin statü ve rütbeleri;

Polis Amiri Rütbeleri	Rütbe Bekleme Süresi
Sınıf Üstü Emniyet Müdürü	Yaş Haddi
Birinci Sınıf Emniyet Müdürü	2 Yıl
İkinci Sınıf Emniyet Müdürü	2 Yıl
Üçüncü Sınıf Emniyet Müdürü	2 Yıl
Dördüncü Sınıf Emniyet Müdürü	2 Yıl
Emniyet Amiri	3 Yıl
Başkomiser	3 Yıl
Komiser	4 Yıl
Komiser Yardımcısı	4 Yıl

Şekil 1.12. Polis Amiri Rütbeleri ve Rütbe Bekleme Süreleri

Polis Memuru Rütbeleri	Rütbe Bekleme Süresi
Kıdemli Başpolis Memuru	--
Başpolis Memuru	--
Polis Memuru	--

Şekil 1.13. Polis Memuru Rütbeleri ve Rütbe Bekleme Süreleri

EGM adli kolluk hizmetlerini polis memuru ve amirleri vasıtasıyla yerine getirirken çarşı ve mahalle bekçileri idari kolluk faaliyeti kapsamındaki hizmetlerde görevlendirilmektedir. Polis memurları ülkenin çeşitli il ve ilçelerinde bulunan (37) adet polis meslek eğitim merkezi ve polis meslek yüksekokulunda, polis amirleri ise Polis Akademisinde adli ve idari kolluk eğitimi almaktadır (egm.gov.tr. 2023).

Özetle Polis; kolluk görevlerini polis amirleri, polis memurları ve çarşı ve mahalle bekçileri tarafından yerine getirmektedir. Burada ayrıcalık arz eden husus çarşı ve mahalle bekçilerinin kolluk yetkilerinin tamamını kullanamamasıdır. Çarşı ve mahalle bekçileri idari kolluk görevlerinde görev almakta olup adli yetkileri olmadığından adli kolluk olarak görevlendirilmemektedirler. Ayrıca Anayasa Mahkemesi 22.03.2023 tarihli ve E:2020/59, K:2023/53 sayılı kararı ile çarşı ve mahalle bekçisine durdurma ve kimlik sorma yetkisi veren kanun maddesini iptal etmiştir.

1.5.1.3.3. Sahil Güvenlik Amir ve Personeli

Sahil Güvenlik kolluk hizmetlerini “657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile 926 sayılı TSK Personel Kanunu’na” tabi olan Subay, Astsubay ve “3269 sayılı Uzman Erbaş Kanunu’na” tabi Uzman Erbaş ile çevre, su ürünleri, uluslararası ilişkiler ve arama kurtarma

gibi uzmanlık isteyen konularda görev yapan uzman devlet memurları tarafından yerine getirilir.

SG'yi diğer kolluk kuvvetlerinin personel yapısından ayıran durum; diğer kolluk kuvvetlerinde sivil memurların kolluk yetki ve görevleri bulunmamasına karşın, SG'de devlet memurları idari kolluk hizmetlerinde görevlendirilebilmektedir. Ancak bu görevlendirme çevre, su ürünleri, uluslararası ilişkiler ve arama kurtarma gibi uzmanlık isteyen konularla sınırlıdır.

Sahil Güvenlik Personelinin statü ve rütbeleri;

Sahil Güvenlik Subay Rütbeleri	Rütbe Bekleme Süresi
Tümamiral	4 Yıl
Tuğamiral	4 Yıl
Albay	5 Yıl
Yarbay	3 Yıl
Binbaşı	5 Yıl
Yüzbaşı	6 Yıl
Üsteğmen	6 Yıl
Teğmen	3 Yıl
Asteğmen	8 Ay

Şekil 1.14. Sahil Güvenlik Subay Rütbeleri ve Rütbe Bekleme Süreleri

Sahil Güvenlik Astsubay Rütbeleri	Rütbe Bekleme Süresi
Asb.Kd.Bçvş.	6 Yıl
Asb.Bçvş.	6 Yıl
Asb.Kd.Üçvş.	6 Yıl
Asb.Üçvş.	6 Yıl
Asb.Kd.Çvş.	3 Yıl
Asb.Çvş.	3 Yıl

Şekil 1.15. Sahil Güvenlik Astsubay Rütbeleri ve Rütbe Bekleme Süreleri

Sahil Güvenlik Uzman Erbaş Rütbeleri	Rütbe Bekleme Süresi
Uzm.Çvş.	3 Yıl
Uzm.Onb.	1 Yıl

Şekil 1.16. Sahil Güvenlik Uzman Erbaş Rütbeleri ve Rütbe Bekleme Süreleri

SG.K.lığı profesyonelleşme çalışmaları kapsamında er ve erbaş kadroları boşaltılmış ve yerine sözleşmeli uzman erbaş statüsünde personel alınmış ve bugün profesyonelleşme oranı %100 olmuştur. Kolluk hizmetlerinin tamamını profesyonel personel tarafından yerine getirmektedir (sg.gov.tr, 2023).

SG subay ve astsubayları “Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisinde” genel kolluk eğitimi ve askeri eğitim almakta, Uzman erbaşlar ise mesleğe ilk alımlarında Kırkağaç, Safranbolu’da bulunan eğitim birliklerinde kolluk eğitimi almaktadır.

Özetle SG; kolluk görevlerini subay, astsubay ve uzman erbaşlar tarafından yerine getirmektedir. Fiiliyatta bulunan SG kolluk görevlileri bunlardır. SG’de görevli uzman devlet memurların bazı özel eğitim ve bilgi gerektiren konularda idari kolluk görevlerinde görevi bulunmamaktadır. Bu uzman devlet memurlarının kolluk görevleri uzmanı oldukları alana ilişkin görevle sınırlıdır. Çevre, su ürünleri, uluslararası ilişkiler ve arama kurtarma gibi uzmanlık isteyen konularda görevleri mevcuttur (sg.gov.tr, 2023).

1.5.2. Özel Kolluk

Kamu düzeninin sağlanmasında görelî olan genel kolluğun görev alanı dışında kalan hizmet alanları ve görev ve yetkileri mevzuatla belirlenmiş ve münhasır bir hizmete özgülenmiş kolluk birimidir. Belediyelerin trafik, Pazar denetimi vb. hizmetleri için belediye zabıtası, orman hizmetleri için orman kolluğu, liman kolluğu, köy korucuları, köy bekçisi, çiftçi malları koruma görevlileri ve özel güvenlik görevlileri özel kolluk olarak kabul edilmektedir (Giritli 2013:1151).

Özel kolluk görevlilerinin yetki ve sorumluluk alanları mevzuatla belirlenmiş ve kısıtlanmıştır. Özel kolluk görevlileri genel kolluk personeli gibi kamu düzeninin sağlanmasında geniş yetki ve sorumluluklara sahip değildir. Bir örnekle açıklamak gerekirse; belediye zabıtasının kendi belediyesinin hudutlarında veya hudutları dışında mevzuatının cevaz vermediği bir olay ya da fiilide yetki ve sorumluluğu bulunmamaktadır. Genel kolluk personeli ise görevde olduğu zamanlarda karşılaştığı her türlü suç ve eyleme müdahale etmek ve el koymakla görevli ve yetkilidir (Akyılmaz vd, 2016:595).

İdari mevzuatta yetki ve yetkisizlik esası olduğundan dolayı, kendi özel mevzuatlarında kendilerine verilmeyen yetki özel güvenlik personelinden istenilemez ve verilmeyen bu yetkiyi kullanamazlar. Özel güvenlik görevlisinin genel kolluk görev alanına

giren ya da kendi özgü kanunlarında verilmeyen görev ve yetkiyle bir işlem tesis etmesi halinde işlem yetki gaspı nedeniyle hükümsüz olacaktır (Atay, 2016:674-675).

Adli yetkileri bakımından özel kolluğu değerlendirecek olursak; özel kolluk görevlileri şartları oluşması halinde yakalama, yakalama amaçlı zor kullanma, yakalama sonrası kaba üst araması yetkilerini kullanabilmektedir. Ancak olay yeri incelemesi, iletişimin tespiti ve kayda alınması, teknik araçlarla izleme gibi yetkileri bulunmamaktadır. Özel güvenlik görevlileri görevli oldukları bölgede şartların oluşması durumunda PVSK 16'ya uygun şekilde silah kullanabilirler (Centel, 2015:123).

Ülkemizde özel kolluk birimlerinin ayrı ayrı kendilerine özgü kuruluş, kadro ve teşkilatlanmayla ilgili kanunları bulunmakla birlikte yetki ve görev alanlarının farklılıkları nedeniyle genel kolluk kuvvetleri gibi koordineli çalışmalarına ihtiyaç duyulmamış ve bu konuda mevzuat çalışması yapılmamıştır. Ancak genel kolluk kuvvetlerinin emrinde ve yanında görev yapmalarıyla ilgili mevzuatta birçok kanun hükmü bulunmaktadır.

Özel kolluk ve yardımcı kolluğun genel kolluk kuvvetleri ile bağlantı ve işbirliğinde net bir mevzuat hükmü bulunmamaktadır (Kuyaksil vd.; 2005:88).

Çalışmamızın bu bölümünde özel kolluk makam ve görevlileri ayrı başlıklarda incelenecektir.

1.5.2.1. Belediye Zabıtası

TDK'da zabıta “belediye hizmetlerinin güvenliğini sağlamakla görevli yönetim” olarak tarif edilmekle birlikte, Arapça “zapt” kelimesinden türemiştir. Belediyelerin yerel kolluk kuvveti olarak görev yapmaktadırlar. Belediye Zabıtası, “5393 sayılı Belediye Kanunun” 51'inci maddesinden aldığı yetkiyle; belediye sınırları içinde belediye meclisi tarafından alınan kararlar çerçevesinde düzen ve esenliğin tesisi, sağlığın korunması için mevzuatla öngörülen ceza ve yaptırımları uygulayan, belediyelerin özel kolluk birimidir. Genel kolluk görevlilerinde olduğu gibi, belediye zabıtasına görevinden dolayı direnenler “Türk Ceza Kanunu'nun” ilgili hükmüne göre cezalandırılır. Belediye zabıtası zor kullanma yetkisine sahip olmasına karşın silah kullanma yetkisine sahip değildir (Gözler 2019:585-588).

Belediye Zabıtasının görev, yeti ve sorumlulukları “Belediye Zabıta Yönetmeliği’nde” düzenlenmiştir. Belediye kolluğu olan zabıta görev bölgesinde idari işlemlerini ve görevlerini yaparken görevini yaptırmamak için direniş gösteren ve karşı gelenler genel kolluk kuvvetlerine karşı gelmiş gibi cezalandırılır. Belediye zabıtası silah kullanma yetkisine sahip olmamakla birlikte adli görev ve yetkisi de bulunmamaktadır (Akyılmaz vd, 2016:595).

1.5.3.2. Orman Muhafaza

“6831 Sayılı Orman Kanunu’nda” (OK) belirtilen orman suçlarının önlenmesi ve işlenen orman suçlarının takip ve tahkikatının yapılması amacıyla görevlendirilmiş orman muhafaza memurlarını ifade eder. Orman kolluğu olan orman muhafaza memurları silahlı olarak görevlerini yaparlar ve silah kullanma yetkilerini mevzuat hükümlerinde belirtilen şartlar oluştuğuna kullanabilirler. Bir diğer yetkisi de orman suçuna konu eşya ve araçlara el koyma yetkisidir. El koyma işlemine Cumhuriyet Savcısının talimatı ile yetkili olan orman kolluğu Cumhuriyet Savcına ulaşmadığı durumlarda orman işletme şefinin yazılı emriyle bu işlemi tesis edebilir.

6831 sayılı kanunun 7’nci maddesinde “Orman memurları, bu kanunda tanımlanan suçların işlenmesinin önlenmesi veya işlenen suçlarla ilgili olarak başlatılan soruşturmadaki görevleri kapsamında kolluk görevlisi sıfatını taşırlar. Orman teşkilatında her sınıf, derece ve vazifede çalışan memurlardan, Çevre ve Orman Bakanlığınca ve Orman Genel Müdürlüğünce lüzum görülecek olanlar, Cumhurbaşkanınca seçilecek silahla teçhiz olunurlar. Bu silahlar memurlara orman idaresince demirbaş olarak verilir. Ayrıca, kolluk görevi yapan orman memurları idarece verilecek özel kıyafetle donatılır. Devlet ormanlarından gayri ormanlarda çalışan orman bekçilerine de umumi hükümler dairesinde silah taşıma izni verilebilir” hükmü amirdir.

“Adli Kolluk Yönetmeliği’nde” Orman muhafaza memur ve amirleri adli kolluk görevlisi olarak belirtilmemiş/tanımlanmamış olsa da “6831 sayılı Orman Kanunun” 79’uncu maddesinde “Orman memurları, bu Kanuna aykırılık oluşturan fiillere ilişkin delilleri bir tutanakla tespit eder. Bu Kanuna aykırılık oluşturan fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen orman malları ile bu Kanunda yer alan suçların işlenmesinde kullanılan nakil vasıtası ve sair eşyaya Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre el konulur. Ancak, Cumhuriyet savcısına ulaşamadığı hallerde el koyma, orman işletme şefinin yazılı emri ile yapılır.

Ayrıca, orman muhafaza memurları Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre şüphelileri yakalama yetkisine sahiptir. Sahipleri tarafından tohum ve fidandan yetiştirilen hususi ormanlarda da bu madde hükümleri uygulanır” amir hükmü gereğince adli görev ve yetkilerinin varlığından söz edilebilir.

1.5.2.3. Gümrük Muhafaza

Kuruluşu 1859 yılı olan gümrük kolluğu, önce 14.12.1983 tarih ve 178 sayılı KHK ile Maliye ve Gümrük Bakanlığına bağlı bir genel müdürlük iken, daha sonra 02.07.1993 tarihinde yayımlanan “485 sayılı KHK” ile Başbakanlığa bağlı Gümrük Müsteşarlığına, daha sonra da 08.06.2011 tarihinde ise 08.06.2011 tarih ve 640 sayılı KHK ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığına bağlı olacak şekilde yeni teşkil edilen Gümrük Muhafaza Genel Müdürlüğü olarak hizmetine devam etmiştir (Gündoğan, 2013:68).

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile birlikte bakanlıkların yapılarında değişikliğe gidilmesi üzerine Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü Ticaret Bakanlığı bünyesinde görevine devam etmektedir. Söz konusu bağlılık değişikliği “10.07.2018 tarih ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (CBK)” ile gerçekleşerek halen yürütülmesi devam etmektedir.

Anılan CBK’nın 451’inci maddesinde görev ve yetkileri belirlenmiş olup çalışma konumuzu ilgili olanlara bakıldığında;

- ✓ “Gümrük sahasında kamu düzeninin sağlanması için tedbirler almak, bölgesinin korumasını sağlamak, olaylara müdahale ederek adli işlemleri yerine getirmek.”
- ✓ “Kaçakçılığı men ve takip etmek, izlemek ve soruşturmak.”
- ✓ “Bölgesinde, şahıs, eşya ve taşıtları kaçakçılıkla mücadele kapsamında takip etmek.”
- ✓ “Görev alanı ve yetkileri kapsamında bilgi toplamak, soruşturma ve operasyonlar yapmak.”
- ✓ “Adli kolluk olarak mevzuatla belirlenmiş görevleri yapmak.”

Gümrük muhafaza müdürlüğü personeli 1 numaralı CBK’nın yanında CMK, KMK ve diğer mevzuatın amir hükümlerini yerine getirdiğinden idari ve adli kolluk rolünü birlikte yürüttüğü görülmektedir.

1.5.2.4. Liman Kolluğu

“10.07.2018 tarih ve 1 sayılı CBK’nın” liman kolluğu ile ilgili olan 477’nci maddesi çalışma konumuz kapsamında incelendiğinde; liman kolluğu görevinin Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığına bağlı hizmet birimleri, Bakanlık idari düzenlemelerinde, düzenlemelere aykırı hizmet üretenler ile hizmetten yararlananlar için uyarı, geçici faaliyet durdurma ve yetki iptali şeklinde idari müeyyideler uygulamak ve ihlal edenlere belirlenen idari müeyyideleri uygulamakla görevli ve yetkilidir.

Ayrıca, bu hizmet birimleri EGM, JGNK ve Ticaret Bakanlığının sınır kapılarındaki birimleri, belediyelerin denetim birimlerini de denetimle yetkilendirip, bu kurumların personeli eliyle denetim yaptırabilir. Denetim sonucunda aykırılıklara ilişkin ihlal veya idari para cezası karar tutanağı düzenlettirebilir.

Liman başkanlığı sistemi; “618 sayılı Limanlar Kanunu”, “4922 sayılı Denizde Can ve Mal Koruma Hakkında Kanun” ve “Limanlar Yönetmeliği” ile düzenlenmiş ve liman sahalarında kamu düzenini sağlamakla görevlendirilmiştir. Liman memurları aykırılıklara ilişkin tanzim ettikleri tutanakları liman başkanlığına teslim ederler. Liman başkanları bu tutanaklara istinaden ilgiliyi 24 saat içinde başkanlığa davet ederek savunmasını alarak soruşturma işlemini tesis eder. Liman başkanları aykırılıklara idari para cezası uygulamakla yetkilidir. Liman başkanları aynı zamanda sorumluluk alanında seyir, can, mal ve çevre güvenliği ile emniyet tedbirlerine yönelik emirler vermeye ve gerektiğinde gemi hareketini kısıtlamaya da yetkilidir.

1.5.2.5. Cezaevi Kolluğu

Ceza infaz kurumlarının iç güvenliğinin sağlanması ile hükümlü ve tutukluların idari işlemlerinden sorumlu kolluk cezaevi kolluğudur. Cezaevi kolluğuna ilişkin hususlar “5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’da düzenlenmiştir.” Buna göre cezaevi kolluğu; kurumlarda meydana gelen isyan, yangın, firara teşebbüs ve firar olaylarına genel kolluğa destek verir. Zor kullanma yetkisine sahip olan cezaevi kolluğu kurum içerisinde hükümlü ve tutuklunun üst ve eşyalarında habersiz arama yapabilir. Yasal şartların oluşması durumunda silah kullanma yetkisi bulunan cezaevi kolluğu, önleyici görevlerinin yanı sıra kurumda suç işlenmesi durumunda bastırıcı miiyetle yetkileri vardır (Gündoğan vdy., 2019:64).

1.5.2.6. Hayvan Sağlığı Zabıtası

“3285 sayılı Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanunu” ve bu kanunun uygulamasına yönelik hazırlanmış olan “Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Yönetmeliği” incelendiğinde; hayvanlardan ve hayvansal ürünlerden insan ve hayvanlara bulaşabilen hastalıklara ve bu hastalıklarla mücadele esas ve usulleri belirlendiği görölmektedir (mevzuat.gov.tr, 2023).

Bu kanunun 14’üncü maddesine göre; “hastalık çıkan yerde hükümet veteriner hekimi derhal mahalli hayvan sağlık zabıtası komisyonunu toplamakla” yükümlü olduğu hüküm altına alınmıştır. Toplanan komisyon bulaş riski barındıran hastalığın önlenmesi ve söndürölmesi için karar alır ve bu kararların uygulamasının denetlenmesi görevi hükümet veteriner hekimine verildiği görölmektedir. Komisyon tarafından alınan kararlar mülki makam ve muhtarlıklar tarafından halka duyurulur.

Bu kanunun 15’inci maddesinde komisyon tarafından alınan kordon ve karantina uygulaması kararlarının mülki amirin tarafından yürütölleceği, mahalli zabıtanın yetersiz kalması durumunda TSK’dan takviye talep edilebileceği hüküm altına alınmıştır. Karantina ve kordon kararlarının uygulanmasında köylerde bekçi, korucu ve mahalli jandarma, il ve ilçe merkezlerinde ise polis tarafından yapılacağı da bu kanunun 40’ıncı maddesinde hüküm altına alınmıştır.

Bu kanunun 23’üncü maddesine göre; “polis, jandarma, belediye zabıta memurları ile iskele ve liman memurları, köy muhtarları, koruma bekçileri, köy ve mahalle bekçileri görevli bulundukları bölgelerde her türlü hayvan ve hayvan maddelerinin menş e şahadetnamesi veya veteriner sağlık raporunu aramakla ve menş e şahadetnamesiz veya raporsuz olanları alıkoyarak en yakın mülk i idare amirine bildirmekle yükümlü (...)” denilerek hayvan sağlığı zabıtası olarak görev ve yetkilendirilmiştir.

Hayvan sağlığı zabıtası için münhasıran kurulan bir teşkilat olmadığı için karar almada görevli hayvan sağlık zabıtası komisyonunu tarafından alınan kararların uygulamasında paydaş kurumların ayrı ayrı veya müşterek görevlerinin olduğu söylenebilir.

1.5.2.7. Av Kolluğu

Ölkemizde avcılık faaliyetlerinin takibi, av hayvanlarının korunması ve avcılarının denetlenmesi görevi “4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu (KAK)” ile Tarım ve Orman

Bakanlığına bağılı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğünce yürütölmektedir. Bu görevlerin ifasında genel kolluk teşkilatlarının kendi kanun ve mevzuatından aldığı görev ve yetkilere ilişkin hükümler saklıdır.

Av kolluğı, 4915 sayılı Kanun hükümlerinin verdiği görevleri yerine getirir ve bu kanuna aykırılıkları denetleyerek öngörölen müeyyideleri uygular. Yasak avlanma ve fiillerde kullanılan eşyalara el koyma yetkisi bulunan av kolluğı, idari işlemleri tesis etmeyi müteakip kişı ve kişileri serbest bırakır. İşlem tesis etmeye yönelik yakalama yetkisi işlemlerin bitmesiyle birlikte sona erer. Yakalama yetkisi sadece kendi bölgesinde kara avcılığı kanununa ilişkin suç ve kabahatler için vardır. Olay yerinde suça ilişkin tanzim edilen tutanaklar Cumhuriyet Savcılığına intikal ettirilir. Bu yetkiyle de av kolluğunun adli yetkisinin olduğı görölmektedir.

1.5.3.8. Özel Güvenlik

Özel güvenlik hizmeti “5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun” ile yasal zemine kavuşmuştur. Bu kanuna göre özel koruma ve özel güvenlik hizmetleri kendine özgü bir şekli olan üniforması olan ve silahlı ve silahsız olarak görev yapabilen özel güvenlik görevlisi tarafından icra edilir. Özel güvenlik hizmetleri genel itibariyle; alan/bölge koruması, özel koruma, para sevk veya nakli, yaya devriyeler ile kurum koruması olarak yürütölür. Genel Kolluk kuvvetlerinde olduğı gibi Kaymakam, özel güvenlik teşkilatının da amiridir.

İl sınırları dahilinde Vali, ilçe sınırlarında ise Kaymakam 5442 sayılı “İl İdaresi Kanunu’na” göre genel ve özel kolluk kuvvet ve teşkilatlarının amiridir. Özel ve genel kolluk suçun önlenmesi ve kamu düzeni için istihdam edilirler. Bu mevzuat hükümlerinden hareketle özel güvenlik görevlilerinin mülki makamların emir ve maiyetinde olduğı söylenebilir. Bu söylediğimizi 5188 sayılı Kanunun 6’ncı maddesi “Mülki idare amirleri; kamu güvenliğinin gerektirdiğı hallerde özel güvenlik izni verilen yerlerde alınan özel güvenlik tedbirlerini denetlemeye ve yetersiz bulduğı takdirde ek önlemler aldırmaya yetkilidir” diyerek desteklemektedir (Gündoğan vdy., 2007:357).

Kural olarak özel güvenlik görevlileri yukarıda sayılan yetkilerini sadece görevli oldukları zaman zarfında ve görev mahallerinde kullanabilmekte olup, silahlarını da görev mahalli dışına çıkaramazlar. Zor kullanma ve yakalama yetkileri kullanılmışsa bu yetkilerin kullanılmasını gerektiren olaylar en seri vasıtalarla genel kolluğa bildirilir; yakalananlar ve zapt edilen eşya bu kolluğa teslim edilir (m.9). Kanun’un 9’uncu maddesinde yer alan bu

hükümler özel güvenlik görevlilerinin özel kolluk içerisinde yer aldığını doğrular niteliktedir; “Özel güvenlik görevlileri 7’nci maddede sayılan yetkileri sadece görevli oldukları süre içinde ve görev alanlarında kullanabilirler.”

Özel güvenliğin yetkilerinin belirlendiği 7’nci madde de;

✓ “Koruma ve güvenliğini sağladıkları alanlara girmek isteyenleri duyarlı kapıdan geçirme, bu kişilerin üstlerini dedektörle arama, eşyaları X-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme”

✓ “Toplantı, konser, spor müsabakası, sahne gösterileri ve benzeri etkinlikler ile cenaze ve düğün törenlerinde kimlik sorma, duyarlı kapıdan geçirme, bu kişilerin üstlerini dedektörle arama, eşyaları X-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme”

✓ “Ceza Muhakemesi Kanununun 90’ıncı maddesine göre yakalama”

✓ “Görev alanında, haklarında yakalama emri veya mahkûmiyet kararı bulunan kişileri yakalama ve arama”

✓ “Yangın, deprem gibi tabii afet durumlarında ve imdat istenmesi halinde görev alanındaki işyeri ve konutlara girme”

✓ “Hava meydanı, liman, gar, istasyon ve terminal gibi toplu ulaşım tesislerinde kimlik sorma, duyarlı kapıdan geçirme, bu kişilerin üstlerini dedektörle arama, eşyaları X-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme”

✓ “Genel kolluk kuvvetlerine derhal bildirmek şartıyla, aramalar sırasında suç teşkil eden veya delil olabilecek ya da suç teşkil etmemekle birlikte tehlike doğurabilecek eşyayı emanete alma”

✓ “Terk edilmiş ve bulunmuş eşyayı emanete alma”

✓ “Kişinin vücudu veya sağlığı bakımından mevcut bir tehlikeden korunması amacıyla yakalama”

✓ “Olay yerini ve delilleri koruma, bu amaçla Ceza Muhakemesi Kanununun 168’inci maddesine göre yakalama”

✓ “Türk Medeni Kanununun 981’inci maddesine, Borçlar Kanununun 52’nci maddesine, Türk Ceza Kanununun (TCK) 24 ve 25’inci maddelerine göre zor kullanma.”

1.5.3. Yardımcı Kolluk

Yardımcı kolluk, genel kolluk görevlileri bulunmadığı yer ve zamanda, genel kolluğun görev ve yetkilerinin kullanan kamu görevlileridir. Her bir yardımcı kolluk görevlisine görev ve yetki veren kendine özgü kanunları vardır. Örneğin köy muhtarları yardımcı kolluk görevini “442 sayılı Köy Kanunu”, “Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği” ve “2803 sayılı JTGYK’dan” alır.

1.5.3.1. Köy Muhtarları

Köy muhtarlarına, “442 sayılı Köy Kanunu” başta olmak üzere diğer mevzuat amir hükümleri ile kolluk görev ve yetkileri verilmiştir. Bu yönüyle köy muhtarları yardımcı kolluk kuvvetleri arasında sayılmıştır. Anılan kanunun 36’ncı maddesine göre köy muhtarının kolluk hizmetlerine ilişkin görevleri; “köy sınırları içinde asayiş korumak, asayiş bozanları korucu ve bekçiler vasıtasıyla yakalatarak jandarmaya teslim etmek, salgın ve bulaşıcı hastalık çıkışlarını bildirmek, adliye ve jandarmaya yardım etmektir” olarak belirtilmiştir.

Köy muhtarları ve ihtiyar meclisleri bu yetkileri kolluk görevlilerinin olmadığı durumlarda kullanabilirler. Muhtar veya ihtiyar meclisince el konulan olaya genel veya özel kolluk müdahale ederek el oyması durumunda, yetki artık kolluğundur denilebilir.

1.5.3.2. Çarşı ve Mahalle Bekçileri

TDK tanımlamasına göre bekçi; “Bir şeyi veya bir yeri bekleyip korumakla görevli kimsedir” (TDK, t.y.). Literatürde bekçi tanımıyla ilgili çeşitlilik söz konusudur. Batuman ve Erkip (2019)’e göre beklemek fiilinden, Şahin (2018)’e göre “berk, bek” kelimelerinden türediği iddia edilmiştir. Etimolojik tanımlamaların dışında en geniş kapsamlı tanımın belirli bir coğrafi alanda emniyet ve asayiş hizmetleriyle görevli, bölgesini gözetleyen, kollayan ve devriye hizmetleri yürüten yardımcı kolluk görevlisidir şeklinde yapılması mümkündür. Ekinci (2011)’ e göre bekçilik şehir ve diğer yerleşim bölgelerinin modern öncesi dirlik ve düzeninin sağlanmasında önemli rolü olmuştur. Toplum ve devletlerin modernleşerek kolluk uygulama ve yöntemlerinin gelişmesiyle birlikte bekçilik hizmetleri yerini polis birimlerine bırakmıştır.

Dünyada farklı devletlerde örneği olan bekçiler modern asayiş uygulama ve teknolojilerinin gelişip değişmesiyle bir dönüşüme girerek polislerle bütünleşmiştir. Türkiye’de aynı şekilde yaşanan bütünleşme ve değişim 2016 yılından sonra değişiklik göstermiştir. EGM raporuna göre, 2015 yılına kadar sayıları 3149 olan Çarşı ve Mahalle Bekçisi sayısı 2016 yılında 4295 olmuştur (EGM, 2016:8). ÇMB sayısında artış devam etmiş ve 2022 yılında sayıları 30000’e yaklaşmıştır (EGM, 2022:12). Bu artış EGM’nin personel rejiminde oraların değişmesine neden olduğu görülmüştür (egm.gov.tr. 2022).

Bulut ve Bay (2021)’a göre “Çarşı ve mahalle bekçilerinin tekrar göreve başlamasındaki en büyük rol, özellikle hem bölgesel hem de kentsel alanlarda farklı taktikler kullanarak var olmaya çalışan ve giderek artan terör faaliyetleri olmuştur. Bu faaliyetlerin engellenebilmesi noktasında bekçiler, son beş yılda Türkiye’deki tüm bölgeler olmak üzere görevlerini ifa etmeye başlamışlardır. Dolayısıyla köy, çarşı ve mahalle bekçileri, hem terörü önlemede hem kentsel güvenliğin, çarşı ve mahalle güvenliğinin sağlanmasında yardımcı bir kolluk kuvvetidir.”

1966 tarihli 772 sayılı kanunda ÇMB’lerinin durdurma ve kimlik sorma ile ilgili bir yetkisi bulunmazken 2020 tarihli kanunun 7’inci maddesi ile durdurma ve kimlik sorma yetkisi verilmiştir. İstanbul ilinde 2018 yılında 21.000.000 insanın kimlik sorgusu (GBT) yapılmış, bunlardan 6.000.000 sorguyu ÇMB’ler yapmıştır (Anadolu Ajansı, 2018).

Bekçilerin kimlik sorma yetkileriyle ilgili ortaya çıkan ve kamuoyunu bir süre meşgul eden hilaf durumu hala devam etmektedir. EGM 2019 yılında yaptığı açıklamada bekçilerin kimlik sorma yetkilerinin bulunduğunu duruymuş (EGM, 2019) ancak Yüksek Mahkeme bu yetkinin olmadığını hükmetmiştir (T24, 2020).

İrdem vd (2020)’ye göre “İllerde gece çalışan personel eksikliğini gidermek, mala karşı işlenen suçlarda hedeflenen başarıyı yakalamak, suçla mücadelede yaya devriyenin daha etkin rol oynamasını sağlamak, kurulan bekçi ekipleri ile sokaklarda yaşanabilecek olumsuz olaylara en hızlı ve etkin şekilde müdahale edebilmek ve tarihi kökleri çok eskilere giden bekçilik kurumuna has bir özellik olarak vatandaşla devlet arasındaki bağı güçlendirerek güven duygusunu artırmak arzusu bekçilik kurumuna tekrar ihtiyaç olduğu düşüncesini beraberinde getirmiştir.” Ayrıca Çalışkan (2021)’a göre "Cumhuriyet döneminde de devam eden önleyici ve koruyucu tedbirlerinin geçerliliğini koruduğu görülürken ilave olarak yeni düzenlemeyle durdurma, kimlik sorma, yoklama ve kontrol yetkisinin yasa koyucu tarafından

eklendiği anlaşılmaktadır."

Bekçilerin yeri ve hukuki durumu 2020 tarihli mevzuat düzenlemesiyle de netliğe kavuşmamıştır. Bekçilerin yardımcı kolluk olmasından hareketle, adli kolluğa mı idari kolluğa mı yardımcı olacakları belirgin değildir. Adli Kolluk yönetmeliğinde bahsi geçmeyen Çarşı ve Mahalle Bekçilerinin kendi mevzuatlarında adli aramalara katılabilecekleri ve bazı adli görevleri olduğu belirtilmiştir. Nitekim Türkiye’de adli ve idari kolluk kavramları kesin çizgilerle ayrılmamış, sadece işlevsel açıdan bir ayrım söz konusudur (Ayyıldız, 2019:144).

Mevcut ve cari olan “18.06.2020 tarih ve 7245 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu (ÇMBK)” ile çarşı ve mahalle bekçilerinin genel kolluk kuvvetlerinden olan polis ve jandarma teşkilatlarının kadrolarında istihdam edilebileceği belirtilmiştir. Jandarma ve Polis kadrolarında görevlendirilen çarşı ve mahalle bekçileri kendi statülerinde görev yapmaktadırlar. Bu kanunun 2’nci maddesinde çarşı ve mahalle bekçilerinin amirlerinin, meslek hiyerarşisi içinde tespit edileceği düzenlenmiştir.

Genel kolluk kuvvetlerine yardımcı olarak görevlendirilen çarşı ve mahalle bekçileri, tespit ettikleri durumları (mağduriyet, genel tehlike vb.) kolluk kuvvetlerine haber vermekle görevlidir. ÇMBK’nın 5,6,7 ve 8’inci maddesine göre;

a) “Halka Yardım Görevleri”

✓ “Yolda hastalanan, kazaya uğrayan, düşüp kalan ve genel durumu itibarıyla yardıma muhtaç olanlara yardım etmek,”

✓ “Yardıma ihtiyaç duyduğu değerlendirilen, şiddet mağduru veya şiddete ya da istismara uğrama riski taşıyan kadın ve çocukları, kimsesizleri, engellileri ve acizleri en yakın genel kolluk birimlerine teslim etmek,”

✓ “Bir semt, yer, yol veya sokak sormak için başvuranlara gerekli bilgiyi vermek,”

✓ “Doğum, ölüm, hastalık, kaza, yangın veya afet gibi önemli ve acele hâller sebebiyle, yapılacak yardım isteklerinden gücü dâhilinde olanları öncelikle yerine getirmek,”

✓ “Büyük tehlike arz eden yangın ve su baskını gibi afetlerde mahalle sakinlerini derhal uyarmak,”

✓ “Toplum sağlığını ve güvenliğini tehdit eden bir hayvana rastlanıldığında verebileceği zararları engellemek için kişileri alandan uzaklaştırmak, ilgili genel kolluk ve belediyeyi durumdan haberdar etmek ile görevli ve yetkilidir”

b) “nleyici ve Koruyucu Görev ve Yetkiler”

✓ “Görev saatleri içinde görevlendirildikleri bölgede devriye hizmeti yürütmek,”

✓ “Görev bölgeleri içinde bulunan konut, iş yeri ve araçlar gibi malların korunmasında sahipleri tarafından noksan alınan tedbirleri tamamlattırmak,”

✓ “Görev saatleri içerisinde vkıf oldukları şüpheli durum veya kişileri bağlı bulundukları genel kolluk birimlerine bildirmek,”

✓ “Kamu düzenini bozacak mahiyetteki gösteri, yürüyüş ve karışıklıkların önlenmesi amacıyla genel kolluk kuvvetleri gelinceye kadar önleyici tedbirleri almak,”

✓ “Görev bölgeleri içinde uyuşturucu madde imal edildiği, satıldığı veya kullanıldığından, kumar oynandığından ya da fuhuş yapıldığından şüphe edilen yerleri bağlı bulundukları genel kolluk birimlerine bildirmek,”

✓ “Kişilerin can, mal ve ırzına yönelik saldırı ve tehditleri önlemek ve genel kolluk kuvvetleri gelinceye kadar gerekli tedbirleri almak,”

✓ “Mahalle sakinlerini etkileyen elektrik, su, doğalgaz, kanalizasyon gibi arızaları, bağlı bulunduğu genel kolluk birimleri ile ilgili kurum ve kuruluşlara bildirmek ve görevli ekipler gelinceye kadar gerekli önleyici tedbirleri almak,”

✓ “Halkın skn ve istirahatini bozanları ve başkalarını rahatsız edenleri engellemek,”

✓ “Sokak, geçit ve meydanları tıkayarak trafiğe mni olan taşıtların ve diğer engellerin kaldırılmasını sağlamak ve gerektiğinde bağlı bulunduğu genel kolluk birimlerine bildirmek,”

✓ “Yangın, deprem, su baskını gibi afet ve tehlikelerde genel kolluğu bilgilendirmek ve görevli ekipler gelinceye kadar gerekli önleyici tedbirleri almak, ile görevli ve yetkilidir.”

c) “Durdurma ve kimlik sorma”

✓ “Bir suç veya kabahatin işlenmesini önlemek,”

✓ “Suç işlendikten sonra kaçan faillerin yakalanmasını sağlamak, işlenen suç veya kabahatlerin faillerinin kimliklerini tespit etmek,”

✓ “Hakkında yakalama emri ya da zorla getirme kararı verilmiş olan kişileri tespit etmek,”

✓ “Kişilerin hayatı, vücut bütünlüğü veya mal varlığı bakımından ya da topluma yönelik mevcut veya muhtemel bir tehlikeyi önlemek, amacıyla durdurabilir.”

✓ “Çarşı ve mahalle bekçisi, görevini yerine getirirken kendisinin çarşı ve mahalle bekçisi olduğunu belirleyen belgeyi gösterdikten sonra, durdurduğu kişiye durdurma sebebini bildirir ve durdurma sebebine ilişkin sorular sorabilir, kimliğini veya bulundurulması gerekli diğer belgelerin ibraz edilmesini isteyebilir (...)”

ç) “Adli Görev ve Yetkiler”

✓ Şüphelileri yakalamak,

✓ Yakaladıkları şüphelilerin kendilerine veya başkalarına zarar vermelerini engelleyici tedbirleri almak,

✓ Suç delillerinin kaybolmaması veya bozulmaması için gerekli muhafaza tedbirlerini almak,

✓ Varsa olayın tanıklarının kimlik ve adres bilgilerini tespit ederek genel kolluk birimlerine bildirmek ile görevli ve yetkilidir.

✓ Çarşı ve mahalle bekçileri haklarında tutuklama veya yakalama kararı çıkarılmış kimseleri gördükleri takdirde yakalamak ve bağlı bulunduğu genel kolluk kuvvetlerine teslim etmek ile görevli ve yetkilidir.

Çarşı ve mahalle bekçileri, adli görev ve yetkilerini görev bölgelerinde suç işlenirken veya işlendikten hemen sonra, henüz izleri meydanda iken kullanırlar. Adli görev ve yetkileri burada sayılanlarla sınırlı olup “Adli Kolluk Yönetmeliğinde” adli kolluk görevlileri arasında

sayılmadıklarından tek başlarına adli işlem tesis edemeyecekleri anlaşılmaktadır.

d) “Silah Kullanma Yetkisi”

“Çarşı ve mahalle bekçileri 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanununun 16’ncı maddesinde belirtilen zor ve silah kullanma yetkisini haizdir” hükmü amirdir.

Önleme araması yetkisi bulunmayan çarşı ve mahalle bekçileri, adli arama faaliyetlerine katılabileceği hüküm altına alınmıştır. Adli aramaya katılabilmesiyle anlatılmak istenen durumun, adli arama icra eden polis ekibine destek kuvvet olarak görevlendirilebileceğidir. ÇMB’lerin tek başlarına adli ve önleme araması icra etme yetkileri bulunmamaktadır.

Çarşı ve mahalle bekçileri güneşin batışından sonra yaya olarak devriyelere düzenleyerek kamu düzeninin sağlanmasında genel kolluğa yardımcı silahlı olarak görev yapan unsurlardır. Çarşı ve mahalle bekçileri adli görevlerden ziyade önleyici görevler yapmaları esastır. Adli kolluk görevlisi olarak görevlendirilemedikleri gibi adli görevlerde takviye kuvvet olarak kullanılabilirler. Adli hizmetler, bu konuda eğitim görmüş polis ve jandarma personeli tarafından yerine getirilir.

Çarşı ve mahalle Bekçisi kadroları EGM’de olduğu gibi JGNK’de de teşkil edilmiş ancak henüz bu kadrolara atama yapılmamıştır.

1.5.3.3. Köy Korucuları

Osmanlı Devletinde Tanzimat Fermanıyla birlikte ortaya çıkan bazı milliyetçi sorunlar korucu kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Tanzimat fermanına kadar belirli imtiyazlara sahip olan doğu/güneydoğu Anadolu bölgesinin beyleri bu imtiyazları kaybetmek istememiştir. Bu nedenle bölgesel isyanlar çıkarmışlardır. Bu isyanlar Hamidiye Alayları ile bastırılmıştır. Hamidiye Alaylarının kuruluş gerekçeleri ile ilgili olarak M.S. Lazarev (1193) "Hamidiye Alayları ile, Kürtleri Rusya karşısında güçlü bir askeri siper, İran'a karşı saldırı aracı durumuna getirme amacı yanında önemli amaçlarından biri, Kürtleri Türk idari makamlarının sıkı gözetimi altında durmaya alıştırmaktır. Bununla birlikte, Hristiyan ulusal azınlıkların, özellikle Ermenilerin yükselen özgürlük hareketlerine karşı kullanmak amacıyla kuruldu" demektedir (Lazarev, 1993:151).

I. Dünya Savaşı ile kabaran milliyetçilik akımı ile Kürt milliyetçiliğinin de çıkmasına sebebiyet vermiştir. 1970’lerde başlayan ve 1980’li yıllarda kendini göstermeye başlayan gruplaşma alışılmış isyanlardan çok gayr-i nizami harp benzeri bir şekil almaya başlamıştır. Gayr-i nizami harp konusunda hazırlıksız olan Ordu’ya destek amaçlı yeni bir birim yaratma ihtiyacı doğmuştur. 1980 darbesinden sonra PKK terör örgütü silahlı eylemlere başlamış ve 1984 yılında “Düşük Yoğunluklu Çatışma” modeline geçmiştir (Kışlalı, 1996:201).

Dünyada benzer örgütlerle mücadelede olduğu gibi yerel halkın mücadeleye dahil edilmesi hükümetlerin başvurdukları yöntemlerdendir. Hükümetler bunu genel olarak; “devlet ve hükümet yetkililerinin yerel milisler bulma, istihbaratçılar seçme veya izci bulma” şekillerinde yapmaktadır. Bunun bir yöntemi de yerel halktan uygun ve istekli olanları yasal zeminde silahlandırarak terör örgütüne karşı mücadeleye dahil etmektir. Bu yüzden 1980’li yıllardan sonra koruculuk sistemi yeniden uygulanmaya başlanmıştır.

Paramiliter bir sistem olan köy koruculuğunun dünyada benzer örnekleri mevcuttur. Peru ülkesinde bulunan “Köylü Devriyeleri”, Kolombiya ülkesinde bulunan “Birleşik Müdafaa Kuvvetleri” bunlara örneklerdir. Bunların çıkış nedenleri kendine özgü hikaye ve farklılıklar barındırmaktadır. Türkiye’de kurulan köy koruculuğunun kökeni Osmanlı’da kurulan Hamidiye Alaylarına dayanmaktadır. Doğuda çıkan isyan hareketlerini bastırmak ve çözmek isteyen dönemin Osmanlı Padişahı II. Abdülhamid Panislamizm düşüncesiyle ve Ermeni hareketlerini de düşünerek bu yöneme başvurarak Hamidiye Alaylarını kurmuştur. Bu alaylar ismini kurucusu II.Abdülhamid’den almıştır. Bölgedeki kürtlerin devlete bağlılığını arttırmak istenerek kurulan bu sistem aynı zamanda paramiliter bir yapıdır (Ekinci, 2011:50).

1985 yılında Türkiye’de yasal zemine kavuşan köy koruculuğu sistemi, dönemin Cumhurbaşkanı Kenan Evren tarafından şu şekilde anlatılmıştır. “Uzun vadeli bir konu, 84’ten sonra çok konuşuldu. O bölgede çok dağınık yerleşim bölgeleri var. Hepsine polis-jandarma vermek mümkün değil. O zaman Atatürk zamanında çıkarılmış bir kanuna, kır bekçileri kanununa sarıldık. Onlara görev verilsin! Muhitini biliyor. Bir senelik askerlerle bu iş halledilmez dendi. Köy korucuları böyle kuruldu. Devamlı değil muvakkat olacaktı. Ama sonra genişledi. Yerine yavaş yavaş polis güçleri gidecekti. Köylü de yanında devleti bulacaktı. PKK da o gücü gösteremeyecekti” (Kışlalı, 1996:201).

Dönemin İçişleri Bakanı Yıldırım Akbulut 16.03.1987 tarihli Hürriyet gazetesi röportajında “Eşkıya sınırı geçip dağda ve mağaralarda yerleşiyor ve fırsat buldukça köylere ve pusuya düşürebilirse askerlerimize saldırıda bulunuyor. Ayrıca mukavemet görmediği köylerde güçleniyor, yiyor, içiyor. Zorla da olsa bunu yapıyor. Buna engel olabilmek ve köye gelen eşkıyaya karşı koyabilmek için, koruculuk sistemini getirdik” demiştir (Hürriyet Gazetesi, 1987).

Bunlardan hareketle 1980 darbesinden sonra PKK terör örgütüyle mücadelede hem bölgede yaşayan halkın desteğini sağlamak, hem halkın kendini savunabilmesi için, hem de Ordu’ya bu hususta yardım sağlaması için köy koruculuğu sisteminin kurulduğu anlaşılmaktadır.

Köy Korucuları ile ilgi düzenlemenin bulunduğu “442 sayılı Köy Kanununa” göre Köy korucuları, köylerde silahlı görev yapan yardımcı kolluk görevlisidir. Köy korucuları bu kanunun 68’inci maddesinde “Köy sınırı içinde herkesin ırzını, canını ve malını korumak için köy korucuları bulundurulur” hükmü gereğince görevli olduğu köyde herkesin ırz, can ve mal güvenliğini korumakla görevli ve yetkilidir. Bunun sağlanması için madde 69’a göre “Her köyde en aşağı bir korucu bulunur. Nüfusu binden yukarı köylerde her beş yüz kişiye bir korucu daha tutulur” denilmekle birlikte Köy korucusu bölgesinde bu kanundan doğan görev ve yetkilerini icra ederken yaptığı işlemlere veya kendisine karşı gelenler TCK’nın ilgili hükümlerine göre cezalandırılır.

Köy koruculuğu kavramı zaman içerisinde değişikliğe uğramıştır. “03.10.2016 tarih ve 676 sayılı KHK ile 442 sayılı Kanunun” 74’üncü maddesinde “Geçici Köy Korucusu” “Güvenlik Korucuları” şeklinde, “Gönüllü Korucu” “Gönüllü Güvenlik Korucuları” şeklinde değiştirilmiştir. Yani köy korucusu kavramı iki ayrı kavram olarak yeniden düzenlenmiştir.

Güvenlik Korucusu ile Gönüllü Güvenlik Korucusunun görev, sorumluluk ve istihdam şekilleri bu kanunun 74’üncü maddesi ile düzenlenmiştir. Buna göre; Gönüllü Güvenlik Korucuları kendi görevli oldukları köy sınırlarında köy içinden eli silah tutanlar arasından, mahsul zamanı köylünün malını hırsız ve yağmacılardan korumak amacıyla muhtar ve ihtiyar meclisi tarafından belirlenerek kaymakama bildirilir. Belirlenen bu kişiler asıl korucularla beraber belirlenen bu hırsız ve yağmacılara karşı görev yaparlar. Görevlendirme yetkisi Kaymakam’a aittir.

Güvenlik korucuları ile ilgili olarak bu kanunun 74'üncü maddesinde; Cumhurbaşkanı tarafından belirlenecek illerde, Olağanüstü Hal'i (OHAL) gerektiren şartların oluşması, köylünün can ve malına saldırı hareketlerinin artması durumlarında, il valisinin teklifi ve içişleri Bakanının onayı ile güvenlik korucusu görevlendirmesi yapılabilir. Gönüllü güvenlik korucularının aksine güvenlik korucularının görev alanları vali ya da kaymakamın emri ile başka mülki sınırlar olarak belirlenebileceği gibi değiştirilip genişletilebilir.

Muhtarın emrinde görev yapan gönüllü köy korucuları kendi köy sınırlarında daha çok önleyici görev yaparken, güvenlik korucuları ise teröristle mücadelenin yoğun ve aktif şekilde devam ettiği bölgelerde jandarma ile birlikte hareket etmektedir. Bugün güvenlik korucuları jandarma komanda ve jandarma özel harekat unsurlarına ek olarak teröristle mücadele hareketinde aktif olarak görev yapmaktadır. Mesleğe alınmalarına takiben askeri disiplin eğitiminden geçirilmeyi müteakip operasyon timlerine ek veya kendilerinden oluşan (Karma Tim) timlerle görev yapmaktadırlar.

Güvenlik korucuları teröristle mücadele hareketinin yanında yol emniyet ve kontrol devriyelerinde genel kolluğa destek amacıyla da görevlendirilir. Güvenlik korucuları adli görev ve hizmetlerde görevlendirilemezler.

1.5.3.4. Çiftçi Malları Koruma Bekçileri

Zirai mahsul elde edilen alanların belediye sınırlarında veya dışında korunması amacıyla “4081 sayılı Çiftçi Mallarının Korunması Hakkında Kanun” ile çiftçi malları koruma bekçileri görevlendirilebileceği hüküm altına alınmıştır. Bu görevliler çiftçi mallarını koruma ve zarar verilmesi durumunda zarar verenin tespiti konusunda görevli olup, zarar veren ve zarar ile ilgili tutanağı köy ihtiyar meclisine bildirmek zorundadır. İmkan dahilinde ise tutanak tutar.

Bu görevliler kendi görev alanları dışına görevlendirilemezler ve doğal olarak kendi görev alanları dışında yetkisizdirler. Zaruri ve olağanüstü hallerde mülki amir veya muhtarın izniyle kendi görev alanları dışı veya istihdam alanları harici yerlerde geçici olarak istihdam edilebilirler. Köy korucusuna ait görevler ÇMK bekçisine de gördürülebilir. Yani ÇMK görevlisi korucu görevi de üstlenebilir.

4081 sayılı kanundan aldığı yetkiyle silahlı olarak görev yapan ÇMK bekçileri yasal şartların oluşması durumunda silah kullanma yetkisine sahiptir.

Genel itibariyle önleyici ve koruyucu bir hizmetin icrasında görevli olan ÇMK bekçileri görev bölgelerinde koruma ve önleme görevi yaparlar ve tespit ettikleri ihlaller ile ilgili işlemleri tesis ederler. Köy korucusu görevini üstlendiklerinde de köy korucusunun sahip olduğu yetkilere haizdirler.

1.5.4. Kolluk Yetkisi Kullanan Görevliler

1.5.4.1. Milli İstihbarat Teşkilatı Mensupları

“2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilâtı Kanununda”, Millî İstihbarat Teşkilatının (MİT) kuruluş, görev, yetki ve teşkilatlanmasına ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir. Söz konusu kanunun amacı, devlet istihbaratının istihsal, kullanılması ile MİT’in kuruluş, görev ve faaliyetlerine ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir. Bu kanunun 3’üncü maddesine göre Cumhurbaşkanına bağlı olan MİT Başkan tarafından sevk ve idare edilir. “02.07.2018 tarih ve 703 sayılı KHK’nın” 152’nci maddesi ile müsteşarlık seviyesinde olan ve “Milli İstihbarat Teşkilat Müsteşarlığı”, başkanlık seviyesine getirilerek “Milli İstihbarat Teşkilatı” olarak isim değişikliğine uğramıştır.

Bu kanunun 4’üncü maddesinde MİT’in teşkilat olarak görevleri sayılmış ve 6’ncı maddede MİT mensuplarının (madde 2/b) 4’üncü maddede belirtilen görevleri icra ederken kullanabileceği yetkiler belirtilmiştir.

Bu kanunun 4’üncü maddesinde göre MİT Teşkilatının görevleri;

✓ “Türkiye Cumhuriyetinin ülkesi ve milleti ile bütünlüğüne, varlığına, bağımsızlığına, güvenliğine, Anayasal düzenine ve milli gücünü meydana getiren bütün unsurlarına karşı içten ve dıştan yöneltilen mevcut ve muhtemel faaliyetler hakkında milli güvenlik istihbaratını Devlet çapında oluşturmak ve bu istihbaratı Cumhurbaşkanı (...) (2) ,Genelkurmay Başkanı, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri ile gerekli kuruluşlara ulaştırmak.”

✓ “Devletin milli güvenlik siyasetiyle ilgili planların hazırlanması ve yürütülmesinde; Cumhurbaşkanı (...), Genelkurmay Başkanı, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri ile ilgili bakanlıkların istihbarat istek ve ihtiyaçlarını karşılamak.”

✓ “Kamu kurum ve kuruluşlarının istihbarat faaliyetlerinin yönlendirilmesi için Cumhurbaşkanı (...) ve Milli Güvenlik Kuruluna tekliflerde bulunmak.”

✓ “Kamu kurum ve kuruluşlarının istihbarat ve istihbarata karşı koyma faaliyetlerine teknik konularda müşavirlik yapmak ve koordinasyonun sağlanmasında yardımcı olmak.”

✓ “Genelkurmay Başkanlığınca Silahlı Kuvvetler için lüzum görülecek haber ve istihbaratı, yapılacak protokole göre Genelkurmay Başkanlığına ulaştırmak.”

✓ “Milli Güvenlik Kurulunda belirlenecek diğer görevleri yapmak.”

✓ “İstihbarata karşı koymak.”

✓ “Dış güvenlik, terörle mücadele ve millî güvenliğe ilişkin konularda Cumhurbaşkanınca (...) verilen görevleri yerine getirmek.”

✓ “Dış istihbarat, millî savunma, terörle mücadele ve uluslararası suçlar ile siber güvenlik konularında her türlü teknik istihbarat ve insan istihbaratı usul, araç ve sistemlerini kullanmak suretiyle bilgi, belge, haber ve veri toplamak, kaydetmek, analiz etmek ve üretilen istihbaratı gerekli kuruluşlara ulaştırmak”

✓ “İstihbarat kapasitesini, niteliğini ve etkinliğini artırmak amacıyla çağdaş istihbarat usul ve yöntemlerini araştırmak, teknolojik gelişmeleri takip etmek ve uygun görülenleri temin etmek.”

✓ “Millî İstihbarat Teşkilatına bu görevler dışında görev verilemez” denilmektedir (2937 SK, 1983:m.4).

MİT bu görevleri yerine getirmek için bazı yetkiler kullanır. MİT’e verilen yetkiler bu kanunun 6’ncı maddesi ile hüküm altına alınmıştır. Bu yetkiler;

✓ “Yerli ve yabancı her türlü kurum ve kuruluş, tüm örgüt veya oluşumlar ve kişilerle doğrudan ilişki kurabilir, uygun koordinasyon yöntemlerini uygulayabilir.”

✓ “Kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu kapsamındaki kurum ve kuruluşlar ile diğer tüzel kişiler ve tüzel kişiliği bulunmayan kuruluşlardan bilgi, belge, veri ve kayıtları alabilir, bunlara ait arşivlerden, elektronik bilgi işlem merkezlerinden ve iletişim alt yapısından yararlanabilir ve bunlarla irtibat kurabilir. Bu kapsamda talepte bulunulanlar, kendi mevzuatlarındaki hükümleri gerekçe göstermek suretiyle talebin yerine getirilmesinden kaçınamazlar.”

✓ “26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dört, Beş, Altı ve Yedinci bölümlerinde yer alan suçlara (318, 319, 324, 325 ve 332 nci maddeleri hariç olmak üzere) ilişkin soruşturma ve kovuşturmalarda ifade tutanaklarına, her türlü bilgi ve belgeye erişebilir, bunlardan örnek alabilir.”

✓ “Görevlerini yerine getirirken gizli çalışma usul, prensip ve tekniklerini kullanabilir.”

✓ “İstihbari faaliyetler için görevlendirilenlerin kimliklerini değiştirebilir, kimliğin gizlenmesi için her türlü önlemi alabilir, tüzel kişilikler kurabilir. Kimliğin oluşturulması veya tüzel kişiliğin kurulması ve devam ettirilmesi için zorunlu olması durumunda gerekli belge, kayıt ve dokümanlar ile araç ve gereçler hazırlayabilir, değiştirebilir ve kullanabilir.”

✓ “Yabancıların ülkeye giriş ve çıkış ile vize, ikamet, çalışma izni ve sınır dışı edilmesi gibi konularda, ilgili kurum ve kuruluşlardan talepte bulunabilir.”

✓ “Telekomünikasyon kanallarından geçen dış istihbarat, millî savunma, terörizm ve uluslararası suçlar ile siber güvenlikle ilgili verileri toplayabilir.”

✓ “Yabancı unsurların ülkenin ve vatandaşların iletişim güvenliğini tehdit eden faaliyetlerinin engellenmesine yönelik çalışmalar yapabilir, ilgili kurum ve kuruluşlardan talepte bulunabilir.”

✓ “MİT’te görev alan veya alacak kişilerin güvenilirliklerini ve uygunluklarını belirlemek için yalan makinası uygulaması dâhil test teknik ve yöntemlerini kullanabilir.”

✓ “MİT mensupları görevlerini yerine getirirken ceza ve infaz kurumlarındaki tutuklu ve hükümlülerle önceden bilgi vermek suretiyle görüşebilir, görüşmeler yaptırabilir, görevinin gereği terör örgütleri dâhil olmak üzere millî güvenliği tehdit eden bütün yapılarla irtibat kurabilir.”

Yukarıda bahsedilen düzenlemelere bağlı kalmaksızın MİT Başkanı veya yardımcılarının onayıyla, önleyici istihbarat temini ve analiz yapmak amacıyla yurtdışında veya yabancılar tarafından gerçekleştirilen iletişim ve ankesörlü telefonlarla gerçekleştirilen iletişim, MİT’te görev yapmış olanların, görev yapmak için müracaat etmiş olanların iletişimi tespit edilebilir, dinlenebilir, sinyal bilgileri değerlendirilebilir, kayda alınabilir.

Teşkilat Başkanının söz konusu kanunun 4'üncü maddesinde belirtilen görevlerde Cumhurbaşkanına karşı sorumludur, bu görevlerden dolayı Cumhurbaşkanı dışında hiçbir kişi ve kuruma karşı sorumlu tutulamayacağı hüküm altına alınmıştır.

Bu kanun genel itibariyle değerlendirildiğinde; MİT mensuplarının kolluk görev ve yetkileri bağlamındaki işlemlerinin genel olarak önleyici maiyettedir. MİT personelinin önleyici ve adli operasyon ve işlem tesis etmekten ziyade istihbari danışmanlık görevi bulunduğu söylenebilir.

1.5.4.2. Gemi Kaptanları

“6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun” (TTK) mülga edilmesiyle birlikte “13.01.2011 tarih ve 6012 sayılı Türk Ticaret Kanunu yayınlanmıştır.” 6762 sayılı kanunda gemi kaptanına verilen kolluk yetkilerinin 6012 sayılı kanun karşılığı hükümler bulunmamaktadır. Ancak 6012 sayılı kanunun 1097’inci maddesi i bendinde “Gemide işlenen suçlar ve 25/4/2006 tarihli 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu hükümleri saklı kalmak üzere, gemideki doğum ve ölüm olayları.” Gemi kaptanı ve ikinci kaptanın gemi jurnaline yazılacağı hüküm altına alınmıştır.

Gemi kaptanının kolluk yetkisi kullanmasına dair mevzuatta başkaca bir hüküm bulunamamıştır. Yukarıda anılan maddenin gemi kaptanına tam bir kolluk yetkisi verip vermeyeceği de tartışmaya açıktır.

1.5.4.3. Hava Taşıtı Pilotları

“2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanunu’na” göre “Sorumlu kaptan pilot hava aracının, can ve mal güvenliğini sağlayacak surette sevk ve idaresinden birinci derecede sorumlu olup, olağanüstü durumlarda gereken önlemleri almaya yetkilidir” denilerek bu kanunun 100’üncü maddesinde düzenlenen bu hükme göre kaptan pilot kullandığı hava aracının emniyetinden sorumlu kılındığı görülmektedir.

Kaptan pilot bu kanunun 102’nci maddesine göre “Sorumlu kaptan pilot, hava aracında işlenen suç veya kabahatlerle ilgili delilleri toplamak ve saklamakla yükümlü olduğu gibi; can ve mal güvenliğini tehdit eden veya gecikilmesinde zarar doğabilecek durumlarda gerekli tedbirleri almaya; kolluk görevlileri olaya el koyuncaya kadar kişileri gözaltında tutmaya, kişilerin üzerini veya eşyasını aramaya, suçun işlenmesinde kullanılan veya

kullanılmasına teşebbüs edilen ya da bulundurulması suç veya kabahat oluşturan eşyayı alıkoymaya, bizzat veya emrindeki diğer mürettebat ile birlikte yetkilidir. Şu kadar ki; kaptan pilot gereken kanuni tedbirlerin alınmasını sağlamak amacı ile durumu en kısa zamanda yetkili makamlara intikal ettirmek ve yurt dışında ise, Türk konsolosluluğuna bildirmek veya bildirilmesini sağlamak ve her iki halde de, ayrıntılı bir rapor vermek mecburiyetindedir” denilmektedir.

2920 sayılı kanunu kaptan pilotun kolluk yetkileri bağlamında incelediğimizde; kaptan pilotun genel olarak önleyici görevinin olduğu, ancak suç işlenmesi durumunda kişi ve kişileri gözaltında tutma, kişi üst ve eşya araması, suç eşyasına el koyma yetkileriyle de adli görevlerinin olduğu görülmektedir.

Kısıtlı kolluk yetkileri bulunan kaptan pilot, sorumluluğunda bulunan hava aracının güvenlik ve emniyetini sağlamak amacıyla önleyici tedbirleri almanın yanı sıra kullanımında olan hava aracında meydana gelen suçlarda da yukarıda bahsettiğimiz adli yetkileri kullanmaktadır.

1.5.4.4. İcra Memurları

“2004 sayılı İcra ve İflas Kanununa (İİK)” göre İcra Memurlarının kolluk yetkileri incelendiğinde; bu kanunun 80’inci maddesinde icra memurunun icra işlemine konu yerde kilitli yerleri zorla açtırabileceği vurgulanmıştır. Aynı maddenin devamında haciz uygulayan memurun, haciz uygulanan borçlu kişinin üzerinde para, altın vb. değerli eşya gizlediğini anlaması ve borçlunun bunları vermekten kaçınması üzerine borçluya karşı kuvvet uygulayabileceği belirtilmiştir. Aynı maddenin devamında borçlunun haciz yerinde bulunmaması durumunda haciz işlemini borçlunun gıyabında yapabileceği belirtilmektedir.

Bu kanuna göre, bütün zabıta görevlileri icra memurlarının yazılı müracaatı üzerine gerekli personel görevlendirmesi yaparak emniyet tedbiri almaya mecbur kılınmıştır. Kolluğun adli görevlerinden sayılan bu durum yine köylerde uygulanacak haciz işlemleri için köy muhtarları içinde aynıdır. Köy muhtarının icra memurunun icra işlemine ilişkin taleplerini yerine getirmeye mecbur kılındığı görülmektedir.

1.5.4.5. Ceza İnfaz ve Koruma Memurları

“5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’a” göre Türkiye’de infaz ve ıslah işlemleri Adalet Bakanlığı tarafından yerine getirilmekte olup, Adalet Bakanlığı da bu işleri İnfaz ve Koruma memurları (İKM) eliyle yürütmektedir. İKM’ler Ceza İnfaz Kurumlarının (CİK) iç iş ve güvenliğinden sorumlu olup, dış güvenlikten sorumlu olan jandarma ile koordineli olarak görev yapmaktadır. İKM’lerin firarı önleme, asayiş ve disiplini sağlayabilmek için gözetim ve denetim yetkisi bulunmaktadır. Kurumunun iç güvenliğinden kurum müdürü, ikinci müdürü veya bunların bulunmaması durumlarda idare memuru sorumludur (Erkul, 2006:86-108).

“Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük” 22’nci maddeye göre; CİK’lerin güvenlik ve gözetimlerinde İKM Başmemur ve memurlar görev yapar. CİK Müdürü tarafından seçilen CİK Başmemuru, “sorumlu infaz ve koruma başmemuru” olarak görev yapar ve bu başmemur diğer başmemur ve memurların sevk, idare ve koordinasyonundan sorumlu olacağı ifade edilmektedir.

Aynı Tüzük’ün 22’nci maddesine göre; mevzuata uygun şartların oluşması durumunda meşru savunma ve zorunluluk hallerinde “kurumun güvenliğini bozan firara teşebbüs, isyan, rehin alma, saldırı, yasaya veya düzenlemelere dayalı bir emre karşı aktif veya pasif fiziki direnme gibi olayların” oluşması halinde hiyerarşik amirlerin izni ile yine mevzuata uygun şekilde zor kullanma yetkisine sahiptir denilmektedir.

Aynı maddenin devamında zor kullanma yetkisinin kullanılması ile ilgili olarak “acil hallerde tehlikenin ortadan kaldırılması için izin alınmaksızın da zor kullanılabileceği” belirtilerek ani gelişen ve irtibat/iletişimin sağlanamadığı durumlarda bu yetkinin ivedilikle kullanılabilmesinin önü açılmıştır.

“1721 sayılı Hapishane ve Tevkifhanelerin İdaresi Hakkında Kanun” madde 8’e göre; kurumun emniyet ve koruması için CİK müdür ve memurlarının bazı hallerde silah kullanabileceği düzenlenmiş olup bu haller;

✓ “TCK’nın 49’uncu madde 1, 2, ve 3’üncü fıkralarında belirtilen durumların meydana gelmesi halinde”

✓ “Kurumda bulunan hükümlü ve tutukluların toplu olarak hücum teşebbüsünde bulunmaları, kendilerine nezaret etmekle görevli olanları yakalayarak mukavemet veya onları bir şeyi yapmaları için zorlamaları halinde,”

✓ “Fırar teşebbüsünde bulunan bir hükümlü veya tutuklunun, yakalanırken fiilen veya tehlikeli bir şekilde tehdit ederek mukavemet gösterir veya tekraren dur ihtarına uymaması ve firar girişimine devam etmesi halinde, ateşli silah kullanılır.”

Ateşli silahın kullanılmasında usul ve esas; ateşli silahın kullanılmasına karar verme yetkisi CİK Müdürü, bulunmadığı zamanlarda ise müfettişe aittir. Bunlara bilgi aktarımı ve talimat ve izin alma durumlarının yokluğu veya imkansızlığı gibi olağanüstü hallerde müsaade almaksızın silah kullanılabilir denilmektedir.

CİK memurlarının kolluk yetkileri genel olarak değerlendirildiğinde; CİK memurlarının (Başmemur ve hiyerarşik diğer amirleri dahil) önleyici kolluk yetkilerinin bulunduğu, yukarıda belirtilen hallerde zor ve silah kullanma yetkilerinin de olduğu ancak adli yetkilerinin bulunmadığı söylenilebilir (Erkul, 2006:86-108).

1.5.4.6. Okul Geçidi Memurları

“2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu’nun” (KTK) 134’üncü maddesinde; “Okul geçitlerinde, trafik zabıtasınca verilmiş belgesi bulunan ve özel kıyafet veya işaret taşıyan kişiler, görev sırasında trafik yönetimi açısından görevli kişilerin yetkilerine sahiptir” denilmektedir.

Bu Kanun’un 146’ncı maddesinde; “(...) belirlenmiş olan yaya ve okul geçitlerine yaklaşan bütün sürücülerin (...) varsa okul geçidi görevlilerinin verecekleri işaret ve talimatlara uymalarının mecburi” olduğu belirtilmiştir. Buradan bu görevlilerin anılan kanun ile belirlenen okul geçitlerinde yetkilendirildikleri anlaşılmaktadır.

Bu Kanun’un 178’inci maddesinde; ilk ve orta dereceli okul öğrencilerinin okul giriş ve çıkışlarında daha güvenli olmaları için okul geçidi görevlilerinin “bu yerlerde trafiği sevk ve idare etmeye görevli ve yetkili” oldukları belirtilmiştir. Okul geçidi görevlilerinin bağlı oldukları okul müdürlerince hangi saatler arasında görev alacağının trafik denetleme şube müdürlükleri veya trafik denetleme büro amirliklerine bildirmesi gerektiği belirtilmiştir.

Okul geçidi görevlisinin yetkileriyle ilgili son olarak; bu görevliler sadece görevlendirildikleri geçit ve okul önlerinde, öğrencilerin giriş ve çıkışlarını güvenli bir şekilde sağlamak için gerektiğinde trafiği durdurma, kuralları ihlal eden araçların plakalarını tespit ederek “Okul Geçidi Görevlisi Trafik Kural İhlali Tespit Tutanağı” tanzim ederek mahallin trafik kuruluşuna teslim etmekle yetkili ve görevlidir.

Okul nleri ve geçitlerinde görevli bulunan okul geçidi görevlisinin uyarı ve ikazlarına tüm araç sürücüleri uymak zorunda olduğu hüküm altına alınmakla beraber bu görevliler ücretli olmayan fahri bir görevlidir. Bu görevlilerin kullanacakları gereç ve giyecekleri eşyalar görevli olacakları okul idaresi tarafından sağlanmalıdır.

Okul geçidi görevlisinin kolluk yetkileri genel olarak değerlendirildiğinde; geçit ve okul önüne yaklaşan sürücüyü durdurma ve ikaz etme yetkileri bulunmaktadır. İdari işlem tesisi anlamında da tutanak tanzim ederek mahalli trafik birimine teslim eder.

1.5.4.7. Demiryolu Geçidi Memurları

Demiryolu bekçilerine kolluk yetkilerinden bazılarını veren “Hemzemin Geçitlerin Korunması Bakımı ve Yönetimi ile Geçit Bekçilerinin Görevlerine Ait Yönetmelik’in” 5’inci maddesinde; bu görevliler demiryolu aracının geçmesinden 3 dakika önce bariyeri indirir, bariyer yoksa da zincir çekerek emniyet tedbirlerini alacağı belirtilmektedir. Görevleri esnasında resmi elbiselerini giyen bu görevliler aynı zamanda görevli bulundukları barakaların temiz tutulmasından da sorumludur.

Aynı maddenin devamında bu görevliler; demiryolu üzerinden hayvan ve insan geçişlerine engel olmak, demiryolu istimlak sınırlarına tecavüz edenlere engel olmakla, bunlara uymayanların kimliklerini mahalli kolluğa bildirmekle görevli olduğu belirtilmiştir.

Demiryollarında bütün trenlerin emniyetli ve güvenli bir şekilde geçmesinden sorumlu olan geçit bekçileri Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları (TCDD) adına kayıtlı bir adet silahı da bulundurma yetkisine sahiptir.

1.5.4.8. Fahri Av Müfettişleri

“4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunun” (KAK) 20’nci maddesine göre av koruma görevlisi olan Tarım ve Orman Bakanlığı görevlilerine ve genel kolluk personeline destek olmak amacıyla yine Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından belirlenecek kişilere fahri av

müfettişliği görevi ve ünvanı verilebilmektedir. Bu fahri müfettişler, bu kanunda belirtilerek hüküm altına alınmış olan yasaklara uymayanlar hakkında tutanak tanzim ederek en yakın orman idaresi birimine teslim ederler. Bu tutanakların teslim süresi en fazla bir hafta olarak belirlenmiştir. En yakın orman idaresi tabirinden bölgeden sorumlu ve bölgenin yetkilisi olan orman idaresi anlaşılmaktadır.

1.5.4.9. Fahri Trafik Müfettişleri

“2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu’nun (KTK) 6’ncı maddesine göre; trafiğin tanzim ve denetlemesinden sorumlu olan trafik zabıtasına yardımcı olmak üzere Karayolu Trafik Güvenliği Kurulunca önerisi, Karayolu Trafik Güvenliği Üst Kurulunca uygun görmesi ve Vali’nin onayı ile kişi ve kişiler “fahri trafik müfettişliği” olarak görevlendirilir.

Fahri trafik müfettişleri KTK’ya göre suç sayılan eylemleri tespit etmesi durumunda gerekli tespitleri yaparak kendisine EGM tarafından verilen tutanağı tanzim ederek aracın tescilli olduğu trafik kuruluşuna gönderilmek üzere en geç bir hafta içinde herhangi bir trafik kuruluşuna göndermekle yükümlü kılınmıştır.

Fahri trafik müfettişleri KTK’da suç olarak tanımlanan bütün aykırılıklarda yetkili ve görevli kılınmış olmakla beraber trafik zabıtasının trafik uygulamaları (alkol, ehliyet kontrolü vb.) yetkileri bulunmamaktadır.

1.5.5. Adli Kolluk-İdari Kolluk ve Ayrımı

Çalışmamızın bu bölümünde adli ve idari kolluk ayrı başlıklar altında açıklanacak, İdari kolluk başlığı altında idari kolluk usul ve tedbirleri de açıklanacaktır.

1.5.5.1. Adli Kolluk

Adli kolluk, genel kolluk kuvvetlerinden olan Jandarma, Polis ve Sahil Güvenlik personellerinin asgari karakol/bot komutanlığı seviyesinde; işlendiği öğrenilen suçun aydınlatılması, suçlu/suçluların yakalanması ve delillerin tespit amacıyla Cumhuriyet Savcısının emir ve talimatlarına göre işlem yapan kolluk birimini ifade eder. Gümrük ve Ticaret Bakanlığına bağlı Gümrük Muhafaza Kaçakçılık ve İstihbarat Müdürlüğü görev alanlarında meydana gelen takip ve men ile görevli oldukları konularca suç ve suçluların ortaya çıkarılmasında adli kolluk olarak yetkili ve sorumludur.

Adli kolluk amir ve görevlileri adli görevlerinin dışında kalan hususlarda kendi amir ve komutanlarının hizmetindedir. Ülkemizde adli kolluk genel kolluk kuvvetinin bir parçasıdır. Adli hizmetlere özgülenmiş haricen bir kolluk birim veya teşkilatı bulunmamaktadır. Adli ve idari kolluk hizmetleri aynı birimler tarafından yürütülür. Adli kolluk hizmetleri EGM’de asgari polis karakolu, JGNK’da asgari jandarma karakolu, SG’de asgari bot komutanlığı, Gümrük ve Ticaret Bakanlığında ise asgari müstakil bölge ve kısım amirliği olan yerlerde verilir.

1.5.5.2. İdari Kolluk

Modern toplumlarda yürütme erkinin öncelikli ve en yaygın görevi, birlikte yaşamının gerekliliği olan emniyet ortamının sağlanması, düzenli ve disiplinin kurularak yürütülmesi olan genel kolluk hizmetidir. Devlet otoritesi bunu, kolluk gücünü kullanarak bireylerin toplum içindeki davranış ve tutumlarını denetleyerek gerçekleştirmeye çalışır. Devletler, suçun işlenmesinden önce toplum içinde disiplini sağlama, kamu düzenini tesis etme ve sürdürme işini idare eliyle yerine getirir. Suçun işlenmesiyle birlikte ise adli kolluk eliyle yerine getirir. Devletin idari otoritesinin toplum içinde bir düzen veya asgari bir disiplin sağlama, aslında birçok insanın bazen hoşuna gitmeyecek düzenlemeler ve yaptırım gücüyle mümkündür. İdare bunu yapma için yazılı kurallar koyar, emir ve genelgeler yayımlayarak yasaklar koyar. İdarenin koyduğu kuralların işlerliğinin sağlanması ve devamı için de idari kolluk eliyle denetlemesini yapar. İdare kolluğun bu kuralların denetiminde kanuni yetkili olması esastır. İdari kolluğun bu denetimlerde amacı; insan ve temel hak ve hürriyetlerini korumaktır. Kolluk hizmetlerinin asıl amacı birlikte yaşayan insanların haklarını korumak olduğu söylenebilir. Ancak idare, kolluk hizmetleriyle toplumsal disiplin ve düzenin tesissinde birey hak ve özgürlüklerini kısıtlamakta ve bireylerle karşı karşıya gelmektedir. İdare bu bireyle karşı karşıya geldiği durumlarda zor kullanma yetkisini kullanabilmektedir. Bu zor kullanma yetkisi de belli sınır ve kurallara bağlıdır. Zor kullanma yetkisi gibi temel hak ve özgürlükleri kısıtlamak da kanunlara uygun şekilde yapılmaktadır. Çünkü temel hak ve özgürlükler Anayasal güvence altına alınmıştır. Devletin üç büyük erk’i olan yasama, yürütme ve yargının icra kuvveti olan kolluk, insan yaşamını düzenleyen kanunların üstünlüğünü sağlamada, bunu yaparken kanuni sınırlara bağlı hareket eden silahlı bir teşkilatlanmadır (Günday, 2013:294).

Anlatılanlardan yola çıkarak idari kolluk; emniyet ve asayiş ile kamu düzeninin sağlanması ve muhafazası için bireysel ve toplumsal davranışların denetlenerek kontrol

altında tutulması, toplumsal düzene uygun olmayan eylemlerin önlenmesi ya da men edilmesi için kamu gücüne dayanarak yapılan idari işlem olarak tanımlanabilir (Kılıç vd. 2005:1-6).

1.5.5.2.1. İdari Kolluk Usulleri

İnsanların bir arada bulundukları sosyal hayatta, her bir bireyin istediği her şeyi yapması ya da yapmak istemesi kamu düzeninin muhafazası ve sağlanması bakımından sakıncalar doğurabilmektedir. Kamu düzeninin tesisi ve muhafazasıyla görevli olan idare, bozulmuş kamu düzenini yeniden sağlamak için toplum veya bireyin faaliyetlerini sınırlandırabilir ve yasaklayabilir. Kamu düzeni için bireysel veya topluluk faaliyetlerini bildirim ve izin usulüne tabi tutabilir. Bu usullere de “kolluk usulleri” denilmektedir (Kalabalık, 2008: 225).

İdare faaliyetlerinde birey ve toplum için suç sayılmayan eylem ve davranışları yasaklayamaz. İdare bireyin “Anayasa’da” öngörülen temel hak ve hürriyetlerinin ortadan alıracak biçimde kolluk yetkisi kullanamaz. Bu durumun istisnaları yine “Anayasa’da” belirlenmiştir. “Anayasa’nın” 13’üncü maddesine göre; “Savaş, seferberlik ve olağanüstü hallerde, uluslararası hukuktan doğan yükümlülüklerin ihlal edilmemesi şartıyla kanunla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir” denilmektedir (Kalabalık, 2008: 225).

İdarenin bu usulleri uygulamada kullanma usulleri, doktrinde de yer aldığı şekliyle; “serbestlik usulü, yasaklama usulü, izin usulü, bildirim usulü ve faaliyetin ertelenmesi” usulüdür. Bu usulleri (5) başlık altında ayrı ayrı inceleyeceğiz (Akgül vd. 2016:132-105).

1.5.6.2.1.1. Serbestlik Usulü

Serbestlik denilmekle; bireyin izin alma veya bildirim yapma zorunluluğu bulunmaksızın ya da bir yasaklama ile karşı karşıya kalmaksızın eylemlerini yerine getirebilmesi olarak ifade edilebilir. Bireyler suç veya kabahat içermeyen eylemlerini izin almaksızın uygulayabilir. Bunun için önceden bildirimde de bulunulmasına gerek yoktur (Çağlayan 2017:286). Serbestlik ilkesini bir örnekle açıklamak gerekirse; Türkiye’de şarkı albümü çıkaracak bir vatandaşın önceden izin almak veya bildirimde bulunmak gibi bir zorunluluğu bulunmamaktadır. Ancak bu vatandaşın şarkı albümü içeriğinde oluşacak suçlardan kendisi sorumlu olacaktır.

Hukuk devletinin ve demokrasi rejiminin uygulandığı ülkelerde olması gereken de serbestlik ilkesidir. Bu ilkesinin sınırı ise kamu düzenine zarar veren veya zarar verecek hallerdir. Bu hallerin ortaya çıkması ya da çıkma ihtimalinin bulunması durumunda serbestlik ilkesine sınırlar getirilebilir (Yayla 2009:55).

1.5.5.2.1.2. Yasaklama Usulü

Yasaklama usulüyle anlatılmak istenilenin; idari kolluk faaliyetleri kapsamında birey ve toplumun bazı faaliyetlerinin yasaklanması kastedilmektedir denilebilir. İdari kolluk umuma açık yerlerde yasaklanan davranışları denetler ve gerekirse idari işlemleri uygular (Kalabalık, 2008: 227).

Bu durumu bir örnekle açıklamak gerekirse; 18 yaşından küçük olanların içkili eğlence yerlerine girişinin yasak olması nedeniyle polis buralarda uygulama yapar ve buralara girişi yasak olan 18 yaşından küçükleri men eder.

Yine başka bir örnek olarak; Alkollü içeceklerin 22.00-06.00 saatleri arasının yasaklanması, bu ürünlerin 18 yaşından küçük olanlara satılamaması ve bu ürünlerin hiçbir suretle reklamının yapılamaması gösterilebilir (Akyılmaz, 2016:662-663).

1.5.5.2.1.3. İzin Usulü

İzin usulünde, bir takım özgürlüklerden yararlanabilmek için bazı koşullar yerine getirilmelidir. Bu koşullar, yetkili kolluk veya idareye başvurmak ve izin almak şeklindedir. Başvuru yapılan konuyla ilgili yetkili idare veya kollu gerekli inceleme ve tahkikatı yaparak izin verir veya başvuruyu reddeder. Başvuruya izin verilmesinin en önemli koşulu kamu düzenine zarar vermeyecek bir faaliyet olmasıdır. O zaman izin usulü için; “kamu düzeni” için tehlike yaratacak veya “kamu düzenine” zarar verebilecek eylemlerin önüne geçmek amacıyla daha başlamadan önce kolluğa bildirim yapılarak izin istenilmesi ve alınacak izinle faaliyete başlanılmasının mümkün olduğu usuldür denilebilir (Onar, 1966:1496).

İzin usulüne bir örnek vermek gerekirse; araç kullanmak için ehliyet alınması örneği verilebilir. Çünkü araçlar “Karayolları Trafik Kanunu’na” göre sürücü belgesine sahip kişiler tarafından kullanılabilir (KTK, 1983, m.36/2).

1.5.5.2.1.4. Bildirim Usulü

Kolluğun birey ve toplumun özgürlük alanına hangi aşamada müdahale ettiği sınırlamanın etkinliği ve caydırıcılığında önem arz etmektedir. Hak ve özgürlüklere müdahalenin kolluk tarafından hangi andan itibaren başlayacağı, kolluğun hangi aşamada harekete geçeceği, yani sınırlamanın ne zaman başlayacak olduğu müdahalenin ölçülülüğü ve etkinliğinde önemlidir.

Bu sebeplerle; “kamu düzeni” için hayati tehlike taşımayan ancak ani gelişen durumlara hızlı ve etkin müdahale edebilmenin kolluk açısından önemli olduğu, izin almayı gerektirecek kadar risk ve tehdit barındırmayan ancak idarenin önceden bilgilendirilmesini öngören usuldür denilebilir.

“Bildirim usulü” kişilerin isteklerinden bağımsız olarak bir zorunluluk durumudur. Kişiler bu zorunluluğa uymadıklarında idari yaptırımla karşılaşabilmektedir. Bu usulün asıl amacı bireylere ve gruplara izin vermekten ziyade. Kolluğun olası durumlara karşı önceden hazırlıklı olmalarını sağlamaktır denilebilir (Günday, 1996:305).

Örneğin toplantı veya gösteri yürüyüşü yapacak olanların önceden idareye haber vermeleri idareye, yürüyüş yapılacak yolların trafiğe kapatılarak olası kazaların önüne geçme imkanı vermektedir. “Bildirim Usulü” idareye önceden tedbir alma ve hazırlıklı olma imkanı vermektedir (Günday, 1996:305-306).

1.5.5.2.2. İdari Kolluk Tedbirleri

İdare, kolluk işlemlerini usul ve esasları yasal düzenlemelerle belirlenmiş olan yöntemlerle yerine getirir. Bu usullere uymayan gerçek ve tüzel kişilere idari yaptırım uygular. İdare bu işlemleri kamu düzenini sağlamak ve korumak için yapar (Gözler vd. 2019:596-597).

1.5.5.2.2.1. Düzenleyici Kolluk İşlemleri

İdare kolluk görevini düzenleyici işlemlerle yerine getirmektedir. Bu düzenleyici işlemlerden bazıları genel ve nesnel, bazıları da özel ve kişiseldir. Kolluğun kamu düzeni için uyguladığı bu işlemler genel ve kişilik dışı tek yanlı işlem olarak adlandırılır. Düzenleyici kolluk işlemlerinde yetki sahibi olanlar sadece kolluk makamlarıdır. Kolluk personeli ve amirleri düzenleyici kolluk işlemlerinde yetkili değildir. (Günday, 1996:303)

İdare, kolluk görevini öncelikle düzenleyici işlemler tesis ederek yerine getirmeye çalışır. “Anayasa’ya” göre (md:13) bireyin temel hak ve özgürlükleri sadece kanunlarla sınırlanabilmektedir. Ancak kanun yapma yetkisine sahip olanlar bireyin günlük yaşamdaki her davranışı için ayrı ayrı kanun maddesi çıkaramayacaklarından dolayı bu tür ayrıtılar idarenin düzenleyici işlemleri ile belirlenir. Bundan dolayıdır ki kolluğun yetki alanıyla ilgili çok fazla düzenleyici işlem bulunmaktadır (Günday, 1996:303-304).

Türk hukuk sistemi; “Cumhurbaşkanı Kararnamesi”, “Cumhurbaşkanı Kararı”, “Tebliğ”, “Sirküler”, “Genel Emir”, “İlan”, “Duyuru”, “İlke Karar”, “Yönerge” gibi düzenleyici işlemlere cevaz vermektedir (Akgül, 2016:95-97).

Düzenleyici kolluk işlemleri grup ve bireylerin hareket ve faaliyetlerine emredici müdahale yetkisi vermektedir. Kolluğun emirleri birey ve gruplar uymak zorundadır. Bu emirlere uyulmaması sonucunda idari yaptırım işlemi tesis edilebilir. Örneğin yaz aylarında orman yangınlarına tedbir almak amacıyla piknik alanları ile ormanlık bölgelerde ateş yakmak yasaklanmakta, bu yasağa uymayanlara “Emre Aykırı Davranış” nedeniyle “idari para cezası” uygulanmaktadır.

Kanun koyucu kamu düzeninin muhafazası için birey ve grupların tüm davranışlarını öngörüp hepsi için ayrı ayrı kanun maddesi çıkaramayacağı için bunları düzenleyici kolluk işlemleri ile yerine getirir.

1.5.5.2.2. Bireysel Kolluk Tedbirleri

İdare bireyler hakkında, yasalar ve yapılmış düzenleyici işlemlere dayanarak kararlar verir. Bu kararlar; “izin verme”, “yasaklama” ve “emir verme” şeklindedir. Yazılı, sözlü, hatta kolluk amirinin dur ihtarı şeklinde bu kararlar birey ve gruplara iletilebilir. Kolluk görevlilerinin kamu düzeni için yaptığı işlemler bireysel kolluk işlemleridir. Burada dikkat edilmesi gereken durum bireysel kolluk işlemlerinin kanunla düzenlenmiş olması gerekir (Gözler vd. 2019:598).

Örneklerle açıklamak gerekirse “durdurma ve kimlik sorma”, “parmak izi alma” gibi bireysel işlemler yapmaya yetkilidir.

1.5.5.2.2.3. Kolluk Eylemleri

Kolluk kuvvetleri düzenleyici ve bireysel kolluk işlemlerini kolluk eylemleri yerine getirmektedir. Radar uygulaması ile yapılan hız kontrolü, park, bahçe veya karayolunda kimlik kontrolü yapılması, devriyeler gezdirmesi kolluk eylemlerine örnektir. Kolluk, kendisine verilen yetkileri ve görevleri kolluk eylemleri ile yerine getirmektedir (Gözler vd. 2019:598).

1.5.5.3. Ayrım Sebep ve Sonuçları

Türkiye’de adli ve idari kolluk ayrımı yapmanın önünde, bu hizmetlerin fonksiyonel olarak aynı teşkilatlar tarafından yapılıyor olmaları gibi bir engel bulunmaktadır. Her ne kadar işleyiş farklı olarak ele alınsa da aynı personel tarafından ayrı ayrı olarak bu işlerin yapılması ayrım yapmayı zorlaştırmaktadır. Jandarma Astsubayı sabah mesaiye başladığında kaçakçılık olaylarını engellemek üzere çıkmış olduğu önleyici kolluk devriyesi esnasında rast geldiği adam öldürme olayına müdahale etmesi ile artık adli görevi başlamaktadır. Aynı personel tarafından jandarma teşkilatı hem idari hem de adli kolluk hizmetini yürütmektedir. Bu örneği polis ve sahil güvenliğe de verebiliriz. Ülkemizde adli kolluk ve idari kolluk ayrımı bu kadar birbiri içine geçmiş durumdadır.

Her ne kadar bir biri içerisine geçmiş gibi görünse de iki ayrı kolluk yetkisi için de yasal düzenlemeler bulunmaktadır. Kolluk kuvvetlerinin kuruluş ve teşkilatlanmasına ilişkin olan ve kendi isimlerine özgü çıkarılmış kanunlarda bu yetki ve görevler ayrı ayrı belirtilerek sınırları çizilmiştir. Zaten uygulama ve hukuk devletin gerekliliği anlamında bu ayrımı yapmak bir gerekliliktir denilebilir. Bu gerekliliğin nedeni olarak iki ayrı yetki ve görevin usul ve esasları ile kullanılan araçların farklılığı gösterilebilir. Kolluk personeli adli ve idari kolluk hizmetlerinin icrasında görevinden dolayı bir suç işlemesi durumunda soruşturma usulü farklı olacaktır. Örneğin adli bir olaya müdahale eden kolluk personeli, adli görevle ilgili hata, yanlış veya eksik bir işlem yapması durumunda doğrudan Cumhuriyet Savcısı tarafından “Türk Ceza Kanunu” hükümlerine göre soruşturmaya konu olacakken, idari kolluk görevinde hatalı, yanlış veya eksik bir işlem tesis etmesi durumunda 4483 sayılı Kanun hükümlerince önce Cumhuriyet Savcısı soruşturma izni istemelidir. Soruşturma izni verilmesi halinde soruşturma yapabilmektedir (Atay, 2016:662-663).

Genel kolluk personeli adli ve idari görev yetkilerinde farklı makamlara bağlı olarak işlem yürütmektedir. Adli görev icra ederken Cumhuriyet Savcısına bağlı olan kolluk, idari kolluk görevinde ise mülki makamlara bağlı olarak işlem tesis eder. Bu ayrım hem “Adli Kolluk Yönetmeliği” 5’inci madde hem de “İl İdaresi Kanunu” 11’inci maddede yapılmıştır.

İdari kolluğun görev ve yetkilerine ilişkin düzenlemeler yönetmelik şeklinde yapılabilmekteyken adli kolluk yetkilerine ilişkin düzenlemeler kanun şeklinde yapılabilmektedir. “Adli Kolluk Yönetmeliği” iki Bakanlık tarafından yürütüleceğinden yönetmelik biçimde yayımlandığı değerlendirilmektedir.

Kolluğun iki görevinin de icrasında farklı yöntemler bulunmaktadır. Örneğin idari kolluk yetkisinde zor kullanma yetkisi bulunmazken adli kolluk yetkileri arasında zor kullanma yetkisi bulunmaktadır. Yani idari görevlerde temel hak ve özgürlükler kısıtlanamazken adli görevlerde kişisel özgürlükler kısıtlanabilir.

Ayrıca adli görevlerin icrasında, adli makamlar kolluk personelinin disiplin ve sicil amiri değilken, idari makamlar idari kolluk memur ve amirlerinin disiplin amiridir. Sahil güvenlik ve jandarma subay ve astsubaylarının disiplin amiri olan mahallin mülki idare amirleri, bu subay ve astsubayların sicil amiri değildir.

Sonuç olarak adli ve idari kolluk ayrımının temelinde, kolluğun icra ettiği görevde bağlı ve sorumlu olduğu makamlar ve bu makamların yetkileri ve sorumlu oldukları mevzuatların farklılıkları yatmaktadır. İdareye tanınan yetki ve sorumluluk ile adli makamlara tanınan yetki ve sorumlulukların farklılığı kolluk kuvvetlerinin görevlerin icrasında hangi makama ilişkin görevi icra ediyorsa kolluk isminin ayrışmasına sebebiyet vermiştir. (Yıldırım, 2017:549)

1.6. Yetki

TDK’ya göre yetki, “gereken yetenek, bilgi, nitelik veya ehliyetle sahip olma hali”, “nitelikli, yetenekli olma hali; yetenek, ehliyet” veya “bir şeyi başarılı ve etkili biçimde yapma yeteneğidir”. Ayrıca mevzuatın yapılmasını istediği görev veya işi yapabilme gücü olarak da nitelendirilebilir. Gerard Cornu’nun tanımına göre, sorumluluk verilen için “belirli bir alanda iş görme yeteneği” veya o kişiye “herhangi bir fonksiyonu yerine getirebilmesi için verilen görevlerin tümü” olarak tanımlamıştır. Gözübüyük ve Tan (2018)’a göre ise, idari işlemin en önemli ögesini oluşturmaktadır. Son olarak Ulusoy (2019) yetki unsurunu, “İdari

işlemi yapan idari makamın o işlemi yapma yeteneğinin bulunup bulunmadığına, yani o işlemi yapmaya ehli olup olmadığına ilişkindir. Ayrıca idari makama hukuk düzeninin bahsettiği veya imkan sağladığı bir şey yapabilme imkanı” olarak tanımlamıştır (Gözübüyük ve Tan, 2018:416).

Uygulayıcıların verilen görevleri icra ederken, mevzuatın uygulayıcıya verdiği hukuki güce yetki denilmektedir. Hukuk devletinde yetki yasal mevzuata dayanmalıdır, yasal mevzuata dayanmayan yetkiden söz edilemediği gibi bireysel keyfi uygulamalara da yol açabilir ki bu durum hukuk devletinin normlarına uygun değildir (Ulusoy 2019:374).

Görev ile yetki arasındaki benzerliğin gereği olarak uygulayıcılar, yetkilerini mevzuatta belirlenmiş biçimde ve mevzuatın emrettiği hizmetin gereklerine uygun kullanmak zorundadır. Yetkinin mevzuatla görevlendirilmiş bir görevli tarafından kullanılması esastır. Aynı zamanda yetkinin belirtilen yer ve zamanda kullanılması gibi sınırlayıcı durumları da bulunmaktadır. Buradan da anlaşılacağı üzere yetkinin, otorite ve güç sağlamanın yanında görev, yer ve zamana bağlı bazı tahditleri de bulunmaktadır denilebilir (Gözler 2019:303).

Yetkilendirilen görelinin serbest karar alması ve hareket etmesi takdir yetkisi, bunun aksi durumu ise bağlı yetkidir. Bağlı yetkide çizilmiş bir çerçeve bulunmaktadır ve yönetim bu çerçevenin dışında hareket edemeyeceği kabul edilmektedir. Takdir yetkisinde ise karar vermede ya da uygulamada bir seçme serbestisi tanınmıştır denilebilir.

Yetkinin özellikleri ise; yetki, hak olduğu kadar aynı zamanda bir görevdir. Görevle birlikte kullanılabilir, görevin gerektirdiği yetki kullanılmazsa yasal sorumluluk doğurur. Yetki geneldir, herkes için eşit, her yerde aynı, aynı biçimde kullanılması gerekir. Kullanılmasında kamu yararı esastır ve gücünü anayasa başta olmak üzere yasal mevzuattan alır (Duran, 1982:263).

Yetkinin kolluk kuvvetleri açısından değerlendirilmesinde ise; öncelikle olarak kolluk kuvvetlerini iş ve işlemlerinde görev olarak değerlendirilecek konunun kolluk görev alanına girip girmediği değerlendirilmelidir. Örneğin kişiler arasındaki alacak verecek ilişkisinden kaynaklı borcun tahsil edilmesi kolluğun konu bakımından yetki kullanmasına uygun değildir. Böylesi bir durumda konu yönünden kolluğun yetkisi söz konusu değildir (Günday, 2017:316).

Mekanda yetki anlamında ise kolluk kendi görev alanında belirlenen görevlere ait yetkiler kullanabilir. Örneğin bir polis memuru görevli olmadığı ve görevde olmadığı bir yerde durdurma ve kimlik sorma yetkisini kullanamaz. Ancak adli bir suç durumu söz konusuysa suça el koyar ve yetkili kolluğa tutanakla teslim eder.

Zamanda yetki ise; kolluk personeline verilen bazı yetkiler zaman tahdidiyle sınırlandırılmıştır. Örneğin gözaltına alınan şahıs 24 saatten fazla gözaltında tutulamaz. 24 saati doldurduğu anda kolluğun gözaltına alma işlemine ait yetkisi ortadan kalkar (Gözler, 2019:303).

1.6.1. Kolluk Yetkilerinin Sınırları

Kolluk makamlarının bireyin hayatına ilişkin aldığı/alacağı tedbirler, icra edeceği işlemler birey hak ve özgürlüklerinin kısıtlanması anlamı taşımaktadır. Bu yüzden kolluk uygulamalarının temel hak ve özgürlükleri belirleyen 1982 Anayasası'nın amir hükümlerine uygun olmalıdır. Devletler kurulmasının temelini oluşturan kamu düzeni ve güvenliğini sağlarken aynı zamanda temel hak ve özgürlüklerine uygun davranmalıdır. Kolluğun yetkilerinin bu bağlamda sınırları iyi belirlenmelidir. İdari işlemlerin kendine özgü yapısından sahip olduğu yasal sınırlar bulunmaktadır, kolluk işlemlerinin bazıları idari işlem olduğundan idari işlemlerin tabi olduğu sınırlar aynı zamanda kolluk işlemlerinde de geçerlidir (Kapani, 2013:229).

Anayasa'nın 13'üncü maddesine göre; temel hak ve özgürlüklerin özlerine dokunulmaksızın Anayasa'da belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği, bu sınırlamanın anayasanın sözüne, ruhuna ve demokratik toplum düzeni ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı hüküm altına alınmıştır. Bu maddeyle bireyin temel hak ve özgürlükleri ile ilgili devlete, dolayısıyla da kolluk birimlerine sınırlama getirmiştir. Mevzuat hiyerarşisinin en tepesinde bulunan anayasanın 11'inci maddesinde “Kanunlar anayasaya aykırı olamaz” hükmü amirdir. Böylelikle Anayasanın temel hak ve özgürlükler ile ilgili amir hükümlerine aykırı düzenlemeler yapmak mümkün olmaktan çıkarılmaktadır. Böyle bir işlemin ya da düzenlenmenin yapılması durumunda Anayasa Mahkemesince gerekli inceleme yapılarak anayasaya aykırı kanun ve düzenlemeler iptal edilmektedir. Anayasa Mahkemesinin kararları kesin olup itiraz mercii bulunmamaktadır.

Örneğin Anayasa Mahkemesinin Hüseyin El ve Nazlı Şirin El [GK], B. No: 2014/15345, 7/4/2022, (...) kararı ile temel hak ve özgürlükleri ihlal edildiğine dair karar verilmiş ve işlem başvuru lehine sonuçlanmıştır. Anayasa ile devlet yetkilerine konulan sınır aynı zamanda yüksek yargı ile de denetim altında tutulmaktadır.

Anayasanın ilgili maddesine aykırı olmamak koşuluyla bireyin davranışlarına bazı sınırlamalar getirilebilir, burada belirtilen yetkilerin dışına çıkılamaz. Kolluk tarafından bazı temel hak ve özgürlüklere doğrudan müdahale anayasada sınırlanmıştır. Örneğin kolluk görevlileri hakim kararı olmaksızın iletişimin tespiti, kayda alınması vb. işlemleri yapamaz. Bu işlem için hakim kararı alması gerekmektedir. Bu konuyla ilgili devlet kendi iç mekanizmasında bazı tedbirler geliştirmiştir. Hakim tarafından iletişimin tespiti kararı verilmesi halinde Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kuruluna gönderilen karar sonrası kolluk görevlilerine dinleme izni verilmektedir. Devlet kendi mekanizmalarıyla temel ve özgürlüklerin korunmasını sağlamaktadır.

Anayasanın yanında kolluk kuvvetlerinin yetkilerine sınır koyan başkaca unsurlar da vardır. Bunlar;

Amaç unsuru; Kolluk teşkilatlarının görevleri kamu düzenini tesis etmek ve devamını sağlamaktır. Görevi kamu düzenini sağlamak olan kolluğun yetkilerini de bu amaçta kullanması gerekmektedir. Kolluğun kamu düzeni haricinde bir işte veya hizmette yetki kullanması söz konusu olamaz. Örneğin kolluk kuvvetleri siyasal amaçlarla yetki kullanamaz. Kolluğun görev amacı dışında kalan bu hizmet gibi buna benzer amaç dışında kalan diğer iş, görev ve hizmetlerde yetki kullanamaz. (Günday, 1996:203).

Sebeup ve konu unsuru; Kolluk yetkilerini kullanmanın kamu düzeni amacıyla kullanılabileceğini belirtmiştik. Kamu düzenine zarar veren ve bozan bir davranışın varlığı durumunda kolluğun yetkilerini kullanması yetkisi doğar. Kamu düzenine aykırı bir eylem ya da davranış yok ise kolluğun bireye müdahale söz konusu olamaz (Günday, 1996:204).

Yerindelik ve ölçülülük; kamu düzenini bozan eyleme ilişkin eylemle eylemi men ederek kamu düzenini sağlamada kullanılan unsurun ölçülü olması ve o şartlardaki duruma en uygun müdahalenin yapılması olarak ifade edilebilir. Ölçülü olmayı başvuru aracının amaç için gerekli ve amaca uygun olmasıdır. 18 yaşından küçük bir çocuğun alkolü eğlence yerine girmesi durumunda başvurulacak araçlar arasında cop veya kelepçe olur ve bunları kullanılırsa ölçülülük bağlamında bir hukuki sakatlık oluşur. İdari eylem ve yetkilerde

durumun gerekliliğine göre araçlar belirlenmelidir. Araç ve amaç birbirine uygun olmalıdır. Bir başka örnekle açıklamak gerekirse; durdurma ve kimlik sorma yetkisini kullanan kolluk personeline herhangi bir aktif direnme ve saldırı olmadığı halde kolluk biber gazı kullanırsa yerinde ve ölçülü bir yetki kullanımı olmayacaktır (Günday, 1996:204).

Ölçülülük ilkesi üç alt ilke barındırmaktadır. Bunlar; gereklilik, elverişlilik ve orantılılıktır. Bu alt ilkeleri kısaca özetlemek gerekirse; istenilen amaca ulaşmak için başvurulacak aracın seçilmesi ve o aracın gerekli olması gereklilik ilkesini, başvurulacak amaca ulaşmada elverişli olup olumlu sonuç verecek olması elverişlilik ilkesini, araç ve amacın orantılı olması da orantılılık ilkesini ifade etmektedir (Gözler 2019:140).

Yer ve zaman unsuru; Kolluk yetkilerinin en çok görüldüğü ve kullanıldığı yerler kamunun genelinin kullanımında olan yerlerdir. Kolluğun en az yetki kullandığı yerler ise kişisel konut ve işyerleridir. Konut kavramı kişinin anayasada özel olarak korunan alanıdır, hakim kararı olmadıkça konutta arama yapılamayacağı, gece vakti arama yapılamayacağı gibi hükümlerle konut kavramı korunmuştur. Zaman olarak ise kolluk yetkileri genellikle olağanüstü hal dönemlerinde kolluk yetkileri kullanımı artış göstermektedir. Buna bir örnek vermek gerekirse; jandarma ve polisins bireylere idari para cezası kesme sayıları pandemi döneminde artış göstermiştir (jandarma.gov.tr, 2023).

1.6.2. Kolluk Yetkilerinin Genişlemesi

Kamu düzeninde normal hayatın olağan seyrinde devam ettiği dönemler olduğu gibi, toplumsal hayatın olağan dışı şekilde bozularak suç ve suçluluğun arttığı dönemler bulunmaktadır. Olağandışı dönemlere küresel salgınlar, savaşlar, büyük ekonomik buhran veya büyük ve birçok bölgeyi aynı anda yıkıma uğratan depremler de örnek olarak gösterilebilir. Bu tür olağandışı dönemlerde kamu düzeni olağan kolluk yetkileriyle sağlanamayabilir. Böyle durumlarda bozulan veya büyük tehdit altında olan kamu düzenini sağlamak için olağanüstü yetkiler tanımak gerekmektedir (OHAL Kanunu 1983:m.1).

Olağanüstü hal dönemlerinin kolluk yetkileri anlamında özelliği; kolluk yetkilerinin normal dönemlere nazaran daha genişletilmiş olması ve birey hak ve özgürlüklerinin daha geniş sınırlamaya tabii tutulabilmesidir. Olağanüstü Hal Kanunu (OHAL) Madde 11/a'da "Sokağa çıkmayı sınırlamak veya yasaklamak" maddesi hüküm altına alınarak kişilerin istenilirse sokağa çıkmaları kısıtlanabilir ve yasaklanabilir. Bunun denetimi de kolluk marifetiyle yapılır. Normal dönemlerde kolluk kuvvetlerinin bireylerin sokağa çıkıp

çıkamalarını denetlemek gibi bir görevi ve denetleme yetkisi bulunmamaktadır. Anayasa'nın 23'üncü maddesinde "Herkes yerleşme ve seyahat hürriyetine sahiptir" hükmü bu örnekte olduğu gibi kısıtlanmıştır. Ancak OHAL dönemlerinde böyle tedbirler alınabilmektedir (Kapani, 1993:239).

1982 Anayasası'nın 15'inci maddesinde "Savaş, seferberlik (...) veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlal edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir." denilerek OHAL dönemlerinde temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanabilmesi veya sınırlandırılmasına olanak sağlamıştır. Böylelikle kolluk yetkilerinin genişlemesine olanak sağlamıştır.

OHAL kararı Cumhurbaşkanınca alınarak resmi gazetede yayınlanır ve hemen Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne (TBMM) sunulur. OHAL kararının yayınlanmasıyla birlikte bölgesel ya da genel olarak alınan karar uygulanmaya başlar. OHAL dönemleri kolluk yetkileri arttığı gibi kolluk görevi icra eden kurumların da sayısı artabilir. Örneğin Kahramanmaraş merkezli depremlerden sonra artan asayiş olaylarına müdahale etmek ve önlemek üzere Hatay ilinde bulunan Kara Kuvvetleri Komutanlığına (KKK) bağlı Piyade Komando Tugay Komutanlığı personeli önleyici kolluk devriyelerinde görevlendirilerek kolluk kuvvetlerine kamu düzeni sağlamada destek olunmuştur (msb.gov.tr, 2023).

2. BÖLÜM

2. GENEL KOLLUK PERSONELİNE GÖREV, YETKİ VE SORUMLULUK VEREN MEVZUAT

Türkiye’de genel kolluk teşkilatlarının görev, yetki ve sorumluluk aldıkları mevzuatın inceleneceği bu bölümde, öncelikle teşkilatların kendilerine münhasır yetki veren mevzuat ayrı ayrı başlıklar altında, daha sonra da genel kolluk teşkilatlarının tamamını ilgilendiren mevzuat bir başlık altında incelenecektir. Mevzuatın genel kolluğa yetki, görev ve sorumluluk veren maddeleri incelenecektir.

Genel kollukla ilgili mevzuat incelememizde; kişi hak ve özgürlükleri ve toplumsal yaşamla ilgili olarak kolluk kuvvetleri kendi iç mevzuatlarıyla düzenleme yapamayacaklarından dolayı genel kolluğu kendi iç mevzuatı (yönerge, emir vb.) inceleme dışında bırakılmıştır.

2.1. Jandarmaya Yetki Veren Mevzuat

Jandarmaya adli, mülki ve askeri görev ve yetki veren birçok kanun, tüzük ve yönetmelik bulunmaktadır. Jandarmaya özgü ve sadece jandarmaya görev ve yetki veren mevzuat ile diğer genel kolluk kuvvetlerine görev ve yetki veren mevzuat ayrı ayrı başlıklar altında incelenecektir.

Çalışmamızın bu bölümünde sadece jandarmaya görev ve yetki veren mevzuat kendi hükümleri ve bu hükümlere ilişkin varsa literatür değerlendirmeleri de dikkate alınarak incelenecektir.

2.1.1. 2803 Sayılı Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Kanunu

“2803 sayılı Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Kanunu” 11.03.1983 tarih ve 17985 sayılı “Resmi Gazete” ile yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanunun uygulamasının belirlenmesi için de “17.12.1983 gün ve 182254 sayılı Resmi Gazete ile Jandarma Teşkilatı, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir.” Kanunun jandarma ve varsa diğer kolluk personeline verdiği görev, yetki ve sorumluluk incelenecektir.

Bu kanunun amacı olarak “Türkiye Cumhuriyeti Jandarma Teşkilatının görev, yetki ve sorumluluklarına, hizmetin gerektirdiği bağlılık ve ilişkilere, teşkilat ve konuya ait esas ve

usulleri düzenler” denilmektedir. Kanun kapsam olarak jandarmanın karargah, birlik ve kurumları ile personelini ve faaliyetlerini kapsamaktadır.

Jandarmanın tanımın yapıldığı 3’üncü maddede “Türkiye Cumhuriyeti Jandarması, emniyet ve asayiş ile kamu düzeninin korunmasını sağlayan ve diğer kanunların ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin verdiği görevleri yerine getiren silahlı genel kolluk kuvvetidir” denilerek jandarmanın genel kolluk kuvveti olduğu hüküm altına alınmıştır. “25/7/2016-KHK-668/5 md.; ile silahlı askeri genel kolluk kuvveti” denilerek jandarmanın askeri statüsü değiştirilmiştir.

Bir başka değişiklik de bu Kanun’un 8’inci maddesinde görülmektedir. “Jandarma Genel Komutanı” jandarma teşkilatının komutanı olmakla birlikte “25.07.2016 tarih ve 668 sayılı KHK’nın 8’inci maddesi” ile Jandarma Genel Komutanının generaller arasından seçilmesine dair hükmü iptal edilerek jandarmanın genel komutanının general olması zorunluluğu kaldırılmıştır. Jandarmanın, savaş ve seferberlik hallerinde kuvvet komutanlıklarının emrine girme kararı Cumhurbaşkanına aittir.

İçişleri Bakanlığına bağlı olduğu 4’üncü madde ile belirtilen Jandarmanın sorumluluk alanlarında genel olarak mülki, adli ve askeri görevleri bulunmakla birlikte, bu kanunun 9’uncu maddesine göre “Kanun ve nizamlar ile bunlara dayalı olarak verilen emir ve kararların öngörmediği hiçbir görev jandarmadan istenemez” denilmektedir. Jandarmanın hizmet sınırı bu madde ile belirlenmiştir.

Jandarmanın görev, yetki ve sorumluluk alanı; mücavir alan dışı ve polis teşkilatı olmayan yerlerdir. Mücavir alan içinde kalan yerlerde hizmet gerekliliği bakımından uygun görülen yerler de Jandarma görev, yetki ve sorumluluk alanı olarak belirlenebilir. Ayrıca bir il ve ya ilçenin tamamında jandarma veya polis tek başına görevlendirilebilir, buna karar verme yetkisi bakana aittir. “Jandarma veya emniyet teşkilatı, kendi sorumluluk sahasında yetersiz kaldıkları veya kalacaklarının değerlendirilmesi halinde, mahalli mülki amirler tarafından birbirlerinin sorumluluk sahalarında geçici olarak görevlendirilebilirler” denilmekle birlikte jandarmanın sahil güvenlik sorumluluk bölgesinde geçici olarak görevlendirilebileceği hükmü bulunmamaktadır.

Jandarmanın silah kullanma yetkisi ile ilgili olarak “Jandarma, kendisine verilen görevlerin ifası sırasında hizmet özelliğine uygun ve görevin gereği olarak kanunlarda öngörülen silah kullanma yetkisine sahiptir” denilerek jandarma personeline silah kullanma

yetkisi verilmiştir. Bu maddede “kanunlarda öngörülen” şeklinde belirtilen kanunlardan bazıları; “1982 Anayasası Madde 17/4” “Yaşam Hakkı Başlıklı İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Madde 2/2”, “5237 sayılı Türk Ceza Kanunu madde 24, 25 ve 27”, “3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu Madde 20 ve ek madde 2”, “Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu Madde 16 ve madde 25”, “1481 sayılı Asayiş Müessir Bazı Fiillerin Önlenmesine Hakkında Kanun Madde 1/B ve madde 2”, “Türk Ceza Kanunu Madde 6, Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu Madde 11”, “Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Yönetmeliği madde 49”, “5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu Madde 22’dir.” Jandarma silah kullanma yetkisini bu mevzuata uygun olarak kullanmalıdır. Silah kullanma yetkisinin bu belirtilen mevzuat hükümlerine aykırı şekilde kullanması durumunda hukuki sorumluluk doğuracak bir işlem yapmış olacaktır.

Jandarmanın çalışma ve işbirliği ilişkisinin düzenlendiği 12’nci maddeye göre; İçişleri Bakanı lüzum görmesi durumunda EGM, JGNK ve SG K.lığı arasında her kademedeki personeli geçici olarak görevlendirebilmektedir. İçişleri Bakanı bu görevlendirme yetkisini İl Valisine devredebileceği de belirtilmiştir. J.Genel Komutanı, J.Gn.K.Yrd. General, İl J.K. dışında kalan personel atamasını İçişleri Bakanınca yapılmaktadır.

Jandarma personelinin disiplinsizlik, görev suçu veya adli görev nedeniyle yapılacak soruşturma usulü bu kanunun 15’inci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre;

✓ “Jandarma personelinin mülki görevlerinden doğan suçlarında; özel kanunların hükümleri saklı kalmak şartıyla 2/12/1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümlerine göre işlem yapılır”

✓ “Adli görevlerinden doğan suçlarda; 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 161’inci maddesinin beşinci fıkrası hükmü uygulanır.”

✓ “Jandarma personeline askeri görev verildiği takdirde bu görevlerden doğan suçların muhakemesi, Jandarma personelinin emrine verildiği askeri birlik personeli muhakeme etmekle görevli ve yetkili olan mahkemede görülür.”

✓ “Jandarma personelinin kişisel suçlarında genel hükümlere göre işlem yapılır.” Hüküm gereğince jandarma personeli kişisel suçlarından dolayı yürürlükte bulunan ceza kanunlarına göre işlem görürler. Ayrıca; “Ertelenmiş, seçenek yaptırımlara çevrilmiş, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş, affa uğramış veya 26/9/2004 tarihli

ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; “Devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, milli savunmaya karşı suçlar, Devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk, zimmet, irtikâp, rüşvet, iftira, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık” suçlarından ya da kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına mahkûm olan Jandarma Genel Komutanlığında görevli subay, astsubay ve uzman jandarmaların Komutanlıkla ilişkileri İçişleri Bakanının onayı ile kesilir” denilmektedir. Bu madde de Uzman Erbaşlardan bahsedilmemiş olmakla birlikte Uzman Erbaş statüsünde bulunan personelde bu süre (6) aydır.

Jandarma bu kanunun 7’nci maddesinin (a) bendinde kendisine verilen “Mülki Görevleri” yerine getirirken; “önleyici ve koruyucu tedbirleri almak üzere, sadece kendi sorumluluk alanında 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun, casusluk suçları hariç, 250’nci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentlerinde yazılı suçların işlenmesinin önlenmesi amacıyla, hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Jandarma Genel Komutanı veya istihbarat başkanının yazılı emriyle, telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimi tespit edebilir, dinleyebilir, sinyal bilgilerini değerlendirebilir, kayda alabilir. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde verilen yazılı emir, yirmi dört saat içinde yetkili ve görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını en geç kırk sekiz saat içinde verir. Sürenin dolması veya hâkim tarafından aksine karar verilmesi halinde tedbir derhal kaldırılır. Bu halde dinlemenin içeriğine ilişkin kayıtlar en geç on gün içinde yok edilir; durum bir tutanakla tespit olunur ve bu tutanak denetimde ibraz edilmek üzere muhafaza edilir. Bu işlemler, 4.7.1934 tarihli ve “2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanununun” ek 7’nci maddesinin onuncu fıkrası hükmüne göre kurulan merkez tarafından yürütülür. 5271 sayılı Kanun’un 135’inci maddesi kapsamında yapılacak dinlemeler de bu merkez üzerinden yapılır.” “Yetkili ve görevli hâkim, Ankara Ağır Ceza Mahkemesi Üyesidir.”

Jandarma “Bu maddede belirtilen suçların önlenmesi amacıyla ve hakim kararı alınmak koşuluyla, teknik araçlarla izleme yapılabilir” denilmekte ve bu görevin icrası için “Ayrıca, kamu kurum ve kuruluşları ile kamu hizmeti veren kuruluşların ihtiyaç duyulan bilgi ve belgelerinden yararlanabilmek için gerekçesini de göstermek suretiyle yazılı talepte bulunulabilir. Bu kurum ve kuruluşların kanuni sebeplerle veya ticari sır gerekçesiyle bu bilgi ve belgeleri vermemeleri halinde ancak hâkim kararı ile bu bilgi ve belgelerden

yararlanılabilir” denilmektedir.

“Jandarmanın bu maddede belirtilen faaliyetleri kendi sıralı amirleri, mülki idare amir ve JGNK ve Bakanlık tarafından en az yılda bir defa yapılır. Bu faaliyetlerin denetimi istenilmesi durumunda Cumhurbaşkanlığı denetim elemanlarınca da yapılabilir. Cumhurbaşkanlığınca yapılan denetim raporu “Türkiye Büyük Millet Meclisi Güvenlik ve İstihbarat Komisyonuna” sunulur.

Bu kanunda yazılı bulunan İçişleri Bakanına verilen yetkiler, sınırları açık şekilde belirtilmek üzere İçişleri Bakanınca JGNK veya İl Valisine devredilebileceği (2803 sayılı Kanun 1983:Ek Madde 5) ile hüküm altına alınmıştır.

Jandarma ve Sahil Güvenlik personeli ile TSK personeli, JGNK ve SG K.lığına ait tesisler ile TSK’ya ait tesis ve özel bakım merkezlerinden statülerine göre karşılıklı olarak istifade ederler.

Ek Madde 14’te jandarma personelinin mecburi hizmet süreleri belirlenmiştir. Buna göre; Subay ve astsubaylar için nasip tarihinden itibaren fiilen on beş yıl olarak belirlenmiştir.

2.1.2. 29955 Sayılı Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Yönetmeliği

“2803 sayılı Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Kanunun” 24’üncü maddesine dayanılarak hazırlanan bu yönetmeliğin amacı; “jandarma görev, yetki ve sorumluluklarını, diğer makamlarla ilişkilerini, birlikte çalışma ve işbirliği esasları dahil komuta ve kontrol ilişkilerini düzenlemektir.”

Konuşlandırılmasında mülki sınırlar esas alınan Jandarmanın seferberlik ve savaş hallerinde Kuvvet Komutanlıklarının emrine girecek birimlerinin konuşlanacağı bölgeler Genel Kurmay Başkanı görüşü alınarak İçişleri Bakanlığınca yapılır. Her seviyedeki jandarma birliğinin teşkiline Bakan onayı gerekmektedir. Birden çok ili içini alacak şekilde bölge komutanlıkları geçici olarak kurulabilir. İllerde bulunduğu ilin adıyla İl Jandarma Komutanlığı, ilçelerde de bulunduğu ilçenin adıyla İlçe Jandarma Komutanlığı kurulur. İldeki tüm jandarma birimleri o il jandarmasını oluşturmaktadır. İlçe jandarmalara bağlı birden çok jandarma karakolu kurulabileceği belirtilmiştir.

Jandarmanın sorumluluk ve görev bölgesi ile ilgili olarak bu yönetmeliğin 7'nci maddesi; "Jandarmanın genel olarak görev ve sorumluluk alanı, polis ve sahil güvenlik teşkilatının görev alanının dışı olup, bu alanlar il ve ilçe belediye sınırları dışında kalan ya da polis ve sahil güvenlik teşkilatı bulunmayan yerlerdir. Ancak, belediye sınırları içinde olmakla birlikte, hizmet gerekleri bakımından uygun görülen yerler, jandarmanın görev ve sorumluluk alanı olarak belirlenebilir. Bakanın kararıyla bir il veya ilçenin tamamı polis ya da jandarma görev ve sorumluluk alanı olarak belirlenebilir" denilmektedir.

Jandarmanın belediye sınırlarında kalan yerlerde halen sorumluluk alanları bulunmaktadır. Bazı yerleşim yerlerinin nüfus hareketleri vb. sebeplerle belediye sınırları genişlemiş ve jandarma sorumluluk alanları belediye sınırları içinde kalmıştır. Birçok yerde protokol yapılarak bu alanlar polise devredilmiştir. Halen devredilmeyen yerler olmakla beraber jandarma bu yerlerde profesyonelleşen personel yapısı ve sayısı ile gelişen kurumsal yapısıyla görevine devam ettiği görülmektedir.

Bu yönetmeliğin 8'nci maddesinde jandarmanın görevleri mülki, adli ve askeri olmak üzere (3) ayrı başlıkta ayrılmıştır. Bu başlıklara göre özetle; jandarmanın kamu düzenini korumak için suçun işlenmesinden önce aldığı tüm tedbirler mülki, suçun işlenmesiyle ve suçun işlendiğinin öğrenilmesiyle başlayan görevleri adli, savaş halinde Gn.Kur.Bşk.lığı hareket kontrolüne girerek yapacağı görevleri ise askeri görevleridir. Bu görevleri ayrı ayrı detaylı incelemek gerekirse;

"Mülki görevler; Emniyet ve asayiş ile kamu düzenini sağlamak, korumak ve kollamak, kaçakçılığı men, takip ve tahkik etmek, suç işlenmesini önlemek için gerekli tedbirleri almak ve uygulamak, ceza infaz kurumlarının dış korumalarını sağlamak, trafik hizmetlerini yürütmek, arama kurtarma görevlerini yapmak, hassas ve kritik öneme sahip tesislerin korunmasına ilişkin önlemleri ilgili kuruluşlarla işbirliği içinde sağlamak, bu fıkranın (b) ve (c) bentlerinde belirtilen görevler dışında kalan ve mevzuat hükümlerinin icrası ile bunlara dayalı emir ve kararlarla jandarmaya verilen görevleri yapmak."

"Adli görevler; İşlenmiş suçlarla ilgili olarak kanunlarda belirtilen işlemleri yapmak ve bunlara ilişkin adli hizmetleri yerine getirmek."

"Askeri görevler; Seferberlik ve savaş hallerinde Bakanlar Kurulunun uygun gördüğü bölümleriyle kuvvet komutanlıkları emrinde görev icra etmek ile Genelkurmay Başkanının talebi üzerine Bakanın, illerde ise garnizon komutanının talebi ve valinin onayıyla verilen

askeri görevleri icra etmektir.” Bu görevler bir genel çerçeve olmakla beraber mevzuat hükümleri ve bu hükümlere dayalı olarak yetkili makamlar tarafından verilen emir ve kararlarda öngörülmeleyen hiçbir görev jandarmadan istenilemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Böylelikle jandarmanın görev sınırı belirlenmiştir.

Jandarmanın görev sınırından sonra bu yönetmeliğin 9’uncu maddesinde jandarmanın görev alanı ile ilgili hususlar belirtilmiştir.

Bunlar, jandarma sorumluluk alanı dışında olmakla birlikte;

“Polis teşkilatı kurulmamış olması nedeniyle,”

“Özel kolluk kuruluşlarının sorumluluk alanına giren yerlerde, jandarmayı ilgilendiren ihlal ya da suç işlenmesi nedeniyle,”

“Özel kolluk kuruluşlarının sorumluluk alanına giren konularda, bu kuruluş ve kuvvetlerin yokluğundan ötürü meydana gelen ihlal ya da suçlar nedeniyle, jandarmanın görevlendirilmesi ya da kendiliğinden olaya el koyması mümkündür. Bu gibi durumlarda jandarmanın görev yaptığı o yer, jandarmanın görev alanı sayılır” denilmektedir.

“Kamu ve özel hukuk tüzel kişilerine ait kurum ve kuruluşların, kendi tesis ve yapılarının iç güvenliğinin sağlanması, bu kurum ve kuruluşlarca kendi mevzuatına göre yürütülür. Özel hallerde, geçici olarak koruma ve kollama görevi verilmesi hususunda mülki amirin yetkisi saklıdır” (2803 SY, 1983:m.8). Bu durumu örneklerle açıklamak gerekirse; Türkiye Petrolleri Genel Müdürlüğünün petrol kuyusu ve bu kuyu çevresindeki tesislerin bazılarının korumasında jandarma görevlendirilmektedir. (iletisim.gov.tr, 2023) Halen “Gülınar Akkuyu Nükleer Güç Santrali”, “İstanbul Topkapı Sarayı”, “Battalgazi Fırat Demiryolu Köprüsü” jandarma tarafından korunmaktadır (jandarma.gov.tr, 2023).

Jandarmanın mülki görev ve esasları bu yönetmelikte detaylı olarak bu yönetmeliğin 11’inci maddesinde belirtilmiştir.

“Halkın can, ırz ve malını korur.”

“Suç işlenmesini önlemek ve kamu düzenini sağlamak için gerekli önlemleri alır.”

“Asayiş, kamunun ve kişilerin güvenliğini ve konut dokunulmazlığını korur.”

“Anayasada ve kanunlarda düzenlenen hak ve hürriyetlerin güvenli şekilde kullanılması için gerekli önlemleri alır.”

“Kamunun huzur ve sükûnunu bozan, kanunlara aykırı eylemlere engel olur.”

“Yardım isteyenlere, korunmaya muhtaç çocuklarla yardım gereken küçüklere, engelli, hasta, yaşlı kimselerle, düşkün ya da kimsesizlere ve yabancılara yardım eder.”

“Her türlü kaçakçılığa engel olur.”

“Ceza infaz kurumlarının dış korumalarını sağlayıcı önlemleri alır, tutuklu ve hükümlülerin sevk ve nakilleriyle muhafazalarını sağlar.”

“Emniyet ve asayişin sağlanması, suçların ortaya çıkarılması, işlenmiş suçlarda failerin tespiti ve yakalanması maksadıyla istihbarat toplar, diğer istihbarat ve kolluk birimleri ile işbirliği yapar, bilgi paylaşır.”

“Suçların önlenmesi maksadıyla diğer kolluk birimleri, kamu kurumları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapar ve projeler yürütür.”

“Trafik hizmetlerini yürütür, meydana gelen trafik kazalarıyla ilgili işlemleri yapar.”

Burada belirtilen mülki görevlerin yürütülüş esasları da 12’nci maddede düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre; “Mülki görevlere ilişkin herhangi bir ihlal veya saldırı durumunda, bu gibi tutum ve davranışlara engel olmak, kanunen gerekliyse eylemcileri yakalamak ve haklarında gerekli işlemleri yapmak, karşılaşılabilecek direnişleri kırmak ve bastırmak.” Önleyici kolluk hizmetlerini motorlu veya yaya devriye yaparak, suç işlenip işlenmediğini araştırmak, gereken durumlarda yardım etmek ve yasal işlemi yapmak. Bölgesinde istihbarat faaliyetleri yürüterek, elde ettiği bilgileri değerlendirmek, ilgili makamlara iletmek ve diğer istihbarat üniteleriyle ve güvenlik birimleriyle işbirliği yapmak.

Jandarmanın halkın can, ırz ve malının korunmasına ilişkin görevleri; “Halkın can, ırz ve malının korunması konusunda, genel ve koruyucu önlemler alınması esastır. Kişisel koruma ve kollama ancak, mevzuatta özel hüküm bulunması durumunda veya özel nitelik taşıyan durumlarda yetkili mülki amirin emriyle yerine getirilir.” denilmekle mevzuat hükümleri gereğince, alınacak önlem ve yapılacak denetimler görev ve sorumluluk bölgesinde jandarma tarafından yerine getirilir.

Jandarmanın olağanüstü durum ve olaylara ilişkin görevleri ile ilgili olarak; “Jandarma yangın, sel, deprem, toprak kayması, çığ ve benzeri olaylardan bilgi edindiğinde, kendi amirlerine ve ilgili kamu görevlilerine haber verir. Ayrıca gecikmeksizin olay yerine gider ve gerekli bütün önlemleri alır. Kurtarılan eşyanın yitip, yağmalanmaması için önlem alır. Yangının nedenlerini, diğer olayların yol açtığı zararları ve kurtarılan nesnelerin cins ve miktarını saptar” denilmektedir.

Jandarmanın belediye sınırları dışında kalan ve arazi ve iklim yapısıyla zor şartlar barındıran sorumluluk alanında sık sık olağanüstü olaylarla karşı karşıya kalmaktadır. Yakın tarihimiz bu konuya verebilecek örnekler barındırmaktadır. Bu olaylara örnek vermek gerekirse; Kastamonu ili Bozkurt ilçesinde meydana gelen sel felaketi ile 06.02.2023 tarihli büyük yıkım ile sonuçlanmış depremler jandarmanın bu görevine ilişkin örnek olarak gösterilebilir. 6 Şubat 2023 tarihli depremde, deprem bölgesinde konuşlu bulunan jandarma birlikleri iletişim araçlarının tahrip olduğu ve neredeyse kullanılmadığı anda bu yönetmeliğin amir olan bu maddesinden aldığı görev ile emir beklemeksizin arama kurtarma çalışmalarına hemen başlamış ve sonrasında da yağmalama başta olmak üzere olağanüstü olay ve halin getirdiği tüm görevleri üstlenmiştir. Türkiye’nin farklı yerlerinde konuşlu bulunan çeşitli jandarma birlikleri (komando, özel hareket, asayiş, trafik, olay yeri, lojistik vb.) deprem bölgelerine olağanüstü hal ve olayın sonrasında sevk edilerek yine arama kurtarma faaliyetleri ile insani yardım işlerinde aktif olarak görev almıştır. Günümüz tarihi itibarıyla de (02.06.2023) deprem bölgelerinde çadır kurma ve yerleştirme faaliyetleri aktif olarak devam etmektedir (t24.com, 2023).

6 Şubat 2023 tarihli deprem sonrası oluşan olağanüstü olayın hemen ardından jandarma bağlısı olan birimlere “Vatandaşlarımıza yardım etmek üzere çok ivedi çok ivedi, herkes mesaiye gelsin. Bütün birlik kendi personelinizi, ailenizi güvene aldıysanız, derhal herkes mesaiye. Hiç kimse panik yapmasın arkadaşlar. Allah beterinden korusun. Şu saatten itibaren soğukkanlı ve yardım edecek şekilde bütün aracımızı, gerecinizi hazırlıyorsunuz” şeklinde telsiz anonsu yaparak birlikleri derhal göreve sevk ettiği Deprem Araştırma Komisyonuna sunulan rapordan anlaşılmıştır (t24.com, 2023).

Jandarma doğal afet durumlarında “7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun’un” “Afet bölgelerinde veya civarında bulunan ordu, jandarma, kıta birlik ve müessese kumandanları, hazarda, kendilerinden vali veya kaymakamlar tarafından istenilecek yardımları üstlerinden emir

beklemeksizin yapmaya mecburdurlar” amir hükmü gereğince doğal afet sonrasında emir beklemeksizin göreve sevk olmalıdır.

Bulaşıcı hastalıklar ve kuduz ile akıl hastalarının sevkine ilişkin görevler; Jandarma bölgesinde bulaşıcı hastalık varlığını öğrendiğinde ilgili yerlere haber verir. Kuduzla ilgili öğrendiği bilgileri ilgili makamlara iletir ve yardım taleplerini yerine getirir. Akıl hastalarının sevklerinde, polis teşkilatı olmayan yerlerde güvenlikten sorumlu olmak üzere görevlendirilebilir.

Konut dokunulmazlığına ilişkin görevler; Jandarma sorumluluk alanında konut dokunulmazlığını sağlayabilmek amacıyla “Genel kollama ve koruma önlemleri alarak konutları korumakla, konut dokunulmazlığı ve konutta oturanların kişisel güvenliklerinin ihlal edileceği hakkında bilgi olduğu durumlarda, mevzuata uygun olarak mülki amirce verilen emir üzerine, o bölgedeki güvenlik önlemlerini artırmakla, Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğini korumakla” görevli ve bunların sağlanmasından sorumludur.

Hak ve hürriyetlerin korunmasına ilişkin görevler; “Jandarma kişilerin Anayasa’da ve kanunlarda düzenlenen hak ve hürriyetlerini korkusuz ve güvenlik içinde kullanmaları için gerekli önlemleri alır. Gerçek kişilerin, Devlet ve diğer kamu tüzel kişileri ile özel hukuk tüzel kişilerinin yetki ve haklarını kullanmalarına engel oluşturan hukuk dışı eylem ve davranışları, mevzuat çerçevesinde önler ve bastırır” denilmektedir.

Jandarmanın yardım gerekenlere ilişkin görevleri;

“Bir tehlike karşısında bulunan ve imdat isteyen herkese yardım etmek.”

“Yolda hastalanan, kazaya uğrayan ve ulaşmak istediği yere gitmeye gücü bulunmayan kimselere uygun bir ulaşım aracı sağlamak, bunları ilgili sağlık kuruluşuna göndermek ya da sağlık personeli bulmak, ailelerine haber vermek ve gerekli hallerde refakat etmek.”

“Ulaşım araçlarına yetişemeyenlere ya da bu araçların çeşitli nedenlerle hareket edememesi durumunda yolundan kalan, dolayısıyla gidecek yeri olmayan ya da kendisine uygun bir yer sağlamaktan yoksun olanlara uygun bir yer bulunmasını sağlamak.”

“Oturduğu yeri bildirme gücü bulunmayan düşkün durumdaki kimselerin ya da çocukların kanuni temsilcilerini bulmak ve bunları kanuni temsilcilerine teslim etmek, kanuni

temsilcileri olmayanları ise ilgili sosyal yardım kuruluşlarına ya da belediyelere teslim etmek.”

“Bir yer ya da yol sormak için başvuranlara gereken bilgiyi vermek.”

“Yardıma muhtaçların, kimsesiz çocukların, düşkün durumda bulunanların kanuni temsilcileri bunları teslim almaktan kaçındıklarında, durum jandarma tarafından bir tutanakla saptanır ve kanuni işlem yapılır”

“Jandarma, 5237 sayılı Kanun ve 24/5/1983 tarihli ve 2828 sayılı “Sosyal Hizmetler Kanunu’na” göre korunmaya, bakıma, yardıma ihtiyacı olan aile, çocuk, engelli ve yaşlılar ile sosyal hizmetlere ihtiyacı olan diğer kişileri Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı yetkililerine bildirmek ve bu kişilere ilişkin incelemelerde söz konusu Bakanlık yetkilileri ile işbirliği içinde bulunmakla görevlidir" denilerek görevlendirilmiştir.

Bu Yönetmelik’in 24’üncü maddesinde “Ceza infaz kurumlarının dış korunması jandarmaya aittir” denilerek Adalet Bakanlığına bağlı ceza infaz kurumlarının dış güvenliği jandarmaya verilmiştir. Ceza infaz kurumlarının tamamı bugün hala jandarma tarafından korunmakta ve dış güvenlikleri jandarma tarafından sağlanmaktadır. Jandarma personeli iç hizmetlerde ve infaz koruma memuru görevlerinde kullanılamamaktadır. Kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü ve tutukluların sevkleri de jandarma tarafından yapılmaktadır. Bu husus yönetmeliğin 26’ncı maddesinde belirtilmiştir.

Jandarmanın diğer mülki görevleri; bu Yönetmelik’in 37’nci maddesinde jandarmanın mülki hizmetlerinin dışında kalan ve jandarma tarafından yerine getirilmesi gereken iş ve işlemlerin yerine getirilebilmesi için “Jandarma, kanunların verdiği yetkiye dayanarak huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığının, kamu esenliğinin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla mülki amirlerin verdiği karar ve emirleri uygular ” denilmektedir.

Jandarmanın mülki görev esaslarına dair diğer madde başlıkları (örneğin 6136 sayılı Kanun’a ilişkin görevler) çalışmamızın aşağıdaki bölümlerinde ilgili olduğu mevzuat başlığında ayrıca detaylı olarak inceleneceğinden burada incelenmemiştir.

Jandarmanın adli görevleri; “işlenmiş suçlarla ilgili olarak ceza muhakemesine ilişkin mevzuatta belirtilen işlemleri yapmayı ve bunlara ilişkin adli hizmetleri yerine getirmeyi kapsar.” Adli kolluk görevlileri Cumhuriyet Savcısının soruşturma işlemine ilişkin verdiği

emirleri yerine getirir. Adli kolluk hizmetler için Türkiye’de ayrı bir teşkilatlanma olmadığından dolayı bu hizmetler genel kolluk kuvvetlerine gördürülür. İdari kolluk aynı zamanda adli kolluk görevi de yerine getirir.

Jandarmanın askeri görevleri; bu yönetmeliğin 41’inci maddesinde “Jandarma birlikleri; seferberlik ve savaş hallerinde, Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenecek bölümleriyle kuvvet komutanlıkları emrine girer, kalan bölümüyle normal görevlerine devam eder. Jandarma, seferberlik ve savaş halinde, 4/11/1983 tarihli ve 2941 sayılı Seferberlik ve Savaş Hali Kanunu ile verilen görevleri yapar” hükmü amirdir. Ayrıca jandarma birlikleri Genel Kurmay Başkanlığının talebi üzerine İçişleri Bakanının, illerde ise garnizon komutanının talebi üzerine valinin onayıyla verilen askeri görevleri yerine getirir. Görevin içerik ve kapsamı Genel Kurmay Başkanlığının ve İçişleri Bakanlığınca belirlenir.

Jandarma yukarıda açıkladığımız görevlerin yerine getirilmesi için bir takım yetkiler kullanmak zorundadır. Bu Yönetmelik’in 42’nci maddesi ve devam eden bazı maddelerinde jandarmanın görevi ile ilgili yetkileri hüküm altına alınarak jandarma görevlileri yetkilendirilmiştir. Yönetmeliğin 42’nci maddesinde “...Jandarma bu görevlerini yerine getirirken polisin sahip olduğu yetki ve sorumluluklara sahiptir” denilerek sorumluluk bölgesinde jandarmaya kolluk yetkileri verilmiştir.

Jandarma personeli amiri tarafından verilen emri Anayasa başta olmak üzere diğer mevzuat ve hükümlerine aykırı olduğunu tespit ederse yerine getirmez. Bu aykırılığı emir veren amire bildirir ancak amir emrinde ısrar ederek emri yazılı olarak verirse emir yerine getirilir. Bu durumda emrin yerine getiren emrin hukuki sorumluluklarından kurtulur, burada sorumluluk ve hukuki mükellefiyet emri verene aittir. Ancak konusu suç teşkil eden bir emrin yerine getirilmesi durumunda emrin sözlü ya da yazılı olması emri uygulayanı sorumluluktan kurtarmaz. “Konusu suç teşkil eden emri” veren de emri yerine getiren de sonuçlarından sorumludur (Şen 2012:3).

Jandarma bazı hal ve durumlarda emri derhal yerine getirmelidir, bu hal ve durumlarda emrin yazılı olarak verilmesi istenemez. Bu Yönetmelik’te jandarma personeline emri sözlü olarak isteyemeyeceği durumlar belirtilmiştir. Bu durumlar kamu düzeninin sağlanmasında gecikmeden kaynaklanan ve telafisi zor durumlara ön almak içindir denilebilir. Örneğin “İşlenmekte olan bir suçun işlenmesine veya devamına mani olmak için” amirden verdiği sözlü emri yazılı halde vermesi durumunda yaşanacak bürokratik süreçte suç tamamlanarak

telafisi mümkün olmayan bir sonuç ortaya çıkacaktır. Bu yazılı halde verilmesinin istenemeyeceği belirtilen emirlerde sorumluluk emri verene aittir. Her ne kadar yönetmelikte bu durumlar belirtilmiş olsa da acele hallerde kamu düzeni ve güvenliği için oluşabilecek diğer istisna durumlar için de emrin yazılı verilmesi istenemeyeceği belirtilmiştir.

2803 sayılı “Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Yönetmeliği’ne” göre Jandarmanın yetkileri;

“Genel düzeni sağlama yetkisi”; Buna göre Jandarma kendi sorumluluk alanında her türlü tehdit ve tehlikeyi önlemek için gereken tedbirleri almaya yetkilidir. Aynı zamanda Jandarma, Polis teşkilatının yetki alanı dışında kalan yerlerde “Karayolları Trafik Yönetmeliği’ne” göre kendi sorumluluk alanında trafiği tanzim ve trafik olaylarına el koymakla yetkilidir.

“Uyarıda bulunma yetkisi”; “Jandarma, mevzuat hükümlerine göre bir yasağın ihlalini ve bir suçun devamını önlemek için uyarır ve uyarıya riayet edilmesini ister” denilmektedir. Jandarma bu yetki kapsamında kamu düzeni için alınan yasal bir önleme uygun davranılması için de kullanabilir ve uyarabilir.

“Kamu veya Kişiler Aleyhine işlenen eylem ve hareketleri yasaklama yetkisi”; Jandarma genel ahlaka aykırı şekilde utanç verici ve toplumsal düzen açısından tasvip edilmeyen davranışta bulunanları, sarkıntılık edenler ile ahlaksızlık ve her türlü kötü alışkanlıklara yöneltenler ve teşvik edenleri, genel ahlaka uygun olmayan sesli ve görüntülü eserleri üreten ve satanları şikayet aramaksızın men eder, engeller ve yasal işlemleri uygular.

18 yaşından küçük olanların (yasal istisnalar saklı kalmak üzere) oyun, eğlence vb. umuma açık yerlerde çalıştırılmasını engeller. Aynı zamanda 18 yaşından küçüklerin yanlarında velileri olsa bile içkili yerler, internet kafe/salonu ve kıraathanelere girişini engeller. Bunlara aykırı durumları tespit ederse de ilgili mevzuat gereğince işlem tesis eder.

“Durdurma ve Kimlik Sorma Yetkisi”: Jandarma tecrübe ve mevcut durumdaki izleniminden yararlanarak ve makul bir sebebin varlığında; “kişi ve araçları bir suç veya kabahatin işlenmesini önlemek, suç işlendikten sonra kaçan faillerin yakalanmasını sağlamak, işlenen suç veya kabahatlerin faillerinin kimliklerini tespit etmek, Hakkında yakalama emri ya da zorla getirme kararı verilmiş olan kişileri tespit etmek, Kişilerin hayatı, vücut bütünlüğü veya malvarlığı bakımından ya da topluma yönelik mevcut veya muhtemel bir tehlikeyi

önlemek, amacıyla durdurabilir.” Bu durdurma işlemi süreklilik arz etmeden, makul sürede tamamlanmalıdır. Durdurma işlemiyle birlikte durdurma sebebi kişi ve kişilere bildirilmelidir. Durdurulan kişiden kimliğini ibraz etmesi istenebilir ancak durdurma süresi fiili bir duruma ve keyfiliğe dönüşmeden tamamlanmalıdır. Durdurma sebebine konu işlem gerçekleşmeye müteakip durdurulan kişi ve araçların ayrılmasına izin verilir.

Bu yetki kapsamında yine “Jandarma, durdurduğu kişi üzerinde veya aracında silah veya tehlike oluşturan diğer bir eşyanın bulunduğu hususunda yeterli şüphenin varlığı halinde, kendisine veya başkalarına zarar verilmesini önlemek amacıyla yönelik gerekli tedbirleri alabilir. Bu amaçla kişinin üzerindeki elbisenin çıkarılması veya aracın dışarıdan bakıldığında içerisi görünmeyen bölümlerinin açılması istenemez. Ancak el ile dıştan kontrol hariç, kişinin üstü ve eşyası ile aracının dışarıdan bakıldığında içerisi görünmeyen bölümlerinin aranması, Bakanlık tarafından belirlenen esaslar dahilinde mülki amirin görevlendireceği kolluk amirinin yazılı, acele hallerde sonradan yazıyla teyit edilmek üzere sözlü emriyle yapılabilir. Kolluk amirinin kararı yirmi dört saat içinde görevli hakim onayına sunulur” hükmü amir olmakla birlikte jandarma kimliği ibraz konusunda kişilere kolaylık gösterilir.

Kimliğini ispat ve ibraz edememesi veya açıklamada bulunmaktan kaçınma hallerinde durum derhal Cumhuriyet Savcısına bildirilir, nüfusa kaydı olmayanların da fotoğraf ve parmak izi alma işlemleri yapılır.

Durdurulan yabancı kişi ve kişilerin kimliği tespit edilememesi halinde “5682 sayılı Pasaport Kanunu” ile “6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu” gereğince gerekli işlemler yerine getirilir.

“Önleme araması yetkisi”; Tehlike ve suç işlenmesini önlemek amacıyla Sulh Ceza Hakiminin kararı, gecikmesinden sakınca bulunan hallerde mülki idare amirinin yazılı emri ile kişilerin üstleri, araçları, özel kağıt ve eşyalarını arar; suç delillerine de 5271 sayılı CMK’ya göre gerekli işlemleri uygular. Jandarma; konut, yerleşim yeri ve kamuya açık olmayan işyerleri ve eklentilerde önleme araması yapamaz.

Önleme araması işlemi için ŞEN (2021)’e göre “PVSK m.9’a göre yapılacak önleme aramasında, polis veya jandarma arama kararında belirtilen yerlerde, m.9’da belirtilen usul ve esaslara göre önleme araması yapılabilir. Ancak somutlaşmış bir suç ihbarı veya suçun işlendiği tespit edildiğinde, yapılacak arama artık 5271 sayılı CMK m.116 ve devamı hükümlerine göre gerçekleştirilmelidir”. Yapılan aramada suç öğrenilmesi tespit edilmesi

durumunda artık kolluğun adli arama yetkisi ortaya çıkmaktadır.

“Acele hallerde kapalı yerlere girme yetkisi”; Jandarma, yardım istenmesi, yangın, su baskını ve boğulma gibi durumlar ile bir suç işlenmesini veya devam eden bir suçu engellemek amacıyla konut, işyeri ve eklentilerine girebilir.

“Silah kullanma yetkisi”; Silahlı genel kolluk kuvveti olan jandarmanın silah kullanma yetkisine dair bu yönetmelikte “Jandarma, ilgili mevzuatına göre silah kullanma yetkisine sahiptir” denilmektedir.

ŞEN (2012)’e göre “ (...) bozulan düzenin tekrar kurulması, daha fazla bozulmaması ve düzenin bozulmasını engellemek amacıyla silah kullanabilir. Silah bazı durumlarda biber gazı, cop, boyalı veya tazyikli su olabileceği gibi somut olayın ağırlığı ve büyüklüğüne göre ateşli silah da olabilir. Polis elinde silah olmayan, silahı olup da silahına davranmayan ya da davranacağına dair herhangi bir izlenim uyandırmayan kişilere karşı silah kullanmayacaktır. Esas itibari ile kaçan kişiye karşı ateşli silah kullanılmalıdır” (Şen, 2012:4).

“Yetkilerin kullanılması”; Jandarma, suçla karşılaştığında suça el koyma, suçü önleme, delilleri tespit, muhafaza ve yetkili kolluğa teslim etmekle görevli ve yetkilidir. Bu yetkinin kullanılmasında jandarmanın kendi kurumsal yapısı içindeki branş ayrımı ile hizmet bölgesi ayrımı bulunmamaktadır.

Bu yönetmeliğin 52-57 maddelerinde jandarma amirlerinin görev ve yetkileri ayrı ayrı düzenlenmiştir. Buna göre jandarma amirleri “Jandarma Genel Komutanı”, “Jandarma Genel Komutan Yardımcısı”, “Jandarma Bölge Komutanı”, “İl Jandarma Komutanı ve Yardımcıları”, “İlçe Jandarma Komutanı ve Yardımcısı”, “Jandarma Karakol Komutanı” olarak belirtilmiştir. Genel olarak görevleri de kamu düzeninin tesisi ve korunması amacıyla emniyet ve asayiş sağlamaktır denilebilir.

“Jandarmanın çalışma ve işbirliği esaslarının” düzenlendiği 58’inci maddeye göre; Jandarma teşkilatı İçişleri Bakanlığına bağlı ve görev ve hizmetlerinde bakana karşı sorumludur. Jandarma Bölge Komutanlıkları bulundukları ilin valisine, il ve ilçe jandarma komutanları mülki amirlere bağlıdır. Diğer kurumlar jandarmaya verilmesini istedikleri hususu mülki amire iletir ve mülki amir gerekli iş ve işlemleri jandarma komutanları veya personeline doğrudan emreder. Jandarma bu emirlerin icrasında kendi amirlerinin sevk ve idaresindedir. Görevin icrasında kullanılacak araç gerecin tercihinde jandarma komutanı

yetkilidir. Jandarma emniyet ve asayiş hizmetlerinde mülki amire karşı sorumludur, çünkü emniyet ve asayişin sağlanmasında mülki amir doğrudan doğruya sorumludur.

Bu yönetmeliğin 58'inci maddesinde olayların bildirimi konusu belirtilmiş olup, buna göre; jandarma bölgesindeki her türlü suç, olay ve sonuçlarını mülki amire sözlü veya yazılı olarak bildirir. Suçla ilgili konular Cumhuriyet Savcısına bildirir denilmektedir.

Bu yönetmeliğin 65'inci maddesine göre; “Jandarma sorumluluk alanında herhangi bir suçla karşılaşan sahil güvenlik veya polis, olaya müdahale etmek ve jandarmaya da haber vermek, jandarmanın istemi üzerine gerekli yardımı yapmakla yükümlüdür.” Jandarma, polis ve sahil güvenliğin beraber çalışması gereken durumlarda, operasyona katılanların emir komuta, sevk ve idaresinin hangi kollukta olacağını mülki amir belirler.

Bu yönetmeliğin 65'inci maddesine göre; jandarma yurtdışında yıllık plan dahilinde Dışişleri Bakanlığının görüşü alınarak faaliyetlere ve ortak çalışmalara katılabilir ve bakan onayı ile uluslararası kuruluşlara üye olabilir.

Jandarma birliklerinde personelin emniyet ve asayiş görevinde resmi kıyafet ile görev yapması esastır. “Ancak suç ve suçluların gizli olarak takibi, yakalanması ve istihbarat, kaçakçılık ve terörle mücadele hizmetleri için gerek görüldüğünde mülki amirin veya il jandarma komutanının izni ile görevin icap ettirdiği değişik kılık ve kıyafetle de hizmet yürütülebilir” Jandarma diğer genel kolluk kuvvetleriyle müşterek görev icra edebilir.

Yönetmelikte görev, yetki ve sorumluluk incelemesine konu son madde olan 77'nci maddede; “Mevzuatta belirtilmeyen hiçbir tebligat işlemi jandarmaya görev olarak verilemez ve jandarma tarafından yerine getirilemez” denilerek tebligat işlemlerinde jandarma personelinin görevlendirilemeyeceği belirtilmiştir.

Jandarmaya münhasır olarak yetki veren “2803 sayılı Kanun ve bu kanunun uygulamasına yönelik hazırlanan 2803 sayılı Yönetmelik ayrı başlıklar altında incelenmiştir. Müşterek husus ve maddeler tekrara düşmemek adına sadece bir mevzuatta incelenerek sadelik gözetilmiştir. Jandarmayı ilgilendiren ve görev, yetki ve sorumluluk veren diğer mevzuat müşterek mevzuat başlığında incelenecektir.

2.2. Polise Yetki Veren Mevzuat

Bu bölümde Türkiye'deki genel kolluk kuvvetleri arasında en çok personel sayısına sahip olan ve sorumlu olduğu nüfus itibarıyla en çok paya sahip olan Türk Polis Teşkilatına yetki ve görev veren mevzuat incelenecektir. Jandarma Genel Komutanlığının resmi internet sayfası verilerine göre toplam yüzölçümün %7'sine, toplam nüfusun da %79'una polis, emniyet ve asayiş hizmeti sunmaktadır. Nüfusun çoğunluğunun belediye sınırlarında yaşaması, köy, mahalle, orman, mera vb. jandarma bölgesinde kalması nedeniyle yüzölçümü ile nüfus arasında orantısızlık görülmektedir (jandarma.gov.tr, 2023).

2.2.1. Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu

Genel kolluk teşkilatları arasında en eski yayım tarihine sahip olan 2559 sayılı "PVSK" hem polis teşkilatına hem de jandarma teşkilatına (md.25) bu kanunda yazılı olan görev, sorumluluk ve yetkileri vermektedir. Diğer kolluk teşkilatlarında sadece kendi teşkilatlarına yetki ve görev vermesine karşın PVSK bu yönüyle diğer kolluk mevzuatlarından farklılık göstermektedir. Ayrıca diğer kolluk teşkilatlarından olan jandarma ve sahil güvenliğinin kendi adlarına özgü kanunlarının yönetmelikleri olmasına karşın PVSK'nın yönetmeliği bulunmamaktadır. 04.07.1934 tarih ve "2259 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanununa" dayanak olarak çıkarılan 25.04.1938 tarihli Polis Vazife ve Salahiyet Nizamnamesi" bulunmaktadır. Bununla beraber PVSK'nın 1'inci maddesinde "2/7/2018 tarihli ve 700 sayılı KHK'nin 14'üncü maddesiyle, bu fıkra da yer alan "ve nizamnamelerinin" ibaresi, "Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ve ilgili mevzuatın" şeklinde değiştirilmiştir" Bu nizamname dayanağı olan PVSK'nın yıllar içinde değişen birey ve toplum yaşamı ile yasalara eklenen, çıkarılan veya değiştirilen maddelere rağmen ilga ya da mülga edilen maddesi bulunmamaktadır.

Bu kanunun 1'inci maddesine göre polis, "asayiş amme, şahıs, tasarruf emniyetini ve mesken masuniyetini korur. Halkın ırz, can ve malını muhafaza ve ammenin istirahatini temin eder" denilmekle birlikte yardım isteyenlere yardım etmek, kanun, Cumhurbaşkanlığı Kararı ve mevzuatla kendisine verilen görevleri yapacağı hüküm altına alınmıştır.

Bu kanunla polisin emniyet ve asayişle ilgili görevleri iki kısma ayrılmıştır. Bunlardan ilki "Kanunlara, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerine, yönetmeliklere, Hükümet emirlerine ve kamu düzenine uygun olmayan hareketlerin işlenmesinden önce bu kanun hükümleri

dairesinde önünü almak” diğeri ise işlenmiş suçlarla ilgili 5271 sayılı CMK ve diğer mevzuat hükümler çerçevesinde gerekli işlemlere ilişkin görevleri yapmaktır.

Polis, amiri tarafından verilen emri mevzuat hükümlerine aykırı olduğunu görürse emri yerine getirmez ve bu aykırılığı emri veren amire bildirir. Emir veren amir verdiği emirde ısrar eder ve emri yazılı olarak tekrar ederse emir yerine getirilir. Mevzuata aykırı emrin icrasından artık emri uygulayan değil emri veren amir sorumlu olacaktır. Ancak “konusu suç teşkil eden emir” sözlü veya yazılı verilse dahi hiçbir suretle yerine getirilmez. Konusu suç teşkil eden emri veren de uygulayan da sorumluluktan kurtulamaz. Bazı hallerde polis, amirin emrini yazılı olarak vermesini isteyemez ve bekleyemez. Bu durumlar kanunla belirlenmiştir ve bu yazılı olarak verilmesi istenilemeyecek emirlerin icrasından emri verenin sorumlu tutulacağı hüküm altına alınmıştır. Bu hal ve durumlar; “Can, ırz veya mal emniyetini korumak için, Devletin şahsiyetine karşı işlenen cürümlerin faillerini yakalamak veya delillerini tespit etmek için, Devlet kuvvetleri aleyhine, yalnız veya toplu olarak taarruz veya mukavemette bulunanları yakalamak veya bunların taarruz veya mukavemetlerini def etmek için, Hükümete karşı, şiddet kullanan veya gösteren veya mukavemet edenlerin yakalanması, taarruz veya mukavemet edenlerin def edilmesi için, Zabıtaca muhafaza altına alınan şahıslara, bina veya tesislere, meskûn veya gayrimeskûn yerlere vakia olacak münferit veya toplu tecavüzleri def etmek için, Ağır cezalı bir suçun sanığı olarak yakalandıktan sonra zabıta kuvvetlerinin elinden kaçmakta olan şahısların yakalanması için, İşlenmekte olan bir suçun işlenmesine veya devamına mani olmak için, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ile diğer kanunlarda, zabıta tarafından suç delillerinin tespiti veya suç faillerinin yakalanması maksadıyla yapılacak aramalar için, Kanunsuz toplantı veya kanunsuz yürüyüşleri dağıtmak veya suçlularını yakalamak için, Yangın, su baskını, yer sarsıntısı gibi afetlerde olay yerinde görevlilerce alınması gereken tedbirler için, Umuma açık yerlerde yapılan her türlü toplantı veya yürüyüşlerde veya törenlerde bozulan düzeni sağlamak için, Herhangi bir sebeple tıkanmış olan yolların trafiğe açılması için, Yukardaki maddeler dışında diğer kanunlarda istisnai olarak zabitanın sözlü emirle yapmaya mecbur tutulduğu haller içindir”. Bu hallerdeki emirleri yerine getirmek için görevliler yazılı emir isteyemezler.

Diğer kolluk teşkilatlarında olduğu gibi polisin görev sınırı bu kanunun 4’üncü maddesiyle “Polis hiçbir suretle vazifesinden başka bir işte kullanılamaz” denilerek belirlenmiştir. Bu kanun ve diğer yetki ve görev veren mevzuat hükümlerinde yazılı olan görevler dışında bir işin polisten istenilemeyeceği anlaşılmaktadır.

Polisin “Durdurma ve Kimlik Sorma Yetkisi” kişi ve araçları;

“Bir suç veya kabahatin işlenmesini önlemek,”

“Suç işlendikten sonra kaçan faillerin yakalanmasını sağlamak, işlenen suç veya kabahatlerin faillerinin kimliklerini tespit etmek,”

“Hakkında yakalama emri ya da zorla getirme kararı verilmiş olan kişileri tespit etmek,”

“Kişilerin hayatı, vücut bütünlüğü veya malvarlığı bakımından ya da topluma yönelik mevcut veya muhtemel bir tehlikeyi önlemek, amacıyla durdurabilir.”

Polis durdurma yetkisini tecrübe ve içinde bulunulan durumun verdiği/oluşturduğu izlenime uygun makul bir şüphe üzerine kullanması gerekir. Süreklilik arz edecek şekilde durdurma işlemi yapılmaz ve şüphenin ortadan kalkması halinde durdurma işlemi sonlandırılmalıdır. Durdurulan kişi ve kişilere durdurma nedenine ilişkin sorular sorabilir, kimlik ve üzerinde bulundurması gereken diğer belgelerin de ibrazını isteyebilir. Bu işlemler için gereken süre, makul olan zorunlu süreden fazla olamaz. Polis, durdurduğu kişi ve araçta silah veya tehlike yaratacak diğer bir materyalin varlığından şüphelenmesi durumunda, kendisine veya başkasına zarar verilmesini önleyebilmek amacıyla gereken tedbirleri alabilir. “Bu amaçla kişinin üzerindeki elbisenin çıkarılması veya aracın, dışarıdan bakıldığında içerisi görünmeyen bölümlerinin açılması istenemez. (Ek cümleler: 27/3/2015-6638/1 md.) Ancak, el ile dıştan kontrol hariç, (İptal ibare: Anayasa Mahkemesinin 4/5/2017 tarihli ve E.: 2015/41, K.: 2017/98 sayılı Kararı ile) (...) Kolluk amirinin kararı yirmi dört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Bu fıkra kapsamında yapılan araç aramalarına ilişkin olarak kişiye, arama gerekçesini de içeren bir belge verilir” denilmektedir.

Polis bu işlemlerin başında kendi kurumsal kimliğini ibraz etmelidir. Kişi ve kişilere de kimliklerini ibraz ve ispat etme konusunda kolaylık gösterilir. “belgesinin bulunmaması, açıklamada bulunmaktan kaçınması veya gerçeğe aykırı beyanda bulunması dolayısıyla ya da sair surette kimliği belirlenemeyen kişi tutularak durumdan derhal Cumhuriyet savcısı haberdar edilir. Bu kişi, kimliği açık bir şekilde anlaşılınca kadar gözaltına alınır ve gerekirse tutuklanır. Gözaltına ve tutuklamaya karar verme yetkisi ve usulü bakımından 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümleri uygulanır” denilmektedir.

Bu işlemler için durdurulan kişiye kimliğinin tespit etmesine müteakip talep etmesi halinde tutulma süresi ve amacına dair bir belge verilir. Kişi kimliğinin ispat ederse derhal gözaltı ve tutuklama işlemi sonlandırılır. Eğer şahsın nüfusa kayıtlı olmadığı tespit edilirse fotoğraf ve parmak izi alınır.

Parmak İzi ve Fotoğrafların Kayda Alınması Yetkisi ile Polis; “Gönüllü, her çeşit silah ruhsatı, sürücü belgesi, pasaport veya pasaport yerine geçen belge almak için başvuruda bulunan, başta polis olmak üzere, genel veya özel kolluk görevlisi ya da özel güvenlik görevlisi olarak istihdam edilen, Türk vatandaşlığına başvuruda bulunan, sığınma talebinde bulunan veya gerekli görülmesi halinde, ülkeye giriş yapan sair yabancılar ve gözaltına alınan şahısların” parmak izi ve fotoğraflarını alabilir.

Polis, parmak izini aldığı kişilere ait kimlik bilgilerini, kim tarafından, ne zaman alındığını belirterek bu bilgileri bu amaca özgülenen sisteme kaydeder. Kanunda “Ancak, parmak izinin hangi sebeple alındığı sisteme kaydedilmez” hükmü bulunmaktadır. Polis olay yerinde sahibi belirlenemeyen parmak izi tespit ederse bu sisteme soruşturma numarası ile kaydeder. Buraya kaydedilen parmak izi bilgileri suçun önlenmesi amacıyla kolluk, yürütülmekte olan soruşturma aşamasında Cumhuriyet Savcısı, ovuşturma aşamasında mahkeme ve Hakim tarafından kullanılabilir. Bu sistemde bilgi ve kayıtlar gizli olmakla birlikte, buraya alınan kayıt ve bilgilerin denetlenmesi için güvenlik sistemi kurulur. Buradaki bilgiler bu kanunun altı ve yedinci fıkraları dışında kullanılamaz. Kaydedilen bilgilerin depolanma süresi ise iki durumda ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Kayıtların silinmesi ile ilgili olarak kanunda “Sisteme kayıtlı olan parmak izi ve fotoğraflar, kişinin ölümünden itibaren on yıl ve her halde kayıt tarihinden itibaren seksen yıl geçtikten sonra sistemden silinir” hükmü bulunmaktadır. Polisin parmak izi alması ve kaydetmesine ilişkin usul ve esaslar, İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenmektedir. İçişleri Bakanlığı yönetmelik için Adalet Bakanlığının görüşüşünü almaktadır.

Polisin Önleme Araması Yetisi; Polis suç ve tehlikeye ön almak amacıyla Sulh Ceza Hakiminin usulüne uygun olarak vermiş olduğu arama kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan halin bulunması durumunda mülki amirin vereceği yazılı kararlar, kişilerin üstlerini, araçlarını, özel kağıt ve eşyalarını arayabilir. Bu konuda alınması gereken tedbirleri de alır. Polis bu kapsamda suç deliline rastlarsa 5271 sayılı CMK’ya göre işlem tesis eder.

Polisin önleme araması yapabileceği yerler ise;

“2911 sayılı kanun kapsamındaki toplantı ve gösteri yürüyüşünün yapıldığı yerler ve çevresinde,”

“Özel hukuk tüzel kişileri ile kamu kurumu niteliği taşıyan meslek kuruluşları veya sendika genel kurul toplantılarının yapıldığı yer yakın çevresinde,”

“Halkın topluca bulunduğu veya bulunabileceği yerlerde,”

“Yükseköğrenim kurumlarının içi, yakın çevresi ile giriş çıkışlarında idarecilerin talebi üzerine,”

“Umumi ya da umuma açık yerlerde,”

“Toplu taşıma araçları ile trafikte seyreden araçlarda yapılabilir.”

Konut, yerleşim yeri, kamuya açık olmayan iş yeri ve eklentilerinde önleme araması icra edilemez. Spor müsabakası, miting, festival, konser, toplantı ve gösteri yürüyüşünün düzenlendiği veya ani toplulukların olduğu durumlarda gecikmesinde sakınca bulunan halin varlığı kabul edilebilir.

Polis güvenliğinden sorumlu olduğu bina ve tesislere gelenlerin üstünü, aracını ve eşyasını teknik cihazlarla, gerekirse el ile aramaya yetkilidir.

Bu kanunun 11’inci maddesine göre polis;

“Genel ahlak ve edep kurallarına aykırı olarak; utanç verici ve toplum düzeni bakımından tasvip edilmeyen tavır ve davranışta bulunanlar ile bu nitelikte söz, şarkı, müzik veya benzeri gösteri yapanları,”

“Çocuklar, kız ve kadınlar ile genç erkeklere sözle veya herhangi bir şekilde sarkıntılık edenleri, kötü alışkanlıklara ve her türlü ahlaksızlığa yönelten ve teşvik edenleri,”

“Genel ahlâk ve edebe aykırı mahiyette her türlü sesli ve görüntülü eserleri, kaydedildiği materyale bakılmaksızın üreten ve satanları,”

“Herhangi bir müracaat veya şikayet olmasa bile engeller, davranışlarının devamını durdurarak yasaklar, sanıklar hakkında tanzim olunacak evrakı derhal şikayete bağlı suçlar

hakkındaki evrakı da şikayet ve müracaat vuku bulduğu takdirde adliyeye sevk eder” denilmektedir.

Bu kanunun 13’üncü maddesine göre polis;

“Suçüstü hâlinde veya gecikmesinde sakınca bulunan diğer hâllerde suç işlendiğine veya suça teşebbüs edildiğine dair haklarında kuvvetli iz, eser, emare veya delil bulunan şüphelileri,”

“Haklarında yetkili mercilerce verilen yakalama veya tutuklama kararı bulunanları,”

“Halkın rahatını bozacak veya rezalet çıkaracak derecede sarhoş olanları veya sarhoşluk hâlinde başkalarına saldıranları, yapılan uyarılara rağmen bu hareketlerine devam edenler ile başkalarına saldırmaya yeltenenleri ve kavgaya edenleri,”

“Usulüne aykırı şekilde ülkeye giren ya da haklarında sınır dışı etme veya geri verme kararı alınanları,”

“Polisin kanunlara uygun olarak aldığı tedbirlere karşı gelenleri, direnenleri ve görev yapmasını engelleyenleri,”

“Bir kurumda tedavi, eğitim ve ıslahı için kanunlarla ve bu Kanunun uygulanmasını gösteren Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikte belirtilen esaslara uygun olarak alınan tedbirlerin yerine getirilmesi amacıyla, toplum için tehlike teşkil eden akıl hastası, uyuşturucu madde veya alkol bağımlısı serseri veya hastalık bulaştırabilecek kişileri,”

“Haklarında gözetim altında ıslahına veya yetkili merci önüne çıkarılmasına karar verilen küçükleri,”

“Başkalarının can güvenliğini tehlikeye düşürenleri, eylemin veya durumun niteliğine göre; koruma altına alır, uzaklaştırır ya da yakalar ve gerekli kanuni işlemleri yapar.”

Bu işlemler sonucunda gereken kanuni işlemleri tesis eder. Polis yakaladığı ya da koruma altına aldığı kişinin kaçması ya da kendisi veya çevresindekilere zarar vermemesi için gereken tedbirleri alır. Polis yakalama işlemi uyguladığı kişilere, yakalama işleminin sebebini yazılı olarak, yazılı olarak bildirmesi mümkün değilse sözlü olarak derhal bildirir. Toplu bir suç nedeniyle yakalama işlemi yapılmışsa en geç yakalanan kişiler Hakim huzuruna çıkarılıncaya kadar yakalama sebebi bildirilir. Yakalananın yakınlarına yakalama işlemi

derhal bildirilir. Bildirim yapılacak olan yakalananın kanuni yakınlarından istediği biri olmalıdır.

Yakalama işlemi uygulanan şüpheli eğer, uyuşturucu madde veya alkol etkisinde ise ya da zor kullanılarak yakalanmış ise veya yakalama sonrasında hakkında suç soruşturması yapılacak bir şüpheli veya sanık ise yakalama anındaki sağlık durumu hekim raporu almak suretiyle tespit edilir.

Bu Kanun'un 13/A maddesine göre polis "Kaybolan çocukların bulunması amacıyla, polis, sulh ceza hâkiminin veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde mülki idare amirinin yazılı veya sonradan yazılı hale getirilmek üzere sözlü emri ile kayıp çocuğa ait veya başkasına ait olmakla birlikte kayıp çocuk tarafından kullanılan her türlü banka hesap hareketlerini talep edebilir, telekomünikasyon yoluyla iletişimini denetleyebilir ve sinyal bilgilerini değerlendirebilir."

Bu kanunun 14'üncü maddesine göre "Şehir ve kasabalarda gerek mesken içinde ve gerek dışında saat 24'ten sonra her ne suretle olursa olsun civar halkının rahat ve huzurunu bozacak surette gürültü yapanlar polisçe menolunur" denilmektedir.

Bu kanunun 15'inci maddesine göre, tahkikat yapan polis ifadesine başvurulması gerekenleri çağırır ve lüzum gördüğü şeyleri sorar.

Polisin zor ve silah kullanma yetkisi; "Polis, görevini yaparken direnişle karşılaşması halinde, bu direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde zor kullanmaya yetkilidir" denilmekle birlikte ilgililere eylemlerine ve direnmeye devam etmeleri durumunda zor kullanılacağı uyarısında bulunulur. Direnmenin mahiyet ve derecesine göre uyarı yapılmadan da polis zor kullanabilir. Polis zor kullanmada direnmeyi etkisiz kılabilceği araç gereçler ile zor'un derecesini kendisi belirler. Bu durumun istisnası toplu müdahalede söz konusudur, toplu müdahalelerde kuvvetin amiri zor'un derecesini belirler.

Polisin kendisine veya başkasına bir saldırı durumu söz konusu olursa zor kullanma hükümleri bağlı kalmayarak 5237 sayılı "Türk Ceza Kanunun" meşru savunma hükümleri kapsamında savunmada bulunur.

Polisin silah kullanma yetkisi ise;

"Meşru savunma hakkının kullanılması kapsamında,"

“Bedeni kuvvet ve maddî güç kullanarak etkisiz hale getiremediği direniş karşısında, bu direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde,”

“Hakkında tutuklama, gözaltına alma, zorla getirme kararı veya yakalama emri verilmiş olan kişilerin ya da suçüstü halinde şüphelinin yakalanmasını sağlamak amacıyla ve sağlayacak ölçüde,”

Kendisine veya başkalarına, işyerlerine, konutlara, kamu binalarına, okullara, yurtlara, ibadethanelere, araçlara ve kişilerin tek tek veya toplu halde bulunduğu açık veya kapalı alanlara molotof, patlayıcı, yanıcı, yakıcı, boğucu, yaralayıcı ve benzeri silahlarla saldıran veya saldırıya teşebbüs edenlere karşı, saldırıyı etkisiz kılmak amacıyla ve etkisiz kılacak ölçüde, silah kullanmaya yetkilidir.”

Polis, silah kullanma yetkisini direnişi kırmak ya da yakalama işlemi yapmak amacıyla kullanırken kendisine karşı silahla saldırı vukuu bulması durumunda duraksamadan silah kullanmaya yetkilidir.

Bu kanunun 20’nci maddesine göre; “Zabıta, imdat istenmesi veya yangın, su baskını ve boğulma gibi büyük tehlikelerin haber verilmesi veya görülmesi halleri ile ağır cezalı bir suçun işlenmesine veya yapılmakta devam olunmasına mani olmak için konutlara, iş yerlerine ve eklentilerine girebilir” denilmektedir. Maddenin devamında ise Rektör, acele hallerde Dekan veya bağlı kuruluş yetkililerinin talebi doğrultusunda üniversite bina ve eklentilerinde kurum içi güvenliklerince önlenmesi mümkün olmayan olaylara müdahale etmek üzere üniversite ve eklerine girebileceği, ayrıca üniversite ve eklerine suç ve suçlu kovuşturması için ayrıca bir davet beklemeden girebileceği düzenlenmiştir. İlgili kurumlar zabıtaya bu konularda gereken kolaylığı göstermeye zorunludur.

PVSK’nın 25’inci maddesinde; “Polis teşkilatı bulunmayan yerlerde il, ilçe ve bucak jandarma komutanları ile jandarma karakol komutanları bu kanunda yazılı vazifeleri yapar ve yetkileri kullanırlar” denilerek polise verilen yetkiler jandarmaya da verilmiş olmaktadır.

Bu kanunun Ek Madde 3’e göre; “Devletin bütünlüğü, genel güvenliği ve Anayasa düzeni ile kaçakçılık ve uyuşturucu maddelerle ilgili olarak yaptığı suç soruşturmaları sırasında ifadesine başvurulacak olanlara, Vatandaşlık durumu ile bu Kanunun 17’nci maddesinde belirtilen kimlik tespiti yapılincaya kadar tespit edilmiş olan ikametgah veya iş adreslerinden ayrılmamalarını yazılı olarak isteyebilir”

Bu kanunun Ek Madde 4'e göre; "Polis, görevli bulunduğu mülki sınırlar içinde, hizmet branşı, yeri ve zamanına bakılmaksızın, bir suçla karşılaştığında suça el koymak, önlemek, sanık ve suç delillerini tespit, muhafaza ve yetkili zabıtaya teslim etmekle görevli ve yetkilidir.

Bu madde hükmü gereğince bir suça müdahale eden polise karşı işlenen suçlar görevli memura karşı işlenmiş suç; müdahalede bulunan polisin işlediği suçlar ise görevli memurun işlediği suç sayılır" denilmektedir.

Bu kanunun Ek Madde 5'e göre; "Genel güvenlik, kaçakçılık ve uyuşturucu maddelerle ilgili önemli olayları takip etmek, gerekiyorsa müdahale ederek soruşturmasını yapmak üzere; İçişleri Bakanlığınca doğrudan veya ilgili valinin talebi üzerine merkez personelinden ekipler (timler) görevlendirilebilir." Buna uygun olarak "bir ilde soruşturması yapılan olayın aydınlatılması, delillerin toplanması, sanıkların yakalanması, başka illerde de araştırma ve soruşturma yapılmasını gerektiriyorsa iller arasında ilgili valiliklerce ekipler görevlendirilebilir" denilmektedir.

Bu konudaki önemli detay "Bu ekiplerin polis yetkilerini kullanması, polis bölgesi sınırları ile kayıtlı değildir. Bu ekipler görev yaptıkları mahallin en büyük mülki amirine bilgi vermek zorundadırlar. Görevin ifası sırasında mahallin en büyük mülki amirine karşı da sorumludurlar", ayrıca genel ve özel kolluk bu personele her türlü gereken yardımı yapmaya mecburdurlar denilmektedir.

Polisin adli görev ve yetkilerini belirleyen ek madde 6'ya göre; Polis CMK ve diğer mevzuatta yazan soruşturma işlemlerine ilişkin görevleri de ifa eder. Polis suça ilişkin sözlü ihbar ve şikayetleri yazılı hale getirir, suça müdahale eden polis gerekli tedbirleri alır ve Cumhuriyet Savcısına bildirir ve aldığı emir doğrultusunda gerekli işlemleri yapar. Yapılan soruşturma sonucunda elde edilen bilgilerin bir kabahate ilişkin olduğu durumlarda gerekli yasal işlem yapılır ya da yapılması sağlanır. Olay yerinde görevli polis görevini yapmasına engel olan ya da aldığı tedbirlere aykırı davrananları işlem bitinceye kadar ve gerekirse zor kullanarak bundan men eder. Polis suç delili tespit etmek amacıyla Cumhuriyet Savcısının emriyle olay yerinde teknik inceleme ve araştırma yapar, delil tespiti yapar, muhafaza altına alarak gerekli yerlere gönderir. Polis olayla ilgili Cumhuriyet Savcının talimatıyla teşhis yaptırabilir.

Bu kanunun Ek Madde 7'ye göre; “Polis, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, Anayasa düzenine ve genel güvenliğine dair önleyici ve koruyucu tedbirleri almak, emniyet ve asayiş sağlamaya üzere, ülke seviyesinde ve sanal ortamda istihbarat faaliyetlerinde bulunur, bu amaçla bilgi toplar, değerlendirir, yetkili mercilere veya kullanma alanına ulaştırır. Devletin diğer istihbarat kuruluşlarıyla işbirliği yapar” denilmektedir.

Genel kolluğun kendilerine özgü bulunan kanunları arasında en eski tarihli olan PVSK kamu düzen ve tesisi için kolluk yetkileri ve görevleri anlamında daha geniş kapsamlı ve kapsayıcıdır denilebilir.

2.2.2. Emniyet Teşkilatı Kanunu

Türk Polis teşkilatının kadro ve teşkilatlanmasını belirleyen “Emniyet Teşkilatı Kanunu’na” (ETK) göre polis, idari, siyasi ve adli polis olmak üzere üç ayrı sınıfta tasniflenmiştir. Umumi düzeni sağlamakla görevli olan kısım idari, devletin genel emniyetine ilişkin işlerinde görevli olan kısım siyasi, adli görevlerle ilgilenen kısım ise adli polis olarak belirlenmiştir. Adli polis adli görevlerin dışında kalan işlerde kendi amirlerinin emrindedir.

Adli işlemlerde tahkikat; yetkili adli makamın emirleri ve kanunları gereğince sadece adli kolluğa yaptırılır. Adli polis görevleri polis teşkilatı bulunmayan yerlerde teşkilat kuruluncaya kadar diğer kolluk tarafından yerine getirilir. İdari polis, adli polise gereken durumlarda ve Cumhuriyet Savcısının talebiyle yardım etmekle mükelleftir. Ancak idari polis, adli polis vazifesini ifa etmekle karşı karşıya kalırsa bir taraftan görevi icra ederken diğer taraftan da adli polise bilgi vererek haberdar eder ve adli polis gelince işlemleri devreder. İdari polis, adli polis görevini yerine aslen veya vekaleten yerine getirirken işlediği suçlardan dolayı CMK’nın hükümlerine tabidir.

Bu kanunun 14’üncü maddesine göre; “Beşinci, altıncı yedinci ve sekizinci meslek derecelerine dahil emniyet teşkilatı mensuplarından yüksek mektep mezunu olanlar kaymakamlıklara muadildir, bunlar arasında Siyasal Bilgiler Okulu veya lise muadil tahsil görmüş hukuk mezunları kaymakamlıklara ve aynı derecedeki kaymakamlar da emniyet müdürlüklerine naklen veya terfian tayin edilebilirler” denilmektedir. Bu kanun maddesi gereğince Emniyet Müdürleri arasından Vali olarak atananlar olduğu gibi Emniyet Genel Müdürlüğüne de Vali ataması yapılmaktadır.

2.3. Sahil Güvenliğe Yetki Veren Mevzuat

Çalışmamızın bu bölümünde Sahil Güvenlik Komutanlığına görev, yetki ve sorumluluk veren mevzuat incelenecektir. SG ile birlikte diğer genel kolluğa da görev, yetki ve sorumluluk veren mevzuat müşterek mevzuat başlığında ayrıca incelenecektir.

2.3.1. Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu

Bu Kanunun amacı, “Türkiye Cumhuriyetinin bütün sahillerinde, iç suları olan Marmara Denizi, İstanbul ve Çanakkale boğazlarında, liman ve körfezlerinde, karasularında, münhasır ekonomik bölgesi ile ulusal ve uluslararası hukuk kuralları uyarınca egemenlik ve denetimi altında bulunan deniz alanlarında, kanunlarla ve Cumhurbaşkanlığı Kararnameleriyle kendisine verilen görevlerin uygulanması ve yetkilerin kullanılması maksadıyla Sahil Güvenlik Komutanlığı teşkilâtını kurmak, görev ve yetkilerini düzenlemektir” denilmektedir. Bu madde ile bahsedilen yerlerde Sahil güvenliğin genel kolluk kuvveti olarak görevlendirildiği belirtilmiştir. Bu durumu 2’nci maddede “Bu Kanunda belirtilen görev ve hizmetleri yapmak üzere silahlı bir genel kolluk kuvveti olan Sahil Güvenlik Komutanlığı kurulmuştur” diyerek pekiştirmiştir. Doğrudan İçişleri Bakanlığına bağlı olan SG sefeberlik durumunda Cumhurbaşkanı tarafından belirlenecek bölümlerinin Deniz Kuvvetleri Komutanlığına bağlanabilmektedir.

Sahil Güvenlik Komutanlığı ve personeline bu kanun kapsamında verilen görev ve yetkileri incelendiğinde;

✓ “Türkiye Cumhuriyetinin bütün sahillerinde, iç suları olan Marmara Denizi, İstanbul ve Çanakkale boğazlarında, liman ve körfezlerinde, karasularında, münhasır ekonomik bölgesi ile ulusal ve uluslararası hukuk kuralları uyarınca egemenlik ve denetimi altında bulunan deniz alanlarında, kanunlarla ve Cumhurbaşkanlığı Kararnameleriyle kendisine verilen görevleri uygulamak ve yetkileri kullanmak”

✓ Deniz yolu kullanılarak yapılan kaçaklıkları,

✓ 1710 sayılı kanuna aykırı eylemleri,

✓ 2565 sayılı kanuna aykırı eylemleri önleme, izleme, suç faillerini yakalamak ve yetkili makamlara sevk etmektir.

✓ 5202 sayılı kanun gereğince gereken koruma tedbirlerini alarak ilgililere bilgi vermek.

✓ Liman sınırları dışında;

a) “19/4/1926 tarih ve 815 sayılı Türkiye Sahillerinde Nakliyatı Bahriye (Kabotaj) ve Limanlarda Karasuları dahilinde İcrai Sanat ve Ticaret Hakkında Kanuna,”

b) “9/4/1937 tarih ve 3222 sayılı Telsiz Kanununa,”

c) “10/6/1946 tarih ve 4922 sayılı Denizde Can ve Mal Koruma Hakkında Kanuna,”

d) “24/4/1930 tarih ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanununa,”

e) “3/5/1928 tarih ve 1234 sayılı Hayvanların Sağlık Zabıtası Hakkında Kanuna,”

f) “15/5/1957 tarih ve 6968 sayılı Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Kanununa”

g) “22/3/1971 tarih ve 1380 sayılı Su Ürünleri Kanununa,”

h) “15/7/1950 tarih ve 5682 sayılı Pasaport Kanununa,”

i) “15/7/1950 tarih ve 5683 sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanuna,”

j) “6/11/1981 tarih ve 2548 sayılı Gemi Sağlık Resmi Kanununa,”

k) “12/3/1982 tarih ve 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanununa,”

l) “Seyir güvenliği ile demirleme, bağlama, avlanma, dalgıçlık ve bayrak çekme ile ilgili hükümlere,”

m) “Deniz ve hava araçları ile denizlerdeki tesislerden yapılacak her türlü kirletmelerle ilgili hükümlere,”

n) “Yukarıda belirtilen konulara ilişkin uluslararası andlaşmalara, aykırı eylemleri önlemek, izlemek, suçluları yakalamak, gerekli işlemleri yapmak, yakalanan kişi ve suç vasıtalarını yetkili makamlara teslim etmek.”

✓ “Deniz ve Kıyılarda Görülecek Başboş Mayın, Patlayıcı Madde ve Şüpheli Cisimlerin Yok edilmeleri Hakkında 17/5/1948 tarih ve 5202 sayılı Kanunun uygulanmasında gerekli koruma tedbirlerini alarak ilgililere haber vermek.”

✓ “Deniz seyir yardımcılarının ilgili hükümlere göre çalışma durumlarını, yetkili kuruluşlarca konulan deniz engelleri ile batık işaretlerinin sürekliliğini izlemek, kontrol etmek, görülen aksaklık ve noksanlıkları ilgililere bildirmek.”

✓ “Uluslararası Denizde Arama ve Kurtarma Sözleşmesinin öngördüğü düzeyde arama ve kurtarma görevlerini icra etmek.”

✓ “Karasularımıza giren mültecileri silah, mühimmat vesair harp vasıtalarından arıtmak ve bu mülteciler ile onların nezdindeki silah, mühimmat vesair harp vasıtalarını ilgililere teslim etmek.”

✓ “Görev alanları içinde genel güvenlik kuvvetlerince takibi gerekli suçlarla, karada başlayıp denizde devam eden yukarıda belirtilen suçlar dışındaki suçların izlenmesinde ve suçluların yakalanmasında güvenlik kuvveti olarak diğer güvenlik kuvvetlerine yardım etmek, gerektiğinde bu suçlara el koymak ve suçluları yakalayıp yetkili makamlara teslim etmektir.”

Bu kanunun 5’inci maddesinde, bu kanunda belirtilen görevlerin icrası ve ifasında SG personelinin Türkiye’deki diğer genel kolluk personeline mevzuatın verdiği yetkilere sahip olduğu belirtilmiştir. Mevzuatın diğer kolluğa verdiği yetkileri kullanabilmesi aynı zamanda verilen görevlere de haiz olduğu anlamı taşımaktadır denilebilir (Toprak, 2021:276). Bunu aynı maddenin devamında; liman sınırları dışında oluşan 5237 sayılı TCK hükümlerine göre cezalandırılması gereken eylemlere el koyar hükmünden anlayabiliriz. Ayrıca SG. kendi sorumluluk alanında başlayan ve devam eden suç ve suçlu takibini karada da yapabilir denilmektedir. Kara olarak adlandırılan yerin jandarma veya polis sorumluluk alanı olduğu anlaşılmaktadır.

2.3.2. Sahil Güvenlik Komutanlığı Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği

Amacı; Sahil Güvenlik Komutanlığının “teşkilat, görev, yetki ve sorumluluklarını, diğer makamlarla ilişkilerini, birlikte çalışma ve işbirliği esasları dahil komuta ve kontrol ilişkilerini düzenlemektir” olarak belirtilen bu yönetmelik “Sahil Güvenlik Kanunu” madde

23'e dayanak olarak çıkarılmıştır.

Bu yönetmeliğin 7'nci maddesine göre; Uluslararası ve Karasularında icra edilen gemi kaçırma, uyuşturucu kaçaklığı, büyük çaplı arama kurtarma gibi büyük kapsamlı ve gizlilik gerektiren ve çeşitli birimlerden unsurları barındıran operasyonlar SG. Komutanlığı tarafından sevk ve idare edilir. Buralarda yapılacak faaliyetlerde planlama ve koordinasyon SG. Komutanlığı imkan ve kabiliyetlerini aşması durumunda diğer kolluk kuvvetleri ve TSK'ya bağlı birim ve ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği ve yardımlaşma yoluyla yerine getirilir.

Sahil Güvenliğin görev sınırının belirlendiği 8'inci maddeye göre;

Mülki görevleri; “Emniyet ve asayiş ile kamu düzenini sağlamak, korumak ve kollamak, kaçakçılığı men, takip ve tahkik etmek, hassas ve kritik öneme sahip tesislerin korunmasına ilişkin önlemleri ilgili kuruluşlarla işbirliği içinde sağlamak, suç işlenmesini önlemek için gerekli tedbirleri almak ve uygulamak, bu fıkranın (b) ve (c) bentlerinde belirtilen görevler dışında kalan ve mevzuat hükümlerinin icrası ile bunlara dayalı emir ve kararlarla sahil güvenliğe verilen görevleri yapmak.”

Adli görevleri; “işlenmiş suçlarla ilgili olarak kanunlarda belirtilen işlemleri yapmak ve bunlara ilişkin adli hizmetleri yerine getirmek.”

Askeri görevleri; “Seferberlik ve savaş hallerinde Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenecek bölümleri ile Deniz Kuvvetleri Komutanlığı emrinde görev icra etmek ve Bakanın izni ile Deniz Kuvvetleri Komutanlığınca planlanan eğitim ve tatbikatlara asıl görevlerini aksatmayacak şekilde katılmak.” Sahil güvenliğin görev sınırı olarak; kanun ve mevzuat hükümlerine dayanmayan ve yetkili makamlar tarafından verilen emir ile öngörülmeleyen hiçbir görevin sahil güvenlik istenilmeyeceği belirtilmiştir.

Sahil güvenliğin mülki görevleri;

✓ “Halkın can, ırz ve malını korur.”

✓ “Suç işlenmesini önlemek ve kamu düzenini sağlamak için gerekli önlemleri alır”

✓ “Asayiş, kamunun ve kişilerin güvenliğini korur. “Anayasada ve kanunlarda düzenlenen hak ve hürriyetlerin güvenli şekilde kullanılması için gerekli önlemleri alır.”

✓ “Kamunun huzur ve sükununu bozan, kanunlara aykırı eylemlere engel olur.”

✓ “Yardım isteyenlere, korunmaya muhtaç çocuklarla yardım gereken küçüklere, engelli, hasta, yaşlı kimselerle, düşkün ya da kimsesizlere ve yabancılara yardım eder.”

✓ “Her türlü kaçakçılığa engel olur.”

✓ “Emniyet ve asayişin sağlanması, suçların ortaya çıkarılması, işlenmiş suçlarda failerin tespiti ve yakalanması maksadıyla istihbarat toplar, diğer istihbarat ve kolluk birimleri ile işbirliği yapar ve bilgi paylaşır.”

✓ “Suçların önlenmesi maksadıyla diğer kolluk birimleri, kamu kurumları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapar ve projeler yürütür.”

Sahil güvenlik mülki görevlerin icrasında görevine ilişkin saldırı ve ihlal durumunda bu ihlal ve saldırıyı bertaraf etmek için yakalama, gerekli işlemleri yapma ve direnişi bastırma ve kırma yetkisi bulunmaktadır. Mülki hizmete ilişkin önleyici kolluk görevlerini kendi sorumluluk alanında devriyeler marifetiyle yerine aksatmadan yürütür. Önleyici kolluk görevlerinde suç işlenip işlenmediğini araştırarak tespit ettiği durumlara gerekli yasal işlemi yapmak ve yürüttüğü istihbarat faaliyeti neticesinde elde ettiği bilgileri yetkili mercilere ulaştırmak ve diğer istihbarat birimleri ve kolluk kuvvetleriyle paylaşmak gibi mülki hizmetlerin yürütülüş esasları bulunmaktadır. Sahil güvenlik mülki görevlerinde hizmetlerini bu belirtilen esaslar doğrultusunda yürütür. Sahil güvenliğin halkın can, ırz ve malına ilişkin görevleri; sahil güvenlik halkın can ırz ve malının korunmasında genel önlemler alır. Mülki amirin emir vermesi durumunda da kişisel koruma ve kollama yapabilir. Mülki amirin emrinin yanı sıra mevzuatta özel hüküm bulunması durumunda da kişisel koruma ve kollama hizmeti verilebilir.

“Sahil güvenliğin deniz güvenliği ve emniyetine ilişkin görevleri”;

✓ “Denizlerde ve adalarda meydana gelen tıbbi tahliye ve hasta nakli faaliyetlerini ilgili kurum ve kuruluşlarla koordineli bir şekilde yürütmek.”

✓ “Deniz güvenliğinin ve deniz emniyetinin sağlanmasına yönelik olarak izleme, gözetleme, takip ve kontrol imkân ve kabiliyetlerini geliştirmek ve gerekli diğer tedbirleri almak.”

✓ “Stratejik önemi haiz tesislerin ve gemilerin, Türk boğazlarından geçen tehlikeli ve patlayıcı yük taşıyan gemilerin ve devlet büyüklerinin deniz güvenliğini sağlamak.”

✓ “Deniz güvenliği kapsamında denizlerde hükümrancılık haklarının kullanıldığı deniz alanlarının sınırlarında ve deniz yan hudutlarında kontrolün sağlanmasına yönelik ekonomik devriye görevleri icra etmek.”

✓ “Yabancı askeri gemilerin ve devlet gemilerinin faaliyetlerini izlemek, gözetlemek, yabancı ülkelere ait askeri gemiler ve devlet gemileri tarafından Türk Bayraklı gemilere yapılan tacizler ile milli menfaatler aleyhine yapılan ihlallere angajman kuralları çerçevesinde müdahale etmek.”

✓ “Deniz yetki alanlarında icra edilen bilimsel araştırma, hidrokarbon arama, sondaj, kablo ve boru hattı döşeme, balıkçılık gibi faaliyetleri izlemek, takip etmek, kontrol etmek ve izinsiz yapılan faaliyetleri engellemek.”

✓ “Gemi ve liman güvenlik planlarını incelemek, görüş bildirmek ve Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı ile koordineli denetimler yapmak. Aidiyeti tartışmalı ada, adacık, kaya, deniz yapıları ve deniz alanlarında ulusal menfaatlere ve ülke politikasına uygun görevler icra etmektir.”

Ayrıca denizlerde düzenlenecek her türlü organizasyon faaliyetinden olan düğün, festival, nişan vb. için 48 saat öncesinden sahil güvenliğe bildirimde bulunulmalıdır.

Sahil güvenliğinin uluslararası suçla mücadeleye ilişkin görevleri; açık denizlerde “göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti”, “deniz haydutluğu” ve “uyuşturucu ve uyarıcı madde kaçakçılığı” şüphesinin varlığı hallerinde ve ayrıca açık denizlerden izinsiz yayın yapılması durumunda uluslararası mevzuatın cevaz verdiği ölçüde “yabancı ticaret gemilerini denetleyebilir ve Dışişleri Bakanlığı koordinesinde yabancı kuruluşlarla işbirliği yapabilir.” denilmektedir.

Sahil güvenliğinin arama ve kurtarmaya ilişkin görevleri; denizlerde tehlikeye düşen kişilere yardım etmek ve arama kurtarma faaliyetlerini yürütmek. Ayrıca Sahil güvenlik personeli Kahramanmaraş merkezli ve 11 ili kapsayan deprem felaketinde arama kurtarma faaliyetlerine personel ve teçhizatıyla destek vererek katılmıştır.

Sahil güvenliğin kaçakçılığı önlemeye ilişkin görevleri; özetle sahil güvenlik görevli olduğu tüm deniz alanlarında her türlü kaçakçılığı men ve takiple görevli ve yetkilidir. El koyduğu kaçakçılık olaylarında mevzuattan aldığı yetkilerini kullanır.

SG “Su Ürünleri Kanununa” ilişkin olarak; balıkçı gemisi ve personelinin belgelerini kontrol etmek, ticari ve amatör balıkçı olanların faaliyetlerini denetlemek, 1380 sayılı Kanun başta olmak üzere mevzuata aykırı eylemleri men etmek ve uymayanlar hakkında yasal işlem yapmakla görevlidir (6889 Sayılı Yönetmelik 2016:m.16). SG kirletme yasağıyla ilgili önleme ve izleme görevi de bulunmaktadır.

Sahil güvenliğin denizlerde can ve mal güvenliğine ilişkin görevleri;

“Liman ve kıyı tesisleri ile demirleme yerleri dışında yer alan Türk kıyılarında ve karasularında seyreden ticaret gemilerinin yolculuğuna izin verilip verilmediğini, denize elverişlilik ve tonilato belgesi alıp almadıklarını ve bu belgelerin geçerli olup olmadığını, Bordalarında yükleme sınırı markasının bulunup bulunmadığını, Uluslararası sefer yapan gemilerin 18/5/1968 tarihli ve 6/10027 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile katılmamız kararlaştırılan 1966 Uluslararası Yükleme Sınırı Sözleşmesinde ve kabotaj dahilinde çalışan gemilerin 17/11/2009 tarihli ve 27409 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Gemilerin Teknik Yönetmeliğinde öngörülen haddenden fazla yük taşıyıp taşımadığını, 12/12/1977 tarihli ve 7/14561 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan gemilerde bulundurulması zorunlu olan Denizde Çatışmayı Önleme Tüzüğü’nün bulunup bulunmadığını, Denizde çatışmayı önlemek için bulundurulması gerekli fener ve işaretlerin mevcudiyetini koruyup korumadığını, 6/4/1952 tarihli ve 3/14831 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Tehlikeli Eşyanın Ticaret Gemileriyle Taşınması Hakkında Tüzük hükümlerine uyulup uyulmadığını, Ticaret gemilerinin tahsis edildikleri işler ve yapacakları yolculuklara göre teknik durumları, tekne, makine, kazan, genel donanım, can kurtarma, yangından korunma, yangın söndürme bakımından yeterliliğini koruyup korumadığını, Gemi adamlarının yeterlilik belgeleri ve sayılarını, Gemi ve teknelere yolcu taşımaya izin verilip verilmediğini, taşıma izni verilmişse yolcu sayısını, denetlemek, yeterli bulunmayanların seyrine izin vermeyerek gerekli kanuni işlemin yapılması için ilgili liman başkanlıklarına sevk etmek.”

“Çatmalarda ve başka gemilerden imdat işareti alındığında tehlikede bulunanların yardımına gitmek zorunluluğuna uyulmasını sağlamak ve gerektiğinde bu durumu ilgili

makamlara bildirmek” denilmektedir.

Patlayıcı madde ve şüpheli cisimlere ilişkin görevleri; “4536 sayılı Denizlerde ve Yurt Yüzeyinde Görülen Patlayıcı Madde ve Şüpheli Cisimlere Uygulanacak Esaslara İlişkin Kanuna” göre sorumluluk alanında tespit ettikleri patlayıcı madde ve diğer şüpheli cisimler ile ilgili her türlü bilgiyi en yakın Deniz Kuvvetleri Komutanlığı birliğine veya askeri birliklere, yoksa da ilgili liman başkanlığına, liman başkanlığı da yoksa mülki makamlara bildirmektir. Bildirimi müteakip yetkililerin olaya müdahalesine kadar gereken tedbirleri almak ve son olarak da “Devlet büyükleri ve yabancı askeri gemilerin ülkemizin limanlarını ziyaret etmesi ve benzeri durumlarda liman, iskele, deniz aracı gibi üzerinde bulunulacak platformun patlayıcı maddelere karşı deniz altından kontrolünü yapmak, patlayıcı tespiti halinde (a) bendindeki işlemleri icra etmektir.”

Sahil Güvenliğin Kabotaja ilişkin görevleri;

“Türkiye kıyılarında ve karasularında yabancı bandıralı gemilerin bir noktadan bir noktaya deniz taşımacılığı yapıp yapmadıklarını denetlemek.”

“Yabancı uyruklu şahısların, 16/12/1999 tarihli ve 4490 sayılı Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu ile 491 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun hükümleri saklı kalmak kaydıyla kaptanlık, çarkçılık, katiplik, tayfalık ve deniz işçiliği yapıp yapmadıklarını denetlemek” ve mevzuata aykırı eylemlere idari işlem tesis etmektir.

Gemi Sağlık Resmi Kanununa ilişkin;

“Liman dışında, gemilerin limandan ayrılmadan önce sağlık işlemlerini yaptırıp yaptırmadıklarını denetlemek.”

“Ticaret gemilerini liman dışında kontrol ederek bulaşık oldukları halde koruma yerinden hareket etmeden önce temiz pratika alıp almadıklarını denetlemek.”

“Ticaret gemilerinin bulaşık oldukları halde gündüzleri ön direğe sarı karantina bayrağı çekip çekmediklerini ve geceleri üstten kırmızı alttan beyaz fener bulundurup bulundurmadıklarını denetlemek.”

“Türk limanlarında çalışan ve kabotaj hakkına sahip iki yüz elli tona kadar olan ticaret gemilerinin gemi sağlık cüzdanı olup olmadığını denetlemek ve gerektiğinde idari yaptırım

uygulanmak üzere Türkiye Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğüne bildirmek.”

Turizmi Teşvik Kanununa ilişkin görevleri;

“Yabancı limanlardan gelip Türk limanlarına giren veya yabancı limanlara gitmek üzere Türk karasuları dışına çıkan yatların hudut kapılarından giriş veya çıkış yapıp yapmadıklarını denetlemek.”

“Yabancı bayraklı yatlar ile yabancıların kullandıkları yatların seyir evrakında gösterilen güzergah üzerinde seyredip seyretmediklerini denetlemek.”

“Güzergahları üzerinde gümrük idaresi bulunmayan yerlere gezi amacıyla yavaşmalarında veya demirlemelerinde bu yerler hakkındaki başka yasaklara uyulup uyulmadığını denetlemek.”

“Liman sınırları dışında yabancı bayraklı yatları kontrol ederek 29/6/2009 tarihli ve 2009/15212 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Deniz Turizmi Yönetmeliğinin 46’ncı maddesi hükümleri çerçevesinde Türkiye’de kalma sürelerine uyup uymadıklarını denetlemek.”

“Türk ve yabancı uyruklu kişilere gezi, spor, eğlence amacıyla kiraya verilen Türk bayraklı yatların ticari amaçla kullanılıp kullanılmadığını denetlemek.”

“Turizm işletme belgeli yabancı yatlarda yabancı uyruklu gemi adamı çalıştırma şartlarına uyulup uyulmadığını denetlemek.”

“Türkiye’de kurulan yat işletmeleri tarafından kiralanan ve Türk Bayrağı çeken yatların Kültür ve Turizm Bakanlığından turizm işletme belgesi alıp almadıklarını denetlemek.”

“Deniz turizmi araçlarının seyir izin belgelerini denetlemek.”

“Günübirlik gezi teknelerinin ve dalabilir deniz turizmi araçlarının denize elverişlilik belgelerini denetlemek.”

“23/2/2011 tarihli ve 27855 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Turizm Amaçlı Sportif Faaliyet Yönetmeliği kapsamında su sporları yaptıran işletmelerin gerekli izinlerinin olup olmadığını, kendilerine gösterilen parkur dışına taşıp taşımadıklarını ve söz konusu

Yönetmelikte belirtilen diğer kurallara uyup uymadıklarını denetlemek.”

Türk karasularında yasak sahalar dışında yapılan sportif maksatlı dalışların yetkili makamların izniyle yapılıp yapılmadığını ve dalışlarda güvenlikle ilgili dalış kurallarına uyulup uyulmadığını denetlemek.”

“Gerektiğinde idari yaptırım uygulanmak üzere Gençlik ve Spor Bakanlığına ve Kültür ve Turizm Bakanlığına bildirmektir.”

Bayrak çekilmesine ilişkin olarak; “6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’na” uymayacak şekilde, Türk Bayrağı çekilmesi gerekirken başka bir ülkenin bayrağının çekilmesine mani olmak.

İkna yetkisi “Sahil güvenlik, olayın özelliğine göre kendilerinin veya başkalarının hayatına ya da sağlığına zarar verme durumunda olan kişileri, tehlikeyi veya suç işlenmesini önlemek ve fiillerinden vazgeçirmek amacıyla ikna etme yetkisini kullanabilir.” denilmekle birlikte “Sahil güvenlik, kişilere hukuka aykırı hiçbir vaatte bulunamaz. Ayrıca bu yetkinin kullanılması sırasında olaya konu kişilerin olabilecek hukuka aykırı eylem ve işlem yapılmasına ilişkin talepleri de yerine getirilemez.” hüküm altına alınmıştır (6889 Sayılı Yönetmelik 2016:m.32). Bu yetki genel kollukta sadece Sahil güvenlik personeline bulunmaktadır. Uygulamada bu yöntem kullanılıyor olmakla birlikte mevzuatla bu yetkiyi kullanabilen sadece Sahil Güvenliktir.

“Sarhoş olanlar ile keyif verici maddenin etkisi altında olanlara ilişkin görevler”; Sarhoşluk veya keyif verici madde tesirinde olanlara gerekli idari işlem tesis edildikten sonra kişilerin ikaz edilerek yakını veya ailesine teslim edileceği, eğer yakını veya ailesine teslimi mümkün olamamış ise sağlık kontrolünden sonra sarhoşluğu geçinceye kadar nezarethaneye konulmaksızın karakolda bekletileceği hüküm altına alınmıştır (6889 Sayılı Yönetmelik 2016:m.32). Bu yönetmeliğin 33’üncü maddesinde belirtilen bu hususta keyif verici madde etkisi altında olanlardan ailesine veya yakınına teslim edilemeyenlerle ilgili bir hüküm bulunamamıştır. Çünkü keyif verici madde ile kastedilenin uyuşturucu veya uyarıcı maddeler olduğu anlaşıldığından bu şahıslar ile ilgili son işlem yetkisi Cumhuriyet Savcısındadır.

Sahil güvenlik bu yönetmeliğin 34’üncü maddesinde “elindeki suç istatistikleri ile analizler yaparak önleyici tedbirler alabilir” diyerek suç analizi yapma yetkisine haiz olmuştur.

Sahil güvenliğin adli görev ve görev usulleri ile ilgili olan 37,38 ve 39’uncu maddeleri incelendiğinde; 5271 sayılı CMK’ya ilişkin hükümler Sahil güvenlik personeli tarafından da yerine getirileceği, bunun yanında diğer adli görevlerin de yerine getirileceği belirtilmiştir.

Sahil güvenlik yetileri incelendiğinde; “Sahil Güvenlik Komutanlığı sorumluluk alanında, mülki ve adli görevlerinin ifası sırasında 2692 sayılı Kanun, 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu ve 5271 sayılı Kanun ile diğer mevzuat hükümlerine göre hareket eder. Sahil Güvenlik Komutanlığı bu görevlerini yerine getirirken jandarma ve polisin sahip olduğu yetki ve sorumluluklara sahiptir” denilmektedir. Bunun sebebi 1934 tarihli PVSK’da 1982 kuruluş tarihli SG. Komutanlığının olmamasıdır. PVSK madde 25’te polis teşkilatının olmadığı yerlerde polise tanınan yetkileri jandarmaya da tanımış ancak SG’den bahsedilmemiştir. Bu madde ile SG’ye de PVSK’da belirtilen yetkileri kullanma imkanı sağlanmıştır.

“Genel düzeni sağlama yetkisi”; sorumluluk bölgesinde kamu düzenin tesis ve temini için mevzuata aykırı olarak, belgesiz, uyuşturucu ve uyarıcı madde veya alkol etkisinde deniz taşıtı kullananlara işlem tesis ederek gerekli tedbirleri almaya yetkilidir.

“Uyarıda bulunma yetkisi”; SG mevzuatın men ettiği bir yasağın ihlali ve devamını engellemek için uyarıda bulunur ve uyarıya uyulmasını ister. Bu uyarılarla ilgili de direnen ve zorluk çıkaranlar ile ilgili yakalama işlemi yapılarak Cumhuriyet Savcısına bilgi verilir.

“Kamu ve kişiler aleyhine işlenen eylem ve hareketleri yasaklama yetkisi”; “Genel ahlaka aykırı olarak utanç verici ve toplum düzeni bakımından tasvip edilmeyen tavır ve davranışta bulunanları, Sözle veya herhangi bir şekilde sarkıntılık edenleri, kötü alişkanlıklara ve her türlü ahlaksızlığa yönelten ve teşvik edenleri, Genel ahlak ve edebe aykırı mahiyette her türlü sesli ve görüntülü eserleri, kaydedildiği materyale bakılmaksızın üreten ve satanları, herhangi bir şikyet olmasa bile engeller, bu kişilerin davranışlarının devamını durdurarak yasaklar ve şüpheliler hakkında gerekli kanuni işlemleri yapar” denilerek yetkilendirilmiştir.

“Durdurma ve kimlik sorma yetkisi”; Sahil güvenlik, kişileri ve araçları en geniş çerçevede kamu düzenini temin, tesis ve muhafaza için durdurabilir. Durdurma işlemi, içinde bulunulan duruma ve personelin tecrübesi neticesinde oluşacak makul sebep varlığıyla yapılır. Keyfilikten kaçınılarak durdurma işlemi yapılır ve sürekliliğe sebebiyet verilmez. Bu hususla paralel olması için makul sürede işlemler tamamlanır. Durdurma işleminde kişi ve kişilere durdurma işlemine ilişkin sorular sorabilir ve kimlik ve diğer bulundurması gereken

belgeleri ibrazını isteyebilir. İşlemlerin tamamlanarak durdurma sebebinin ortadan kalkması üzerine müteakip durdurma işlemi sonlandırılır. SG durdurma işlemi sonucunda silah ya da bir tehlike varlığından şüphelenmesi durumunda gereken tedbirleri alır ve kişilerin üzeri kaba arama usulünde, deniz araçlarının da dışarıdan bakıldığında görünen yerleri araması kolluk amirinin yazılı emri, acele halin varlığında da sözlü emri ile araması yapılır. SG bu işlemleri yaparken durdurulan kişi ve kişilere kimliğini ibra etmelidir. Kimlik sorgusunda şahıs/shahıslara gereken kolaylık gösterilir. Her türlü kolaylığa rağmen kimliğini ibraz ve ispat edemeyenler Cumhuriyet Savcısına bildirilir. Nüfusa kayıtlı olmadığı tespit edilenlerin fotoğraf ve parmak izi alınır.

“İzleme hakkı”; “Sahil güvenlik, ulusal ve uluslararası mevzuatın öngördüğü şartlar dahilinde işlenmiş bir suçun takibi için izleme yetkisini haizdir” denilmektedir. Bu yetki sadece SG tarafından mevzuatla yetki olarak belirlenmiştir (6889 Sayılı Yönetmelik 2016:m.46). Ancak diğer kolluk kuvvetlerine 5320 sayılı kanun ile “sanık karar takip formu” gönderilerek bu izlemenin yapılabileceği kanun maddesi ile hüküm altına alınmıştır.

“Acele hallerde kapalı yerlere girme yetkisi”; “Sahil güvenlik; yardım istenmesi veya tsunami, fırtına, yangın ve boğulma gibi büyük tehlikelerin haber verilmesi veya görülmesi hallerinde bu tehlikelerden kişileri kurtarmak amacıyla,” suç işlenmesine ya da devam eden bir suçun devamını engellemek için, “deniz araçlarının konut ve kamuya açık olmayan özel işyeri sayılabilecek yerleri ile eklentilerine girebilir” denilmektedir.

“Gemilere ilişkin muhafaza altına alma ve elkoyma yetkisi”; Mevzuata aykırı işlemlere konu gemilerin yetkili mülki amirin talimatı ile yediemin işlemleri yapılarak muhafaza işlemi gerçekleştirilir.

“Silah kullanma yetkisi” ile ilgili olarak da, SG personeli mevzuatın cevaz verdiği usuller dahilinde silah kullanma yetkisine haizdir.

Sorumluluk bölgesinde hizmet branşı, olay yer ve zamanına bakılmaksızın bir suçla karşılaşan SG suça el koymak, devamını önlemek, şüpheli, şüphelileri ve delillerini tespit, muhafaza etmek ve ilgili kolluğa teslim etmekle görevli ve yetkilidir.

Emniyet ve asayiş işlerinde; “il ve ilçelerde sahil güvenlik ile jandarma ve polis teşkilatları arasındaki ilişkiler ile asayiş toplantıları 28/6/1961 tarihli ve 5/1409 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Emniyet ve Asayiş İşlerinde İl, İlçe ve

Bucaklardaki Jandarma ve Emniyet Ödevlerinin Yapılması ve Yetkilerinin Kullanılması Suretini ve Aralarındaki Münasebetleri Gösterir Yönetmelik hükümlerine göre (Bu Yönetmelik hükümleri, teşkilatı olan yerlerde Sahil Güvenlik Komutanlığı hakkında da uygulanır) yürütülür.”

Çalışma ve işbirliğine ilişkin genel esaslar; Konuşlu bulundukları yerin mülki amiri ile adli makamlar, mevzuata uygun olacak şekilde bölge ve grup komutanlıklarına doğrudan emir verme yetkisine sahiptir denilmektedir.

Dış ilişkiler ve uluslararası kolluk kuruluşlarıyla ilişkiler; bu yönetmeliğin 70’inci maddesinde “Sahil Güvenlik Komutanlığı yurtdışında icra edilen faaliyetlere dış ilişkiler uygulama planı kapsamında iştirak eder. Bu plan yıllık olarak hazırlanır, Dışişleri Bakanlığının görüşü alınarak Bakanlıkça onaylanır. Planda yer almayan ancak icrasına ihtiyaç duyulan plan dışı faaliyetlerin onayı Bakanlıktan ayrıca alınır” denilmektedir.

2.3.3. Sahil Güvenlik Komutanlığının İdari ve Adli Görevlerine İlişkin Tüzük

Sahil güvenliğin idari ve adli görev ayrımını “07.08.1985 tarihli Sahil Güvenlik Komutanlığının İdari ve Adli Görevlerine İlişkin Tüzük” ile yapmıştır. Hangi görevin adli hangisinin idari görev olduğu bu tüzükle belirtilmiştir. Tüzük yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 9/8/1991 tarihinde 5’inci maddesi değişikliğe uğramıştır. O tarihten beridir değiştirilen ya da kaldırılan madde veya hükmü bulunmamaktadır. Adli işlemlere ilişkin “Adli Kolluk Yönetmeliği’nin” 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe girmesi ve SG’yi de kapsaması durumu söz konusudur. Normlar hiyerarşisine göre “Adli Kolluk Yönetmeliği” hükümlerinin esas alınacağı muhakkaktır denilebilir.

Bu Tüzük’e göre Sahil güvenliğin idari görevleri; 2016 yılında yürürlüğe giren “6889 Sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği” ile SG’nin idari görevleri “mülki görevler” başlığı altında günümüz mevzuatına ve şartlarına uygun olarak düzenlenmiştir.

Sahil güvenliğin idari görevleri liman sınırları içi ve dışı olarak ikiye ayrılarak bu başlıklar altında ayrı ayrı belirlenmiştir. Bu ayrım ile karışıklıkların önüne geçilme amacı güdülmüş ve yetki sınırları belirlenmiştir. Ancak adli görevlerinde böyle bir ayrıma gidilmemiştir. Adli görevlerin icrasında ve adli yetkilerin kullanımında her hangi bir ayrım bulunmamaktadır. SG personeli adli görev ve yetkilerini deniz, kıyı, kara olmak üzere her

yerde kullanabilir. Hatta denizde başlayan adli bir görevin takibi ve soruşturmasını karasa devam ettirebilir.

Sahil güvenliğin adli görevleri;

✓ Bu tüzüğün 2 ve 3'üncü maddelerin SG verilen görevlerin tamamına, görevlerin icrasında kanunlarda suç sayılan eylem ve davranışlarla karşılaşılması durumunda SG personelinin adli görev ve yetkileri başlamaktadır.

✓ Suçla ilgili tutanak tutmayla başlayarak, delillerin toplanması ve şüpheli/şüphelilere diğer mevzuatın cevaz verdiği her türlü gereken işlemlerin yapılması,

✓ Denizde başlayıp karada devam eden suçlarla ilgili olarak karada bulunan yetkililere bilgi vermek,

✓ Karada başlayıp denizde devam eden bir suçu görmesi, ihbar edilerek öğrenmesi durumunda genel kolluk personeline yardımcı olmak, yakalaması durumunda suça el koyarak yetkili makamlara teslim etmek.

2.3.4. Denizde Can ve Mal Koruma Hakkında Kanunu

Bu kanunun 23'üncü maddesinde, belirtilmiş olan idari para cezalarını uygulama yetkisi liman başkanına aittir. "Liman ve kıyı tesisleri ile demir yerleri dışındaki diğer deniz alanlarında, sahil güvenlik bot komutanlıklarınca yapılan denetim neticesinde, idari para cezasını gerektirecek bir fiilin tespiti halinde tutulan tutanak ve toplanan diğer deliller ile birlikte ceza işlemi yapılmak üzere yetkili liman başkanlığına gönderilir." denilmektedir.

Bu kanunun genelinde yapılan incelemede SG'ye başkaca bir görev ve yetki verilmediği görülmüştür.

2.4. Genel Kolluk Personeline Görev, Yetki ve Sorumluluk Veren Mevzuat Örnekleri

Çalışmamızın bu bölümde Türkiye'deki genel kolluk kuvvetlerine görev, yetki ve sorumluluk veren mevzuat hükümleri incelenecektir. Çalışmamızın buraya kadar olan bölümünde kolluk teşkilatlarının kendi isimleriyle anılan mevzuatı ile sadece bir kolluk kuvvetine yetki veren mevzuat ayrı ayrı incelenmiştir. Örneğin Telsiz Kanunu genel kolluk

kuvvetlerinden yalnızca Sahil güvenliğe görev, yetki ve sorumluluk verdiği için SG'ye yetki veren mevzuat başlığı altında incelenmiştir. Çalışmamızın bu bölümünde incelenecek mevzuatın genel kolluğa görev ve yetki veren hükümleri incelenecektir.

2.4.1. Asayişe Müessir Bazı Fiillerin Önlenmesine Dair Kanunu

Bu kanunun 1'inci maddesine göre genel kolluk kuvvetleri olan “Polis, jandarma ve sahil güvenlik, diğer kanunlarda yazılı yetkileri saklı kalmak üzere, aşağıda yazılı hallerde silah kullanmaya yetkilidirler” denilmekle bu durumlar; PYSK'nın 16'ncı maddesinde belirtilen hallerde, “ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis veya ağır hapis cezasını gerektiren suçlardan bir veya birkaçını işlemekten sanık veya hükümlü olup da haklarında tevkif veya yakalama müzekkeresi çıkarılan ve silahlı dolaşarak emniyet ve asayişi tek başına veya toplu olarak fiilen tehdit ve ihlal ettikleri anlaşılanlardan, teslim olmaları için İçişleri Bakanlığınca tespit edilen tarihte başlamak üzere 10 günden az ve 30 günden çok olmamak şartıyla verilecek mühlet ile ad, san ve eylemleri de belirtilerek sanık veya hükümlünün dolaştığı bölgelerde mutad vasıtalarla ve uygun görülen yayın organlarıyla radyo ve televizyonla da ilan edilenlerin belirtilen süre sonuna kadar adli makamlara, zabıtaya veya herhangi bir resmi mercie teslim olmamaları hallerindedir.” Bu durumlarda sanık veya hükümlüye teslim ol çağrısından sonra, kolluğun kendisine silahlı saldırı veya girişimde ise direkt olarak ihtara gerek duyulmaksızın silah kullanır. Çatışma esnasında sanık veya hükümlüye çatışma ya da kaçmada yardımcı olanlar hakkında da teslim ol çağrısından sonra silah kullanma hükmü uygulanır.

Silah kullanma yetkisini kullanan personel ile ilgili düzenlemenin bulunduğu 3'üncü maddede “Bu kanun hükümleri dairesinde silah kullanan polis veya jandarma hakkında hazırlık soruşturması Cumhuriyet Savcıları veya yardımcıları tarafından bizzat yapılır. Dava açıldığında sanık duruşmadan varesta tutulabilir ve hakkında açığa alma, işten el çekirme işlemi uygulanmaz” denilmiştir. Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesinin 01.12.1969 tarihli kanun gerekçesinde metninde bu durumla ilgili olarak “Tasarının 3'üncü maddesinde derpiş olunan; Cumhuriyet Savcılarının delilleri takdiri hususu sakıncalı mütalâa edilerek maddeden çıkarılması iması ve bu kanuna göre silâh kullanmak suretiyle görevlerini ifa eden, fakat, haklarında dava açılan polis veya jandarmayı endişeden kurtarılmasını teminen madde tadil edilerek” denilmektedir. Anlaşılabacağı üzere görevini yapan personeli endişeden kurtarmak için yapılmış bir düzenleme olduğu anlaşılmaktadır.

2.4.2. 6136 Sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar İle Diğer Aletler Hakkında Kanun

Türkiye’de silah ve mermilerinin ve bıçak ile sadece saldırı ve savunmada kullanılmak üzere özel imal edilmiş aletlerin yurda sokulması, yapım, satım ve satın alınması, taşıma ve bulundurulması bu kanun hükümlerine tabidir. Ateşli silah ve bıçak vb. işlemleri bu kanun hükümleri çerçevesinde yürütülür.

Bu kanunun kolluk kuvvetlerine verdiği görev ve yetkiler incelendiğinde; 6284 sayılı Kanun kapsamında işlenen suçlarda tedbir kararı süresince ateşli silah taşıma veya bulundurma ruhsatı verilmeyeceği, varsa ruhsat verme ve yenileme işleminin bekletilmesi ile ayrıca ruhsata bağlanmış olan silahların ise tedbir kararı kaldırılınca kadar yetkili genel kolluk kuvveti tarafından muhafaza edileceği hükmü görülmektedir (6136 SK, 1953:m.7).

Ek Madde 1’de TBMM ana bina ve başkanlıkça belirlenen yerlerinde silah taşımının yasak olduğu belirtilmiş ancak “(...) yalnız bu yerlerin güvenliği ile görevli bulunan polis, jandarma ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Muhafız Taburu personeli silahlarını taşıyabilirler” denilmektedir.

2.4.3. Dernekler Kanunu

Amacı; “dernekler, dernek şube veya temsilcilikleri, federasyonlar, konfederasyonlar, merkezleri yurt dışında bulunan dernekler ve vakıflar ile diğer kar amacı gütmeyen kuruluşların Türkiye'deki şube veya temsilciliklerinin yasak ve izne tâbi faaliyetlerini, yükümlülüklerini, denetimlerini ve uygulanacak cezalar ile bunlara ilişkin diğer hususları düzenlemektir” olarak belirtilen bu kanun ile genel kolluğa aşağıda belirtilen görev ve yetkiler verilmiştir.

Genel kolluk personelinin derneklerin denetimleri için oluşturulan komisyonlarda görevlendirilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

Bu kanunun “Kolluk Kuvvetlerinin Yetkileri” başlıklı 20’nci maddesinde “Kamu düzeninin korunması veya suç işlenmesinin önlenmesi nedenlerinden birine bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça, yine bu nedenlere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda mülkî idare amirinin yazılı emri bulunmadıkça, kolluk kuvvetleri, dernek ve eklentilerine giremez, arama yapamaz ve buradaki eşyaya el koyamaz. Mülki idare amirinin kararı yirmi dört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını el koymadan itibaren kırk sekiz saat içinde açıklar; aksi halde, el koyma kendiliğinden kalkar. Hâkim kararı,

mülkî idare amiri tarafından dernek yöneticilerine yazıyla duyurulur” denilmektedir.

2.4.4. Basın Kanunu

“Basın özgürlüğü ve bu özgürlüğün kullanımı ile basın kartına ilişkin usul ve esasları belirlemek” olan bu kanun kapsam olarak “(...) basılmış eserlerin basımı ve yayımı ile internet haber sitelerini kapsar” denilmektedir.

Bu kanunun kolluk kuvvetlerine verdiği görev ve yetkiler incelendiğinde; “soruşturma için sübut vasıtası olarak her türlü basılmış eserin en fazla üç adedine Cumhuriyet savcısı, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kolluk el koyabilir” denilmektedir.

2.4.5. Kabahatler Kanunu

Bu kanunu amacı; “toplum düzenini, genel ahlâkı, genel sağlığı, çevreyi ve ekonomik düzeni korumaktır” Bu gayeyle “Kabahatlere ilişkin genel ilkeler, Kabahatler karşılığında uygulanabilecek olan idarî yaptırımların türleri ve sonuçları, Kabahatler dolayısıyla karar alma süreci, İdarî yaptırıma ilişkin kararlara karşı kanun yolu, “İdarî yaptırım kararlarının yerine getirilmesine ilişkin esaslar” belirtilmiş ve açıklanmıştır. Kabahat tanımından ise; karşılığı idari yaptırım olan yasaklanmış eylemlerdir denilebilir.

Bu kanunun, genel kolluk kuvvetlerine doğrudan veya dolaylı olarak görev ve yetki verdiği kabahatler incelendiğinde;

Dilencilik; Ülkemizde dilencilik yapma eylemi bu kanuna göre kabahat olarak belirlenerek, eylemi yapanlara idari para cezası öngörülmüş ve dilencilik sonucu elde edilen gelire kolluk veya belediye zabıtasının el koyabileceği hüküm altına alınmıştır.

Kumar; Kumar oynatılmasına yer ve imkan sağlama TCK hükümlerine göre kumar oynamak eylemi ise kabahatler kanuna göre işlem tesis edilmektedir. Kumar oynama kabahatine konu materyallere el koymaya kolluk görevlileri yetkilidir denilmektedir.

Sarhoşluk; Sarhoşluk nedeniyle başkalarının sükun ve huzurunu bozacak seviyede davranışta bulunanlara kolluk tarafından idari para cezası kesileceği ve kişinin sarhoşluğu geçene kadar kolluk tarafından kontrol altına alınacağı belirtilmiştir.

Gürültü; “Başkalarının huzur ve sükununu bozacak şekilde gürültüye neden olan kişiye, elli Türk Lirası idarî para cezası verilir” hükmü amir olup, bu eyleme idari para cezası

(İPC) yetkisi doğrudan kolluk kuvvetlerindedir. Kolluk herhangi bir makam veya kuruma göndermeden İPC düzenleyerek işlemleri tesis edebilmektedir.

Rahatsız Etme; Burada dikkat edilmesi gereken husus rahatsız etme eyleminin salt olarak mal veya hizmet satmayla ilgili olması gerekmektedir. Bir eylemin rahatsız etme kabahati olması için bu şartta gerçekleşmiş olması gerekir. Başka tür ve şekilde meydana gelen rahatsız etme eylemleri ile ilgili TCK hükümlerine göre işlem yapılmalıdır. Bu eylemde kolluk doğrudan işlem tesis ederek İPC işlemi yapabilmektedir.

Tütün Mamullerinin Tüketilmesi; “Kamu hizmet binalarının kapalı alanlarında tütün mamulü tüketen kişiye, ilgili idari birim amirinin yetkili kıldığı kamu görevlileri tarafından elli Türk Lirası idarî para cezası verilir” denilmektedir. Bu işlemi kolluk doğrudan tesis ederek İPC işlemi uygulayabilmektedir.

Kimlik Bildirmeme; Kimliği sorulduğunda kamu görevlisine kimlik ve adres bilgilerini vermekten kaçınan ya da gerçeğe aykırı bilgi verenlere kolluk tarafından doğrudan idari işlem tesis edilerek İPC işlemi yapılabilmektedir.

Çevreyi Kirletme; Evsel atıklarla ilgili olarak belirlenmiş yerler dışına atanlar hakkında kolluk tarafından doğrudan idari işlem tesis edilerek İPC işlemi yapılabilmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus atığın evsel atık olmasıdır. Belediye sınırlarında bu kabahate belediye zabıtası yetkiliyken, bunların dışındaki yerlerde kolluk yetkilidir. Şahıs veya şahısların evsel atıkları uyarılması üzerine hemen kaldırmaları üzerine idari işlem uygulanmayabilir. Diğer türlü atıklarla ilgili olarak TCK madde 181 “Çevrenin Kasten Kirletilmesi” suçundan adli işlem tesis edilmelidir.

Afiş Asma; “Meydanlara veya parklara, cadde veya sokak kenarlarındaki kamuya ait duvar veya alanlara, rızası olmaksızın özel kişilere ait alanlara bez, kâğıt ve benzeri afiş ve ilân asan kişiye, (...)” denilmek bu eylemlerin idari para cezası gerektiren bir kabahat eylemi olduğu belirtilmiş ve kolluğa bu işlemlere doğrudan İPC yetkisi verilmiştir. Burada dikkat edilecek husulardan bir tanesi afiş ve ilandaki içerik aynı ise tek fiil sayılmasıdır. Yetkili makamlar tarafından verilen afiş veya ilan izinleri süreleri sonunda toplanmazsa, bunlar toplatılır bu eyleme de İPC işlemi tesis edilmeli ve toplatma masrafları tahsil edilmelidir.

Silah Taşıma; “Yetkili makamlardan ruhsat almaksızın kanuna göre yasak olmayan silahları park, meydan, cadde veya sokaklarda görünür bir şekilde taşıyan kişiye, kolluk

tarafından (...)” denilmektedir.

İdari para cezaları uygulanış yönünden üçe ayrılır. Bunlar; kolluk tarafından doğrudan idari yaptırım uygulanan, mülki amir vasıtasıyla idari yaptırım uygulanan ve ilgili kurum/kuruluşa bildirimde bulunulan kabahatlerdir. “Kolluk tarafından doğrudan idari yaptırım uygulanan kabahatler; dilencilik, kumar oynama, sarhoşluk, gürültüye neden olma, rahatsız etme, tütün mamulleri tüketme, kimliği bildirmeme, çevreyi kirletme, silah taşıma, afiş asma, su ürünleri kanunundaki kabahatler, tütün mamullerinin zararlarının önlenmesine dair kanundaki kabahatler ve diğer kabahatlerdir.”

2.4.6. Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği

Adalet Bakanlığınca yürütülen bu yönetmeliğin amacı “(...) bütün adli kolluk görevlileri ile gerektiğinde veya Cumhuriyet savcısının talebi üzerine adli kolluk görevini ifa eden diğer kolluk görevlilerinin, Cumhuriyet savcılarının bilgi ve emirleri doğrultusunda yürütecekleri adli soruşturma sırasında kolluk tarafından gerçekleştirilen yakalama, gözaltına alma, muhafaza altına alma ve ifade alma işlemlerinin yürütülmesinde uyulacak usul ve esasları düzenlemektir” idari kolluğun aksine adli kolluk iş ve yetkileri bir mevzuatla birleştirilerek dağınıklık ve uygulamada farklılığın önüne geçilmiştir. Bu yönetmelik bütün adli kolluğu kapsamakta olup dayanak olarak genel kolluk kuvvetlerinin mevzuatlarını da almaktadır.

Bu yönetmeliğe göre adli kolluğun Yakalama, gözaltına alma ve muhafaza altına alma yetkileri;

✓ “Gecikmesinde sakınca bulunan ve Cumhuriyet savcısına veya derhâl âmirlerine müracaat imkânı olmayan hâllerde; hakkında yakalama emri düzenlenmesi veya tutuklama kararı verilmesi gereken kişileri ya da suçüstü hâlinde veya gecikmesinde sakınca bulunan diğer hâllerde suç işlendiğine veya suça teşebbüs edildiğine dair haklarında kuvvetli iz, eser, emare ve delil bulunan şüphelileri,”

✓ “Kolluk kuvvetinin kanun ve usul dairesinde verdiği emre itaatsizlik edenleri ve aldığı tedbirlere uymayanları,”

✓ “Görev yaparken mukavemette bulunan veya görevinden alıkoymak maksadıyla kolluk kuvvetine zorla karşı koyan ve yakalanmadıkları takdirde hareketlerine devam etmeleri

ihtimali bulunan kişileri,”

✓ “Haklarında yetkili mercilerce verilen yakalama emri, yakalama ve tutuklama kararı bulunanları veya kanunla istenilen bir mükellefiyeti yerine getirmedikleri için yakalanması gerekenleri,”

✓ “Uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri alan, satan, bulunduran veya kullananları,”

✓ “Halkın rahatını bozacak veya rezalet çıkaracak derecede sarhoş olanları veya sarhoşluk hâlinde başkalarına saldıranları,”

✓ “Halkın huzur ve sükûnunu bozanlardan, yapılan uyarılara rağmen bu hareketlerine devam edenlerle, başkalarına saldırıya yeltenenleri ve kavga edenleri,”

✓ “Bir kurumda tedavi, eğitim ve ıslahı için kanunlarla belirtilen esaslara uygun olarak, alınan tedbirlerin yerine getirilmesi amacıyla toplum için tehlike teşkil eden akıl hastası, uyuşturucu ve uyarıcı madde veya alkol tutkunu, serseri veya hastalık bulaştırabilecek kişileri,”

✓ “Haklarında mahkemece çocuk bakım ve yetiştirme yurtlarına veya benzeri resmî veya özel kurumlara yerleştirilmesine veya yetkili merci önüne çıkarılmasına karar verilen çocukları,”

✓ “Usulüne aykırı şekilde ülkeye girmek isteyen veya giren veya hakkında sınır dışı etme veya geri verme kararı alınan kişileri, yakalayabilir” denilmekle kolluğun yakalama yetkisi sıralanmıştır (25832 Sayılı Yönetmelik 2005:m.5).

Kolluk yakalama işlemini bu yönetmeliğin 5’inci maddesinin verdiği yetkiyle doğrudan, Hakim veya Cumhuriyet Savcısının emriyle yapabilir. Ağır cezalı bir suçun işlenmesinde bu yetkiyi herkes kullanabilmektedir. Jandarma yakaladığı kişinin kendisine, başkasına zarar vermesini önlemek amacıyla kaba üst aramasını yaparak silah vb. unsurlardan arındırır. Yakalama anında suça ait iz, eser ve emare ve delillerin kaybolması ve bozulmasına yönelik tedbir alır. Yakalama anında yakalanan kişiye isnad olunan suçun ne olduğu başta olmak üzere yasal hakları yakalayan personel tarafından yakalama anında bildirilir. Bu sözlü bildirim daha sonra yazılı olarak “Şüpheli ve Sanık Hakları Formu” ile imza altına alınır. Yakalama işlemi ayrıca bir tutanağa bağlanır. Bu tutanakta; yakalamaya konu suç, yakalamanın hangi koşullarda, yakalamanın nerede ve ne zaman, kim tarafından yakalandığı

ve yakalananın hakları bulunur. Yakalama işlemi yapılmayı müteakip derhal Cumhuriyet Savcısına bildirilir.

Kolluk yakalama işleminde zor kullanmışsa veya gözaltına alma işleminden sonra yakalanan adliye sevk edilecekse veya gözaltı süresi uzatılacaksa şahsın adli sağlık raporu aldırılır. Adli makamlarca işlemleri tamamlanan veya yetkili makamlarca serbest bırakılması talimatı verilen kişiler derhal serbest bırakılır. Serbest bırakılan kişi Cumhuriyet Savcısının kararı olmadan aynı suç nedeniyle yeniden yakalanamaz. Aynı zamanda kolluk kuvvetleri 12 yaşını doldurmamışlar ile 15 yaşını doldurmamış sağır ve dilsizleri yakalayamaz, kimlik tespitini yapmaya müteakip serbest bırakır.

Kolluk, şüpheli ifadesinde şüphelinin “özgür iradesine dayalı, kötü davranma, ilaç verme, işkence, yorma, aldatma, cebir veya tehditte bulunma, bedensel veya ruhsal müdahaleler yapamaz” denilmektedir.

Kolluk ifade alma işleminde şüpheliye kanuna aykırı vaatlerde bulunamaz, yasak yöntemler kullanılarak alınan ifadeler rıza ile verilmiş olsa bile delil olarak kabul edilmez. Aynı olayla ilgili olarak kolluk aynı şüphelinin ifadesini ikinci defa alamaz. Aynı olayla ilgili şüphelinin ifadesini ikinci defa Cumhuriyet Savcısı alabilir.

Kolluğun yer gösterme yetkisi; “5271 sayılı CMK’nın” 250’nci madde 1’inci fıkrası kapsamındaki suçlarda kolluk amiri yer gösterme işlemine yetkilidir. Bu bir istisna durumdur denebilir. Mevzuatta kolluğun yer gösterme işlemi yaptırabileceği başka bir suç tasnifi bulunmamaktadır. Bu suçlar dışında kolluğun yer gösterme işlemi yetkisi yoktur denilebilir.

Yer gösterme işlemi sonrası kolluk; yaptığı işlemi tutanağa bağlar, tutanakta yer gösterme yapılan yer, zaman ile işleme katılan veya ilgisi bulunanların isimleri bulunur.

2.4.7. Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği

Bu yönetmeliğin amacı “kanunlarla düzenlenen adli ve önleme aramasına karar verme yetkisi ile aramaların uygulanmasında uyulacak esas ve usulleri göstermektir.” Yönetmelik, kolluk tarafından kişilerin üst, eşya, araç, konut, iş yeri ve eklentileri ile özel kağıtlarının aranmasındaki usulleri kapsamaktadır. Adli ve önleme aramalarının uygulanışına yönelik olması nedeniyle bu yönetmeliğin yürütmesi Adalet ve İçişleri Bakanlıklarınca yapılır.

Bu yönetmeliğe göre “Adlî aramaya karar verme yetkisi hâkimindir. Kolluk, arama kararı alınmasını talep ettiği durumlarda, makul şüphe sebeplerini belirten ayrıntılı ve gerekçeli bir rapor hazırlar ve Cumhuriyet savcısına başvurur” denilmektedir. “Hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının, Cumhuriyet savcısına ulaşılamadığı hâllerde ise kolluk âmirinin yazılı emriyle arama yapılabilir” denilmektedir. Cumhuriyet Savcısına da ulaşılamaması durumunda kolluk amirinin yazılı emriyle arama yapılabileceği hüküm altına alınmıştır. Kolluk amiri kararı ile yapılan arama sonucunun Cumhuriyet Savcısına bildirilmesi gerekmektedir.

Burada dikkat edilmesi gereken husus; Adli kolluk amiri bu yönetmeliğin çıktığı dönemde İlçe J. Komutanı, İlçe Emn. Amiri ve Sahil Güvenlik Komutanı iken, bunlar “Adli Kolluk Yönetmeliğinde” “En Üst Dereceli Kolluk Amiri” olarak tanımlanmıştır. Adli kolluğun amiri komutanı ise “Adli Kolluk Sorumlusu” olarak tanımlanmıştır. Burada kolluk amiri tanımından “En Üst Dereceli Kolluk Amiri” anlaşılmaktadır.

2.4.8. Orman Kanunu

Orman Kanunu’na (OK) göre; Tarım ve Orman Bakanlığının Taşra teşkilatlarında bulunan Orman Memurları bu kanuna göre ülkemizde bulunan ormanlarda yetkili ve sorumlu ana kolluk elemanlarıdır. Özel kolluk birimlerinden olan Orman muhafaza teşkilatı bu kanuna göre ormanların muhafazasında ve orman suçlarının men ve takibi ile suçluların yakalanmasında görevli ve yetili tayin edilmiştir.

Bu kanunun 79’uncu maddesi başlığı altında bulunan kanuna aykırılık oluşturan fiillerin takibinde “Talep vukuunda polis, jandarma, köy muhtar ve bekçileri orman memurlarına yardıma mecburdurlar” denilmektedir. Bu maddeyle jandarma, polis ve yardımcı kolluk personeli olan muhtar ve bekçi görevli tayin edilmiştir. Orman kolluğunun orman suçu ile ilgili iş ve işlemlerinde jandarmanın bu kolluk personeline bölgesindeki iş ve işlemlerle ilgili yardımda bulunması gerekliliği yasal zeminde görev olarak belirlenmiştir.

Bu kanun genel kolluk personeline verilen görev ve yetki anlamında incelendiğinde Jandarma ve Polise görev ve yetki verdiği ancak Sahil Güvenliğe görev ve yetki vermediği görülmüştür. Bunun sebebi ise kanunun çıkarıldığı tarihte sahil güvenliğinin jandarma içerisinde faaliyet yürütmesidir. Örneğin bu kanunun 79’uncu maddesinde jandarma ve polise verilen orman memurlarına yardım etme zorunluluğu sahil güvenliğe verilmemiştir.

2.4.9. Karayolları Trafik Kanunu

Bu kanunun amacı ülkemiz genelindeki karayollarında can ve mal güvenliğini tesis etmek amacıyla trafik düzenini sağlamak ve trafik güvenliği için her türlü konuda önlemleri belirlemek olduğu söylenebilir.

Bu kanun trafikle ilgili emniyet ve asayiş hizmetlerinde kolluk kuvvetlerine yetki ve görev vermektedir. Kanun bu konuda sadece genel kolluk kuvvetlerinden Jandarma ve Polise yetki ve görev vermekte olup, diğer kolluk birim ve görevlerine görev ve yetki vermemektedir. Jandarma ve Polis birimlerinin trafik hizmetlerinde görevlendirilen unsur ve birimleri vardır ancak, jandarma ve polisin bu hizmetlerde görevli birimleri genel zabıta olup trafik zabıtası görevini yerine getirmektedir. Genel zabıta ise trafik zabıtası bulunmadığı ya da yeterli olmadığı yer ve zamanlarda polis, polis ve trafik teşkilatının görev alanı dışında kalan yerlerde Jandarma trafiği düzenlemeye ve trafik suçlarına el koymaya görevli ve yetkilidir. Jandarma trafik eğitimi verdiği Sb. Asb. ve Uzman Jandarma Çavuşlar eliyle bu işi yürütür.

2.4.10. Terörle Mücadele Kanunu

Ülkemizde terör suçları “5237 sayılı TCK’nın 302, 307, 309, 311, 312, 313, 314, 315 ve 320’nci maddeleri ile 310’uncu maddenin” 1’inci fıkrasındaki suçlardır. Terör amacına ulaşmak için oluşturulan örgütün mensubu olup, bu örgütün amaçları doğrultusunda tek başına veya diğer örgüt üyeleriyle birlikte suç işleyen, suç işlemese bile bu örgütün üyesi olan kişi terör suçlusunu olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca örgüte üye olmasa bile örgüt adına suç işleyenler de terör suçlusunu sayılmaktadır.

TMK’ya göre; “Terör örgütlerine karşı icra edilecek operasyonlarda "teslim ol" emrine itaat edilmemesi veya silah kullanmaya teşebbüs edilmesi halinde kolluk görevlileri, tehlikeyi etkisiz kılacak ölçü ve orantıda, doğrudan ve duraksamadan hedefe karşı silah kullanmaya yetkilidirler” denilerek silah kullanma yetkisi verilmiştir.

Jandarmanın terörle mücadele kanununda belirlenen görev ve yetkilerini yerine getirmek için TEM Daire Başkanlığı, TEM Şb. Müdürlükleri, Özel Harekat ve Komando Birlikleri bulunmaktadır. Jandarma, Kaymakamlıklara bağlı bulunan Güvenlik Korucularını operasyon faaliyetlerine dahil ederek terörle mücadelede aktif olarak kullanmaktadır.

2.4.11. Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu

Kaçakçılık eylemleri ve yaptırımları ile kaçakçılığı men, izleme, araştırma ve takibinin esasları “Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda” (KMK) ile belirlenmiştir. Kaçakçılık suçlarının men ve takibinde görevli olanlar; Mülki Amir, Polis, Jandarma, Sahil Güvenlik personeli ile Gümrük Müsteşarlığı personelidir. Genel kolluk kuvveleri bu yetkiyi mülki amir adına yürütür. Bu sebeple de operasyon gerektiren kaçakçılık suçundan haberdar oldukları anda mülki amire bilgi verir.

Bu kanunun 21’inci maddesine göre, Jandarma ve diğer genel kolluk kuvvetlerinden olan polis ve sahil güvenlik ile gümrük müsteşarlığının kontrollü teslimat yetkisi vardır. Kanun koyucu bu yetkiyi üç genel kolluk kuvvetine de vermiştir.

Bu kanunun 22’nci maddesinde belirtildiği şekliyle silah kullanma yetkisi ise; “belirlenen kapı ve yollardan başka yerlerden gümrük bölgesine girmek, çıkmak veya geçmek isteyen şahsa “dur” ihtarında bulunulur.” Dur ihtarına uymayan şahsa havaya ateş etmek suretiyle uyarı atışı yapılır. Şahsın silahla karşılık vermesi durumunda hedefe doğrudan ateş edilebilir. Şahsın silahla karşılık vermemesi durumunda şahsa doğrudan ateş edilemez. Kolluğun silah kullanma yetkisi bu madde ile kendisine ateşle karşılık verilmesi ya da ateş edilmesi olarak sınırlandırılmıştır.

Bu kanunun 23’üncü maddesine göre kaçakçılığı men ve takipte görevli personele verilecek ikramiye ödenir. Yakalanan kaçak eşyanın nevi ve miktarı ödenecek ikramiyenin miktar ve ödeme dönemlerinde önemlidir.

6136 Sayılı kanun kapsamında yapılan yakalamalarda, sahipli yakalamada yakalanan eşyanın değerinin (her yıl MSB tarafından belirlenmektedir) %25’i iddianamenin kabulünü, %75’i ise mahkûmiyete ilişkin hükmün kesinleşmesi veya müsaderenin kesinleşmesini takip eden üç ay içerisinde ödenir. Eğer yakalama sahipsiz ise yakalanan eşyanın değerinin %50’si müsadere kararının kesinleşmesinden itibaren üç ay içinde yapılır.

Uyuşturucu ve uyarıcı madde yakalamalarında %50’si iddianamenin kabulünü, %50’i ise mahkûmiyete ilişkin hükmün kesinleşmesi veya müsaderenin kesinleşmesini takip eden üç ay içerisinde ödenir. Eğer yakalama sahipsiz ise yakalanan eşyanın değerinin tamamı müsadere kararının kesinleşmesinden itibaren üç ay içinde yapılır.

Kaçak eşya yakalamalarında yakalanan eşya kıymetinin %50'si, sahipsiz yakalamada %25'i mahkumiyete ilişkin kararın verilmesinden üç ay içinde ödenir. Bu ödemede %50 muhbire %50 de el koyma işlemi yapan kamu görevlilerine yapılır.

İhbar olmaksızın kaçak akaryakıtın sahipli yakalanması durumunda belirlenecek tutarın %10'u tutarında ikramiye iddianamenin kabulünden üç ay içinde ödenir denilmektedir.

2.4.12. Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun

Bu Kanunun amacı; “şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.”

Bu kanunun 11'inci maddesine kolluk tarafından yapılacak işlemler belirtilmiş olup bunlar; “kolluğun merkez ve taşra teşkilâtında bu kanunda belirtilen hizmetlerle ilgili olarak, çocuk ve kadının insan hakları ile kadın erkek eşitliği konusunda eğitim almış ve ilgili kolluk birimlerince belirlenmiş olan yeteri kadar personel tarafından yerine getirilir” denilmektedir.

Bu kanunun 12'nci maddesine göre kolluk verilen tedbir kararlarının uygulanmasında “Bu Kanun hükümlerine göre verilen tedbir kararlarının uygulanmasında hâkim kararı ile teknik araç ve yöntemler kullanılabilir. Ancak, bu suretle, kişilerin ses ve görüntüleri dinlenemez, izlenemez ve kayda alınamaz” denilmektedir.

2.4.13. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu

Bu kanun ile ülkemizde düzenlenecek toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde vatandaşın haklarını kullanmasında uygulanacak usuller, gerçek ve tüzel kişilerin düzenleyecekleri toplantı ve gösteri yürüyüşlerine ilişkin şekil ve şartlar ile düzenleme kurulunun görev ve sorumlulukları ile izin vermeye ya da yasaklamaya yetkili mercilere ilişkin hükümler düzenlenir.

Bu kanunun 24'üncü maddesinde; kanuna uygun şekilde başlayan toplantı ve gösteri yürüyüşü, sonradan aynı kanunun 23'üncü maddesinde belirtilen maddelerin biri veya birkaçının olması durumunda kanuna aykırı haline dönüşür. Toplantı ve gösteri yürüyüşünün kanuna aykırı haline dönüşmesinde durumunda; düzenleme kurulu toplantının ya da gösteri yürüyüşünün sona erdiğini ilan ederek derhal kolluk amirine bildirir. Kendisine düzenleme

kurulu tarafından bildirimde bulunulan kolluk amiri de durumu mahallin en büyük mülki amirine iletir. Mahallin en büyük mülki amiri toplantının ya da gösteri yürüyüşünün sona erdirilmesi kararında yetkilidir. Mülki amir bu konudaki kararını mahallin güvenlik amirine yazılı olarak, acele hallerde sözlü olarak verir. Sözlü olarak verilen emir sonradan yazı ile teyit edilir. Yetkili makamdan emri almayı müteakip, topluluğa kanuna uyarak dağılmalarını, dağılmamaları durumunda zor kullanılacağını bildirir. Bildirime uymayarak kanunsuz toplantı/gösteri yürüyüşüne devam eden topluluk zor kullanılarak dağıtılır. Eğer kolluk kuvvetine mukavemet ya da saldırı ile korudukları yer ve kişilere fiili saldırı olur ise ihtara gerek kalkmaksızın zor kullanılır. Topluluğun içinde bu kanunun 23'üncü maddesinde belirtilen silah, araç, alet veya maddeler veya sloganlarla katılanlar olması durumunda derhal müdahale edilerek bu şahıslar uzaklaştırılır ve toplantı/gösteri yürüyüşü devam eder. Bu iş ve işlemlerde düzenleme kurulu kolluk kuvvetlerine yardım etmekle yükümlüdür.

Eğer toplantı/gösteri yürüyüşünün kanuna aykırı olarak başlaması durumunda, mahallin güvenlik amiri durumu en hızlı şekilde mahallin en büyük mülki amirine bildirir, aynı zamanda mevcut imkanlarla gereken tedbirleri alır ve topluluğa dağılmalarını, dağılmazlarsa zor kullanılacağını bildirilir. Topluluk bu ihtar ve bildirim uymazsa zor kullanılarak topluluk dağıtılır.

Bu kanunun 25'inci maddesine göre, kolluk kuvvetlerinin suç işleyenleri ve topluluğun içindeki suçluları yakalamak için yetkili makamın emir vermesine ve ihtarda bulunmasına gerek yoktur.

Topluluk içindeki katılımcı ve konuşmacıların ses ve görüntüleri kolluk tarafından kaydedilebilir. Kolluk personelinin bu kaydı yaptığı belli olmalıdır. Kolluk tarafından elde edilen bu görüntü ve kayıtlar şüphelilerin ve suç delillerinin tespiti dışında kullanılamamaktadır.

2.4.14. Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun

Bu kanunun 82'nci maddesinde göre "Sandık çevresinde düzenin sağlanması sandık kurulu başkanına aittir." Sandık çevresine kolluk görevlileri sandık başkanı talebi üzerine veya ihbarla gidebilir. Kolluk görevlileri kendilerinden yetkili sandık kurul başkanı talepte bulunmadıkça sandık çevresinde bulunamazlar. Başkan, seçmenin usulüne uygun şekilde oy kullanmasını engelleyenler ile oy verme, sayım vb. seçim işlerinde iş ve işlemlerin düzenini bozanları uyarır. Kişi veya kişilerin uyarıya uymadığı durumlarda bu kişi ve kişiler kolluk

tarafından sandık çevresinden uzaklaştırılır. Bu kişi veya kişiler cebir, şiddet veya tehdit kullanarak sandık başı düzenini bozmaya kalkışırsa kolluk marifetiyle uzaklaştırılarak gerekli yasal işlem başlatılır. Başkan tarafından çağrılan kolluk kuvvetleri bu çağrıya veya kurulun kararına uymak zorundadır. Kolluk kuvvetleri çağrıya onu durumun ortadan kalkmaması durumunda sandık çevresinden ayrılır. Sandık bölgesi ve çevresinde seçim yasaklarına uymayanlar da kolluk tarafından uzaklaştırılır.

2.4.15. Kara Avcılığı Kanunu

Amacı, av ve yaban hayatı yönetimi ile av ve yaban hayatının doğal ortamları ile birlikte korunmaları, geliştirilerek avcılığın da kontrol ve gözetim altında tutulması olan bu kanun aynı zaman da av kaynaklarının milli ekonomi açısından faydalı yönde değerlendirilerek kamu ve özel hukuk tüzel kişi ile işbirliğini de sağlamaktadır.

Bu kanuna göre meydana gelen ve gelebilecek suçların takibi, av ve yaban hayat ile avcıların kontrolü gibi konularda av koruma memurları ve saha bekçileri görevli ve yetkilendirilmiştir. Bu görevliler Merkez Av Komisyonu veya İl Av Komisyonu tarafından alınan kararların uygulanmasını da sağlar. Merkez veya İl Av Komisyonlarında genel kolluk kuvvetlerinden sadece Jandarma temsilcisi bulunmakta olup, polis ve sahil güvenlik temsilcisi bulunmamaktadır.

Bu kanunda Jandarma veya diğer kolluk kuvvetlerine görev ve yetki veren hükümler incelendiğinde; kanunun 20'nci maddesine göre avcıların kontrol, av hayatının korunarak av yasaklarının takip ve denetimi “Tarım ve Orman Bakanlığı ve Orman Genel Müdürlüğüne” yapılır. Ancak PVSK ve JTGYK hükümleri saklıdır denilmektedir. Genel kolluk personeli av koruma memurları ve saha bekçilerin bu kanun kapsamında suç sayılan fiillerin takip ve denetinde yetkili ve görevlidir. Bu memurların hiçbirinin bulunmadığı yer ve durumlarda köy muhtar ve bekçileri de aynı yetkilere sahiptir.

“Avcılar talep hâlinde av koruma memurlarına, saha bekçilerine, polis ve jandarma ile köy ve kır bekçilerine, köy muhtarı ve ihtiyar heyeti üyelerine avlanma belge ve izinleri ile avladıkları hayvanları ibraz etmek zorundadırlar” aksi halde idari yaptırım işlemi tesis edilebilmektedir.

2.4.16. Su Ürünleri Kanunu

Denizlerimiz ve iç sularımızda kara avcılığı kanunu kapsamı dışındaki su ürünlerinin korunma, istihsal ve kontrolünü amaçlayan bu kanun koruma ve kontrol başlıklı 33'üncü maddesinde bu kanununda suç sayılan eylem ve davranışlarla ilgili olarak sahil güvenlik, jandarma ve polis ile gümrük muhafaza, orman muhafaza ve köy muhtar ve ihtiyar heyetini yetkilendirmiştir.

Kanunun öngördüğü yasak usuller karşısında verilebilecek idari para cezaları mahallin en büyük mülki amiri ile sahil güvenliğinin yetki alanında sahil güvenlik personeli tarafından uygulanır.

2.4.17. Karayolu Taşıma Kanunu

Kanun koyucu bu kanun ile karayolu taşımalarını düzenlemek, taşıma işlerinde düzen ve güvenliği sağlama, taşımacı, acente ve taşıma işleri komisyoncuları ile diğer aktörlerin hak ve sorumluluklarını saptayarak diğer taşıma sistemleri ile karayolu taşımacılığının bir biriyle tamamlayıcı olarak hizmet etmesini amaçlamıştır.

Bu kanunda 27'inci maddesine göre “Bu Kanun’da yazılı idari para cezalarını uygulamaya Ulaştırma Bakanının yetkilendirdiği Bakanlık personeli, trafik polisi ve zabıtası, trafik polisinin görev alanı dışında kalan yerlerde rütbeli jandarma personeli, sınır kapılarında görev yapan gümrük muhafaza ve gümrük muayene memurları ile bunların amirleri, terminallerde görevli belediye zabıtası yetkilidir” denilmektedir.

2.4.18. Çocuk Koruma Kanunu

Suçla sürüklenen ya da korunma ihtiyacı bulunan çocukların korunarak, haklarının ve güvenliklerinin sağlanması amacıyla olan bu kanuna göre adli/idari merciler, kolluk görevlileri, sağlık ve eğitim kurumları korunmaya ihtiyacı olduğunu tespit ettikleri çocukları “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna” bildirmek zorundadır. Burada kolluk kuvvetlerinin tamamı görevli ve yetkilidir denilebilir. Burada çocuğun korunma ihtiyacının tespiti ihbar, şikayet müracaatı veya görev esnasında rastlanılarak olabilir. Suça sürüklenen çocuğun sevk veya nakli sırasında kelepçe, zincir ve buna benzer inzibat aletleri takılamaz. Zorunlu hallerin bulunması durumunda ise, suça sürüklenen çocuğun kaçma, kendisi veya başkasına zarar verebilme ihtimaline karşı gerekli tedbirler alınır. Çocuklarla ilgili iş, işlem

ve görevler kolluk kuvvetlerinin çocuk birimleri tarafından yerine getirilmelidir. Kolluk kuvvetleri çocuk işlemlerinde görevlendirilecek personeline “çocuk hukuku”, “çocuk suçluluğunun önlenmesi”, “çocuk gelişim ve psikolojisi” ile “sosyal hizmet” konularında kurs ve eğitim vermelidir.

Bu kanunun 41’inci maddesine göre çocuk teslim yükümlüsü kendi rızasıyla çocuk teslimini yerine getirmezse kolluk kuvvetlerinden yardım istenilerek gerekirse zor kullanılarak işlem yerine getirilir denmektedir.

2.4.19. Çevre Kanunu

Dünya üzerindeki tüm canlıların ortak sahibi olduğu çevrenin sürdürülebilir çevre ve kalkınma ilkelerine göre korunmasını sağlama amacıyla olan bu kanunda kolluk kuvvetlerine verilen görev ve yetkiler incelendiğinde; bu kanunun hükümlerine uyulup uyulmadığı denetleme yetkisi “Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına” aittir. Bakanlık bu yetkiyi gerektiğinde polis, jandarma ve sahil güvenlik personeline devredebilir. Genel kolluk personelleri de denetimleri bakanlığın belirlediği yöntem ve esaslar doğrultusunda yerine getirir.

Çevre suçlarıyla ilgili olarak genel kolluk kuvvetlerinin tamamının yetkisi bulunmakla birlikte çevre denetim birimi kurmuş belediyeler de bu yetkiyi kullanabilmektedir denilebilir.

2.1.20. Tanık Koruma Kanunu

Ceza mahkemelerinde tanıklık sıfatı görevi nedeniyle kendisi veya yakınlarının hayat, beden bütünlüğü, mal varlığı veya ağır tehlikeli hal içinde bulunan kişileri koruma amacıyla alınacak tedbirleri düzenleyen bu kanunun kolluk kuvvetlerine verdiği yetki ve görevler incelendiğinde; 11’inci maddede belirtildiği üzere “Bu Kanun kapsamında alınacak tanık koruma tedbirlerini uygulamak üzere, Jandarma Genel Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğünce tanık koruma birimleri kurulur. Bu birimlerde yeteri kadar hukukçu, idarî ve teknik uzman personel bulundurulur” denilmektedir.

Bu kanunun 13’üncü maddesine göre oluşturulacak tanık koruma kuruluna mesleklerinde en az on beş yıl görev yapmış olmak koşuluyla; JGNK’dan bir, EGM’den üç ve SG K.lığından bir üye katılır denilmektedir.

2.4.21. Sporda Şiddet Kanunu

Bu kanunun amacı, spor müsabakalarının öncesinde, müsabaka esnasında veya sonunda spor alanları, spor alanı çevresi ile taraftarlar taraftarların daima veya geçici bulundukları yerler veya müsabaka alanına gidişi/geliş güzergahında şiddet ve düzensizliğin önlenmesidir. Bu şiddet önleme ve düzenin sağlanması için bir takım yetkili ve görevliler bulunmaktadır. Bu kanunun hükümlerini genel kolluk faaliyetleri kapsamında incelediğimizde kolluğun da bu görevlerde yetkilendirildiğini görmekteyiz. Spor müsabakalarında kolluk görevlilerinden Müsabaka Güvenlik Amiri ve Yardımcısı bulunmakta ve spor alanında güvenlik hizmetleri amacıyla mülki idare amiri tarafından görevlendirilen kolluk amir ve yardımcısına ihtiva etmektedir.

Kanunun 6'ncı maddesine göre profesyonel branşlarda yapılan spor müsabakalara katılanlar ile basketbol en üst liginin kulüpleri, genel kollukla güvenlik hizmeti sağlamada yeteri kadar özel güvenlik personeli müsabaka öncesinden müsabaka sonrası sporcu ve seyircilerin müsabaka alanından tahliyesine kadar müsabaka alanında bulundurmakla yükümlüdür. Federasyon ve kulüpler güvenlik hizmeti ve güvenliğin sağlanması ile ilgili yükümlülükleri sağlamak amacıyla özel güvenlik hizmeti satın alabilir. Müsabaka alanında görevlendirecekleri özel güvenlik personelinin kimlik bilgilerini karşılaşmanın başlama saatinin kırk sekiz saat öncesinden mahallin yetkili kolluğuna bildirmelidir. Genel kolluk personeli görevli olmasalar bile en üst profesyonel futbol karşılaşmalarının güvenliğinin sağlanmasında görevlendirilebilir. Görevlendirilen kolluk personeline günlük harcırahlarının üç katı kadar harcırah ödemesi yapılır. Müsabaka güvenlik amiri ve yardımcılara federasyonun temsilcilerine ödedikleri ücret kadar harcırah ödemesi yapılır. Bu ödeme doğrudan personelin hesabına federasyon tarafından yapılır. Ayrıca görevlendirilecek personel miktarı konusunda, müsabakada görevlendirilecek özel güvenlik personeli sayısının yarısı, yüksek risk barındıran müsabakalarda da üçte ikisini geçmeyecek oranda ve bunların yerine genel kolluk personel görevlendirilebilir. Spor müsabakalarında birlikte görev yapacak olan özel güvenlik personeli müsabaka güvenli amiri ve yardımcısının emir ve kontrolünde görev yapmaktadır. Müsabakalardan önce müsabaka güvenlik amiri başkanlığında koordinasyon toplantısı yapılarak güvenlik ve emniyet tedbirlerine ilişkin kararlar alınır.

Spor güvenlik birimlerinin amirleri futbolda en üst lig ve bir alt lig için, her futbol kulübüne genel kolluk görevlilerinden bir tane gözlemci görevlendirmekle yükümlüdür. Bu gözlemci kolluk personeli, kulübün yabancı saha maçları dahil tüm maçlara görevlendirilir.

Kanunun 9'uncu maddesine göre spor kulüpleri, yönetim kurullarının üyeleri arasından belirleyerek ilgili kolluğa bildikleri taraftardan sorumlu kulüp temsilcisi müsabaka güvenliği konusunda genel ve özel kolluk personeline yardım etmekle yükümlüdür.

Kanunun 12'nci maddesine göre müsabaka öncesi, esnası ve sonrasında kolluk personeli "PYSK'nın önleme aramasına ilişkin hükümlerine göre arama yapabilir." Ayrıca genel kolluk ve belediye zabıtası yasak kapsamındaki alet ve maddeleri müsabaka alanında seyyar olarak satan, satışa arz eden ve dağıtan/dağıtmak için bulunduranları müsabaka alanından uzaklaştırmakla yükümlüdür.

Kanunun 18'inci maddesinde belirtilen koruma tedbirlerinden seyirden yasaklamaya ilişkin bilgiler EGM'nin bu amaca özgü elektronik bilgi havuzuna kaydedilir. Bu bilgi havuzu federasyon ve spor kulüplerinin erişimine açılır. Seyirden yasaklanan kişilere dair bilgiler ilgili spor kulübü ve yurtdışı müsabakalar öncesi ilgili ülkeye bildirilir. Hakkında seyirden yasaklama tedbiri kararı verilenle ilgili Cumhuriyet Savcısı veya yetkili mahkeme tarafından tedbirin kaldırılması kararı verilmesi, "kovuşturmaya yer olmadığına dair karar" verilmesi ya da beraat veya düşme kararı verilmesi durumunda Cumhuriyet Başsavcılığı veya mahkeme tarafından işlemi tesis eden kolluğa derhal bildirilerek kolluk tarafından ilgi havuzuna işlenir. Seyirden yasaklanan kişi taraftarı olduğu takımın katılacağı spor müsabakasının olduğu gün, yurt içinde olması halinde müsabakanın başlangıç saati ve başlangıçtan bir saat sonra bulunduğu yerin en yakın genel kolluk birimine başvurmakla yükümlüdür. Genel kolluk bu işlemin takibi amacıyla biyometrik usulleri de kullanabilir.

2.4.22. Özel Güvenlik Esaslarına Dair Kanunu

Kamu güvenliğinin tesisinde tamamlayıcı unsurlardan birisi olan özel güvenlik hizmetlerine dair esas ve yöntemlerin belirlenmesi amacıyla yayımlanan bu kanun genel kolluk kuvvetlerine verdiği görev ve yetkiler açısından incelendiğinde; özel güvenlik hizmetlerinin işleyişi vb. birçok konuda yetkili olan özel güvenlik komisyonu "valinin görevlendireceği bir vali yardımcısının başkanlığında, il emniyet müdürlüğü, il jandarma komutanlığı, ticaret odası başkanlığı, sanayi odası başkanlığı temsilcisinden oluşur."

Bu kanunun 6'ncı maddesine göre; kamu güvenliğinin sağlanması amacıyla, İl idaresi kanunun vali ve kaymakamlara vermiş olduğu yetki hakkı saklı kalarak özel güvenlik birim ve personeli genel kolluk amirinin emrini yapmakla yükümlüdür.

Ayrıca genel kolluk kuvvetleri ile Milli İstihbarat Teşkilatından emekli olanlar ve en az 5 yıl görev yaparak kendi istekleriyle bu görevden istifade edenlerde özel güvenlik eğitimi şartı aranmaz, silahlarını da özel güvenlik hizmetinde kullanabilirler.

2.4.23. Kara Sınırlarının Korunması ve Güvenliği Kanunu

Bu kanunun amacı; Türkiye Cumhuriyeti Devletinin kara sınırlarının korunarak güvenliğinin sağlanmasında uygulanacak usul ve esasları belirlemektir. Bu kanun kara sınırlarının korunmasında Kara Kuvvetleri Komutanlığı ve tefrik ettiği birlikleri kapsamaktadır.

Ancak bu kanunun 1 numaralı geçici maddesine göre; Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bulunan kara sınırlarının korunması ve güvenliğinin sağlanması KKK'nın fiilen devir almasına kadar 6815 sayılı kanunda öngörülen görevlerin JGNK tarafından yerine getirilmesine devam olunur denmektedir. Günümüz itibariyle jandarma tarafından kara sınırı hizmetlerinin tamamı KKK'ya devredilmiştir. Kara sınırlarının güvenliği tamamen Kara Kuvvetleri Komutanlığı tarafından yerine getirilmektedir.

2.4.24. Kara Sınırlarının Korunması ve Güvenliği Hakkında Yönetmelik

Bu yönetmeliğin amacı ise; “kara sınırlarının korunması ve güvenliği konusunda Kara Kuvvetleri Komutanlığına 3497 sayılı Kanunla verilen görev, yetki ve sorumlulukları, bakanlıklar, mülkî makamlar, güvenlik kuvvetleri ve ilgili kuruluşlarla yapılacak işbirliği ve koordinasyon esaslarını, teşkilatlanmayı, görevle bağlantılı adlî ve malî hükümleri düzenlemektir.”

Bu kanunun 13'üncü maddesinde düzenlenen sınır birliklerinin işbirliği esasları genel kolluk bağlamında incelendiğinde; Sınır birlik komutanları kendi sorumluk alanlarında, soruşturulmasın doğrudan kamu adına yapılan suçları tespit ettiğinde veya haber aldığı anda bu suçlara el koyar, acele önlemleri alarak yetkili jandarma makamına bildirmekle yükümlüdür. Jandarma birlikleri de sınır birliklerinin sorumluluk alanlarında sınır birliğinin olmadığı veya bulunmadığı durumlarda sınır olayına rastlaması durumunda olaya el koyarak ilgili sınır birliğine olayı bildirmekle yükümlüdür. Ayrıca Jandarma, kendilerine sınır birliği tarafından yazılı olarak bildirilen ya da herhangi bir biçimde öğrendikleri kaçakçılık olaylarının takibini yaparak yasal işlemleri yapmak, fail ve delillerle ilgili sonuçtan sınır birliğine bilgi vermek zorundadır denmektedir.

2.4.25. Yabancı ve Uluslararası Koruma Kanunu

Bu Kanunun amacı; “yabancıların Türkiye’ye girişleri, Türkiye’de kalışları ve Türkiye’den çıkışları ile Türkiye’den koruma talep eden yabancılara sağlanacak korumanın kapsamına ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir” Yabancıların ülkemizde giriş anıyla başlayıp çıkışına kadar olan sürede uygulanacak işlemler bu kanunla düzenlenmiştir denilebilir.

Bu kanun genel kolluk kuvvetlerine verdiği görev ve yetki bağlamında incelendiğinde 13’üncü maddede sınır vizesinin sınır kapısının bağlı bulunduğu valilikçe verildiği, valiliğin bu yetkiyi isterse sınırdaki görevli olan kolluk birime devredebileceği belirtilmiştir. Bu sınır vizesi ile ülkemize gelenlerin yetkili makam tarafından başka bir süre belirtilmediği durumlarda 15 gün kalma hakkı bulunmaktadır.

Kolluğa yetki ve görev veren bir diğer madde olan 57’nci maddeye göre; aynı kanunun 54’üncü maddesinde belirtilen yabancılar, kolluk tarafından yakalandıklarında kolluk yakalananlar hakkında karar verilmesi için valiliğe beklemezsizin bilgi verir. Karar verme mercii olan valiliğin karar verme süresi 48 saati geçemez. Hakkında sınır dışı etme kararı verilen yabancılar 48 saat içinde yakalama işlemini yapan kolluk birimi tarafından geri gönderme merkezine götürülerek teslim edilir.

Geri gönderme merkezlerinde (GGM) bekletilen yabancılar sınır kapılarına kolluk tarafından götürülerek sınır dışı edilir. GGM’lere götürülmesine lüzum görülmeksizin doğrudan sınır kapısından sınır dışı edilecek yabancı şahıslar da yine yakalamayı yapan kolluk marifetiyle sınır kapısına götürülür.

Türkiye’ye uluslararası koruma başvuruları talep eden şahıs tarafından bizzat valiliklere yapılır. Başvurunun ülke içinde veya sınır kapısında kolluk kuvvetlerine yapılması durumunda başvuranın başvuru belgeleri beklemezsizin ilgili valiliğe bildirilir. Başvuranın iş ve işlemleri valiliklerce yürütülür. Bu kanunun 97’nci maddesinde uluslararası koruma statüsüne sahip şahıslar ve başvuru sahibi yabancılar; haklarında inceleme yapılmasına ihtiyaç doğması, sınır dışı edilme ihtimalinin bulunması ya da bu kanunun uygulanmasıyla ilgili işlemlerin tebliği gibi nedenlerle ilgili valilik veya genel müdürlüğe davet edilebilir. Davete icabet edilmemesi ya da edilmeyeceğine dair ciddi şüphe duyulması durumunda yabancı şahıslar kolluk tarafından getirilebilir denilmektedir.

3. BÖLÜM

3. GENEL KOLLUK KUVVETLERİNİN MUKAYESELİ İRDELENMESİ VE ÖNERİLER

Çalışmamızda Türkiye’deki genel kolluk kuvvetlerinin farklı kurumsal yapılarının, personelin tabi olduğu mevzuatın farklı oluşunun, kolluk teşkilatlarının mevzuat birliğinin olmayışının ve jandarma ve sahil güvenliğinin 2016 tarihli sivil dönüşümüyle birlikte yarattığı sonuç da dikkate alınarak genel kolluk personelinin görev, yetki ve sorumluluğunda farklılık olup olmadığı sorusuna cevap aranmıştır.

Bu kapsamda; Türk idari yapısında genel kolluk sisteminde bulunan kurumların personeli, kurumsal yapıdaki yeri, personel ve kaynakları, teşkilatlanma, görev, yetki ve sorumluluk özelinde detaylı olarak incelenmiştir.

Kolluk uygulamaları yönetiminin, jandarma, sahil güvenlik ve polis teşkilatının örgütlü kurumsal yapısı, organizasyon biçim ve personel rejimlerindeki farklılıklara karşın mevzuat düzenlemelerin kurumsal akıl ve tecrübe ile yıllar sari düzenleme ve değişikliklerle yetki ve sınırları belirlemesinden dolayı sanılan kadar zor olmadığı görülmüştür. Kurumsal mevzuat ve kurum kültürüyle oluşan yönetici ve üst yönetici kadroların bakış açıları teşkilatların ayrı ayrı güçlenerek büyümelerini sağlamıştır. Güçlenerek büyüyen kolluk teşkilatları ulusal iç güvenlik anlamında bir denge unsuru olmuştur. Türkiye’deki kolluk hizmetlerindeki çoklu yapı, bir kargaşa, kaos veya yönetilememe sorunu doğurmamıştır. Teşkilatların görev ve sorumluluk alanlarının belirlenmiş olması, sahada görülen aksaklıklara yönetici kadroların mevzuat düzenlemeleri ile müdahale etmesi ile çoklu kolluk yapısı aksamadan ve koordineli olarak yürütüldüğü açıkça görülmektedir.

3.1. Çoklu Kolluk Yapısı

Çoklu kolluk yapısı, tek merkezli veya tek bir kolluk sisteminin varlığı halinde yaşanabilecek sorunlar tartışmaya açıktır. Kolluk hizmetleri çok boyutlu olmakla birlikte, suç ve suçlulukla mücadelede kullanılan yöntem ve araçlarla son derece karmaşılaşmaktadır. Kolluğun suçla mücadelede kullanmaya başladığı her bir yöntem ve teknolojiye suçlular tarafından yeni yöntem ve tekniklerle karşılık verilmektedir. Bu kısır döngü adli ve idari anlamda kolluk kuvvetlerinin yeterli birikim ve kapasiteye sahip olmalarını ve bu doğrultuda

teşkilatlanmalarını gerekli kılmaktadır. Bir başka ifadeyle, teknolojideki her bir yenilik suçluların yeni metotlarla yeni suçlar işlemesini sağlamaktadır. Bunun sonucunda suç ve suçluyla mücadelede belediye sınırları gibi kavramlar ortadan kalkarak sınır aşan suç kavramı ortaya çıkmaktadır. Türkiye’deki silahlı terör örgütü sayısının çokluğu, her kategoride ve çok sayıda terör örgütünün varlığı, coğrafi konum, komşu devletlerdeki siyasi istikrarsızlık, bazı ülkelerin Türkiye toprak ve kara sularındaki yüzyıllar öncesine dayanan idealleri düşünüldüğünde ülke iç güvenliğinde tek bir kolluk teşkilatının yeterli olacağını düşünmenin mantık ve gerçeklikten uzak olduğu gibi fazla iyimser olduğu değerlendirilmektedir. Jandarma ve sahil güvenliğinin askeri kültür ve geleneklere bağlı köklü yapısı, halen TSK unsurlarıyla aynı şekilde tertip ve teşkilatlanması ve aynı rütbe ve unvanları kullanması, polis teşkilatıyla aynı kurumsal çatı altında birleştirilmesinin verimsiz ve kaotik sonuçlarla neticeleneceğini öngörmek zor değildir. Ancak kurumsal birlik sağlanamamış olsa bile uygulama birliği, eşgüdüm ve koordine sağlanmıştır. Çoklu yapının kolluk hizmetlerinde durum ve olaylara karşı kendine özgü yaratıcı çözümleri kurumların birbirlerini yeni metot ve uygulamalar konusunda beslemelerini sağlamaktadır. Çok seslilik tek merkez tarafından (mülki idare amiri) koordine edilmez ise kakafoni olarak nitelendirilen ses uyumsuzluğunu da beraberinde getirebilir. Çoklu kolluk sisteminin çok önemli olarak nitelendirebileceğimiz bir özelliği de; organize suç örgütlerinin kolluk personel ve amirlerini suçun içine çekmesi durumunda diğer kolluk teşkilatlarının birim ve unsurlarının takibine takılarak kolluk teşkilatlılarının birbirine operasyon yapabilmesidir. Aksi durumunda ele geçirilen bir kolluk yöneticisinin önünde bir engel olma ihtimali bulunmamaktadır. Kolluk teşkilatlılarının müşterek çatıda çalışması gereken alanlar belirlenmiş ve lokal birimler kurulmuş ve müşterek faaliyetler birlikte yürütülmektedir. Bunun bir örneği Güvenlik ve Acil Durumlar Merkezi’dir (GAMER) (Bilgiç, 2010:288)

Türkiye’de genel kolluk teşkilatları birbirine benzemez yapı ve teşkilatlanmalarına karşın uygulama birliği olan kurumlardır. Kendilerine özgü metot ve lisanlarının yanında müşterek faaliyet yürütebilme kabiliyetleri vardır ve bunun tatbiki yapılmaktadır. Çoklu kolluk yapısında teşkilatlar birbirleriyle rakip değil paydaş ve birbirlerine ihtiyat ve destektir. Aynı zamanda kurumsal varlıklarıyla denge unsurudur. Denge unsuru demekle anlatmak istediğimiz, kolluk hizmetinin tekelleşmesinin yaratacağı sorunlara karşı denge sağlama rolüdür (Günday, 2017:294)

Kolluk hizmetinde tek sesliliğin beraberinde getirebileceği risklerin varlığı bir kenara dursun kolluk hizmetlerinin çoklu teşkilatlanmasıyla ilgili Türkiye’de birey ve grupların bu hususta bir hoşnutsuzluğu görülmemiştir.

Türkiye’deki kolluk teşkilatlarının çoklu yapısının beraberinde getirdiği ve doğal sonucu olan farklılıkları bazı başlıklar altında ayrı ayrı değerlendirildiğinde; Genel kolluk kuvvetlerinin kendi isimleriyle anılan ve kendi kurumunun kuruluş, kadro ve teşkilatlanmasını sağlayan mevzuat haricindeki diğer mevzuat kolluğa verdiği görev ve yetkiler özelinde incelendiğinde, bu mevzuatın genel ve özel kolluk kuvvetlerine görev ve yetki vermede seçici davranmadığı, mevzuat hükümlerinin icrasında sadece bir kolluk kuvvetini işaret etmeksizin “kolluk” ya da “zabıta” olarak genel ifadeler kullandığı görülmüştür. Bu nedenle Türkiye’de yürürlükte bulunan diğer mevzuatın genel kolluk personeline görev, yetki ve sorumluluk verirken herhangi bir ayırıma gitmemiştir. (Yenisey, 2015:20)

Genel kolluğun diğer mevzuatın incelemesi neticesinde genel kolluk personeli bakımından mukayese edilebilecek bir hükmü bulunmamakla birlikte, farklılıkların oluştuğu, uygulama birliğinin değişkenlik gösterdiği alanın genel kolluğun kendilerine özgü mevzuatı olduğu görülmüştür. Farklılık ve değişiklik tespit edilen konular mevzuat, eğitim ve personel temini, personel ve özlük hakları, yetki karmaşası özelinde mukayesesi tartışılarak açıklanacaktır. (Eryılmaz, 2013:11-12)

3.2. Mevzuat Çokluğu

Genel kolluk personelinin görev ve mevzuatının mukayesesi yapıldığında; Jandarmanın temel mevzuatı olan 2803 sayılı kanun incelemesinde, 2803 sayılı kanunun 7/c maddesinde belirtilen “Kanunlarla ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle verilen askeri hizmetleri yerine getirmek” hükmü ile açıkça polisle görev farkının olduğu görülmektedir. 668 sayılı KHK ile içişleri Bakanlığına doğrudan bağlamasından önce TSK’ya bağlı olan Jandarma teşkilatı, halen TSK’ya bağlı diğer kuvvet komutanlıklarına benzer teşkilatlanma ve personel yapısıyla uyumlu ve süratli şekilde müşterek hareket ve operasyonlara adapte olabilecek durumdadır. Jandarmanın Türkiye’nin köy ve mezra seviyesine kadar teşkilatlanması, personel, araç, teçhizat ve silah ve ağır silah gücü ile birlikte TSK’nın diğer kuvvetlerine uygun ve uyumlu yapısı jandarmanın ülke savunmasında askeri anlamda çarpan kuvveti olmasını sağlamaktadır. Jandarma askeri görevlerine uygun ve buna paralel

doğrultuda polise kıyasla ağır silahla donatılmaya devam etmektedir. T.C. Jandarma Gn.K. isimli X (Twitter) adresinden paylaşılan haberde en “JARMOL” isimli Jandarma “Araca Monte Lazer Silah Sistemi” olarak envanterine eklediğini duyurmuştur (2803 SK, 1983:m.7)

27 Temmuz 2016 tarihinde 2803 sayılı kanunda büyük ve köklü değişiklikler yapılmış, jandarmanın bağlılığı değiştirilmiş, “Diğer Görevleri” kaldırılmış, general atamaları Yüksek Askeri Şura’dan (YAŞ) alınarak Kararname ile yapılacağı belirtilmiş ancak askeri görevleri kaldırılmamıştır. Jandarma personelinin askeri görevleri icra ederken yargılanması ile ilgili olarak “Jandarma personeline askeri görev verildiği takdirde bu görevlerden doğan suçların muhakemesi, Jandarma personelinin emrine verildiği askeri birlik personelinin muhakeme etmekle görevli ve yetkili olan mahkemede görülür” denilmiştir. En çok personel sayısına sahip olan Türk Polis Teşkilatı ve diğer özel kolluk birimlerinin askeri görevleri bulunmamakla birlikte askeri görev sadece jandarma ve sahil güvenliğe verilmiştir (2803 SK, 1983:m.4)

Jandarmanın bir diğer görev ve yetki farkı ise 2803 sayılı kanunun “mülki görevler” başlıklı 7’nci maddesinde belirtilen “ceza infaz kurumları ve tutukevlerinin dış korunmalarını yapmaktır.” Adalet Bakanlığına bağlı tüm ceza infaz kurumları ve tutukevlerinin dış güvenlikleri ile hükümlü ve tutukluların sevk ve nakil görevi jandarmaya verilmiştir. Jandarma ceza infaz kurullarının dış güvenliğini mülki hizmet kapsamında sağlamak için manga seviyesinden tabur seviyesine kadar teşkilatlanmış ve sevk ve nakil hizmetleri dahil olmak üzere bu görevi yerine getirmektedir. Ceza infaz kurumlarının dış koruması görev 1846 yılından itibaren “Zaptiye Müşirliği/Nezaret” tarafından yerine getirilmiş, 1930 yılında jandarmaya ek görev olarak verilmiş, 1983’den itibaren mülki görev olarak ifa edilmektedir (Akman, 1998:81)

Ayrıca 2803 sayılı kanunun Ek Madde 6’da “İçişleri Bakanı, bu Kanundaki yetkilerinden bir kısmını gerektiğinde sınırlarını yazılı olarak açıkça belirlemek şartıyla ilgisine göre Jandarma Genel Komutanına veya Valilere devredebilir” diyerek Jandarma Genel Komutanına yetki devri yapabileceği belirtilmiştir. Diğer genel kolluk teşkilatlarının mevzuatında bu hususa rastlanılmamıştır.

Sahil Güvenliğin temel mevzuatı olan “Sahil Güvenlik Komutanlığı Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu” incelendiğinde; “bu kanunun 40’ıncı maddesinde belirtilen Seferberlik ve savaş hallerinde, Sahil Güvenlik Komutanlığının Cumhurbaşkanı kararıyla belirlenecek

bölümleri Deniz Kuvvetleri Komutanlığı emrine girer, kalan bölümü normal görevlerine devam eder” hükmünden “askeri görevleri” olduğu anlaşılmaktadır. 668 sayılı KHK ile içişleri Bakanlığına doğrudan bağlanan Sahil Güvenlik teşkilatı, birçok yönüyle TSK’ya unsurlarına uyumlu ve müşterek hareket ve operasyonlara adapte olabilecek durumdadır. Bu yönüyle Sahil Güvenlik ulusal ve uluslararası güvenlikte çarpan kuvvet durumundadır.

27 Temmuz 2016 tarihinde 2692 sayılı kanunda büyük ve köklü değişiklikler yapılmış, Sahil Güvenliğin bağlılığı dahi değiştirilmiş ancak askeri görevleri kaldırılmamıştır. Sahil Güvenliğin askeri görevleri 21.01.2017 tarihli bu 2692 sayılı yönetmeliğin 40’ıncı maddesinde de belirtilmiştir. SG personelinin askeri görevleri icra ederken yargılanması ile ilgili olarak “Sahil Güvenlik personeline askeri görev verildiği takdirde bu görevlerden doğan suçların muhakemesi, Sahil Güvenlik personelinin emrine verildiği askeri birlik personeli muhakeme etmekle görevli ve yetkili olan mahkemede görülür.” denilmiştir. En çok personel sayısına sahip olan Türk Polis Teşkilatı ve diğer özel kolluk birimlerinin askeri görevleri bulunmamakla birlikte askeri görev sadece jandarma ve sahil güvenliğe verilmiştir.

Sahil Güvenliğin bir başka farklı görev ve yetkisi ise; 2692 sayılı yönetmeliğin 32’nci maddesiyle “Sahil güvenlik, olayın özelliğine göre kendilerinin veya başkalarının hayatına ya da sağlığına zarar verme durumunda olan kişileri, tehlikeyi veya suç işlenmesini önlemek ve fiillerinden vazgeçirmek amacıyla ikna etme yetkisini kullanabilir” hükmü gereğince ikna yetkisidir. Bu yetki diğer kolluk teşkilatlarının mevzuatında bulunmamaktadır ve diğer genel kolluk teşkilatları mevzuatlarında sahil güvenliğin bu maddedeki yetkisi veya herhangi bir başka yetkisi ya da kanunun tamamına atıf yaparak bu yetkiyi personeline vermemiştir. İkna yetkisi genel kolluk kuvvetlerinden sadece sahil güvenlik tarafından kullanılabileceği anlaşılmaktadır (2692 SY, 2017:m.32)

Genel kolluk kuvvetlerinde diğer iki teşkilat olan polis ve jandarma tarafından kullanılan önleme dinlemesi diye bilinen “04.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun, casusluk suçları hariç, 250’nci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentlerinde yazılı suçlar ile bilişim suçlarının işlenmesinin önlenmesi amacıyla (...)” yapılan iletişimin tespiti, kayda alınması ve sinyal bilgilerini tespit etme yetkisinin 2692 kanun veya yönetmelikte olmadığı görülmüştür. Sahil güvenlik, PVSK’da polise verilen yetkileri kullanabileceği ile ilgili 2692 sayılı yönetmelikte düzenlenmektedir. Ancak PVSK’nın bu yetkiyi sahil güvenliğin kullanabileceğine dair bir hükmü bulunmamaktadır.

Türk Polis Teşkilatının temel mevzuatı olan “2259 sayılı Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu” ile ilgili olarak öncelikle söylenmesi gereken husus bu kanunun Türkiye’deki genel kolluk kuvvetlerinin temel mevzuatı gibi algılanıp buna göre mevzuat düzenlemelerinin yapılmasıdır. Jandarma ve Sahil Güvenli mevzuatlarında PVSK’ya atıf yapmış ve burada polise verilen yetkileri kullanabileceği belirtilmiş, ancak PVSK’da jandarma ve sahil güvenliğin mevzuatlarına atıf yapılamamıştır. Bu yönüyle PVSK’nın genel kolluk teşkilatlarının referans mevzuatı olduğunu belirtmekte hata görülmemektedir. Polise yetki veren bu kanunda Jandarma ve Sahil Güvenliğin kendi mevzuatlarında olmayan bazı görev ve yetkiler ile hukuki düzenlemeler bulunmaktadır. Bunlar; PVSK Madde 4/A’ da “Polis, durdurduğu kişi üzerinde veya aracında silah veya tehlike oluşturan diğer bir eşyanın bulunduğu hususunda yeterli şüphenin varlığı halinde, kendisine veya başkalarına zarar verilmesini önlemek amacıyla yönelik gerekli tedbirleri alabilir. Bu amaçla kişinin üzerindeki elbisenin çıkarılması veya aracın, dışarıdan bakıldığında içerisi görünmeyen bölümlerinin açılması istenemez. (Ek cümleler: 27/3/2015-6638/1 md.) Ancak, el ile dıştan kontrol hariç, (İptal ibare: Anayasa Mahkemesinin 4/5/2017 tarihli ve E.: 2015/41, K.: 2017/98 sayılı Kararı ile) (...) Kolluk amirinin kararı yirmi dört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Bu fıkra kapsamında yapılan araç aramalarına ilişkin olarak kişiye, arama gerekçesini de içeren bir belge verilir” hükmüdür (PVSK, 1934:m.4/A)

Bu maddenin aynısı kolluk uygulamalarında ortaklık ve eş güdüm olması için “29955 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği” 46’ncı madde 6’ncı fıkrasında, “Sahil Güvenlik Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği” 45’inci madde 6’ncı fıkrasında aynı şekilde düzenlenmiştir. Burada dikkat çekmeye çalıştığımız husus aynı yetki üç ayrı genel kolluğa verilmiş ancak sadece PVSK’daki hükmün bir kısmı Anayasa Mahkemesince iptal edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi PVSK. Madde 4/A’nın hükmünün yukarıda belirttiğimiz bazı bölümlerini Anayasaya aykırılık nedeniyle iptal etmiştir. Ama diğer iki genel kolluğun mevzuatında bu hüküm iptal edilmemiştir. Bu sonuçla polisin iptal edilen bu yetkisinin jandarma ve sahil güvenlik için iptal edilmediği anlamı çıkmaktadır. PVSK, jandarma ve sahil güvenliğin mevzuatlarına atıf yapmadığı için bu teşkilatların yetkilerini kullanamayacağı, jandarma ve sahil güvenliğin PVSK’ya atıf yapan mevzuatları bulunması sebebiyle Anayasa Mahkemesince iptal edilen hükümlerin jandarma ve sahil güvenliği de bağlayacağı değerlendirilebilir.

PVSK'nın 5'inci maddesinde belirtilen şartlarda fotoğraf ve parmak izi alarak bunları depolayabilir ve analiz çalışması yapabilir. Jandarma ve sahil güvenliğin fotoğraf ve parmak izi alma konusunda yetkisi, kendi mevzuatlarında sadece “Nüfusa kayıtlı olmadığı için kimliği tespit edilemeyen kişilerin nüfusa kayıtlarının temini için gerekli işlemler yapıldıktan sonra, ilgili mevzuatına göre fotoğraf ve parmak izi tespit edilerek kayda alınır” şeklinde belirtilmiştir. Jandarma ve sahil güvenlik teşkilatlarının fotoğraf ve parmak izi alma yetkisi veya göreviyle ilgili mevzuat düzenlemesi burada bahsedilenden ibarettir. Jandarma bu yetkiyi PVSK madde 25'e, sahil güvenliğin ise “Sahil Güvenlik Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği'nin” 41'inci maddesine dayanarak kullandığı görülmektedir (PVSK, 1934:m.5)

PVSK'nın 13/A maddesinde “Kaybolan çocukların bulunması amacıyla, polis, sulh ceza hâkiminin veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde mülki idare amirinin yazılı veya sonradan yazılı hale getirilmek üzere sözlü emri ile kayıp çocuğa ait veya başkasına ait olmakla birlikte kayıp çocuk tarafından kullanılan her türlü banka hesap hareketlerini talep edebilir, telekomünikasyon yoluyla iletişimini denetleyebilir ve sinyal bilgilerini değerlendirebilir” denilmektedir. Burada tartışılması gereken husus madde hükmünde doğrudan ve sadece polis diye bahsedilmesidir. Diğer kolluk teşkilatları mevzuatlarında PVSK'nın polise verdiği yetkileri kullanabileceklerini yönetmeliklerinde belirtmiş olsalar bile bu maddede kanun koyucu bu yetkiyi doğrudan polise vermiştir. PVSK. bu maddesinde polis diye kapsamı daraltmış ve diğer kolluk personelinin bu yetkiyi kullanmasını engellemiştir.

25.06.1973 tarihli değişiklik ile PVSK madde 25'e “Polis teşkilatı bulunmayan yerlerde il, ilçe ve bucak jandarma komutanları ile jandarma karakol komutanları bu kanunda yazılı vazifeleri yapar ve yetkileri kullanırlar” hükmü getirilmiştir. Bu madde dönemin koşullarına göre değerlendirilmelidir. Bu kanun maddesinin yürürlüğe girdiği tarihten beş yıl sonra yani 1978 yılında Polis teşkilatını durumu 53.486.852 nüfuslu Türkiye nüfusunun 13.096.493'ü polis bölgesinde yaşamaktadır. Bu nüfusa emniyet ve asayiş hizmeti sunmak amacıyla toplam polis sayısı amir ve memur sayısı toplam 30.189'dur. Byfort'a (1978) göre “Emniyet Teşkilatının personel ihtiyacı had safhadadır. Bu eksiklik polisi görev yapamaz ve olaylara yetişemez hale getirmiştir” Ayrıca 2000'li yıllara kadar polis teşkilatının bazı ilçelerde hala teşkilatlanması bulunmamaktaydı (Dikici, 2017:97)

Bu konuda Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi 06.03.1970 tarihli gerekçesinde “2559 sayılı Polis Vazife ve (Salâhiyet Kanununun 25'inci maddesinde polis

teşkilâtı bulunmayan yerlerde aynı kanun hükümlerinin il ve ilçe jandarma komutanları tarafından uygulanmasını âmir bulunmaktadır. Tatbikatta ise bu kanun hükümlerini jandarma karakol komutanları uygulamaktadır. Bu hal mülki teşkilâta göre tertiplenmiş jandarma teşkilâtının kuruluş ve konusundaki özelliğin tabii bir sonucudur. Durum ve tatbikat suçlara en yakın zabıta makamınca el konulmasını gerektirdiğinden kanunun 25’inci maddesinin bu esasa göre değiştirilmesi uygun mütalâa edilmektedir” demektedir. Anlaşılacağı üzere kanun maddesinin düzenlenme amacının polis teşkilatlanmasının kurulu olmadığı yerlerde olay yerine yakın olan kolluğun olaya müdahale edilmesidir. Bu madde de sahil güvenlikten bahsedilmeme sebebi ise 1985 yılına kadar sahil güvenliğin jandarmaya bağlı şekilde görev yapmasıdır.

Personelin tabi olduğu “657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu” anlamında da farklılıklar bulunmaktadır. Literatürde yardımcı kolluk olarak nitelendirilen ve uzman erbaşlara nazaran yetkileri daha kısıtlı olan Çarşı ve Mahalle Bekçileri “Emniyet Hizmetleri Sınıfı” mensubu olarak belirtilmişken, Uzman Erbaşlar “Jandarma Hizmetleri Sınıfı” ve “Sahil Güvenlik Hizmetleri Sınıfı” mensubu olarak belirtilmemiştir. Jandarma’da görevli Çarşı ve Mahalle Bekçileri “Jandarma Hizmetleri Sınıfı’na” tabi olmasına karşın sayıları 100.000’in üzerinde olan uzman erbaşlar bu sınıfta bulunmamaktadır (657 SK, 1965:m.36)

3.3. Eğitim Öğretim Farklılığı

Genel kolluk personelinin eğitim ve öğretim mukayesesi yapıldığında; Jandarma, genel kolluk görevlisi personeli subay, astsubay, uzman jandarma çavuş, uzman erbaş ve erbaş erlerin eğitim ve öğretiminde statülere göre ayırmış ve düzenlemiştir. Hatta bu düzenlemeler aynı statüde olanlar içinde yapılmıştır. Jandarma Subayı; kadın ve erkek adaylardan lise mezunu olanlar arasından seçilerek toplamda (5) yıl süren fakülte eğitimiyle teğmen rütbesiyle mezun olanlar, (4) yıl süreli sivil fakültelerden mezun olanlar arasından seçilerek (2) yıl askeri ve akademik eğitimle teğmen rütbesiyle mezun olan ve kıt’a görevinde (4-8) yıllar arasında bulunan astsubayların (4) yıl süreli fakülte mezunu olanlar arasından seçilerek (2) yıl askeri ve akademik eğitimle teğmen rütbesiyle mezun olanlardan oluşur. Jandarma Subayları Komanda Tim Komutanından Jandarma Genel Komutanı kadrosuna kadar rütbesine uygun olacak şekilde istihdam edilerek görevlendirilir. Subaylar diğer statü ve kollukta olmayan bir uygulama ile albaylıkta bekleme süresi sonrasında görevleri İçişleri Bakanının onayı ile her seferinde (1) yıl olacak şekilde uzatılması durumunda göreve devam edebilmektedir. Astsubay ve diğer personel ile poliste böyle bir uygulama bulunmamaktadır.

Subayların general olmaları durumunda yaş haddi 67'ye yükselmektedir. Bu durum polislerde 60 yaş, Emniyet Müdürlerinin, Vali kadrosuna atanması durumunda yaş haddi 65 olmaktadır. Jandarma Subayları sözleşmeli ve muvazzaf olarak iki ayrı şekilde temin ve istihdam edilir. Polis teşkilatında sözleşmeli kolluk personeli bulunmamaktadır. Sahil güvenlikte ise Subaylar muvazzaf olarak (sözleşmeli olmayan) istihdam edilmektedir.

Jandarma Astsubay; kadın ve erkek adayların lise mezunu olanlar arasından seçilerek toplamda (2) yıl süren yüksekokul eğitimiyle astsubay çavuş rütbesiyle mezun olanlar, (2) yıl süreli sivil yüksekokul veya (4) yıl süreli fakültelerden mezun olanlar arasından seçilerek (1) yıl askeri ve kolluk eğitimiyle astsubay çavuş rütbesiyle mezun olanlar ve kıt'a görevinde (4-8) yıllar arasında bulunan uzman jandarma çavuş ve uzman erbaşlar arasından (2) yıl süreli yüksekokul mezunu olanlar arasından seçilerek (1) yıl askeri ve kolluk eğitimiyle astsubay çavuş rütbesiyle mezun edilenlerden oluşur. Jandarma astsubayları tim komutan yardımcısından şube müdürü/ilçe jandarma komutanı kadrosuna kadar rütbesine uygun olacak şekilde istihdam edilerek görevlendirilir. Jandarma Astsubayları sözleşmeli ve muvazzaf olarak iki ayrı şekilde temin ve istihdam edilir. Polis teşkilatında sözleşmeli kolluk personeli bulunmamaktadır. Sahil güvenlikte muvazzaf olarak (sözleşmeli olmayan) istihdam edilmektedir.

Uzman Jandarma Çavuşlar; lise dengi okullardan mezun olan erkek adaylar arasından seçilerek bir yıl askeri ve kolluk eğitimini alarak uzman jandarma çavuş olarak mezun edilmekteyken, 2012 yılında uzman jandarma okulu kapatılarak temini durdurulmuştur. Halen görevde olan uzman jandarmalar tim komutan yardımcısı ve birim elemanı olarak istihdam edilmektedir. Uzman jandarma çavuş statüsü diğer ülke kolluklarında ve ordularında bulunmamakla birlikte ve Türkiye'de sadece Jandarma Genel K.lığında istihdam edilmektedir.

Uzman Erbaşlar; sadece erkek adaylar arasından ortaokul ve lise dengi okul mezunu olanlar JGNK bağıslı eğitim birliklerinde (6) aya kadar süren askeri ve kolluk eğitiminden sonra uzman onbaşı ve uzman çavuş olarak mezun edilmektedir. Tim Elemanı olarak istihdam edilmektedirler. Uzman erbaş statüsü jandarma ile sahil güvenlikte bulunmakta olup polis teşkilatında bulunmamaktadır. Uzman erbaşlar taksirli olmayan suçlarda (30) günden fazla, taksirli suçlarda ise (6) aydan fazla ceza alanların ilişkisi kesilmektedir. Uzman erbaşlar için uygulanan bu durum diğer kolluk kuvveti görevlilerinde (1) yıldır. Aynı hizmette görevli bir astsubay ve iki uzman erbaştan oluşan genel kolluk kuvveti bir suça karışır ve hepsi bu suçtan

ayrı ayrı on ay ceza almış olursa uzman erbaşların meslekten ilişiği kesilirken astsubaya ilişik kesme işlemi uygulanmamaktadır.

Erbaş ve Erler; Askerlik hizmetini yerine getirmek için JGNK emrine tertip edilen erbaş ve erler JGNK’da hala görev yapmaktadır. Sahil güvenlik ve polis teşkilatlarında erbaş ve er bulunmamaktadır (9742 SY, 2016:m.5).

Polis Amirleri (Komiser Yardımcısı-Emniyet Müdürü); kadın ve erkek adaylardan lise dengi okul mezunu olanlar arasından seçilerek toplamda (5) yıl süren fakülte eğitimiyle komiser yardımcısı rütbesiyle mezun olanlar, (4) yıl süreli sivil fakültelerden mezun olanlar arasından seçilerek (2) yıl akademik eğitimle komiser yardımcısı rütbesiyle mezun edilenler ve 45 yaşını doldurmamış polis memurlarından (4) yıl süreli fakülte mezunu olanlar arasından seçilerek (1) yıl akademik eğitimle komiser yardımcısı rütbesiyle mezun edilenlerden oluşur. Tim komutanı ve grup amiri ile Emniyet Genel Müdürü kadrosuna kadar rütbesine uygun olacak şekilde istihdam edilerek görevlendirilir.

Polis memurları; kadın ve erkek adaylardan lise mezunu olanlar arasından seçilerek toplamda (2) yıl süren yüksekokul eğitimiyle polis memuru olarak mezun olanlar, (2) yıl süreli sivil yüksekokul veya (4) yıl süreli fakültelerden mezun olanlar arasından seçilerek (6) ay kolluk eğitimiyle polis memuru rütbesiyle mezun edilenlerden oluşur (ETK, 1937:24)

arşı ve Mahalle Bekçileri; erkek adaylar arasından lise ve dengi okul mezunu olanlar arasından seçilir. arşı ve mahalle bekçisi kadrosu genel kolluk kuvvetlerinde sadece polis ve jandarmada olup, aktif olarak polis teşkilatında bulunmaktadır. Jandarma’da MB kadrosu olmasına rağmen fiili olarak MB bulunmamaktadır. Sahil güvenlikte kadro bulunmamaktadır. arşı ve Mahalle Bekçileri genel kolluk içinde görev yapan yardımcı kolluk kuvvetidir. MB literatürde genel kolluk değil yardımcı kolluk olarak değerlendirilmektedir (Deneri, 2023:17)

Jandarmanın görev bölgesinin kırsal alanlar oluşu, Türkiye kırsal bölgelerinde halen PKK/KCK ve DHKP-C gibi silahlı terör örgütlerinin terörist unsurlarının bulunması, komando ve özel hareket birliklerinin sınır ötesi operasyonlarda görevlendirilmesi, harbe hazırlık gerekliliği gibi etkenler sebebiyle eğitim ğretim sistemi farklılık göstermektedir.

Personel konusuyla ilgili bir farklılık da personelin tabi olduğu zorunlu hizmet sresidir. Jandarma ve sahil güvenlik muvazzaf subay ve astsubaylarının zorunlu hizmet

süresi (15) yıl olup, polis teşkilatında herhangi bir polis amiri veya polis memurunda zorunlu görev süresi bulunmamaktadır. (10) yıl görev yapan polisler askerlik görevini yerine getirmiş sayılırken, jandarma ve sahil güvenliğinin Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisinde geçen süreleri temel askerlik hizmeti süresini karşılırsa askerlikten muaf olur.

3.4. Kolluk Alanında Yetki Karmaşası

Genel kolluk personelinin yetki mukayesesi yapıldığında; Genel kolluk kuvvetlerinin kendilerine özgü mevzuatları bulunmakla birlikte bu mevzuatta görev ve yetkileri belirtilmiştir. PVSK Md.:25'e göre polisin olmadığı yerde bu kanunda belirtilen yetkileri jandarmanın da kullanacağı belirtilmiştir. Burada anlatılmak istenenin, dönemin meclis tutanakları da incelendiğinde polis teşkilatı kurulmamış yerleri işaret ettiği anlaşılmaktadır. Polis teşkilatı kurulamamış bir ilçe merkezinde ilçe jandarma komutanlığı personeli polis görev ve yetkilerine haizken, polis teşkilatı kurulu olan bir ilçe merkezinde jandarmanın yetkili ve görevli olmadığı anlaşılmaktadır. PVKS sahil güvenliğe hükümlerinde görev ve yetki vermemekle birlikte sahil güvenlik kendi mevzuatında "Sahil Güvenlik Komutanlığı sorumluluk alanında, mülki ve adli görevlerinin ifası sırasında 2692 sayılı Kanun, 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu ve 5271 sayılı Kanun ile diğer mevzuat hükümlerine göre hareket eder. Sahil Güvenlik Komutanlığı bu görevlerini yerine getirirken jandarma ve polisin sahip olduğu yetki ve sorumluluklara sahiptir" diyerek bu yetkileri kullandığı anlaşılmaktadır (Altundaş, 2022:201)

Genel kolluğun özellikle görev ve yetki anlamında mevzuatlarının birleştirilmesinin devletin ciddiyeti ve uygulama ve mevzuatının derli toplu olması açısından önemlidir. Örneğin PVSK'nın 4/A maddesi Anayasa'nın 20'nci maddesine ("Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz") aykırılık göstermesi nedeniyle Anayasa Mahkemesi tarafından 2015/41 Esas, 2017/98 Karar'ı ile 04.05.2017 tarihinde iptal edilmiştir. Anayasa mahkemesinin PVSK'da iptal ettiği anılan madde şu şekildedir; "(...) kişinin üstü ve eşyası ile aracının dışarıdan bakıldığında içerisi görünmeyen bölümlerinin aranması; İçişleri Bakanlığı tarafından belirlenecek esaslar dâhilinde mülki amirin görevlendireceği kolluk amirinin yazılı, acele hâllerde sonradan yazıyla teyit edilmek üzere sözlü emriyle yapılabilir" şeklindedir. Diğer kolluk kuvvetlerinden olan Jandarmanın 21.01.2017 tarihli 2803 sayılı yönetmelikte "(...) kişinin üstü ve eşyası ile aracının dışarıdan bakıldığında içerisi görünmeyen bölümlerinin aranması, Bakanlık tarafından belirlenen esaslar dahilinde mülki

amirin görevlendireceği kolluk amirinin yazılı, acele hallerde sonradan yazıyla teyit edilmek üzere sözlü emriyle yapılabilir” şeklindedir. Bir diğer kolluk olan Sahil güvenliğinin 21.01.2017 tarihli 2692 Sayılı yönetmelikte “(...) kişinin üstü ve eşyası ile deniz aracının dışarıdan bakıldığında içerisi görünmeyen bölümlerinin aranması, Bakanlık tarafından belirlenen esaslar dahilinde mülki amirin görevlendireceği kolluk amirinin yazılı, acele hallerde sonradan yazıyla teyit edilmek üzere sözlü emriyle yapılabilir” denilmektedir.

Anayasa mahkemesi Anayasaya aykırılık nedeniyle iptal ettiği uygulama kolluk mevzuatının dağınık halde bulunması nedeniyle diğer genel kolluk kuvvetlerinin mevzuatlarında bulunmaktadır. Bu gibi sorunların çözümü için genel kolluk kuvvetlerinin kolluk hizmetlerine ilişkin 7068 sayılı kanunda olduğu gibi müşterek bir mevzuatın çıkarılmasının gerekliliği değerlendirilmektedir.

PVSK diğer kolluk kuvvetlerine yetki ve görev alanında atıf yapmaları nedeniyle genel kolluğun referans mevzuatı gibi algılanmakta ve görülmektedir. Bu da görev ve yetkiler özelinde müşterek bir mevzuata ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Genel kolluk görev ve yetkilerinin belirlendiği ve kurumların özel yapıları gözetilerek ayrı ayrı münhasır düzenlemelerin olduğu mevzuat çağı bir gereğidir.

3.5. Tartışma ve Öneriler

Türk idari teşkilatlanmasında genel kolluk sistemi; jandarma, polis ve sahil güvenlik teşkilatlarından oluşmaktadır. Cumhuriyet döneminden önce yakın tarihimize bakıldığında genel kolluk işleri askeri yapıya sahip birimlerce yürütülmüş, genel kolluk teşkilatları da bu askeri yapıdan doğarak mevcut modern yapılarına kavuşmuştur. Bugün belediye sınırları içinde polis, belediye sınırları dışında kalan alanlar ile polis teşkilatının kurulmadığı yerlerde –polis teşkilatının kurulmadığı yerler tabiriyle anlatılmak istenen, belediye sınırları içinde kalmasına rağmen polis teşkilatı kurulmamış yerlerdir- jandarma, iç sular, boğazlar, sahiller vb. yerlerde sahil güvenlik genel kolluk hizmetlerinde görevli ve yetkilidir (Alyot, 1947:43)

Türk idari yapısındaki genel kolluk teşkilatlarının yanında, özgülenmiş bölgelerde ve teknik konular başta olmak üzere yetkileri olan özel kolluk olarak nitelendirilen kurumlar bulunmaktadır. Bunlara; Orman Muhafaza, Gümrük Muhafaza, Belediye Zabıtası vb. örnek olarak verilebilir. Özel kolluğun görev, yetki ve sorumluluk alanı kendilerine özgülenmiş ve sınırları belli ve kısıtlı bölgelerdir. Orman Muhafaza Memurunun görev ve yetkileri

sorumlusu olduğu orman alanından ibaret olup, yetkileri de orman suçlarına ilişkindir. Bunun yanında yardımcı kolluk personeli olarak nitelendirilenler ve kolluk yetkisi kullanan kamu görevlileri bulunmaktadır. Yardımcı kolluk personeline Çarşı ve Mahalle Bekçileri, kolluk yetkisi kullanan kamu görevlisine icra memurları ile MİT mensupları örnek olarak verilebilir (Giritli vd. 2008:929)

Genel kolluk personeli, özel kolluğun görev alanı da dahil ülke genelinde görevli ve yetkilidir. Bunlar birbirlerinin görev ve sorumluluk bölgesinde de görevlendirilebilmektedir. Genel kolluk personeli sorumlu bulunduğu il sınırlarında görevde olsun ya da olmasın karşılaştığı suçlara müdahalede sorumluluk bölgesi ayrımı yapmaksızın görevli ve yetkilidir. Bu sebeple genel kolluğun kendilerine mahsus mevzuatının yanında sosyal yaşama dair yasal düzenlemede genel kolluğa görev, yetki ve sorumluluk anlamında birçok atıf bulunmaktadır. Devlet ceza kanunları ve idari kanunların uygulamasını kolluk marifetiyle yerine getirir. Devletin mevzuata uymada zor kullanma gücü kolluk kuvvetleridir. Bu nedenle genel kolluk kuvvetlerine ve personeline mevzuatın birçoğu yaptırımların uygulanmasında görev ve yetki vermektedir. Bu çalışmanın ikinci bölümünde bu mevzuat örnekleri verilerek genel kolluk personeline verdiği görev ve yetkiler irdelenmiştir (Mutlu, 2006:11-12)

Türkiye’deki genel kolluk teşkilatlarının çoklu yapısından kaynaklı mevzuat dağınıklığı başta olmak üzere, görev bölgesi farklılığı, personel kaynağı, temini ve yetiştirmesi, personelin tabi olduğu mevzuat vb. hususların genel kolluk personelinin görev, yetki ve sorumluluğunda bir farklılık yaratıp yaratmadığı hususu önem kazanmış ve bu çalışmanın üçüncü bölümünde bu hususlar ayrı ayrı başlıklar altında mukayese edilmiştir.

4. SONUÇ

Çalışmamıza, genel kolluk kuvvetlerinin görev, yetki ve sorumluluklarında farklılıklar var mı sorusundan yola çıkmıştır. Çalışma sonucunda görülmüştür ki; Türkiye’de genel kolluk kuvveti personelinin görev, yetki ve sorumluluk anlamında bazı farklılıklar ve değişiklikler olduğu görülmüştür.

Çalışmamızın iddiası genel kolluğun ortak bir mevzuata olan ihtiyacıdır. Bu mevzuatta genel kolluğun modern yaşama ve hukuka uygun olarak insan yaşamına tesir eden yetki ve görevlerinin belirlenmesinin uygulama birliği açısından kolaylık sağlayacağı ve hizmet kalitesini yükselteceğidir.

Genel kolluk kuvvetleri birbirlerinin rakipleri olmaktan ziyade destekleyici ve iş ortaklarıdır. Her geçen gün daha karmaşık hale gelen suç ve suçluyla mücadelede farklı teknik alanlarda gelişmiş ve profesyonelleşmiş olan melez kolluk teşkilatları sistemli bir yönetimle uygulama ve verim enginliği olarak görülebilir. Melez kolluk tabiri ile ifade etmeye çalıştığımız aslında her ne kadar literatürde yeri olmasa da jandarma ve sahil güvenliğinin eski askeri bağı, bugünü askeri görevleri ve askeri nizama uygun teşkilatlanmasıdır.

Çalışmamızda öne çıkan yönüyle genel kolluk kuvvetleri olan jandarma ve sahil güvenlik hem kamu düzeni temin ve tesisinde hem de askeri hareket sahasında kullanıma uygun yapıdadır. Bu yönüyle Türk genel kolluk yapısının zenginleşmesini sağlamaktadır. Genel kollukla ilgi yapılabilecek sistem düzenlemesinin daha çok düzenli bir kargaşadan çıkarılması temelinde olması gerekmekte ve jandarma ve sahil güvenliğinin çok uzun zamana dayanan kazanımlarını yok etmeden sadece genel yetki ve kamu düzenine ilişkin görevlerin ortak mevzuatla toplanıp düzenlenmesi şeklinde olması gerekmektedir.

Hatta Polis teşkilatının terör örgütlerinin yapı ve metot değişikliği ile eylemlerini kent merkezlerine kaydırması ve dönem dönem kent merkezlerinde yoğunlaştırması, küresel terörizmin artan tehdidi, düzensiz göç gibi sebepler kent merkezlerinin kırsal alanlara oranla daha tehlikeli olmasına sebep olmuştur. Polis teşkilatının emniyet ve asayiş hizmetlerinde teşkilatlanması ve kadro yapısı şehir merkezlerindeki terörist unsurlarla yüksek yoğunluklu silahlı mücadeleye uygun olmadığı değerlendirilmektedir. Bunun örneği 2015-2016 yıllarında doğu ve güneydoğu bölgelerinde baş gösteren ve halk arasında hendek operasyonları olarak bilinen “PKK/KCK Terör Örgütü” ile yaşanan silahlı çatışmalarda Jandarma Komando ve

Jandarma Özel Harekat unsurları sahanın tamamında operasyon yapmış ve operasyonların planlama ve emir komutası jandarma unsurlarında olmuştur. Böylesi durumlara karşı Polis Özel Harekat timlerinin sayısının arttırılması ve silah ve teçhizatlarının şehir ve kırsalda teröristle mücadeleye uygun hale getirilmesidir. Bununla beraber polis özel harekat timleri olası müşterek birlik operasyonları için tim teşkilatlanmasının asgari bir komando timi şeklinde yapılması uyumu arttıracak ve faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Çalışmada genel kolluk personelinin görev, yetki ve sorumluluklarında farklılık olup olmadığı sorunsallaştırılmıştır. Bu amaç doğrultusunda yapılan araştırma ve incelemeye göre, genel kolluk personelinin görev, yetki ve sorumluluklarında bazı farklılıklar olduğu görülmüştür. Bu farklılıkların sebepleri ile ilgili olarak, mevzuat dağınıklığı, personel, personel temin ve mevzuatı, eğitim öğretim, kurumsal tarih, kültür ve teşkilatlanma ile görev yeri özelliklerinin farklılıkları gibi sebeplerden kaynaklandığı görülmüştür. Türkiye'nin coğrafi büyüklük ve konumu, komşu devletlerinin siyasi istikrarsızlığı ve artarak devam eden terör ve kitlesel göç tehdidi, bazı devletlerin on yıllardır devam eden ve çözümsüzlükle devam ettirdiği uluslararası bazı sorunlar ve çeşitli odaklarca suistimal edilme gayreti gösterilen toplumsal yapısı Türkiye'de genel kolluğun çoklu, bölgelerinde ve verilen görevlerde güçlü olmalarını gerektirmektedir. Bu sebeplerle çalışmamızda önerdiğimiz husus, tek bir kolluk biçim ve teşkilatlanması değildir. Çünkü mevcut genel kolluk yapılanması kolluk teşkilatlarının şeffaflık, hesap verebilirlik başta olmak üzere birçok hukuk devleti gerekliliğini sağlamaktadır.

Bu çalışma genel kolluk personelinin görev, yetki ve sorumluluklarının mukayesesi, mevzuat hükümleri baz alınarak, literatür dahil yapılan inceleme ile genel çerçevede hazırlanmıştır. Çalışmada yapılan tespitlerden hareketle, Türkiye'deki genel kolluk hizmetlerinde örgütlenmiş çoklu kolluk yapısının bir mahsur ve verimsizliğe sebebiyet vermediği, genel kolluğun kadro ve teşkilatlanma, özlük işlemleri gibi kendilerine özgü mevzuatı hariç olmak üzere, genel kolluk iş ve işlemleri özelinde hazırlanacak genel kolluk yönetmeliği gibi tek bir mevzuatla görev, yetki ve sorumluluklarının toplanabileceğinin ve dağınıklığı giderebileceği görülmüştür.

5. KAYNAKLAR

- Açıkmeşe, İ. (1993). Cumhuriyetin 70.yılında Jandarma Genel Komutanlığı, Türk İdare Dergisi, C.65, S.401.
- Adli Kolluk Yönetmeliği. (2005). 01 Ocak 2023 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- Akdemir, N. (2015). Kriminoloji ve Kolluk (Suç Aleti). Yüksek Lisans Tezi. University of Durham. İngiltere
- Akman, N. (1991). Yönetimde İç Güvenlik ve Jandarma. Ankara: Genelkurmay Başkanlığı Yayınları.
- Akman, N. (1988). Yönetim Sistemlerinde İç Güvenlik Hizmetleri ve Jandarma: Diğer Ülkelerde İç Güvenlik Kuruluşları ile Türk ve Fransız İdari Sistemlerinde Jandarmanın Mukayeseli İncelemesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akgüner, T ve Berk, K. (2017) İdare Hukuku, (Sekizinci baskı) İstanbul: Der Yayınları.
- Akgüner, T. (2003). Kolluk Kavramına Genel Bir Bakış, Polis Dergisi, Yıl:9, Sayı:36, Ankara: EGM Yayını.
- Aktaş, S. & Akkoyunlu, S.A. (2016). İdari Kolluk Faaliyetlerinin Temel Anayasal Sınırları Olarak Kanunilik ve Ölçülülük İlkeleri. Erzincan Binalı Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1-25
- Alan, G. (2010). Denizlerde Emniyet ve Güvenlik: Uluslararası ve Ulusal Mevzuat ve Kurumlar Üzerine Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilimdalı, Çanakkale.
- Alkan, N. & Karamanoğlu, Y. E. (2020). Öngörüye Dayalı Kolluk Temelinde Önleyici Kolluk: Rusya Federasyonu'ndan Örnekler. Güvenlik Bilimleri Dergisi, 9 (2) , 387-418
- Alpar, G. (2013). Güvenliğin Sağlanmasında Bir Kolluk Kuvveti Olan Jandarmanın Geçmişten Günümüze Rolü ve Dünyadaki Konum,. Güvenlik Bilimleri Dergisi, 2 (1), 79-106

- Alpar, G. (2018). Değişen Güvenlik Anlayışı ve Kolluk Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar. *Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3 (5) , 155-170
- Alpkan, L. & Palacı, M. (2008), Toplum Destekli Polislik Uygulaması: Zara Örneği, *Polis Bilimleri Dergisi*, C.10, S.3, s. 93-122.
- Alpkutlu M. (2019). Güvenlik İhracı Bağlamında Türkiye'nin Özel- Askeri Güvenlik Sistemi, *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, C.8, S.1.
- Altuntop, S. (2015). Hesap Verebilirlik Bağlamında Kolluğun Sivil Denetimi: Sivil Gözetim Kurulları. *İnsan Hakları Yıllığı*, 33, 35-65.
- Alyot, H. (2008) Türkiye'de Zabıta Tarihi Gelişimi ve Bugünkü Durum. Ankara: Kozan Ofset.
- Alyot, H. (2008). Türkiye'de Zabıta. Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Apaydın, C. (2015). Ceza Hukuku Sisteminde Savcı ve Kolluk Arasındaki İlişki, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Güncel Konular* (Editör: Nur CENTEL), İstanbul: Oniki Levha Yayınları.
- Arslan, M. (2018). İdari Kolluk Uygulamalarında Kolluk Kuvveti Anlayışından Kolluk Hizmeti Anlayışına Geçiş. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (52) , 175-196
- Arslan, K.O. İnsan Onuru Kavramı ve Koruma Tedbirleri Bağlamında Temel Bir Ülke Olarak İnsan Onurunun Korunması, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Cilt 28, Sayı 120, Ankara, 2015, s. 167.
- Astsubay Sicil Yönetmeliği. (1998). 19 Haziran 2023 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- Avrupa Komisyonu. (2012). 03 Mayıs 2023 tarihinde https://www.ab.gov.tr/files/2012_ilerleme_raporu_tr.pdf adresinden alınmıştır.
- Aydın, N. & Demir, T. (2022). Emniyet Hizmetlerinin Sunumunda Düalist Yapı Sorunsalı: Adli ve İdari Kolluk. *Dumlupınar Üniversitesi İİBF Dergisi* , (9) , 19-46
- Aydilek, E. (2023). Toplumsal Düzenin İnşası: Polis Erkinin Eleştirel Teorisi. *Mülkiye Dergisi*, 47 (3), 1139-1143
- Ayyıldız, H. (2022). Ceza Muhakemesinde Adli Kolluk ve Soruşturmadaki Rolü. Ankara: Yetkin Yayınları.

- Ayyıldız, H. (2019). Kolluk Faaliyetlerinin Denetimi Hakkında Genel Bir Değerlendirme, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 32(143), 143-180.
- Ayyıldız, H. (2021). Ceza Muhakemesinde Adli Kolluk ve Soruşturmadaki Rolü, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Ankara.
- Bağcı A. (2019). Hamidiye Alayları ve Koruculuk Sistemi, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Bucaktepe, A. (2008). Genel İdari Kolluk ve Kolluk İlişkileri. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Belci, O. (2020). Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanununun Ceza Muhakemesi Hukuku Açısından Değerlendirilmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 22, 1089-1122
- Bilgiç, A. (2019). Türkiye’de İç Güvenlik Yapılanmasında Çoklu Genel Kolluk Sisteminin Kurumsallaşması, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6 (2) , 287-307
- Bilgiç, A. (2019). Çoklu Kolluk Sisteminin Kurumsallaştırılması. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Kamu Yönetimi Bilim Dalı. Ankara.
- Cengiz, E. & Akyüz, İ. (2016). Polis Gücünden Polis Hizmetine: Pazarlama Perspektifi ile Polis Algısının Kavramsal Olarak İncelenmesi, Aurum Journal of Social Sciences , 1 (2) , 63-76
- Çelik A. (2023). İnsani Güvenliği İç Güvenlik Bağlamında Yeniden Düşünmek: Türk Polis Teşkilatı Örneği, Yüksek Lisans Tezi. Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi Anabilim Dalı. Ankara.
- Çolak, H. (1998). Kolluk Teşkilatı ve Adli Kolluk, Sayıştay Dergisi , (28) , 85-91
- Çolak, Y. (2017). Emniyet Teşkilatındaki Demokratik Dönüşüm: Polis Akademisi Örneği. Liberal Düşünce Dergisi, S. 85, s. 77 - 83.
- Darıcı, S. & Akçay, E. (2020). İç Güvenlik Yönetiminde Halkla İlişkiler Perspektifinden Genel Kolluk Uygulamaları ve İkna. Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6 (1) , 250-261

- Deneri, B. (2023). Türkiye'nin İç Güvenlik Aygıtının Değişimi Bağlamında Çarşı ve Mahalle Bekçiliğinin Analizi. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı. İstanbul.
- Deniz, B. (2020). Ceza Hukuku ve İdare Hukuku Bağlamında Amirin Emrinin İfası, Gaziantep University Journal Of Social Sciences 19(3) 941-966
- Derbil, S. (1944). Polis Kavramı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1.
- Duran, L. (1982). İdare Hukuku Ders Notları, İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Ekinci, N. (2011). Pimi Çekilmiş Bomba Köy Koruculuğu Sistemi, İstanbul: Do Yayınları.
- Emniyet Teşkilat Şeması. (2023) 05 Mayıs 2023 tarihinde <https://www.egm.gov.tr/teskilat-semasi> adresinden alınmıştır.
- Emniyet Genel Müdürlüğü. (2007). Toplum Destekli Polislik. Ankara: Başkent Ofset.
- Erarslan, F. (2021). Jandarma Genel Komutanlığı'nın Sivil Kolluk Olarak Teşkilatlanması Sonrasında Oluşan Etkiler Üzerine Bir Değerlendirme. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 18 (3) , 2016-2042
- Erbay Y. (2017). Genel Kolluk Kuvveti Olarak Türk Jandarmasının Sahip Olduğu Değerler Üzerine Bir Araştırma: Aydın İl Jandarma Komutanlığı Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İnsan Kaynakları Yönetimi Anabilim Dalı, Aydın.
- Erdağ, A. İ. (2010). Kolluğun Durdurma ve Kimlik Sorma Yetkisi (PVSK madde 4/A). Ankara Barosu Dergisi 37-60
- Eryılmaz, M. B. (2006). Özel Güvenlik, Ümit Cizre (Ed.), Almanak Türkiye 2005 Güvenlik Sektörü ve Demokratik Gözetim, İstanbul: TESEV Yayınları, ss.124-133.
- Eryılmaz, M. B. (2006). Demokratik Ülkelerde Kolluk Güçleri Arasında Yetki ve Görev Alanı Paylaşımı: Türkiye Örneği. Türkiye Barolar Birliği Dergisi. Sayı (64).
- Eryılmaz, B. (2013). Kamu Yönetimi: Düşünceler-Yapılar-Fonksiyonlar-Politikalar. (Altıncı baskı) Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Eryılmaz M. ve Bozlak, B.A. (2009). Hukukumuzda Zor ve Silah Kullanma Yetkisi, Sayı 83, TBB Dergisi.
- Engin V. ve Albayrak M. (2016). Tarihin Akışını Değiştiren Savaş, Çanakkale 1915. İstanbul:

Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları. Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı.

Erol Z. (2018). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Belgelerle Jandarma Teşkilatı. ISBN: 978-605-149-970-3. Ankara: Jandarma Basımevi Müdürlüğü.

Evren, Ç. C. (2016). Kolluk Gözetim Komisyonu. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi.

Erzurumluoğlu, B. (2009). Kolluk Kuvvetlerinin Demokratik Denetimi. Ankara Barosu Dergisi: 48-57

Fanid A. & Akman, F. (2021). Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin İdari Teşkilat Yapısı Üzerine Etkisi. Medeniyet Araştırmaları Dergisi, 6 (2) , 31-51

Fırat, İ. & Erdem, E. (2014). Türkiye'de İç Güvenlik Hizmeti Ve Kolluğun Sivil Denetimi. Sayıştay Dergisi , (94) , 115-133

Fidan, İ. & Özgür, E. (2021). Kamu Düzeni Ve Güvenliğinin Sağlanmasında Güvenlik Ve Köy Korucusu Paradigması. Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 11 (1) , 129-161

Fendoğlu, H. T. (1998). İnsan Hakları ve Adli Kolluk. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 6 (1-2 (Prof. Dr. Süleyman Arslan'a Armağan) , 113-123 .

Galer, A. (2003) Önleyici Polislik. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Göcek, E. (2020). Önleyici Polislik Stratejileri: Fiziksel Güvenlik, Yüksek Lisans Tezi. Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara.

Gökpınar, M. (2015). Bir Kavram Olarak İnsan Hakları ve Çeşitli Açılardan Sınıflandırılması. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, C.28, S.120, Ankara, s. 27

Gözler, K. (2000). Olağanüstü Yönetim Usulleri. Türk Anayasa Hukuku, Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları, s.810-828.

Gözler K. (2007). Devletin Genel Teorisi. (Birinci bası). Bursa: Ekin Yayınevi.

Gözler, K. (2019). Türk Anayasa Hukuku, (Üçüncü baskı) Bursa: Etkin Yayınevi.

Gözler, K. (2019). İdare Hukuku, Cilt I, Bursa: Etkin Yayınevi.

Gözler, K. ve Kaplan, G. (2017) İdare Hukuku Dersleri, (Ondokuzuncu baskı). Bursa: Etkin

Yayınevi.

Gözler, K. ve Kaplan, G. (2019) İdare Hukukuna Giriş, (Yirmibeşinci baskı). Bursa: Etkin Yayınevi.

Gözügüzelli, E. (2022). Denizlerde Göçmen Kaçakçılığı ve Türk Karasularından Açık Denizlere Sahil Güvenliğin Müdahale Yetkileri. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 30 (4) , 1883-1931.

Gözübüyük, A. Ş. (1999). Yönetim Hukuku, (Onüçüncü baki) Ankara: Turhan Yayınevi.

Gözübüyük A.Ş. (2003). Yönetim Hukuku, Ankara: Turhan Yayınevi.

Gözübüyük, A. Ş. (2013). Türkiye'nin Yönetim Yapısı, (Onikinci baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.

Gözübüyük, A. Ş. (2013) Anayasa Hukuku, (Ondokuzuncu bası). Ankara: Yetkin Yayınevi.

Gözübüyük, A.Ş. ve Akıllıoğlu, T. (1992) Yönetim Hukuku, (Beşinci baskı). Ankara: Turhan Kitabevi.

Gözübüyük, A. Ş. ve Tan, T. (2018). İdare Hukuku, Cilt I, Genel Esaslar, (Onikinci baskı). Ankara: Yetkin Kitabevi.

Gülen, K. (1974). Adli ve İdari Soruşturma Tekniği. Ankara: Elif Matbaacılık.

Güler A.İ. (1992). Kolluk Teşkilatında Görev ve Yetki, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Günday, M. (1996). İdare Hukuku, Ankara: Yetkin Kitabevi.

Gündoğan K., Koç C. ve Özbudak C. (2007). Kolluğun Önleyici ve Adli Görevleri, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Haklı, S. Z. (2022). Erken Cumhuriyet Döneminde Polis Teşkilatının Kuruluşu ve Gelişimi. Güvenlik Çalışmaları Dergisi, 24 (1) , 4-30.

İçişleri Bakanlığı. (2023). İç Güvenlik Sektörünün Sivil Gözetiminin Geliştirilmesi. 04 Mayıs 2023 tarihinde <https://www.icisleri.gov.tr/illeridaresi/ic-guvenlik-sektorunun-sivil-gozetiminin-gelistirilmesi> adresinden alınmıştır.

Jandarma Dergisi. (2016). Türk Askeri Ne Zaman Mehmetçik Oldu?. Yayın Kurulu. ISSN 1300-2104. Sayı 144. S.18-21.

Jandarma Teşkilat Şeması. (2023). 04 Mayıs 2023 tarihinde

<https://www.jandarma.gov.tr/asayis/teskilat-ve-kadro-daيره-baskanligi> adresinden alınmıştır.

Jandarma. (2023). 02 Mayıs 2023 tarihinde <https://www.jandarma.gov.tr/kurumlar/jandarma.gov.tr/Jandarma/Tan%C4%B1t%C4%B1mKatalo%C4%9Fu/katalog.pdf> adresinden alınmıştır.

Jandarma. (2023). 02 Mayıs 2023 tarihinde <https://www.jandarma.gov.tr/jandarma-terafından-korunan-tesisler> adresinden alınmıştır.

Jandarma Genel Komutanlığı. (2019). Değişen Güvenlik Algısı ve Jandarma. Rapor. Strateji ve Dış İlişkiler Başkanlığı. Ankara.

Jandarma Genel Komutanlığı. (2019). Değişen Güvenlik Algısı ve Jandarma. Rapor. Strateji ve Dış İlişkiler Başkanlığı. Ankara.

Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Eğitim Merkezi Komutanlığı Eğitim-Öğretim Yönetmeliğı. (2020). 01 Ocak 2023 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/> adresinden alınmıştır.

Jandarma ve Sahil Güvenlik Personelinin Hizmet Esasları Hakkında Yönetmelik. (2019). 01 Ocak 2023 tarihinde https://es.jsqa.edu.tr/kurumlar/es.jsqa/Mevzuat/Yonetmelik/16_Jandarma-ve-Sahil-Guvenlik-Personelinin-Hizmet-Esaslari-Hakkinda-Yonetmelik.pdf adresinden alınmıştır.

Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Teşkilat, Görev ve Çalışma Esasları Kanunu. (2016). 01 Ocak 2023 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/> adresinden alınmıştır.

Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı Kurum Kartı Yönetmeliğı. (2017). 01 Ocak 2023 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/> adresinden alınmıştır.

Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu. (1983). 01 Ocak 2023 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/> adresinden alınmıştır.

Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliğı. (2016). 01 Ocak 2023 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/> adresinden alınmıştır.

Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı Personel Yönetmeliğı. (2017). 01 Ocak 2023 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/> adresinden alınmıştır.

Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi. (2017). Kolluk Meslek Temel Bilgisi. Ankara: Jandarma Genel Komutanlığı Basımevi Müdürlüğü.

- Kaboğlu, İ.Ö. (2002). Özgürlükler Hukuku. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kalyon, L. (2010). Türkiye'nin Savunma Politikaları Üzerine Kırmızı Kim?. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kapani, M. (2013), Kamu Hürriyetleri. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Kara, B. C. (2021). 7245 Sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu Kapsamında Bekçilerin Görev ve Yetkileri. Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 11 (2) , 1315-1367
- Kara, E. (2016). Devlet-Kolluk İlişkisi Kapsamında Jandarma ve Türk Jandarması. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Yönetim Bilimleri Ana Bilim Dalı. Ankara.
- Karakurt, B. & Bal, C. (2013). Genel Kolluk Özel Güvenlik İlişkisi. Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırmalar Dergisi.
- Karasoy, H.A. & Yenikaynak M. (2021). Weberyen Bürokrasi Bağlamında Türkiye’de İç Güvenlik Bürokrasisi. Politik Etik Kuram, Cilt 5, Sayı 2, 231-240.
- Kavsıracı, O. (2018). Polis Faaliyetlerinde Gri Alanlar ve Etik. Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, C.9, S.16, s. 1851-1882.
- Kışlalı, A.T, (1996) Siyaset Bilimi. Ankara: İmge Kitapevi.
- Kireçtepe Jandarma Şehitliği. (2023). 04 Nisan 2023 tarihinde <https://www.canakkalesehitlik.net/> adresinden alınmıştır.
- Koç, C. (2005). Kolluğun Adli Görevleri, Ankara: Kartal Yayınevi
- Koç, C. (2002). Kolluğun Adli Görevleri, Ankara: Kartal Yayınevi.
- Koç, C. (2004). Notlu-Açıklamalı-İçtihatlı TSK İç Hizmet Kanun ve Yönetmeliği, Askeri Ceza Kanunu, Disiplin Mahkemeleri Kanunu, TSK Personel Kanunu ve İlgili Mevzuat, Ankara: Adalet Yayınevi.
- Koparan N. (2007). Türk Jandarma Teşkilâtı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara.
- Mil H.İ. (2014). Türkiye’de İç Güvenlik Teşkilatları ve Özellikleri. C.5, S.11., ss.40-61
- Mil, H. İ. (2014). Türkiye’de İç Güvenlik Teşkilatları ve Özellikleri. Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 5 (11) , 40-61.
- Okçabol, D. (1940). Zabıta Tarihi. Ankara: Polis Akademisi Enstitüsü.

- Onar, S.S. (1966). İdare Hukukunun Umumi Esasları, C. III, (Üçüncü baskı). İstanbul: İsmail Akgün Matbaası.
- Öz Y. S. (2020). Demokratik Polislik Teori ve Uygulamalar (Beşinci baskı), Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Özakman T. (2005). Şu Çılgın Türkler. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Özay, İ. H. (2013). İdari Kolluk-Adli Kolluk. Journal of Istanbul University Law Faculty , 71 (1) , 947-961.
- Özgür, E. & Erciyes, E. (2017). Kamu Yönetiminde Yaşanan Dönüşümlerin İç Güvenlik Sektörüne Yansımaları. Güvenlik Bilimleri Dergisi , 6 (1) , 79-109.
- Özübek, A. & Öztop, S. (2021). Jandarma Teşkilatı'nın 15 Temmuz 2016 Darbe Girişimi Sonrası Dönüşümü. Medeniyet Araştırmaları Dergisi, 6 (2) , 19-30.
- Öztürk, Ş.C. (2023). İç Güvenlik Yönetiminde Alternatif Bir Yaklaşım Olarak Öngörücü Polislik, Yüksek Lisans Tezi. Uşak Üniversitesi, Lisans Üstü Eğitim Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Uşak.
- Polis Akademisi Başkanlığı. (2017). Yeni Nesil Terör: Fetö'nün Analizi. Fetö Çalıştay Raporu. Rapor No: 10. Polis Akademisi Yayınları:31. Birinci Baskı. Ekim 2017.
- Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu. (1934). 12 Ocak 2023 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- Tekinsoy, Ö.K. (2011). İdare Hukukunda Kamu Düzeni Kavramı, İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık.
- Tongur, H. (2016). Türkiye'de Genel Kolluk Teşkil ve Görevlerinin Gelişimi. Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Toprak, E. (2019). Devlet Yönetiminde Yetki-Görev-Sorumluluk İlişkisi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 76, No.1, 2021, s. 257 – 278
- Tunç, H. (2008). Polisin Suç Olgusuna Bakışı ve Suça Karşı Uzmanlaşma Çalışmaları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Antropoloji Anabilim Dalı, Ankara.
- Türk Dil Kurumu. (2023). Güvenlik. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 08 Ocak 2023 tarihinde alınmıştır.

- T.C. Anayasası. (1982). 12 Aralık 2022 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- T.C. Genelkurmay Başkanlığı. (1995). Türk İstiklal Harbi, Batı Cephesi, Büyük Taarruz (1-31 Ağustos 1922). 2. Cilt. 6. Kısım.2. Kitap. Ankara: Genelkurmay Basımevi.
- Sahil Güvenlik Komutanlığı. (2013). Dünya Sahil Güvenlik Teşkilatları. İstanbul: Deniz Basımevi Müdürlüğü
- Sahil Güvenlik Teşkilat Şeması. (2023). 05 Mayıs 2023 tarihinde <https://www.sg.gov.tr/teskilat-semasi> adresinden alınmıştır.
- Sözen, S. (2002). Türk Kamu Bürokrasisi ve Polis Teşkilatı. Türkiye'de Devlet, Toplum ve Polis, Ankara: Seçkin Yayınevi, s. 53-68
- Subay Sicil Yönetmeliği. (1998). 19 Haziran 2023 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- Şen, E. (2012). Polisin Zor ve Silah Kullanma Yetkisi, 01 Mayıs 2023 tarihinde <https://www.hukukihaber.net/polisin-zor-ve-silah-kullanma-yetkisi> adresinden alınmıştır.
- Şen, E. (2015). Kamu Görevlisinin Sorumluluğu. 01 Mayıs 2023 tarihinde <https://www.hukukihaber.net/kamu-gorevlisinin-sorumlulugu> adresinden alınmıştır.
- Şen, E. (2021). En Üst Dereceli Kolluk Amiri - Adli Kolluk Sorumlusu Ayırımının Gündeme Getirdiği Sorunlar, 02 Mayıs 2023 tarihinde <https://sen.av.tr/tr/makale/en-ust-dereceli-kolluk-amiri-adli-kolluk-sorumlusu-ayiriminin-gundeme-getirdigi-sorunlar> adresinden alınmıştır.
- Şen, E. (2022). Polisin Durdurma ve Arama Yetkisi. 02 Mayıs 2023 tarihinde <https://sen.av.tr/tr/makale/polisin-durdurma-ve-arama-yetkisi> adresinden alınmıştır.
- Şen, E. (2021). Polisin ve Jandarmanın Önleme Araması Hataları. 02 Mayıs 2023 tarihinde <https://sen.av.tr/tr/makale/polisin-ve-jandarmanin-onleme-aramasi-hatalari> adresinden alınmıştır.
- Şen, E. & Aksüt E. (2022). Müdafinin, Şüphelinin Kolluk İfadesine Aktif Katılma ve Beyanda Bulunma Yetkisinin Engellenmesi. 01 Mayıs 2023 tarihinde <https://sen.av.tr/tr/makale/mudafiin-suphelinin-kolluk-ifadesine-aktif-katilma-ve-beyanda-bulunma-yetkisinin-engellenmesi> adresinden alınmıştır.

- Şen, E. (2016). 6713 Sayılı Kanunda Soruşturmanın Gizliliği Riski. 04 Mayıs 2023 tarihinde https://www.ab.gov.tr/files/2012_ilerleme_raporu_tr.pdf adresinden alınmıştır.
- Ulusoy, A.D. (2019). Yeni Türk İdare Hukuku, Ankara: Yetkin Yayınları.
- Üstün, G. (2014). Kentsel Dönüşüm Hukuku, İstanbul: Oniki Levha Yayınları.
- Ünsal, T. (2023). Polisin İdari Kolluk Yetkileri ve Ölçülülük İlkesi. İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 10 (1) , 169-188.
- Ünal, F. (2019). Kırsal Alanlarda Güvenliğin Yasal ve Yapısal Sorunları: Köy Kolluğu Örneği . Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , (62) , 200-211.
- Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı. (2018) 15 Temmuz Türkiye’de Gerçekleşen 15 Temmuz Darbe Girişiminin Arkasındaki Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ). Ankara.
- Yaşar, İ. (1997). 151’inci Kuruluş Döneminde Jandarmanın Tarihi Gelişimi, Jandarma Dergisi, Sayı 81, Ankara: J.Gn.K.lığı Yayınları.
- Yenisey, F. (2015). Kolluk Hukuku, (İkinci baskı). İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Yılmaz, S. (2012). Terörle Mücadelede: Yeni İç Güvenlik Yönetimi. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yılmaz, S. (2012). Türkiye’nin İç Güvenlik Yapılanmasında Değişim İhtiyacı. ÇankıÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 21, Sayı3, 2012, Sayfa 17-40
- Yılmaz, A. G. (2018). Polisin Özerkliği: Polis ve Siyaset İlişisini Yeniden İncelemek. Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi, 6 (1) , 169-186.
- Yiğit, Y. & Aslan, A. (2021). Türkiye’de Genel Kolluk Teşkilatlarına Yönelik Olarak Uygulanan Bütçe Politikalarının Hizmet Etkinliğine Yansıması: Jandarma Örneği. Çag Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 18 (1) , 120-144.
- Yurtsever, F. (2012). Küreselleşmenin Türkiye’deki İç Güvenlik Yönetimine Etkileri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi. (2019) 15 Ocak 2023 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- 668 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname. (2016). 15 Ocak 2023 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/> adresinden alınmıştır.

- 669 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname. (2016). 15 Ocak 2023 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- 670 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname. (2016). 15 Ocak 2023 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- 671 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname. (2016). 15 Ocak 2023 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- 672 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname. (2016). 15 Ocak 2023 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- 673 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname. (2016). 15 Ocak 2023 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- 675 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname. (2016). 15 Ocak 2023 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- 677 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname. (2016). 15 Ocak 2023 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- 679 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname. (2016). 15 Ocak 2023 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- 682 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname. (2016). 15 Ocak 2023 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- 683 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname. (2016). 15 Ocak 2023 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- 686 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname. (2017). 15 Ocak 2023 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- 688 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname. (2017). 15 Ocak 2023 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- 689 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname. (2017). 15 Ocak 2023 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- 692 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname. (2017). 15 Ocak 2023 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- 693 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname. (2017). 15 Ocak 2023 tarihinde

- <https://www.resmigazete.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- 695 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname. (2017). 15 Ocak 2023 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- 697 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname. (2017). 15 Ocak 2023 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- 701 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname. (2018). 15 Ocak 2023 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- 703 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname. (2018). 15 Ocak 2023 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- 5442 Sayılı İl İdaresi Kanunu. (1949). 23 Haziran 2023 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- 3431 Sayılı OYAK Kanunu. (1961). 26 Haziran 2023 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu. (2004). 26 Haziran 2023 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu. (2004). 26 Haziran 2023 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- 5326 sayılı Kabahatler Kanunu. (2005). 29 Haziran 2023 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- 5393 sayılı Belediye Kanunu. (2005). 29 Haziran 2023 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- 3269 sayılı Uzman Erbaş Kanunu. (1986). 01 Ocak 2023 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- 3466 sayılı Uzman Jandarma Kanunu. (1988). 01 Ocak 2023 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- 353 sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu. (1963). 01 Ocak 2023 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu. (1963). 18 Mayıs 2023 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/> adresinden alınmıştır.

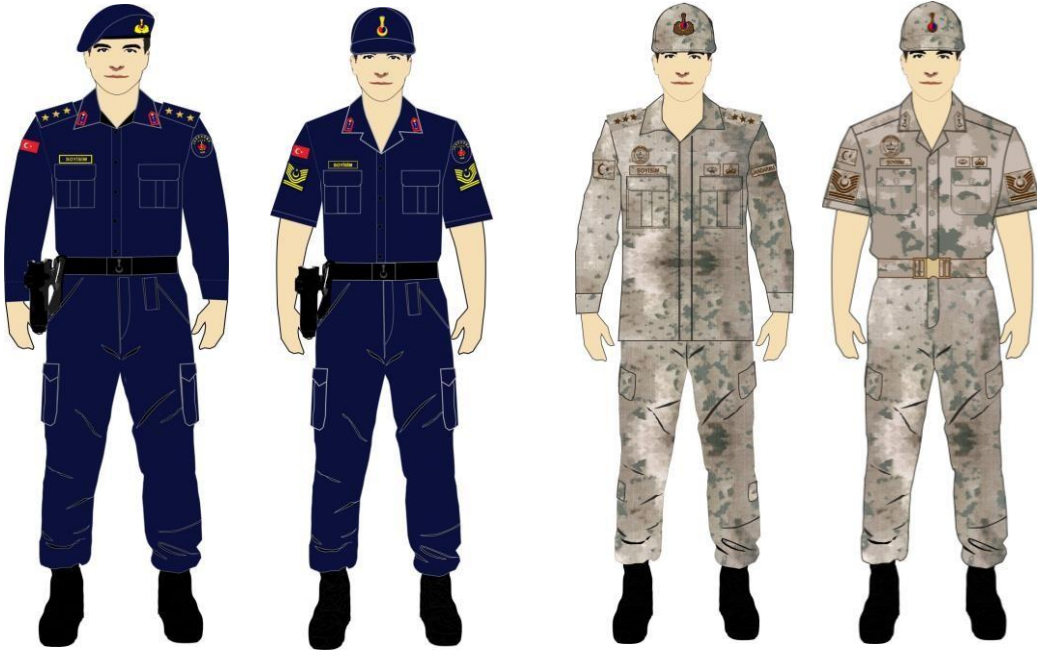
- 442 sayılı Köy Kanunu. (1924). 01 Ocak 2023 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- 5176 sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun. (2004). 12 Aralık 2022 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu. (1965). 18 Aralık 2022 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- 926 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu. (1967). 18 Aralık 2022 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu. (1937). 23 Kasım 2022 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- 2692 Sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu. (1982). 23 Kasım 2022 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- 7068 sayılı Genel Kolluk Hükümleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun. (2018). 27 Kasım 2022 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/> adresinden alınmıştır.

6. EKLER

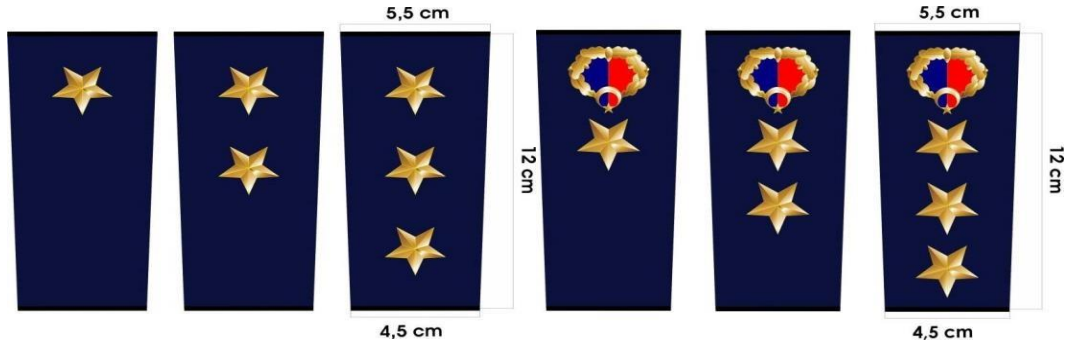
Ek 1. Jandarma Tören ile Karargâh Günlük Kıyafetleri

Ek 2. Jandarma Asayiş ile Eğitim Kıyafetleri

Ek 3. Jandarma Subay Rütbeleri

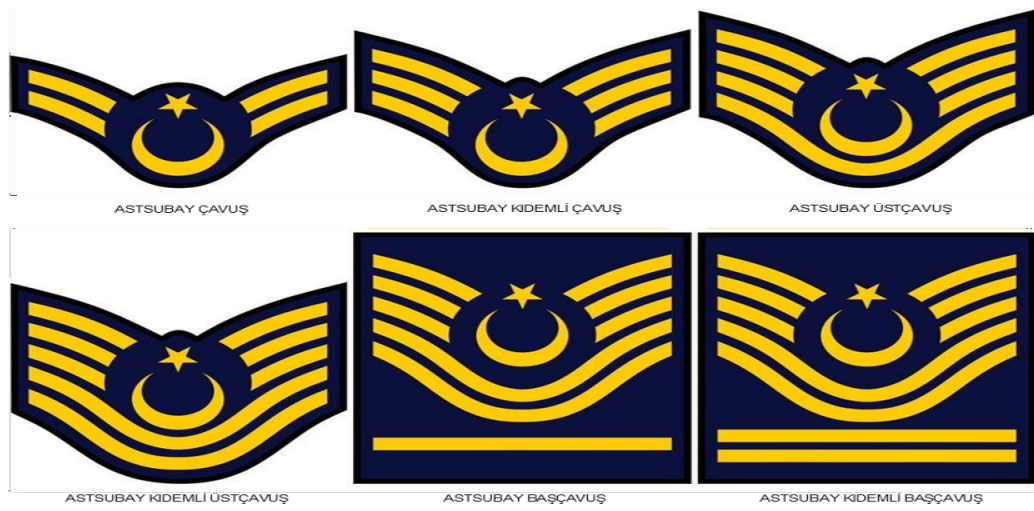
Teğmen Üsteğmen Yüzbaşı Binbaşı Yarbay Albay

Ek 4. Jandarma General Rütbeleri

Tuğgeneral Tümgeneral Korgeneral Orgeneral

Ek 5. Jandarma Astsubay Rütbeleri

Ek 6. Uzman Jandarma Çavuş ve Uzman Erbaş Rütbeleri

Ek 7. Polis Üniforma (Koyu Laciveret)

Tören Kıyafeti (Erkek)
(Renk Koyu Lacivert)

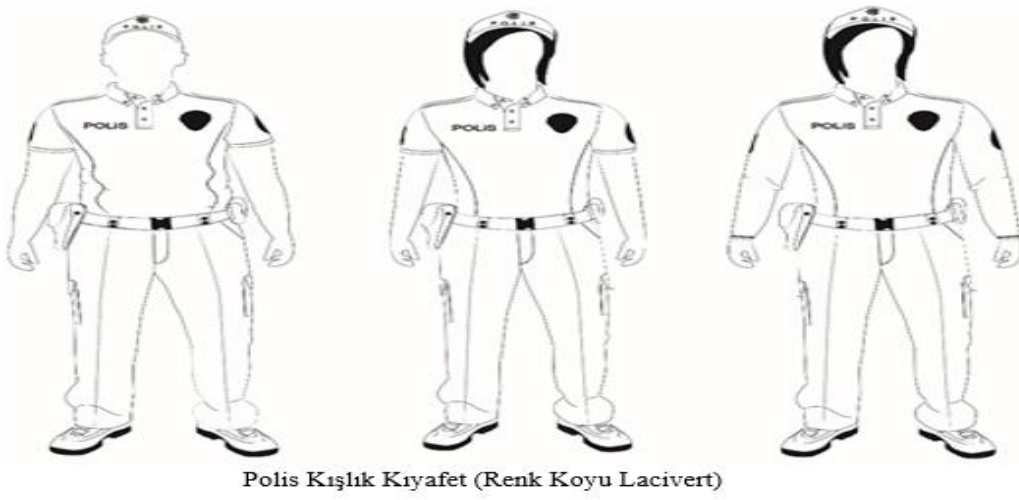

Tören Kıyafeti (Kadın)
(Renk Koyu Lacivert)

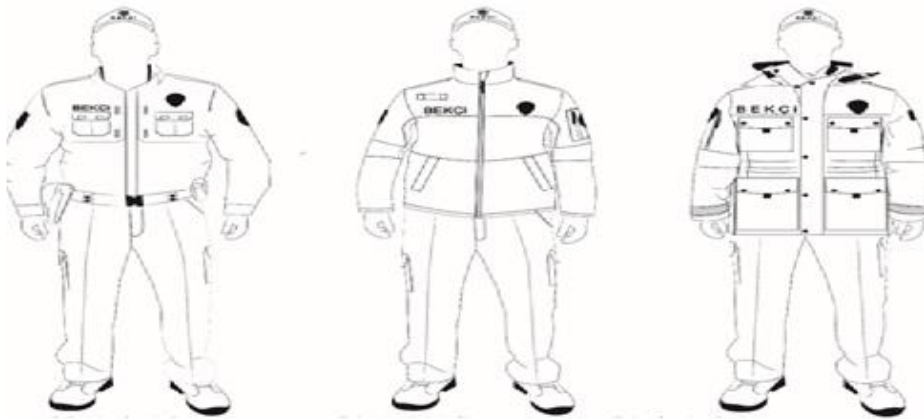

Tören Kıyafeti (Kadın)
(Renk Koyu Lacivert)

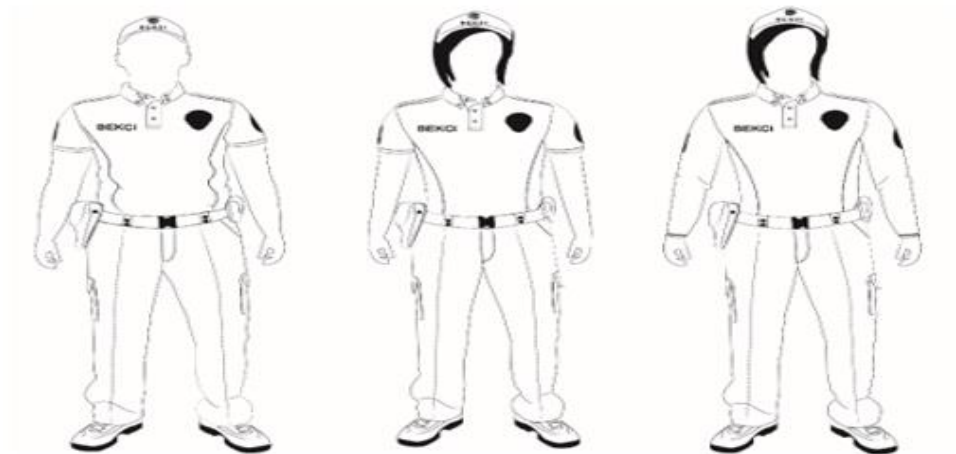
Ek 8. Polis Asayiş Kıyafeti (Koyu Lacivert)

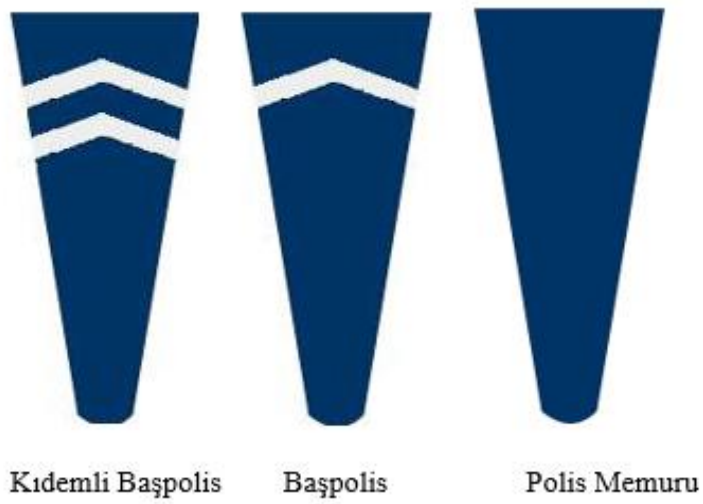
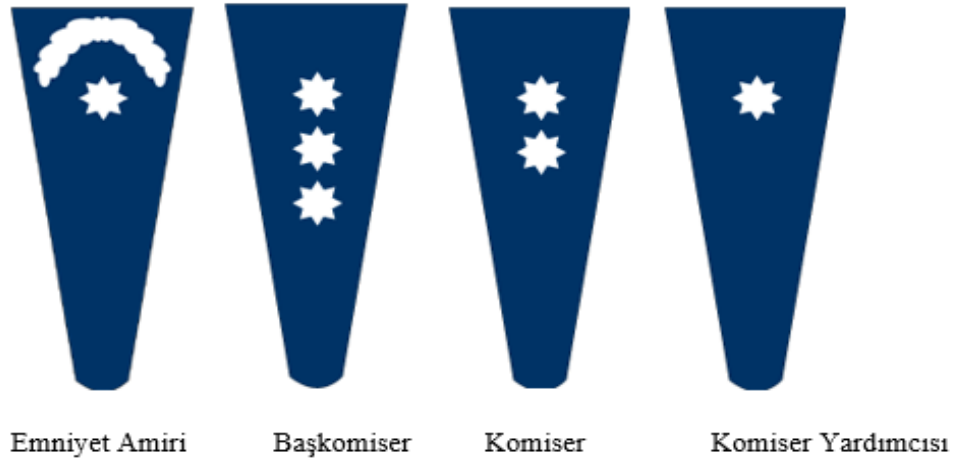
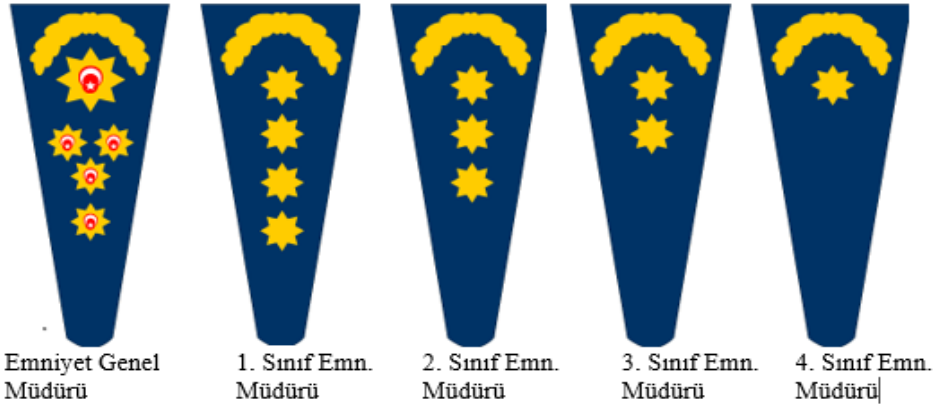
Ek 9. Çarşı ve Mahalle Bekçisi Asayiş Kıyafeti (Kışlık- Açık Kahverengi Renginde)

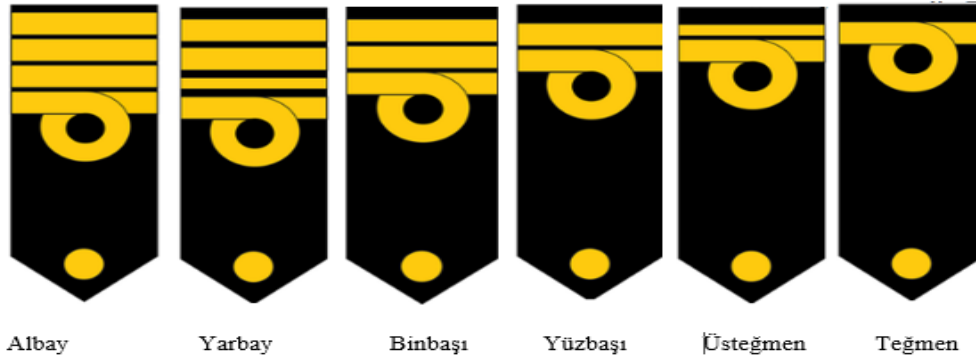
Ek 10. Çarşı ve Mahalle Bekçisi Asayiş Kıyafeti (Yazlık-Açık Kahverengi Rengimde)

Ek 11. Polis Müdür ve Memur Rütbeleri

Ek 12. Sahil Güvenlik Subay Rütbeleri

Ek 13. Sahil Güvenlik Amiral Rütbeleri

Ek 14. Sahil Güvenlik Astsubay Rütbeleri

Ek 15. Sahil Güvenlik Uzman Erbaş Rütbeleri

Uzman Onbaşı

Uzman Çavuş

Ek 16. 1 Numaralı, Tören ve Günlük Çalışma Kıyafetleri

Ceketli

Ceketli

Pardösülü

Kaputlu

Yazlık

Yazlık

Ek 17. Sahil Güvenlik Kolluk ile Eğitim Kıyafetleri

Kolluk (kışlık)

Kolluk (Yazlık)

Eğitim (Kışlık)

Eğitim (Yazlık)

Ek 18. Jandarma Subay Kimliği

Ek 19. Jandarma Astsubay Kimliği

Ek 20. Uzman Jandarma Çavuş Kimliği

Ek 21. Jandarma Uzman Erbaş Kimliği

Ek 22. Jandarma Erbaş/Er Kimliği

Ek 23. Sahil Güvenlik Subay Kimliği

Ek 24. Sahil Güvenlik Astsubay Kimliği

Ek 25. Sahil Güvenlik Uzman Erbaş Kimliği

Ek 26. Sahil Güvenlik Devlet Memuru Kimliği

Ek 27. Polis (Müdür) Kimliği

Ek 28. Polis Kimliği

Ek 29. Bekçi Kimliği

